

ÖTSZÁZ ÉVES A REFORMÁCIÓ
500
1517 - 2017

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM A 2017. ESZTENDŐRE



REFORMÁTUS KALENDÁRIUM
A 2017. ÉVRE

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM A 2017. ÉVRE



KIADJA
A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET

Szerkesztette és a borítót tervezte:

Wagner Erik

Korrektor:

Tokár Sándor

Tördelőszerkesztő:

Petrikó Ildikó

Írták:

Antal Julianna

Arday Erika

Balla Gábor

Bereczki András

Dr. Csohány János

Csúry István

Forró László

Gáll Zoltán

Gellén Sándor

Gellért Gyula

Dr. Hermán M. János

Járosi Éva

Kulcsár Árpád

Kupán Árpád

Lakatos Nella

Lucza István

Lukács József

Dr. Lukács Olga

Molnárné Bihari Klára

Nagy Edit

Pataki István

Petrikó Ildikó

Szamos Mariann

Szatmári Elemér

Veres Piroska

Veres-Kovács Attila

Vinczéné Pálfi Judit

Visky István

Vura Ottilia

Wagner Erik

A címlapon a lugosi református templom,
a hátlapon Luther Márton (Lucas Cranach festménye),
valamint a 95 tétel korabeli nyomtatványa.

Fordulj vissza, mert lehet

Műholdas nyomkövető készülékünk azonnal jelzi, ha a tervezett útvonalról eltértünk. Az okos kis szerkezet visszafordító megszólalására nincs az a gépkocsivezető, aki ne lassítana, és rövid értékelés után ne engedelmeskedne a figyelmeztetésnek. A tévedést rendező módosítás eredménnyel jár. A modern technika csodagépét évezredekkel korábban megelőzte Valaki, Aki ugyancsak nyomkövetőnk és a lelkiismeretünkben megszólaló hang is. Istenünk gyakran figyelmeztet, igazítja utunkat, hogy célhoz érkezzünk.

Folyamatosan és türelmesen követte őseink és elődeink életét, amint bennünket és utódainkat sem fog magunkra hagyni. Történelmünk során több kiemelkedő eseményben fedezhetjük fel Isten figyelmeztető felszólítására a lelkiismeret sok és egyre több emberben visszhangzó hitvallását, egészen addig, hogy az Ige mennyei üzenete embereken át emberekhez érkezett. A reformáció félezer éves ajándék, amely Isten hangjára érzékenyítette az elbizonytalanodott embert, aki szembesült elveszésében hatványozódó tehetetlenségével, de kijózanodó látással fedezhette fel a járhatót, valamint felülről hangzó szóból érthette az éltető parancsot. A reformátorok prófétai és apostoli szolgálata nem maradhat történelmi emlék, példájuk a mai hitvallókat tetemre hívja. Az evangéliumi alapokhoz való visszatérés tekintélyes évfordulóján kötelező az Ige mellett forgolódóknak szembesülniük azzal, hogy van-e bátorságuk meghallani a nyomvezetés mennyei hangját, van-e hitelük a szakadék felé tántorgókat visszafordulásra hívni; van-e bátorságunk és hitelünk jó irányba fordulni és másokat is erre szólítani?!

A nyomvezetés gépi hangja arra kéri az eltévedőt, hogy forduljon vissza, ahol lehet. A megújulást hálával keresők ettől többet hisznek és tudnak. Mi hisszük és tudjuk, hogy mindenhol, és mindenkor van visszatérés. Isten üzenete: mert lehet! Most és az elkövetkezendőkre nézve, legyen szívbeli bizodalom, és biztos ismeret, hogy a hívó ember az Istenhez való igaz kapcsolatában a maga életrendjének megigazítását reméli és várja a felülről való elkészített megoldást. Mert lehet! Lehet megint Isten gyermekeinek tekintenünk önmagunkat. Lehet újból közösségnek látnunk magunkat és mieinket. A mában sokat megemlegetett identitás-ismertető jegyek közé, akár első he-

lyek között, merjük odasorolni gyermeki és testvéri vonásainkat. Ezzel nem csökken sem az anyanyelv, sem a nemzet, sem más ismeretők értéke, sőt ezzel erősödnek!

Isten rendjéhez való visszafordulásunk és környezetünk visszafordítása az egyén, a teremtetten ember önismeretének és önbecsülésének helyreállításával kezdődik. Hazudik mindenkor az, aki bármilyen eszmét követve arról szól, hogy nincs Isten, és az ember keresse a neki legjobban tetsző viselkedésformát. A teremtés története bármilyen régi, nekünk mindig új és egyértelmű. A világ és benne a mindeket felvigyázó ember Isten tulajdona. A kozmosz Ura csak a földet adta az embernek főbérletként. Ha a bérlő úrhatnám béresként viselkedik, akkor annak jelei, mint az ihatatlan víz, az eltüntetett erdők, a megbolondított éghajlatok és mások, eltitkolhatatlanok és megmagyarázhatatlanok. Ha eddig erőltlenül tettük, akkor valljuk meg magunk és utódaink boldogabb és tisztább jövőjében bizakodva, hogy Isten képmásai vagyunk. Az Ő hasonlóságára vagyunk férfiak és nők, hogy így szülessenek gyermekek és teljen meg az egész föld velünk. Alázattal kell belátnunk, hogy képmás-mivoltunkat gyakran félreértelmeztük, és mások félremagyarázását nem helyesbítettük. Nem szabad álistenek felemelkedését elfogadnunk, nem szabad a férfi és nő kapcsolatát a házasságban elerőtleníteni, nem szabad azonos neműek párkapcsolatát pártolnunk, nem szabad Istent együtt említenünk az ördöggel vagy a modernkori bálványokkal. Valljuk, hogy Isten képmása szerint gyermekek vagyunk, akik Isten útján az Ő célját megismerve haladunk. Elismerjük, hogy vannak bűneink és tévedéseink, de a reformáció szellemében megállunk és visszakérjük magunkat a helyünkre. Mert lehet!

Isten rendjébe, az egyház közösségébe van reményünk teljesen beilleszkedni. Az egyház egyeteme, az eklézsia, a gyülekezet, az imádkozók közössége gyakran lett a világ csúfsága. Mert lehet, most kell megint és erőteljesen kiállanunk Jézus Krisztus által megszabadított emberek közösségében az egyház szabadságáért! Mert lehet, nem kívánhatja senki sem, semmilyen iga terhét vissza önmagára! Nincs önkény, hűbéresség, rabszolgaság, sátáni hatalom ott, ahol a Szentháromság munkáját nem gátolja a gyűlölet, az árulás és a bűn megannyi változata. Isten egyházát, azaz a mi közösségünket sokszor érte az a vád, hogy emberi tákolmány, és a papok megélhetési erőlködéséből keletkezett és máig megmaradt fura intézmény. Az első temp-

lom megépítőjének a következőket mondta Isten: „Kiválasztottam és megszenteltem ezt a házat, azért itt lesz az én nevem örökké, itt lesz a szemem és a szívem is mindenkor” (2Krón 7,16). Salamon hallja, nekünk is hallanunk kell ezeket a megkérdőjelezhetetlen szavakat. A mindenkori ördögi hatalom igyekszik éppen az ellenkezőjét állítani, mert a valóság sohasem érdekelte a démonizált világot, de ennek véget kell vetnünk. Önazonosságunk egyik vezéreleme, hogy Isten gyermekeiként kiválasztottak vagyunk és megszentelt életűek, kiválasztott és megszentelt helyen! A ház, a templom, ahol együtt vannak az Isten képmására teremtetett emberek, mint Salamon és kortársai, mint te és én a hívők közösségében, egy háztartásban, ugyanazon házi rend fenntartásában, egyházi gyülekezetben, Isten nevében. Ilyen közösségben nem lehet nem észrevenni, hogy a szeretet felügyelete alatt vagyunk. Isten szeme a testvérek tekintetével fordul felénk, hogy ne lehessen eltitkolni fájdalmat, félelmet vagy örömet és boldogságot. Ebben a házban Teremtőnk szíve dobog értünk mindenkor. Ezt a szívdobbanást hallhatjuk az istentiszteletek alkalmain, az Ige hűséges hirdetésében, a lelkes éneklés harmóniájában, az imádság térdre eresztő alázatában. Isten szíve akkor is jelen van a házban, amikor mi házon kívül maradunk.

Mert lehet, most halljuk meg a felülről érkező Ige-Szót, hogy térjünk meg, vagy vissza akár, hogy utunkat el ne veszítsük! Inkább legyünk módosítás-vállaló, mindig reformálódó példái mieinknek és gyermekei kegyelmes Atyánknak.

Nagyvárad, 2017. január 1.

A békesség kötelékében!

CSÚRY ISTVÁN
püspök



Január



BOLDOGASSZONY HAVA

Dicsekedik lelkem az Úrban; s hallják ezt a szegények és örülnek. Zsolt 34,3

1 Vasárnap	Újév, Fruzsina	Zsolt 34	1Thessz 1	
2 Hétfő	Ábel, Ákos	35	2,1-12	
3 Kedd	Benjámín, Genovéa	36	2,13-16	
4 Szerda	Angéla, Leona, Titusz	37,1-20	2,17-20	
5 Csütörtök	Simon, Árpád, Edvárd	37,21-40	3,1-8	)
6 Péntek	Gáspár, Menyhért, Boldizsár	38	3,9-13	
7 Szombat	Attila, Etele, Ramóna	39	4,1-8	

Várván vártam az Urat, és hozzám hajolt, és meghallgatta kiáltásomat. Zsolt 40,2

8 Vasárnap	Gyöngyvér	40	4,9-12	
9 Hétfő	Marcell	41	4,13-18	
10 Kedd	Melánia, Vilma, Vilmos	42	5,1-11	
11 Szerda	Ágota, Baltazár, Barna	43	5,12-22	
12 Csütörtök	Ernő, Erna, Tatjana	44	5,23-28	○
13 Péntek	Veronika, Vera	45	2Thessz 1	
14 Szombat	Bódog	46	2,1-12	

Ti népek mind tapsoljatok, harsogjatok Istennek vígságos szóval. Zsolt 47,2

15 Vasárnap	Lóránt, Loránd	47	2,13-17	
EGYETEMES IMAHÉT KEZDETE				
16 Hétfő	Dániel, Gusztáv	48	3,1-5	
17 Kedd	Antal, Antónia	49	3,6-15	
18 Szerda	Piroska	50	3,16-18	
19 Csütörtök	Sára, Márió, Máriusz	51	1Tim 1,1-11	☾
20 Péntek	Fábián, Sebestyén	52	1,12-17	
21 Szombat	Ágnes	53	1,18-20	

Ímé, Isten segítóm nékem, az Úr az én lelkemnek támogatója. Zsolt 54,6

22 Vasárnap	Vince, Artúr, Dormand	54	2,1-7	
23 Hétfő	Rajmund, Zelma, Emese	55	2,8-15	
24 Kedd	Timót, Henrik	56	3,1-7	
25 Szerda	Pál, Bottyán	57	3,8-13	
26 Csütörtök	Vanda, Paula	58	3,14-16	
27 Péntek	Angelika, Angyalka	59	4,1-5	
28 Szombat	Károly, Karola, Tamás	60	4,6-11	●

Mert te vagy az én menedékem, s erős tornyom az ellenség ellen. Zsolt 61,4

29 Vasárnap	Adél, Eta, Emőke, Léda	61	4,12-16	
30 Hétfő	Martina, Gerda, Noémi	62	5,1-16	
31 Kedd	Lehár, Marcella	63	5,17-25	

[illegible]

*Ha Vince nap csorog,
Nem lesz sok borod.
Hogyha derűs Pál,
Jó, gazdag a nyár.*

*Jó az, aki jobb akar lenni.
(Osvát Ernő)*



Február

BÖJTELŐ HAVA



1 Szerda	Ignác, Virginia	Zsolt 64	1Tim 6,1–10
2 Csütörtök	Karolina, Apor, Aida	65	6,11–21
3 Péntek	Balázs, Nimród	66	2Tim 1,1–7
4 Szombat	Csege, Ráhel	67	1,8–18 ⤵

Felkél az Isten, elszélednek ellenségei; és elfutnak előle az ő gyűlölői. Zsolt 68,2

5 Vasárnap	Ágota, Ingrid	68	2,1–18
6 Hétfő	Dorottya, Dóra, Dorka	69,1–19	2,19–26
7 Kedd	Tódor, Rómeó	69,20–37	3,1–9
8 Szerda	Aranka, Jutocsa	70	3,10–17
9 Csütörtök	Abigél, Alex	71	4,1–8
10 Péntek	Elvira	72	4,9–22
11 Szombat	Bertold, Dezső	Mk 1,1–8	Ruth 1,1–5 ○

Te vagy az én szerelmes fiam, a kiből én gyönyörködöm. Mk 1,11

12 Vasárnap	Lídia, Livia	1,9–11	1,6–22
13 Hétfő	Levente, Ella, Linda	1,12–15	2,1–3
14 Kedd	Bálint, Valentin	1,16–20	2,4–23
15 Szerda	Kolos, Kenese, Georgina	1,21–28	3,1–7
16 Csütörtök	Julianna, Lilla, Samu	1,29–31	3,8–18
17 Péntek	Dónát	1,32–39	4,1–12
18 Szombat	Zenkő, Bernadett	1,40–45	4,13–22 ☾

Fiam, megbocsáttattak néked a te bűneid. Mk 2,6

19 Vasárnap	Zsuzsanna	2,1–12	1Sám 1
20 Hétfő	Aladár, Álmos	2,13–17	2,1–10
21 Kedd	Eleonóra, Norina	2,18–22	2,11–26
22 Szerda	Gerzson, Zétény	2,23–28	2,27–36
23 Csütörtök	Alfréd, Mirtill	3,1–6	3,1–9
24 Péntek	Mátyás, Jázmin, Euniké	3,7–12	3,10–4,1a
25 Szombat	Géza, Alexander	3,13–21	4,1b–11

De a ki a Szent Lélek ellen szól káromlást, nem nyer bocsánatot soha. Mk 3,29

26 Vasárnap	Edina	3,22–30	4,12–22 ●
27 Hétfő	Ákos, Bátor	3,31–35	5
28 Kedd	Elemér	4,1–20	6,1–12

Feljegyzések

*Ha a bőjt száraz,
Jó nyarat várhatsz.
Hogyha ködös Péter,
Üszögös a fészker.*

*Jóság nélkül a legragyogóbb palota is rideg lombár csak.
(Peter Rosegger)*



Március

BÖJTMÁS HAVA



1 Szerda	Albin, Albina, Gyopár	Mk 4,21–25	1Sám 6,13–7,1
2 Csütörtök	Lujza, Dalma	4,26–29	7,2–12
3 Péntek	Kornélia, Nelli	4,30–34	7,13–17
4 Szombat	Kázmér, Zorán	4,35–41	8

Mikor pedig Jézust távolról meglátta, oda futamodék, és elébe borula. Mk 5,6

5 Böjtfővasárnap	Adorján, Adrián	5,1–20	9,1–13 ☽
6 Hétfő	Inez, Leonóra	5,21–43	9,14–27
7 Kedd	Tamás, Tomaj	6,1–6	10,1–8
8 Szerda	Zoltán	6,7–13	10,9–16
9 Csütörtök	Franciska, Fanni	6,14–29	10,17–27
10 Péntek	Ildikó, Melissza	6,30–44	11
11 Szombat	Szilárd, Borsika	6,45–56	12

Az Isten parancsolatját szépen félre teszik, azért, hogy a magatok rendelését tartsátok meg. Mk 7,9

12 Vasárnap	Gergely, Gergő	7,1–23	13,1–9 ○
13 Hétfő	Krisztián, Ajtony	7,24–30	13,10–23
14 Kedd	Matild, Tilda	7,31–37	14,1–15
15 Szerda	Kristóf, Perenna, Lukrécia	8,1–10	14,16–35
NEMZETI ÜNNEP			
16 Csütörtök	Henrietta, Vidor, Lujza	8,11–21	14,36–52
17 Péntek	Gertrúd, Patrik	8,22–26	15,1–9
18 Szombat	Sándor, Ede	8,27–9,1	15,10–23

Ez az én szerelmes Fiam; őt hallgassátok. Mk 9,7

19 Vasárnap	József, Bánk, Józsa, Jozefina	9,2–13	15,24–35
20 Hétfő	Koppány, Klaudia, Alexa	9,14–29	16,1–13 ☾
21 Kedd	Benedek, Bence, Benett, Napsugár	9,30–41	16,14–23
22 Szerda	Izolda, Beáta, Lea	9,42–50	17,1–25
23 Csütörtök	Emőke, Botond	10,1–16	17,26–58
24 Péntek	Gábor, Karina	10,17–31	18,1–5
25 Szombat	Iré, Írisz, Csillag	10,32–45	18,6–30

És sokan feddik vala őt, hogy hallgasson; de ő annál jobban kiáltja vala: Dávidnak Fia, könyörülj rajtam! Mk 10,48

26 Vasárnap	Emánuel, Larissza	10,46–52	19
27 Hétfő	Hajnalka, Hajnal, Alpár	11,1–14	20,1–34
28 Kedd	Gedeon, Johanna	11,15–19	20,35–42 ●
29 Szerda	Auguszt, Jónás, Márk	11,20–26	21,1–10
30 Csütörtök	Zalán, Amadé	11,27–33	21,11–16
31 Péntek	Árpád, Benő, Benjámin	12,1–17	22,1–10

Feljegyzések

*Húsvét előtt harmatok,
Húsvét utáni fagyok.
Ha szép az idő Mária napján
Sok gyümölcs terem a fán.*

*A világban élő ember nem láthatja Istent. Az Istenben élő ember tisztán látja a világot.
(Pilinszky János)*



Április



SZENT GYÖRGY HAVA

1 Szombat

Hugó

Mk 12,18-27

1Sám 22,11-23

Szeressed azért az Urat, a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből, és teljes elmédből és teljes erődből. Mk 12,30

2 Vasárnap	Áron	12,28-34	23,1-12	
3 Hétfő	Buda, Richárd, Keresztély	12,35-44	23,13-28	)
4 Kedd	Csaba, Ambrus, Izidor	13,1-20	24	
5 Szerda	Vince, Kocsárd	13,21-37	25,1-13	
6 Csütörtök	Vilmos, Bíborka, Rúben	14,1-11	25,14-44	
7 Péntek	Ármin, Orsolya, Armand	14,12-25	26,1-12	
8 Szombat	Dénes, Zselyke	14,26-42	26,13-25	

És odajutván, azonnal hozzáméne, és monda: Mester! Mester! és megcsókolá őt. Mk 14,45

9 Virágvasárnap	Erhard, Dusán, Döme	14,43-52	27	
10 Hétfő	Zsolt	14,53-65	28,1-6	
11 Kedd	Leó, Ilma, Szaniszló	14,66-72	28,7-25	○
12 Szerda	Gyula	15,1-19	29	
13 Csütörtök	Ida	15,20-32	30,1-15	
14 Nagypéntek	Tibor, Tiborc		30,16-31	
15 Szombat	Emese, Tas, Anasztázia	15,42-47	31	

És odatekintvén, láták, hogy a kő el van hengerítve; mert felette nagy vala. Mk 16,4

16 Húsvétvasárnap	Csongor, Bernadett	16,1-8	2Sám 1,1-16	
17 Húsvéthétfő	Klára, Rudolf	16,9-20	1,17-27	
18 Kedd	Andrea, Ilma	ApCsel 1,1-14	2,1-11	
19 Szerda	Emma, Kocsárd	1,15-26	2,12-32	☾
20 Csütörtök	Tivadar, Odett	2,1-13	3,1-21	
21 Péntek	Konrád, Zsombor	2,14-28	3,22-39	
22 Szombat	Csilla, Noémi	2,29-36	4	

Mindnyájan pedig, a kik hívének, együtt valának, és mindenük köz vala. ApCsel 2,44

23 Vasárnap	Béla	2,37-47	5,1-16	
24 Hétfő	György, Györgyi, Debóra	3,1-10	5,17-25	
25 Kedd	Márk, Márkus, Kevin, Keán	3,11-26	6	
26 Szerda	Ervin, Boglárka	4,1-12	7,1-7	●
27 Csütörtök	Zita, Gyöngyvér, Pintyő	4,13-22	7,8-17	
28 Péntek	Valéria, Nimród	4,23-37	7,18-29	
29 Szombat	Péter, Tihamér	5,1-11	8	

Hívók pedig mindinkább csatlakoztak az Úrhoz, úgy férfiaknak, mint asszonyoknak sokasága.

ApCsel 5,14

30 Vasárnap	Katalin, Kitti, Kata	5,12-16	9	
--------------------	----------------------	---------	---	--

Feljegyzések

*Ha az eperfák hajtanak,
A fagytól nem tartanak.
György napi égzengés
Jó és gazdag termés!*

*Legyetek egy szándék, egy közös akarat, egy közös cselekedet, akárcsak a régi időkben.
Mert amiképpen ti cselekedtek egymással, azonképpen cselekszik az Úr is tiveletek.
(Wass Albert)*



Május

PÜNKÖSD HAVA



1 Hétfő	Jakab, Fülöp	ApCsel 5,17–32	2Sám 10
2 Kedd	Zsigmond, Zoé	5,33–42	11,1–13
3 Szerda	Irma, Tímea	6,1–7	11,14–27 ☽
4 Csütörtök	Mónika, Flórián	6,8–15	12,1–14
5 Péntek	Irén, Györgyi	7,1–16	12,15–23
6 Szombat	Ivett, Frida, Tamara	7,17–43	12,24–31

Nem az én kezem csinálta-é mindezeket? ApCsel 7,50

7 Vasárnap	Gizella, Bendegúz	7,44–53	13,1–19
ANYÁK NAPJA			
8 Hétfő	Mihály	7,54–60	13,20–39
9 Kedd	Gergely, Gerő	8,1–8	14,1–20
10 Szerda	Ármin, Pálma, Mira	8,9–25	14,21–33 ○
11 Csütörtök	Albert, Imola, Ferenc	8,26–40	15,1–12
12 Péntek	Pongrácz, György	9,1–9	15,13–23
13 Szombat	Szervác	9,10–19a	15,24–37

Meghajtom magamat; vajha kegyelmet találnék előtted, óh uram király! 2Sám 16,4

14 Vasárnap	Bonifác	9,19b–30	16,1–4
15 Hétfő	Zsófia, Denissza, Izsák	9,31–43	16,5–14
16 Kedd	Mózes, Botond	10,1–16	16,15–23
17 Szerda	Andor, Ede, Paszkál	10,17–23a	17,1–14
18 Csütörtök	Erik, Alexandra, Szandra	10,23b–48	17,15–29
19 Péntek	Ivó, Buda, Milán	11,1–18	18,1–18 ☾
20 Szombat	Bernát, Hanna, Felícia	11,19–26	18,19–32

A tanítványok pedig elhatározták, hogy aszerint, amint kinek-kinek közöttük módjában áll, küldenek valamit segítségül. ApCsel 11,29

21 Vasárnap	Konstantin	11,27–30	19,1–9a
MAGYAR REFORMÁTUS EGYSÉG NAPJA			
22 Hétfő	Júlia, Rita	12,1–5	19,9b–15
23 Kedd	Dezső, Vanessza	12,6–19	19,16–31
24 Szerda	Eszter, Eliza	12,20–25	19,32–40
25 Csütörtök	Orbán	13,1–12	19,41–44 ●
MÉNNYBEMENETEL			
26 Péntek	Fülöp, Evelin	13,13–22	20
27 Szombat	Hella	13,23–37	21,1–14

A tanítványok pedig betelnek vala örömmel és Szent Lélekkel. ApCsel 13,52

28 Vasárnap	Emil, Csanád	13,38–52	21,15–22
29 Hétfő	Magdolna	14,1–7	22,1–25
30 Kedd	Janka, Zsanett, Nándor	14,8–20	22,26–51
31 Szerda	Angéla, Angyalka	14,21–28	23,1–7

Feljegyzések _____

Május elején dér,
A gyümölcs jól megér.
Ha fűrjek szólnak
Hamar esőt hoznak.

*Embert ne gyúlölj, bárminőt,
És bízd Istenre a jövőt.
(Johann Wolfgang von Goethe)*



Június



SZENT IVÁN HAVA

1 Csütörtök	Csenge, Tünde, Kund	ApCsel 15,1-5	2Sám 23 8-39	♪
2 Péntek	Anita, Kármén	15,6-11	24,1-10	
3 Szombat	Klotild, Kevin, Cecília	15,12-21	24,11-17	

Mert tetszék a Szent Léleknek és nekünk, hogy semmi több teher ne vettessék ti reátok. ApCsel 15,28

4 Pünkösdszombat	Bulcsú	15,22-35	24,18-25	
5 Pünkösdhétfő	Fatime, Ferdinánd, Kund	15,36-41	Jób 1,1-12	
6 Kedd	Norbert, János, Cintia	16,1-5	1,13-22	
7 Szerda	Róbert, Roberta	16,6-10	2	
8 Csütörtök	Medárd, Zaránd	16,11-40	3	
9 Péntek	Félix, Annabella	17,1-9	4	○
10 Szombat	Margit, Gréta	17,10-15	5	

Vajjon megérthetjük-e, mi az az új tudomány, melyet te hirdetsz? ApCsel 17,19

11 Szentháromszombat	Barnabás, Barna	17,16-21	6	
12 Hétfő	Villő, Józsa, Sebők	17,22-34	7	
13 Kedd	Antal, Anett, Tóbiás	18,1-17	8	
14 Szerda	Vazul, Herta	18,18-23	9	
15 Csütörtök	Zója, Jolán, Vid	18,24-28	10	
16 Péntek	Jusztin, Arany	19,1-7	11	
17 Szombat	Laura, Alida	19,8-22	12	☾

Támada azonban azon időtájban nem csekély háborúság az Úrnak útjáért. ApCsel 19,23

18 Vasárnap	Arnold, Levente	19,23-40	13,1-12	
19 Hétfő	Gyárfás	20,1-6	13,13-28	
20 Kedd	Rafael, Dina, Keve	20,7-12	14	
21 Szerda	Alajos, Leila	20,13-16	15,1-16	
22 Csütörtök	Bóbita, Paulina	20,17-38	15,17-35	
23 Péntek	Zoltán, Édua, Jázmin	21,1-16	16,1-17,1	
24 Szombat	Iván	21,17-26	17,2-10	●

Ám az igaz kitart az ő útján, és a tiszta kezű ember még erősebbé lesz. Jób 17,8

25 Vasárnap	Vilmos, Maxim	21,27-40	17,11-16	
26 Hétfő	János, Pál, Iringó	22,1-21	18	
27 Kedd	László	22,22-30	19,1-20	
28 Szerda	Irén, Levente	23,1-11	19,21-29	
29 Csütörtök	Péter, Pál	23,12-22	20	
30 Péntek	Pál, Tihamér	23,23-35	21	

Feljegyzések

Úrnapkor, ha eső van,
Nem lesz termés dióban.
Eső Barnabáskor,
Vékony lesz az újbor.

*Ha emberi szeretettel szeretiünk, a szeretetből könnyen átcsapunk a gyűlöletbe;
de az isteni szeretet nem változhat meg. Semmi sem olthatja ki, még a halál sem.*

(Lev Tolsztoj)



Július

JAKAB HAVA



1 Szombat

Annamária, Renáta

ApCsel 24,1-9

Jób 22,1-20 ☽

Reménységem lévén az Istenben, hogy amit ezek maguk is várnak, lesz feltámadásuk a halottaknak.

ApCsel 24,15

2 Vasárnap	Ottó, Ottokár	24,10-21	22,21-30
3 Hétfő	Kornél, Soma	24,22-27	23
4 Kedd	Berta, Ulrik, Babett	25,1-5	24,1-17
5 Szerda	Emese, Sarolta, Liza	25,6-12	24,18-25
6 Csütörtök	Ézsaiás, Melitta, Csaba	25,13-27	25
7 Péntek	Apollónia, Cirill, Apolka	26,1-23	26
8 Szombat	Teréz, Ellák, Edgár, Kilián	26,24-32	27,1-10

Megtanítlak benneteket Isten dolgaira; a mik a Mindenhatónál vannak, nem titkolom el. Jób 27,11

9 Vasárnap	Lukrécia, Marina, Vera	27,1-8	27,11-23 ○
10 Hétfő	Amália, Alma	27,9-26	28,1-11
11 Kedd	Lili, Lilla, Nóra	27,27-44	28,12-28
12 Szerda	Izabella, Dalma	28,1-10	29,1-17
13 Csütörtök	Jenő	28,11-15	29,18-25
14 Péntek	Örs, Stella	28,16-31	30,1-15
15 Szombat	Jolán, Henrik, Roland	1Kor 1,1-17	30,16-31

A ki dicsekedik, az Úrban dicsekedjék. 1Kor 1,31

16 Vasárnap	Valter, Enikő	1,18-31	31,1-23 ☾
17 Hétfő	Endre, Elek	2,1-5	31,24-40
18 Kedd	Frigyes, Kamill, Cecília	2,6-16	32
19 Szerda	Emília, Esztella, Rubinka	3,1-5	33
20 Csütörtök	Illés, Éliás	3,6-23	34
21 Péntek	Dániel, Daniella, Léna	4,1-13	35
22 Szombat	Mária-Magdolna, Magda	4,14-21	36,1-25

Avagy nem tudjátok-e, hogy egy kicsiny kovász az egész tésztát megposhasztja. 1Kor 5,6

23 Vasárnap	Lenke, Brigitta	5	36,26-37,13 ●
24 Hétfő	Kinga, Kincső, Csenge	6,1-8	37,14-24
25 Kedd	Kristóf, Jakab, Jákób	6,9-20	38,1-38
26 Szerda	Anna, Panna, Anett, Anikó	7,1-16	38,39-39,30
27 Csütörtök	Olga, Liliána, Györk	7,17-24	40,1-14
28 Péntek	Szabolcs, Alina, Adina, Ince	7,25-40	40,15-41,26
29 Szombat	Márta, Flóra, Bea	8	42,1-6

Az én apostolságomnak pecsétje az Úrban ti vagytok. 1Kor 9,2

30 Vasárnap	Judit, Xénia	9,1-18	42,7-17 ☽
31 Hétfő	Ernő, Oszkár, Heléna	9,19-23	Jóel 1,1-12

Feljegyzések _____

Sarolta nap, ha nedves,
Dió, mogyoró férges lesz.
Ha július jól készít,
Szeptember veszi részit.

*Nem az idő – persze, hogy az idő nem,
csak mi múltunk el valamennyien.
De támadnak új élők és ezekben
tovább méri magát a mérhetetlen.*

(Rákos Sándor)



Augusztus



KISASSZONY HAVA

1 Kedd	Boglárka, Boglár	1Kor 9,24–27	Jóel 1,13–20
2 Szerda	Lehel, Özséb	10,1–13	2,1–11
3 Csütörtök	Hermína, Kira, Tea	10,14–11,1	2,12–27
4 Péntek	Domonkos, Dominik, Dominika	11,2–16	3
5 Szombat	Krisztina, Zita	11,17–34	4,1–17

A szolgálatokban is különbség van, de ugyanaz az Úr. 1Kor 12,5

6 Vasárnap	Berta, Bettina	12,1–11	4,18–21
7 Hétfő	Ibolya, Arabella	12,12–31	Jón 1 ○
8 Kedd	László, Eszmeralda	13	2
9 Szerda	Emőd	14,1–25	3
10 Csütörtök	Lőrinc, Bianka	14,26–40	4
11 Péntek	Zsuzsanna, Tiborc, Tibor	15,1–11	Zof 1
12 Szombat	Klára, Letícia	15,12–34	2

Halál! hol a te fullánkod? Pokol! hol a te diadalmad? 1Kor 15,55

13 Vasárnap	Csongor, Ipoly	15,35–58	3
14 Hétfő	Marcell, Maximilián	16,1–12	Hag 1
15 Kedd	Mária, Marina	16,13–24	2 ☾
16 Szerda	Ábris, Ábrahám, Rókus	Péld 1,1–9	Jn 1,1–18
17 Csütörtök	Jácint, Arika, Réka	1,10–19	1,19–34
18 Péntek	Ilona, Ilka	1,20–33	1,35–51
19 Szombat	Huba	2,1–15	2,1–12

Mert az igazak lakják a földet, és a tökéletesek maradnak meg rajta. Péld 2,21

20 Vasárnap	István, Vajk	2,16–22	2,13–25
ÁLLAMALAPÍTÁS ÜNNEPE			
21 Hétfő	Sámuel, Hajnal	3,1–18	3,1–21 ●
22 Kedd	Menyhért, Mirjam	3,19–35	3,22–36
23 Szerda	Bence, Fülöp, Szidónia	4	4,1–26
24 Csütörtök	Bertalan, Jonathán	5,1–14	4,27–38
25 Péntek	Lajos, Patrícia	5,15–23	4,39–42
26 Szombat	Endre, Izsó, Tália	6,1–11	4,43–54

Haszontalan ember, hamis férfiú, a ki álnok szájjal jár. Péld 6,12

27 Vasárnap	Gáspár, Zoárd	6,12–19	5,1–15
ÚJKENYÉR ÜNNEPE			
28 Hétfő	Ágoston, Mózes	6,20–35	5,16–30
29 Kedd	Erna, Beatrix, Szabina	7	5,31–47 ☾
30 Szerda	Rózsa, Róza	8,1–11	6,1–15
31 Csütörtök	Erika, Bella, Hanga	8,12–21	6,16–21

Feljegyzések_____

*Augusztus eleje, ha forró
Hosszú téllel biztató!
Ha ilyenkor bő a harmat,
Biztos lehet a nyugalmad.*

Milyen csodálatosan szövi az emberek életútját a gondviselés!
(Mikszáth Kálmán)



Szeptember



SZENT MIHÁLY HAVA

1 Péntek	Egyed, Egon	Péld 8,22–36	Jn 6,22–34
2 Szombat	Rebeka, Töhötöm, Dorina	9	6,35–40

Én vagyok az életnek kenyere. Jn 6,48

3 Vasárnap	Hilda, Szende	10,1–16	6,41–51
4 Hétfő	Rozália	10,17–32	6,52–59
5 Kedd	Viktor, Lőrinc	11,1–15	6,60–71
6 Szerda	Zakariás, Ida	11,16–31	7,1–13 ○
7 Csütörtök	Regina, Ivor	12,1–17	7,14–24
8 Péntek	Mária, Adrienn	12,18–28	7,25–30
9 Szombat	Ádám	13,1–14	7,31–39

Dávid magvából, és Bethlehemből, ama városból jön el a Krisztus, a hol Dávid vala. Jn 7,42

10 Vasárnap	Nikolett, Hunor	13,15–25	7,40–53
11 Hétfő	Teodóra, Igor, Radakund	14,1–18	8,1–11
12 Kedd	Mária, Guidó	14,19–35	8,12–20
13 Szerda	Kornél, Ludovika	15,1–15	8,21–29 ☾
14 Csütörtök	Szeréna, Roxána	15,16–33	8,30–36
15 Péntek	Enikő, Melitta	16,1–15	8,37–47
16 Szombat	Edit, Ditta	16,16–33	8,48–59

Míg e világon vagyok, e világ világossága vagyok. Jn 9,5

17 Vasárnap	Zsófia, Hildegárd	17,1–17	9,1–12
18 Hétfő	Diána	17,18–28	9,13–23
19 Kedd	Vilma, Hajnalka	18,1–16	9,24–34
20 Szerda	Friderika	18,17–24	9,35–41 ●
21 Csütörtök	Máté, Mirella, Ilka	19,1–9	10,1–10
22 Péntek	Móric, Mór	19,10–29	10,11–21
23 Szombat	Tekla, Áldó, Lina, Líviusz	20,1–16	10,22–30

És sokan hívének ott ő benne. Jn 10,42

24 Vasárnap	Gellért, Mercédesz	20,17–30	10,31–42
25 Hétfő	Eufrozina, Kleofás, Kende	21,1–16	11,1–16
26 Kedd	Jusztina	21,17–31	11,17–32
27 Szerda	Adalbert, Albert	22,1–16	11,33–44
28 Csütörtök	Vencel	22,17–29	11,45–57 ☾
29 Péntek	Mihály, Opál	23,1–28	12,1–8
30 Szombat	Jeromos, Médea	23,29–35	12,9–11

[illegible]

*Ha korán hull a levél,
Hamar nyakunkon a tél.
Amilyen Mátyás leszén,
Négy hétig olyan éppen!*

25



Október



MINDENSZENT HAVA

A balgatag dolognak gondolása bűn; és a rágalmazó az ember előtt utálatos. Péld 24,9

1 Vasárnap	Malvin, Malvina	Péld 24,1–22	Jn 12,12–19
2 Hétfő	Petra	24,23–34	12,20–33
3 Kedd	Helga, Jozefa	25,1–13	12,34–36
4 Szerda	Ferenc, Edvin, Damarisz	25,14–28	12,37–43 ○
5 Csütörtök	Attila, Aurél, Ete	26,1–12	12,44–50
6 Péntek	Brúnó, Kadosa, Renáta	26,13–28	13,1–11
NEMZETI GYÁSZNAP			
7 Szombat	Amália	27,1–10	13,12–20

Légy bölcs fiam, és vidámitsd meg az én szívemet. Péld 27,11

8 Vasárnap	Koppány, Etelka, Magor	27,11–27	13,21–30
9 Hétfő	Dénes	28,1–16	13,31–35
10 Kedd	Gedeon, Bendegúz	28,17–28	13,36–38
11 Szerda	Brigitta, Gitta	29,1–15	14,1–11
12 Csütörtök	Miksa	29,16–27	14,12–21 ☾
13 Péntek	Kálmán, Edgár, Ede	30,1–14	14,22–31
14 Szombat	Helén, Heléna, Livia	30,15–33	15,1–8

Nyisd meg a te szádát, ítéld igazságot. Péld 31,9

15 Vasárnap	Teréz, Terézia	31,1–9	15,9–17
16 Hétfő	Gál, Aurélia	31,10–31	15,18–16,4a
17 Kedd	Hedvig, Hédi, Szilamér	Ez 1	16,4b–15
18 Szerda	Lukács	2,1–3,3	16,16–23a
19 Csütörtök	Nándor	3,4–27	16,23b–33 ●
20 Péntek	Irén, Iringó, Vendel	4	17,1–11
21 Szombat	Orsolya, Orsika	5	17,12–19

És megismerik, hogy én vagyok az Úr. Ez 6,10

22 Vasárnap	Előd, Korina	6	17,20–26
23 Hétfő	Gyöngyi, Gyöngyvér	7	18,1–11
NEMZETI ÜNNEP			
24 Kedd	Salamon, Ruben	8	18,12–23
25 Szerda	Blanka, Bianka	9	18,24–27
26 Csütörtök	Dömötör, Amanda	10	18,28–38a
27 Péntek	Szabina, Szabrina	11,1–13	18,38b–40 ☾
28 Szombat	Simon, Szimonetta, Taddeus	11,14–25	19,1–7

Szemek vannak a látásra, de nem látnak, fülek vannak a hallásra, de nem hallanak. Ez 12,2

29 Vasárnap	Melinda, Nárcisz	12,1–20	19,8–16a
30 Hétfő	Alfonz, Kolos	12,21–28	19,16b–22
31 Kedd	Farkas	13	19,23–27

REFORMÁCIÓ EMLÉKÜNNEPE – 1517

Feljegyzések

Ősz, ha igen meleg,
Hamar telet jelent.
Ha e hóban fagy már,
Lágy lesz a január.

*A középkorban talán azért voltak alázatosabbak az emberek,
mert homokórájuk volt, és szüntelen látniuk kellett a lepergő homokszemeket.
A mi óránk mutatója már körbejár, és egy kicsit becsap bennünket.
(Gyökössy Endre)*



November



SZENT ANDRÁS HAVA

1 Szerda	Marianna, Itala	Ez 14,1–11	Jn 19,28–37
2 Csütörtök	Achilles	14,12–23	19,38–42
3 Péntek	Győző, Hubert	15	20,1–10
4 Szombat	Károly, Karola	16,1–34	20,11–18 ○

A miként engem küldött vala az Atya, én is akképpen küldelek titeket. Jn 20,21

5 Vasárnap	Imre, Tétény	16,35–52	20,19–23
6 Hétfő	Lénárd, Énók	16,53–63	20,24–29
7 Kedd	Rezső, Csenger	17,1–10	20,30–31
8 Szerda	Zsombor, Lehel	17,11–24	21,1–14
9 Csütörtök	Tivadar, Szibilla	18,1–20	21,15–19
10 Péntek	Réka, Ariel	18,21–32	21,20–23
11 Szombat	Márton, Martin	19	21,24–25 ☾

Az én parancsolatimba járjatok, az én törvényimet tartsátok meg, és azokat cselekedjétek. Ez 20,19

12 Vasárnap	Aba, Jónás, Renátó	20,1–31	Gal 1,1–5
13 Hétfő	Szilvia	20,32–44	1,6–9
14 Kedd	Aliz, Klementina, Huba	21,1–12	1,10–24
15 Szerda	Albert, Lipót	21,13–22	2,1–10
16 Csütörtök	Ödön, Edmond	21,23–37	2,11–14
17 Péntek	Hortenzia, Gergő, Salomé	22,1–22	2,15–21
18 Szombat	Jenő	22,23–31	3,1–5 ●

Ábrahám hitt az Istennek, és tulajdonítottatott néki igazságul. Gal 3,6

19 Vasárnap	Erzsébet, Zsóka	23,1–21	3,6–18
20 Hétfő	Jolán	23,22–35	3,19–29
21 Kedd	Olivér	23,36–49	4,1–7
22 Szerda	Cecília	24,1–14	4,8–11
23 Csütörtök	Kelemen, Klementina	24,15–27	4,12–20
24 Péntek	Emma, Flóra	25	4,21–31
25 Szombat	Katalin, Katinka	26	5,1–6

Szeretettel szolgáljatok egymásnak. Gal 5,13

26 Vasárnap	Virág, Áldó	27	5,7–15 ☽
27 Hétfő	Virgil, Elemér	28	5,16–26
28 Kedd	Stefánia, Jakab	29	6,1–10
29 Szerda	Ilma, Taksony	30	6,11–18
30 Csütörtök	András, Andor, Dormand	31	Kol 1,1–8

Feljegyzések_____

Ha korán jön a tél,
Nem sokáig él!
Márton napja után
Nézz tűzifa után.

Az életben nem az fáj a leginkább, ami rossz és fáj, hanem az, ami jó és nincs.
(Márai Sándor)



December



KARÁCSONY HAVA

1 Péntek	Blanka, Elza	Ez 32	Kol 1,9-23
2 Szombat	Melinda, Vivien	33,1-20	1,24-29

Azért, a miképen vették a Krisztus Jézust, az Urat, akképpen járjatok Ő benne. Kol 2,6

3 Advent 1. vasárnapja	Ferenc, Olívia, Atala	33,21-33	2,1-7 ○
4 Hétfő	Borbála, Barbara, Boróka	34,1-10	2,8-15
5 Kedd	Vilma	34,11-31	2,16-23
6 Szerda	Miklós	35	3,1-4
7 Csütörtök	Ambrus	36	3,5-11
8 Péntek	Rege, Mária, Márta	37	3,12-17
9 Szombat	Natália, Natasa	38	3,18-4,1

Bölcsen viseljétek magatokat a kívül valók irányában. Kol 4,5

10 Advent 2. vasárnapja	Judit, Loretta	39	4,2-18 ☾
11 Hétfő	Árpád	40,1-47	Jak 1,1-8
12 Kedd	Gabriella	40,48-41,26	1,9-18
13 Szerda	Luca, Otília	42	1,19-27
14 Csütörtök	Szilárd, Szilárda	43,1-12	2,1-13
15 Péntek	Valér	43,13-27	2,14-26
16 Szombat	Etelka, Aletta	44	3,1-12

Az igazság gyümölcse pedig békességben vettetik azoknak, a kik békességesen munkálkodnak. Jak 3,18

17 Advent 3. vasárnapja	Lázár, Olimpia	45,1-12	3,13-18
18 Hétfő	Augusztá	45,13-25	4,1-10 ●
19 Kedd	Viola, Violetta	46,1-15	4,11-12
20 Szerda	Apor, Nemere, Jolán, Otília	46,16-24	4,13-17
21 Csütörtök	Tamás	47,1-12	5,1-6
22 Péntek	Anikó, Zénó, Tifani	47,13-23	5,7-12
23 Szombat	Viktória, Niké	48	5,13-20

Ímé a szűz fogan méhében és szül fiat. Mt 1,23

24 Advent 4. vasárnapja	Ádám, Éva	Mt 1,1-17	1Móz 1,1-19
25 Karácsony 1. napja	Eugénia, Noel	1,18-25	1,20-25
26 Karácsony 2. napja	István	2,1-12	1,26-2,4a ☽
27 Szerda	János	2,13-18	2,4b-25
28 Csütörtök	Kamilla, Apor	2,19-23	3,1-13
29 Péntek	Tamás, Tamara	3,1-12	3,14-24
30 Szombat	Annamária, Dávid, Zoárd	3,13-17	4,1-8

Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, a mely Istennek szájából származik. Mt 4,4

31 Vasárnap	Óév, Szilveszter	4,1-11	4,9-15
--------------------	------------------	--------	--------

Feljegyzések

*Ha karácsony körül zöld,
Húsvétkor lesz havas föld!
Advent első nap, ha fagy,
Nyolc hétig alább nem hagy!*

*Ne a hóban, csillagokban,
Ne ünnepi foszlós kalácson,
Ne díszített fákon, hanem
A szívekben legyen karácsony!*

(Szilágyi Domokos)

Mozgó ünnepeink

2017-2028

Év	Húsvét	Urunk mennyebe- menetele	Pünkösd	Évközi idő				Advent első vasár- napja
				Nagybőjt előtt		Pünkösd után		
				hetek száma	utolsó nap	hetek száma	kezdő nap	
2017	ápr. 16.	máj. 25.	jún. 4.	8	febr. 28.	9	jún. 5.	dec. 3.
2018	ápr. 1.	máj. 10.	máj. 20.	6	febr. 13.	7	máj. 21.	dec. 2.
2019	ápr. 21.	máj. 30.	jún. 9.	8	márc. 5.	10	jún. 10.	dec. 1.
2020	ápr. 12.	máj. 21.	máj. 31.	7	febr. 25.	9	jún. 1.	nov. 29.
2021	ápr. 4.	máj. 13.	máj. 23.	6	febr. 16.	8	máj. 24.	nov. 28.
2022	ápr. 17.	máj. 26.	jún. 5.	8	márc. 1.	10	jún. 6.	nov. 27.
2023	ápr. 9.	máj. 18.	máj. 28.	7	febr. 21.	8	máj. 29.	dec. 3
2024	márc. 31.	máj. 9.	máj. 19.	6	febr. 13.	7	máj. 20.	dec 1.
2025	ápr. 20.	máj. 29.	jún. 8.	8	márc. 4.	10	jún. 9.	nov. 30.
2026	ápr. 5.	máj. 14.	máj. 24.	6	febr. 17.	8	máj. 25.	nov. 29.
2027	márc. 28.	máj. 6.	máj. 16.	5	febr. 9.	7	máj. 17.	nov. 28.
2028	ápr. 16.	máj. 25.	jún. 4.	8	febr. 29.	9	jún. 5.	dec. 3.

Ősi ír áldás

Isten járjon előtted,
hogy ne tévedj el utadon.

Isten menjen melletted,
hogy átkarolhasson,
ha védelemre van szükséged.

Isten menjen mögötted,
hogy megőrizhessen gonosz emberek
álnok támadásától.

Isten legyen alattad,
hogy karjába foghasson,
ha elbotlasz utadon.

Isten legyen szívedben,
hogy vigasztalhasson, ha szomorú vagy.

Isten legyen körülötted,
hogy megvédhessen, ha megtámadnak.

Isten legyen feletted
és áldjon meg téged életedben.

(A Szent Patrik Kódexből)

ADY ENDRE

Ádám, hol vagy?

Oszlik lelkemnek barna gyásza:
Nagy, fehér fényben jön az Isten,
Hogy ellenségim leigázza.

Az arcát még titkolja, rejti,
De Nap-szemét nagy szájalommal
Most már sokszor rajtam felejtí.

És hogyha néha-néha győzők,
Ő járt, az Isten járt előttem,
Kivonta kardját, megelőzött.

Hallom, ahogy lelkemben lépked
S az ő bús »Ádám, hol vagy?«-ára
Felelnek hangos szívverések.

Szívemben már őt megtaláltam,
Megtaláltam és megöleltem
S egyek leszünk mi a halálban.

500 ÉVES A REFORMÁCIÓ

Ötszáz évvel ezelőtt, 1517. október 31-én, Luther Márton ágostonrendi szerzetes, teológiai tanár kiszögezte 95 tételét a wittenbergi vártemplom kapujára. Ezzel kezdetét vette a reformációként ismert folyamat, amelynek gyökerei sokkal régebbre nyúlnak vissza. A reformáció évszázadokon át napjainkig meghatározó erőként hatott mind a társadalmi, mind a vallási élet alakulására.



Luther Márton



Luther kiszégezi 95 tételét

A reformátorok azt hirdették, hogy az egyházi hagyományok, pápai rendelkezések helyett a Szentírás tanításait kell követni és érvényesíteni. Luther elsősorban a bűnbocsátó cédulák árusítása miatt szólalt meg, azt tanítva, hogy az egyház igazi kincse Jézus Krisztus evangéliuma.

Luther nem akart új egyházat alapítani, nem akart elszakadni Rómától, de reformokat követelt a Szentírás tanításainak alapján. Azt vallotta, hogy a bűnbocsátatot nem lehet pénzért megvásárolni, és az embernek Krisztus tanítása (Mt 4,17) értelmében meg kell térnie.

Ezek a teológiai tanok nem voltak újak, és nem Luther tanai voltak, hanem az evangélium tanítása. Luther előtt sokan hirdették és tanították ugyanezt, tehát ebből a szempontból sem lehet újításként értelmezni Luther fellépését. Luthert azonban nem tudták elhallgattatni, mint az előtte szólókat, tanai villámgyorsan elterjedtek Európában, mert bátor kiállásának, szorgalmának és kitartásának köszönhetően nem lehetett sem megfélemlíteni, sem beléfojtani a szót. Nagy szerepe volt az eszmék gyors terjedésében az 1450-ben feltalált könyvnyomtatásnak.

A reformáció központi gondolatai, a hit általi megigazulás és az egyetemes papság elvének hirdetése és terjesztése nem csak az egyházi közgondolkodást befolyásolta, hanem az európai civilizáció

alakulását is. Sok mai demokratikus elv a zsinat-presbiteri gyakorlatra vezethető vissza, és a reformációnak köszönhetően alakult ki.

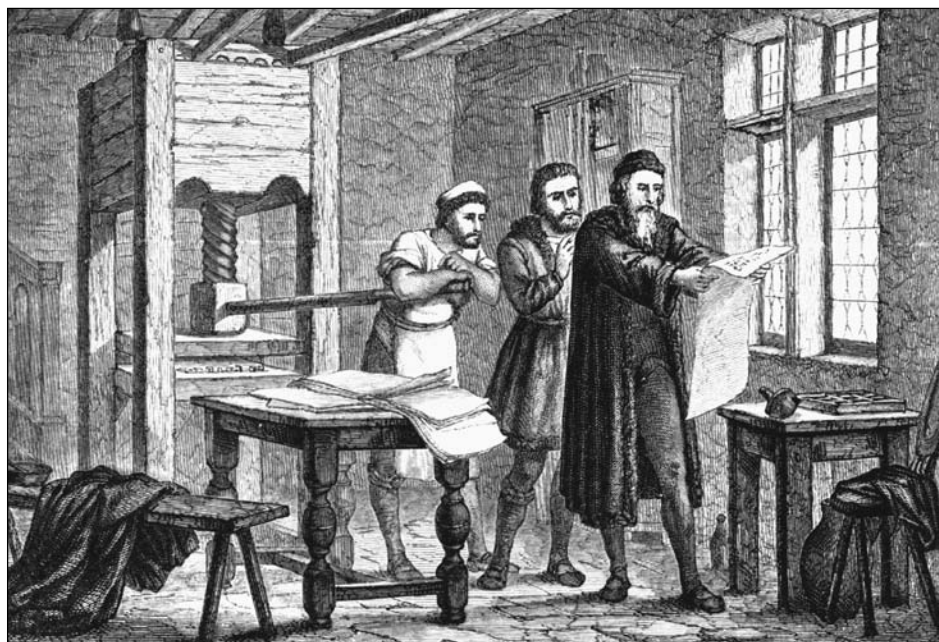
Az európai nyelvek fejlődésében is nagy szerepet játszott a reformáció. Noha korábban is léteztek bibliafordítások, a reformációban szélesben elterjedt és használt fordításoknak a nyelvek fejlődésében és az irodalmi nyelv kialakulásában meghatározó szerepük volt. Luther 1522-ben fordította németre az Újszövetséget, 1534-ben pedig már a teljes Szentírást németül olvashatták a hívek. Ugyanabban az időben a legtöbb európai nyelven ki nyomtaták a Szentírás teljes szövegét. 1590-ben készült el a Károli Gáspár gönci lelkipásztor által magyarra fordított Biblia.

Népünk történelméről nem is lehet úgy beszélni, hogy a reformáció jelentőségét ne emeljük ki. A magyarság hamar szívébe zárta a reformáció tanait és tanítóit. A reformáció ma sem történelem, hanem élő és éltető hit.

(szerk.)



A Vizsolyi Biblia



LUTHER MÁRTON

Erős vár a mi Istenünk

1. Erős vár a mi Istenünk,
Kemény vasunk és vértünk.
Inségben együtt van velünk
Megvált és harcol értünk.
Kél az ősi rossz,
Bajvető gonosz,
Csel vad fegyvere,
Erőszak ővele,
A földön ő az első.

2. Önnön erőnk csak délibáb
És bizony esnénk esten.
De harcba küldte Egy Fiát
Értünk maga az Isten.
Kérded-é, ki az?
Jézus, az igaz.
Sok had, Egy a fő,
Nincs Isten más csak Ő,
Krisztus a Győzedelmes.

3. S ha földön ördög nyüzsögne
Es elnyelni akarna,
Meg nem riadnánk – ellene
Győzni hitünk diadalma,
A világi úr
Tombolhat vadul,
Semmit sem tehet,
Ő megítéltetett.
Megrendül egy szavunkra.

4. Él, áll az ige igazul,
Akárki vesse-hányja.
Táborainkra száll az Úr
Szent Lelke, adománya.
Jóhír, nő, család,
Jószág, test, világ
Veszhet, vihetik
Veszendő kincseik, –
Miénk marad az ország.

(József Attila fordítása)

Reformátoraink és a Reformáció

Luther Márton 1517. október 31-én a wittenbergi vártemplom kapujára kiszegte 95 teológiai tételét. A Szentlélek ezzel indítja el a Reformációt.

Luther a Szentírás alapján hirdeti a hit által való megigazulást, „Az igaz ember hitből él.” (Római levél 1,17/b) és a lelkiismereti szabadságot, úgy is mondhatnánk: az egyén autonómiáját. Fellépését követte a Münzer Tamás féle parasztlázadás. Követeléseik között volt: a szabad papválasztás, az evangélium szabad prédikálása, és a jobbágyság megszüntetése.

Zwingli Ulrich kívánta, hogy Svájcban a kantonok egyesültek. Ezzel járt az országosan egységes egyház megalakulása, és hogy egyházi szertartásokban a svájci-német lett az uralkodó nyelv, és megszűnt a papi nőtlenség.

A Reformáció egyik legerősebb ága a kálvini lett. Kálvin János művei közül az *Institúció (A Keresztyén Vallás Rendszere)*, vallásunk alapvető tételeit tartalmazza.



Méliusz Juhász Péter

A Reformáció az elnyomott, leigázott és megvetett emberi lélek-szellem újjászületése volt a Szentlélek által, mely nemcsak visszavezette a keresztyénséget az ősi forráshoz, a Bibliához, hanem a keresztyénséget a tudománnyal és élettél kibékítvén, az emberiség haladásának alapjává is tette. A Reformáció számunkra is döntés a Szentírás mellett, Isten és Jézus Krisztus mellett, az Anyaszentegyház mellett. Ugyanakkor ez mérlegre tette és teszi az embereknek Istenhez, egyházhoz, embertestvéreikhez és nemzetükhöz való viszonyát.

Magyar reformátoraink: Heltai Gáspár, Kopácsi István, Batizi András, Dévai Bíró Mátyás, Sztárai Mihály, Köleséri Kristóf, Ozorai Imre, Méliusz Juhász Péter, Huszár Gál, Kálmáncsehi Sánta Márton, Szegedi Kis István, Göcsi Máté, Dávid Ferenc... A Szentlélek által és általuk Magyarországon és Erdélyben is megjelenik és elterjed a Reformáció. Ez a népet bevonja az egyházi, gazdasági és társadalmi élet vezetésébe. A nemzet magyarul hallja az igehirdetést és az imádságot. A népnek anyanyelvű iskolákat nyit. 1590-ben Károlyi Gáspár lefordítja és Vizsolyban kiadja magyar nyelven a teljes Szentírást. A vallásos mozgalommal karöltve jár a kultúrának egyre nagyobb kiszélesítése.

Reformátoraink külföldi egyetemeken tanultak. 1600 körül egyik peregrinusunk Szepsi Csombor Márton meglátogatja a heidelbergi akadémián tanuló magyar diákokat. Több mint 16-ot talál ott. Ezek: „Szepsi Mihály, Bélteki Mihály, Gönczi Mihály, Szikszai István, Csepei Ferencz, Borzási Elek, Tornay Ferencz, Udvarhelyi György, Lázári Gáspár, Muraközi Márton, Lévai Tamás, Tiszabecsi Tamás, Bojthi Gáspár, Szentkirályi Benedek, Szilvási Márton, Birinyi Mátyás stb.” (Szepsi Csombor Márton: *Europica varietas*, Kassa 1620/Kolozsvár 1943, 164.o)

A Reformációt a reform-katolicizmus és az ellenreformáció, illetve rekatolizáció követte. Loyola Ignác 1534-ben megalapította a Jézus Társaságot, az erőszakos szerzetesrendet. Ezek a jezsuiták. Feladatuk az elavult iskolarendszer újjászervezése, a missziós tevékenység, és hogy a római katolikus egyházba visszavezesse, rekatolizálja a protestánsokat. Magyarországra Oláh Miklós esztergomi érsek 1561-ben hívta be a jezsuitákat. Ők a nyomtatott betű hatalmával is eredményesen munkálkodtak!

Az országban való sok romlásnak okait egyik felekezet a másikra fogja. A katolikusok – segítve a Habsburg uralkodóháztól – a protestánsokat gátolják, akadályozzák a szabad vallásgyakorlatban. 1604. január 6-án a kassai nagytemplomot fegyveres erőszakkal (hét ágyút nekiszégezve) vették el az evangélikusoktól, mert Rudolf királyi parancsa így szólt: ha kell fegyverrel is vegye el az lutheránusoktól a főtemplomot. És estére át volt adva. Forgács Ferenc nyitrai püspök azonnal fel is szentelte. A lutheránusok nemcsak ezt a templomot, de valamennyi kassai és környékbeli templomukat elvesztették, mert az egész városban és vidékén Belgiojosó főkapitány megtiltotta az

evangélikus istentiszteletek tartását, a papokat pedig elűzték.

Az 1604-es 22. törvénycikkben Rudolf király megújítja valamennyi elődjének a vallás ügyében hozott irgalmatlan törvényeit és rendelkezéseit, valamint megtiltja a rendeknek, hogy vallási ügyeket az országgyűlés ne tárgyaljon. Ezért, a vallásszabadság, a lelkiismereti szabadság és a nemzeti függetlenség védelmére fog fegyvert Bocskai István.

A 16. század derekán az osztrák (Habsburg) és török hódítások és uralom miatt – magyar nemzetünk védelmére – létrejött az Erdélyi Fejedelemség. 1556-tól 1711-ig, 155 év alatt Erdélynek 21 fejedelme volt, János Zsigmondtól kezdve II. Rákóczi Ferencig. A 21 erdélyi fejedelemből tízen református vallásúak voltak: Bocskai István, Rákóczi Zsigmond, Báthori Gábor, Bethlen Gábor, I. és II. Rákóczi György, Barcsai Ákos, Rhédey Ferenc, Kemény János és Apafi Mihály.



Szegedi Kis István



Dévai Bíró Mátyás bírái előtt

A 16. század végén „30 protestánsra csak 1 katolikus esett” (Révész, Figyelmező, 1878. évf. 352. lap). E század végére újabb kutatások szerint a nemzet 85-90 %-a protestáns vallású. A Reformáció elindította a belmissziót. Reformátaink bátran elvégezték a lelki honvédelem feladatát.

GELLÉRT GYULA
ny. esperes

LUTHER MÁRTON

Tarts meg, Urunk, szent igédben

1. Tarts meg, Urunk, szent igédben!
Végy erőt ellenséginken,
Kik szent Fiadat támadják,
Hogy trónodról letaszítsák!

2. Úr Krisztus, láttasd hatalmad,
Ki minden urak Ura vagy!
Te véd meg árva népedet,
Hogy dicsérhessen tégedet!

3. Jer, vigasztaló Szentlélek,
Adj egyetértést népednek!
Állj mellénk a végső órán,
Vigy életre halál után!

*(Luther Márton 1541-ben írta,
amikor Budavár elesett)*



Luther és a török-kérdés

Napjainkban Európa immár harmadszor néz szembe határain belül az iszlámmal: a mórok és a törökök után ezúttal a migráció tartja napirenden a kérdést. A mórokat hét évszázad küzdelmével szorították ki a spanyolok, a törökök Bizánc elfoglalásával mai napig tartóan megvetették lábukat a kontinensen, a gazdasági migráció pedig hosszú évtizedek csendes beszívárgása után 2015-ben elképesztő méreteket öltött. A reformáció emlékévében aligha haszontalan megnéznünk, hogyan vélekedett Luther Márton a törökökről és az iszlámról.

Luther kései korszakában, mely 1529-től a reformátor haláláig tartott, a Jelenések könyve alapján párhuzamokat állított fel a benne szereplő motívumok és a pápa, az egyház, valamint a török között. E párhuzamot közeli fenyegetettség indokolta: 1529 októberében a török Bécs ellen vonult. Igei alapjául Luther a következő idézetet választotta: „Kijön és elcsábítja a föld négy szegletén lakó nemzeteket, Gógot és Magógot, egybegyűjti őket a harcra; számuk annyi,



Erhard Schön korabeli fametszete török katonákról

mint a tenger fövénye. Felvonulnak a föld minden táján, és bekerítik a szentek táborát és a szeretett várost. De tűz száll le az égből, és megemészti őket.” (Jel 20, 8-9).

Ehhez az ígéhez Luther a következő értelmezést fűzi: „S míg mindezek zajlanak, a huszadik fejezetben jön még a fekete leves, Góg és Magóg, a törökök, a vörös zsidók képében, akiket a Sátán küldött, miután ezer évig fogságban sínylődött, és az ezer év után ismét elszabadult.” Luther szerint tehát az egyház már a “nagy nyomorúság” idejét éli, ami az utolsó napok közelségét mutatja.

A végidő, az áradó török sereg Luther számára mégsem, mint fenyegető erő, mint fegyveres, hús-vér embertömeg jelenik meg, hanem csak, mint egy kép az apokalipsziszról. Nem von szoros párhuzamot a fenyegető török sereg és a János látomásai között, inkább csak illusztrációnak használja, példaként mutatja őket. A magyar reformáció, mely a hódoltság alatt bontakozott ki, egészen más képet fest a törökökről. Méliusz Juhász Péter ugyancsak a Jelenések könyve alapján ilyenek mutatja a törököket: „A Gógot Magógot, azaz a török nemzetöt... Ez török nemzet ... mindeneket az ő hitre kényszerít. Akik nem mívelik, vágja, öli, rontja őket... Te vagy, akiről szóltam az én prófétáim által, amaz kis szarvacska, amaz kétféle bestia, kétféle antikrisztus. Te vagy amaz Melek és Tubálnak fejedelme, a tatároknak, szkítáknak, szerezönöknek, oláhoknak fejedelme, de én reád gerjesztem haragomat, bocsátok tereád fegyvert, döghalált, köesőt, vérhast, szenet, és leváglak téged a vadaknak, madaraknak belőled lakodalmat szerzők...”

Mivel Luthernek elsősorban a pápasággal volt személyes harca, a távolabbi veszély, a török fenyegetés a nagyon is közelihez, a katolikus egyházhoz képest szelídebbnek, megengedőbbnek tűnik számára, így több helyen is úgy von párhuzamot a törökök és a pápaság között, hogy annak egyértelműen Róma látja kárát. A több tucatnyi idézetből kettőt mutatunk be, mindkettő hűen tükrözi Luther gondolkozását a török és a papa felől.

1. Az Antikrisztus bullája ellen: „Ha tudnám, hogy ezt a bullát a római pápa adta ki s nem Eck doktor, ez az országos hazug és gonosztevő, akkor felhívnám az egész keresztyén világot, hogy a pápát ne tekintse másnak, mint amaz igazi főző Antikrisztusnak, a kiről az írás beszél, és ha nem hagyna fel azzal, hogy a hitet ilyen szemtelenül, nyilvánosan megtiltsa minekünk, felhívnám őket, hogy a világi hatóság álljon ellent

örömmel néki, inkább, mint bármely töröknek. Mert a török legalább a hitet kinek-kinek szabadjára hagyja, a pápa ellenben senkinek sem akarja ezt megengedni.”

2. Az Úrvacsora bullája ellen: „Mert mire jó az, hogy mi a töröknek testi fegyverrel ellentállunk? Mi rosszat tesz a török? Elfoglalja az országot és kormányozza ideig-óráig; mégis ugyanakkor magától a pápától is szenvednünk kell, aki bizony testünket és lelkünket gyötri, amit a török nem cselekszik! Hozzá a török mindenkit meghagy a maga hitében; ezt sem teszi a pápa...”

Mindezek mellett Luther igyekezett komolyabb vizsgálódás tárgyává tenni a törökök vallását, az iszlámot. Megnehezítette tájékozódását a Korán kiadásának tiltása és a nyelvi korlátok: még a latinra fordított Korán is sokáig hozzáférhetetlen volt számára (tervezte ugyan, hogy lefordítja, ezt azonban nem sikerült kiviteleznie.) Az iszlámról azt vallotta, hogy az originalitás és önállóság hiánya jellemzi, egy olyan vallás, amit a zsidó, a keresztény és pogány hitekből foltoztak össze. Mohamed a reformátor szemében Arius, Nestorius és Macedonius tanítványa, az iszlámot mégsem a keresztény szekták közé sorolta, hanem a pogányokhoz. A Koránt gyalázatos könyvnek tartotta, tévedések, bűnök gyűjteményének, melynek tanai az ördög szemete. Példaértékűnek nevezte mindazonáltal, hogy a muszlimok számára a Korán a zsinórmérték, a legfőbb tekintély, és jellegzetesnek tartotta a hit összekapcsolását a hitért való küzdelemmel, ami azonban maga után vonja a keresztény népek leigázását. A török egyháziak aszketikus élete különösen mély benyomást tett Lutherre, s fegyelmezett viselkedésüket mecseteikben, mélyen vallásos imáikat, a zarándoklatot követésre méltónak ítélte. Őszinteségüket, barátságukat, személyes kapcsolataikat is dicsértre, mint ahogy mértékletességüket is a táplálkozásban. Luther szerint aszketikus életvezetésük katonai sikereik alapja. A törökök sorsáról Luther úgy vélekedett, hogy kénnel és tűzzel fogja Krisztus a pokolba taszítani a törököket, akik ki vannak zárva a feltámadásból.

A törökök a lutheri képletben a Sátán szolgálói, a pápa szövetségesei, az isteni akarat végrehajtói, és a közelgő végidő előfutárai. A Dán. 7,3 alapján állította, hogy a török több egy egyszerű ellenségnél, s megírta *Heerpredigt wider den Türken* című művét. Ebből idézünk:

„Biztos lehetsz abban, hogy a török az utolsó kártya az ördög kezében a kereszténység ellen, és egyben Isten legnagyobb büntetése a hálátlan és istentelen Jézus-követőkre. Hisz Dániel azt mondja, hogy a török után következik az ítélet és a kárhozat, ezt láthatjuk azon, ahogy a törökök ártatlan nőket, gyerekeket, időseket, fiatalokat válogatás nélkül a halálba taszítanak, úgy cselekszik, mintha maga lenne a sátán. Még soha királyság nem őrjöngött ennyire. Mindez bizonyítéka annak, hogy az utolsó ítélet napja a küszöbön van.”

Luther utolsó éveiben már úgy vélte, pontosan meg tudja állapítani az eszkaton kezdetét: 1600-ban a török elpusztítja a Német Birodalmat. Ma már tudjuk, hogy Luther ebben tévedett. Imádkozzunk azért, hogy a mi tévedéseinknek is legyen keresztyén olvasója ötszáz év múltán Európában.



Drukkerek török félholdas
német zászlóval

SZATMÁRI ELEMÉR
lelkipásztor



Erdély a reformációban

Erdélyt több mint ezeréves közös történelem és az itt élő népcsoportok, felekezetek, s azoknak kulturális változatossága jellemzi.

Az elmúlt évezred alatt Erdély különböző államalakulatokhoz tartozott, s ebből is kifolyólag a különböző etnikumok és felekezetek évszázados kapcsolatait a tartós együttműködés, de gyakori ellentétek, kölcsönös megtorlások és háborús feszültségek egyaránt jellemezték. Az együttműködést a gazdasági-társadalmi fejlődés közös érdekei és a keresztyéni összetartozás táplálta, míg az ellentéteket kulturális és társadalmi hátrányhelyzetek, ill. vallási elnyomás jellemezte.

Az eltérő érdekek eredményeképpen születtek meg az ellentmondásos történelem-szemléletek és magyarázatok, s ebből kifolyólag a különböző felekezetek történetírása sajátosan foglal állást a múlt eseményeinek megítélésében és értékelésében. A historiográfia nem kis mértékben járult hozzá az ellentétek és összetűzések kialakulásához.

A reformáció szellemisége és újabb egyházak létrejötte

A református-lutheránus ellentét nem választható el magától a reformációtól. A reformátorok az általuk igaznak tartott bibliai tételekért küzdöttek, tekintet nélkül arra, hogy ezt az igazságot a katolikus egyház, az anabaptisták, vagy reformtársaik elfogadták-e vagy sem. A két irányzat legeltérőbb tanítása az úrvacsora lényegéről szóló kérdésekben körvonalazódott. Ez magyarázza a németországi és a svájci irány közötti ellentétek kialakulását, s mindkét párt képviselőinek következetességét álláspontjuk megvédésében. A viták legélesebben az „ez az én testem” szereztetési ige körül folytak. A közös érdekből fakadó békéltető megnyilvánulások a reformáció hajnalán: az 1529-es marburgi kollokvium, az 1530-as Confessio Augustana (Ágostai Hitvallás) és a „philippizmus”. A dogmatikai álláspontok közelítésében nagy jelentőséggel bír a Confessio Augustana, melynek lecsapódása az erdélyi lutheránus és református egyházi tanítók esetében is nyomon követhető, s így közvetlenül



Melancthon Fülöp

Melancthon Fülöp (Philipp) hatása; az 1536-os Wittenbergi Konkordia, az 1546-os Consensus Tigurinus.

A reformátorok úrvacsoravitái nagy erővel képesek jellemezni a reformáció korának teológiai gondolkozását. Leolvasható róluk e gondolkozás minden értéke mellett annak középkori örökségként átvett és teljesen levetkőzni nem tudott egynemely korlátja is.

Katolikus és protestáns párbeszéd német területen a reformáció hajnalán V. Károly császár kezdeményezésére az 1540-es években eredménytelen maradt.

A reformáció hatalmas erejű társadalmi forradalma Erdélyben is rövid idő alatt megingatta a katolikus egyházszerkezetet. Nagy szerepet játszott ebben a magyar állam 1526-tól kibontakozó tragikus válsága. A reformáció még az ország szétdarabolása előtt jelent meg, de terjedését a későbbi katasztrófák és politikai fordulatok sem akadályozták meg.

János Zsigmond unitárius uralkodó fejedelemsége alatt a politikai hatalom a protestánsok kezében összpontosult, s ez idő alatt szilárdultak meg a reformatori irányokat követő gyülekezetek és szervezetek. Halála után az ország élére egy katolikus fejedelem került és ezzel elkezdődött Erdélyben az „újrakatolicizálás” kora.

Ami a hitéletet illeti, a 16. században, néhány évtized leforgása alatt a legfontosabb városok szinte teljesen protestánssá váltak. A szász városok a Luther irányához csatlakoztak; Kolozsvár előbb lutheránus, majd kálvinista, és végül unitárius lett. Gyulafehérvár kálvinista, illetve unitárius központtá vált. Küküllő vidéke unitáriussá lett, miközben a Nagyvárad és a Szilágysomlyó közötti területen, Kolozsvár és Torda, Enyed és Gyulafehérvár környékén, korabeli jezsuita feljegyzések alapján, már alig volt katolikus. A falvak, a cuius regio eius religio alapján, rendszerint a főurak vallásváltoztatását követték; ez magyarázza, hogy egész vidékek tértek át egy adott felekezetre. Valóságos vallási anarchia kapott lábra Erdélyben a hitújítás három főirányzatának köszönhetően: a lutheri, a svájci (ezen belül előbb a zwingliánus, majd a kálvinista) és az unitárius harcolt a régi vallás ellen, de ugyanakkor egymás ellen

is. Maga a fejedelem, János Zsigmond volt kénytelen irányításába venni a vallásos ellentétek rendezését. A fejedelmi rendezés az 1564. januári segesvári országgyűlés határozatával indult meg. Mind a reformáció egysége, mind a 16. századi erdélyi vallásbéke szempontjából a legsúlyosabb felekezeti ellentétet a trinitáriusok és az antitrinitáriusok közötti küzdelem idézte elő. A három 1566-os erdélyi vita és zsinat a maga egységkereső törekvéseivel belekerült annak a két európai teológiai frontnak a küzdelmébe, amelyek Servet munkássága óta Genftől Lengyelországig terjedtek.

Az unitárius egyház önálló szervezeti kereteinek megszilárdulását paradox módon Báthory István idejében kiadott törvények segítették, amelyek egyébként a püspök jogkörét korlátozták.

A reformátusokkal szembeni jogállást szabályozta az 1577. évi tordai országgyűlés is, ahol Thordai András református superintendens jogot kapott arra, hogy az országban mindenütt vizitációt tartson.

Az 1568-as tordai országgyűlés elismerte Erdélyben a felekezeti szabadságot. A négy elismert valláshoz (római katolikus, lutheránus, kálvinista és unitárius) megtűrt vallási irányzatként hozzáadódott az ortodoxia.

A helyzet csak a 17. század elején került viszonylagos nyugvópontra olyan formán, hogy a magyar nemesség és a városi polgárság zömmel a kálvini református hitvalláshoz csatlakozott, és ezt – szilárd egyházi keretekbe szervezve – saját köréből választott fejedelmek közreműködésével lassan államvallássá tette.

Az erdélyi egyházak kapcsolata a fejedelemség időszakában

Összehasonlítva a 16. századi Erdélyre jellemző vallási toleranciát az akkori európai helyzettel, egyértelműnek tűnik, hogy a 17. századi vallási tolerancia előrehaladottabb szellemiségűnek bizonyult, a *cuius regio ejus religio* kollektív elv tekintetében is. Hiszen a 17. századot végigkísérte az a két törvény, amely az ellenreformáció védekezésében jött létre, s amelyek a felekezetek közötti feszültséget próbálták enyhíteni.

1581-től nyomon követhető a református-unitárius magyar érdekvédelmi kapcsolat, amely az ellenreformáció kelet-európai előretörése korában jött létre. Ugyanakkor az erdélyi protestánsok közötti vallásbékét is helyreállították Szapolyai korszakában. Aztán amikor



Kolozsvár látképe 1617-ből (Georg Hufnagel)

1605-ben Bocskai Istvánt választották fejedelemmé, megkezdődött az erdélyi fejedelemség fénykora, vallási szempontból is. Hiszen a kálvinista fejedelmek: Bocskai István (1605-1606), Bethlen Gábor (1613–1629) és Rákóczi György (1630–1648) jogi státust adtak a református egyháznak, s e korszak megerősítette az Erdélyben uralkodó protestantizmuson belül is a református egyház hegemoniáját. Bethlen Gábor fejedelem 1629-es határozata szerint minden református lelkészt és annak családját nemesi rangra emeltek.

II. Rákóczi György idejében megerősítették az *Approbatæ Constitutiones*-ben (1653), amely nemcsak a főnemesi rangot viselő laikusok részvételét szabályozta az egyház kormányzásában, hanem a vallásokra vonatkozó törvényeket is. Így betiltották a katolikus püspök tevékenységét, elűzték egyes jezsuita udvari papokat, ill. csökkentették a vallásgyakorlás szabadságát. Sőt, a legtöbb katolikus településen megtiltották a templomépítést. A 17. században a Katolikus Egyház érdekeit az erdélyi kormányzásban az ún. „*Status Catholicus*” képviselte. A református fejedelemség idején, a 17. században a katolikus hitélet jelentősen hanyatlott s ez elsősorban, a súlyos paphiány miatt történt.

Az ortodox vallás még a 17. században is csak megtűrt felekezetnek számított, nem rendelkezett alkotmány által biztosított státussal, kizárólag a fejedelem jóakaratótól függött létjogosultsága, „amíg a fejedelem és az ország lakossága jónak látja.”

Arról, hogy a kálvinista fejedelmek korában volt-e egy tudatos, jól kidolgozott terv az ortodoxok megreformálására eltérőek a vélemények. A vallásos tolerancia Erdélyben lehetővé tette már a 16. században az erdélyi ortodox püspökség megszilárdulását, s a püspökség kontinuitását nyomon követhetjük a következő századokban is. Az ortodox történészek – köztük Bogdan Ivanov – tényként említik a reformatori törekvéseket, amelyet Rákóczi György fejedelem (1648–1657) kezdeményezett az ortodoxok között.

Bizonyított tény, hogy a Rákóczi György idejében az erdélyi ortodox érsek kinevezése ügyében tizenkilenc kálvinista pontot határoztak meg, amelyeknek meg kellett felelnie az újonnan kinevezett püspöknek. 1643-tól a „19 conditiones” képezte a kálvinizmus fölényét az erdélyi ortodox egyházzal szemben.

Bár az ortodox románság nem tanúsított semmilyen szervezett ellenállást, a református vezetők hittérítési próbálkozásai általános értelemben kudarcnak bizonyultak.

Az unitárius egyház 17. századi pozícióit belső és külső – dogmatikai ellentétek és személyes ambíciók, fejedelmi elnyomás – faktorok gyengítették.

Az erdélyi szászok egyháza evangélikus hitvalló egyházként lépett a 17. századba.

Az egyházi életet megtartó és mozgató erők továbbra is a helyi gyülekezetekből indultak ki, és azokat erősen meghatározta az a város, amelynek gazdasági és oktatási hatáskörébe tartoztak.



Bethlen Gábor

A protestáns felekezetek helyzetéről az erdélyi fejedelemség korában a következőket állapíthatjuk meg:

A kor vitatásakor kerülnünk kell az idealizálást, mert ismeretes Bethlen Gábor idejének az az eseménye, amelyik épp a református-unitárius viszonyban okozott sérelmet.

Nevezetesen az 1619-ben Keserői Dajka János református szuperintendens által vezetett háromszéki vizitáció, amelynek következtében az unitárius történetírás arról számol be, hogy 62-70 gyülekezetből távolított el unitárius lelkészt s állított helyükre reformátust.

Sokkal súlyosabb megpróbáltatást követelt az unitárius egyháztól az I. Rákóczi György által hozott szombatosok elleni intézkedése. A szombatosok megsemmisítésére hozott országgyűlési határozatok s a dési „complanatio” alkalmat adott arra, hogy a Székelyföld egy másik részén a fejedelem által támogatott református főrendek egy egész sor faluban a szombatosokkal együtt az unitárius gyülekezeteket is reformátussá tegyék. A törvény és annak végrehajtása helyi erőszakosságoknak adott helyet, s nemcsak szombatosoktól, de unitáriusoktól is átvitte az örökölt templomot-parókiát az újonnan alapított református gyülekezetbe.

A 16-17. század folyamán a vallási béke törvénye nem változtatott a protestáns egyházak viszonyán. Az 1541-1653 közötti törvényekből szerkesztett *Approbatae Constitutiones Prima Pars, Titulus Primus* VII. és VIII. artikulusa újra megerősítette a falvak vallási békéje érdekében hozott korábbi, 1591-es, 1615-ös és 1630-as törvényeket.

A 17. századi erdélyi református zsinatok határozatai törvénybe foglalták a vallási együttélés szabályait, keretet teremtve a békés együttéléshez.

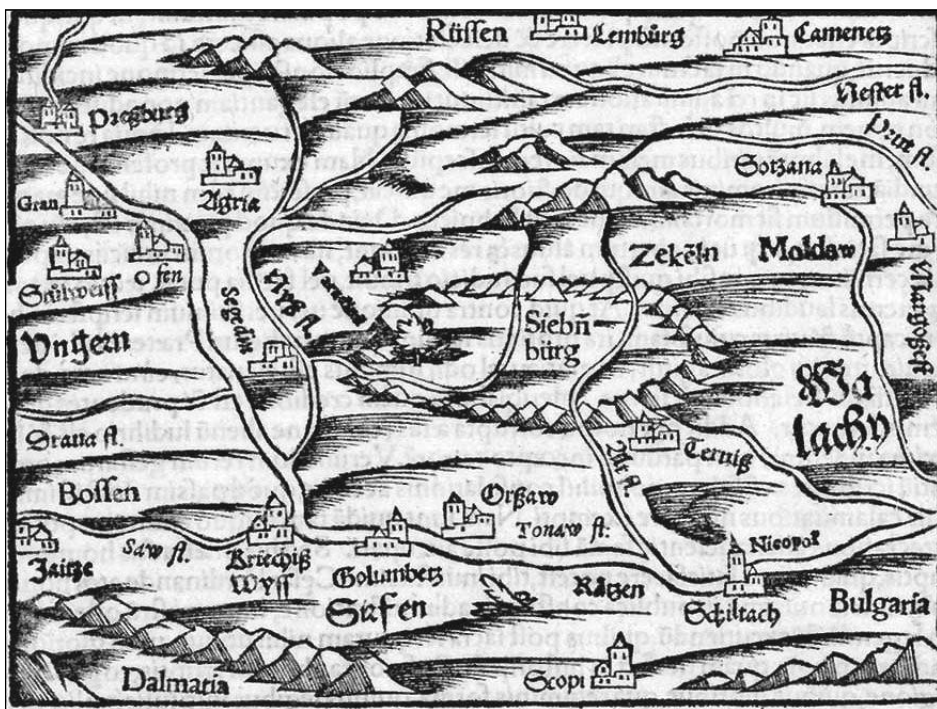
A protestáns irányzatok teológiai vitái, az ellentétek a 17. század elejére nagyjából lezárultak.

DR. LUKÁCS OLGA

A moldvai reformáció lengyel, magyar és szász háttere

A moldvai reformáció történetében van egy kiemelkedő korszak, amikor Despot vajda uralkodásának idején (1561-1563) a magyar és a német lakosság körében a lengyelországi reformátorok vezetése alatt elkezdődött az egyházszerzés. Moldvában mindeztáig nincs nyoma annak, hogy a moldvai román lakosságot különösebben áthatotta volna a reformáció tanítása. Az erdélyi románok közötti reformáció története ismeretes, míg a Kárpátokon kívüli területek reformáció-történetéről eddig csak német nyelvű tanulmányok születtek.

A lengyel reformáció vezetői missziói felelősséget éreztek a moldvai vásárvárosokban és falvakban lakó magyarok és szászok egyházának a saját tapasztalataik szerinti megszervezésére. Ezt a tényt a román egyháztörténeti művek is feldolgozták, hangsúlyozva, hogy a bizánci rítusú keresztények között azért nem terjedt el a reformáció, mert az erős keleti tradíciók ellensúlyozták a protestáns eszmék befogadását.



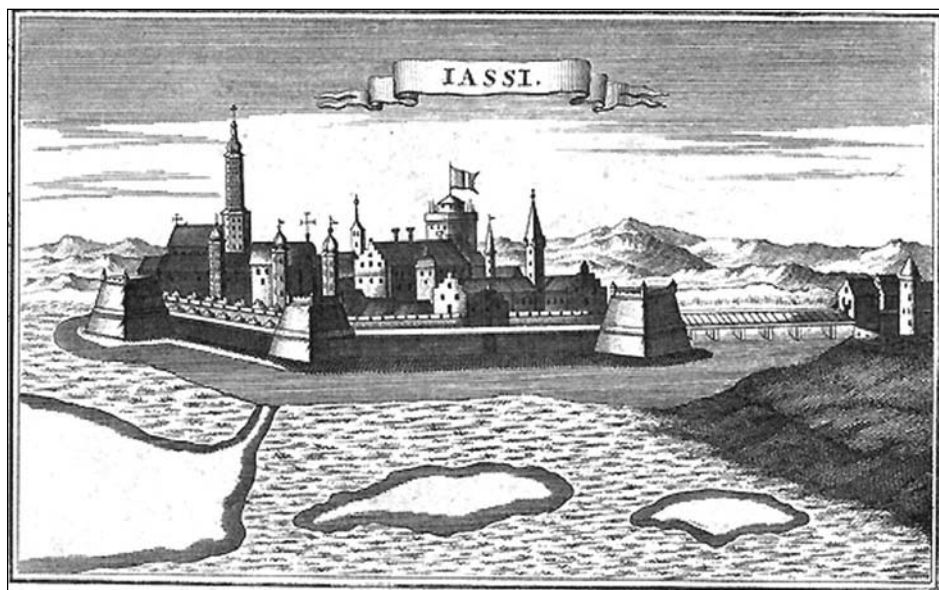
Moldvában a magyarok területileg Moldvabánya, Hîrlău, Jászvásár, Suceava (Szócsvár), Tecuci és Târgu Jiu környékén, a németek, illetve szászok: Baia, Neamț (Németváros) és Suceava városokban, s a hozzájuk tartozó falvakban laktak. A 15. században a huszita menekültek befogadása, fennmaradása és jelenléte szellemi alapul szolgált a reformáció iránti fogékonyságra.

A moldvai reformáció kérdésének tárgyalása egyáltalán nem új keletű, és irodalomtörténeti tény, hogy az szervesen összefügg a moldvai humanista művelődéssel. Az egyháztörténet-írás azonban még adós bizonyos részletek tisztázásával, eleddig még nem rajzolt megbízható képet arról, hogy milyen hitvallású egyház szervezésén munkálkodtak a lengyel protestánsok Moldvában.

A fejezet címében megjelölt feladatnak egyelőre két kérdés kifejtésével törekszünk eleget tenni. Ezek egyike a Biblia román nyelvre való fordításának szándékáról szóló első, írásba foglalt terv, a másik pedig a lengyel Jan Lusinsky moldvai püspöki szolgálatának a bemutatása.

Ismeretlen nevű levélíró küldte 1532. március 11-én a következő szövegű levelet, feltehetőleg Krakkóba: „Egy bizonyos öreg tudós Moldvából, idős férfi, aki nem németül beszél, hanem latinul és lengyelül, Wittenbergbe érkezett, hogy lássa és hallgassa Luther Mártont, és hogy gondoskodjon a négy evangélium, valamint Pál leveleinek román, lengyel és német nyelvű kiadásáról, mintha a krakkói egyetemen nem lennének ilyen képzett tudósok. Mégis csodálkozom, hogy az ősz doktor annyira elámíttatott attól a csalótól és az ő tartományától olyan messziről Wittenbergbe hívtatott.” Șerban Papacostea, aki először figyelt fel erre a levélre, dolgozataiban nem azonosította sem a küldőt, sem a címzettet. A moldvai román tudós személyét Filip Moldoveanul nevével próbálták azonosítani, de erre nézve még elégtelenek a bizonyítékok. Amennyiben a jelen szövegek közlés helyes, esetünkben kizárja azt, hogy Filip Moldoveanuról lenne szó, mert a szebeni 1544-es Catehismul românesc, és az ugyancsak Nagyszebenben nyomtatott Evangheliarul slavo-român fordítójaként őt el lehet fogadni, ez maga után vonja, hogy jól tudott németül, míg az idézett levélben azt olvassuk, hogy az illető tudós nem ismerte a német nyelvet.

1530 táján főleg a moldvai szászok, de már az itteni magyarok is a lutheri reformációhoz csatlakoztak. Ezt többek között elősegítette az a tény, hogy 1523-ban megszűnik a baiai római katolikus püspök-



Jászvásár korabeli metszete

ség, és a ferencrendiek csak körülbelül tíz év múlva szervezik meg a lelkigondozást Bákó központtal. Baia városában a 16. században körülbelül hatezer szász és magyar lakott, tehát erős lutheránus gyülekezetet gyaníthatunk e helyen. Egy 1582 után keltezett olasz nyelvű levél viszont arról tudósítja a lengyel pápai nunciust, hogy az eretnek prédikátorok ötven évvel azelőtt szakították el a híveket a szent római egyháztól. Ez a hír arról tanúskodik, hogy 1530 körül a reformáció általános méreteket öltött a katolikus lakosság soraiban.

Az említett levél alapján úgy véljük, hogy az illető tudós nem szász vagy magyar, hanem inkább a krakkói egyetemen tanult román anyanyelvű humanista, aki már a levél kelte előtt is kapcsolatban állhatott Luther Mártonnal vagy annak munkatársaival. Ismeretes, hogy a krakkói egyetemet a 15-16. század folyamán gyakran látogatták a moldvai diákok. Jóllehet az előbbi feltevés valószínűnek látszik, mégis magyarázatot kíván, hogy miért szól a tudósítás a lengyel Biblia-fordítás tervéről. Moldvában ugyanis gyakorlatilag a román, a német vagy magyar Biblia-fordításra lett volna szükség. E háromnyelvű fordítás tervezésének színhelyét ennél fogva Krakkóba vagy Wittenbergbe kell tennünk, vagy olyan más helyekre, ahol német és lengyel egyházszervező reformátorok társasága missziói feladatának tartotta, hogy a reformációi igehirdetés érdeké-

ben előmozdítsák mind a román, mind a lengyel nyelvű újszövetségi iratok kiadását.

A reformáció első évtizedeiben csupán a római katolikus egyház kereteiben élő hívekre gondoltak, mert a reformáció indítóókait általánosságban az ortodox egyházon kívül kell keresni.

A tervezett háromnyelvű kiadás megvalósulásáról nincsenek adataink. Tény az, hogy 1551-1553 között Nagyszebenben megjelent az első nyomtatott román nyelvű Biblia-fordítás, amelynek alapjául a Luther-féle német fordítás szolgált. A lengyel Biblia-kiadásról tudjuk, hogy a szebenivel egy idő tájt, 1551-ben kezdődött el Máté evangéliumának kinyomtatásával, és a következő évben Johannes Seklucyan munkássága nyomán elkészült a teljes Újszövetség kiadása. Összefoglalásképpen Alexandru Rosetti az 1532-es levél alapján leszögezi, hogy nem egy, hanem több olyan központ létezett, ahol a reformáció közvetve a román nemzeti nyelv fejlődését is szolgálta. Ez a levél pedig a legelső írásos bizonyíték a moldvai reformáció kibontakozásáról. Hasonlóképpen innen számítjuk a moldvai és a lengyel protestantizmus együttműködési tervének kezdetét.

Jan Lusinsky püspököt Heraklides Jakab Despot vajda hívta Moldvába. Két évig tartó uralkodása alatt a trónt külföldi segítséggel elfoglaló Despot vajdának, egyfelől a lengyel és a német protestánsok reformációs érdekeihez kellett idomulnia, politikailag pedig a bécsi katolikus udvar nagyhatalmi törekvéseit fedezte, mivel e két fél közös támogatásával jutott uralomra. A török iga alóli felszabadítás tervéhez ugyanakkor nemcsak szövetségesei haderejét látta szükségesnek, hanem Havasalföld, Erdély és Moldva egyesítését.

Lăpuşneanu vajda fegyveres legyőzése után (Verbia, 1561. november 17-18.) diplomáciai munkába kezd, és 1562 márciusában végre a török porta is elismeri a moldvai trón uraként.

Despot vajda az erdélyi politikai életbe is beavatkozik, a lázadó Balassi Menyhártot támogatja, aki a bécsi Ferdinánd császár pártjára állott, és lázadást szított Erdélyben.

Az összes havasalföldi és moldvai uralkodók közül legelőször Despot



Despot vajda

vajdáról jelent meg latin nyelvű életrajz, amelynek a német humanista Johannes Sommer az írója. Ezen hiteles dokumentum mellett számos okirat, feljegyzés és tanulmány kapcsolódik a nevéhez, mivelhogy nagyravágyó ember volt. A görög szigetvilágból indulva, Párizsban kezdi el az egyetemjárását. Befolyásos barátokat szerez, és kalandos sorsának tükröződése nyomon követhető az előkelő származást bizonyítani kívánó névváltoztatásaiban. Despot pályafutása számunkra az 1550-es évek elején válik érdekessé, amikor – két ifjú lutheránus gróf kíséretében – Melanchtonhoz utazik Wittenbergbe. Öt esztendő múlva V. Károly császár szolgálatából tér ide vissza, és Melanchton ajánlólevelével Dániába utazik. Az őt bemutató, III. Keresztély dán királyhoz címzett levélben az áll, hogy a Krétán tanult ifjú rokon a konstantinápolyi pátriárkával, jól ismeri a keresztény tanítást, és felvette a lutheránus egyház tanát.



Északi utazása után Königsberg érintésével utazik Litvániába, és részt vesz a livóniai hadjáratban. Bielski lengyel krónikás szerint a Pozwolsk környéki csatározások után, 1557-tel kezdődően vetette a szemét Moldvára, főleg miután megismerkedett a Lăpușneanu által elűzött bojárokkal. A lengyel reformátorok körébe való bevezetéséhez maga a kiváló a Lasco szolgált kulcsszereplőként. Alapos okok miatt feltételezzük, hogy Despot már a dán udvarban hallott a Lascoról, Melanchton és a lutheránus Albrecht herceg ismeretségét pedig bizalmi forrásként aknáztta ki.

A száműzetésből hazatérő Johannes a Lascot az ország reformálásának kiteljesítése foglalkoztatta. 1557 márciusában érkezett Radziwill litván nagyherceg wilnai udvarába, ahol latin és lengyel nyelven prédikált abban a kastélyban, amelynek egyidejűleg Despot is lakója volt egy hónapig. Despot látszólag elfogadja az a Lasco-féle

úrvacsorátant. 1557. április 23-án útegyengető levelet írt Albrecht hercegnak a Lasco támogatása érdekében. Despot más közvetítést is vállalt, és bemutatásra küldte a hercegnak az a Lascotól származó istentiszteleti rendtartási könyvét, a *Forma ac ratio*-t.

A Lasco meghívására Despot is részt vesz a nemzeti egyház létrehozásán munkálkodó prédikátor- és teológus csoport kis-lengyelországi körútján. Céljuk a lutheri evangélikusok, a kálvinista reformátusok és a cseh-morva testvérek közötti uniós egyház megvalósítása. Despot ekkor ismerkedett meg Lusinskyval, a Lasco tehetséges tanítványával és barátjával.

Jan Lusinsky nevéről az 1555. április 25-én tartott pinczowi zsinat jegyzőkönyvében maradt fenn az első tudósítás. 1557-ben a Krakkó mellett Iwanowiczébe rendeli lelkészi szolgálatra a református szuperintendens. Svájci küldetése alkalmával 1558 őszén Kálvint is felkeresi, aki őt szeretett fiának nevezi. Ez alkalommal teremt kapcsolatot a zürichi reformátorokkal. Azt, hogy Jan Lusinsky már 1561-ben követte volna Despot vajdát Moldvába, nem tudjuk igazolni, de 1562 tavaszától már ott találjuk.

Az ország belső életének megszervezésekor Despot vajda újszerű megoldásokat keresett. Udvarában számos külföldit alkalmazott, és a bojárok hatalmának korlátozásával a központi kormányzást vezette be. Idővel az is kitűnt, hogy hiába koronáztatta meg magát a metropolitával, vagy hiába sietett elsőként megcsókolni az evangéliumos könyvet a püspöki templomban, mert később teljesen elhagyta az ortodox istentiszteleteken való részvételt, és a lutheránusokhoz pártolt.

Kulturális reformjait illetően a legnagyobb eredményt a suceavai udvari könyvtár felállításával és a Cotnari-i latin iskola létrehozásával érte el, amelynek ő fedezte költségeit, s így ingyenes oktatásban részesültek az ifjak, akik nemzetre és vallásra való tekintet nélkül iratkozhattak be. A nyugati mintára szervezett iskola vezetésével az Elba menti Pirnából származó Johannes Sommert bízta meg, aki jól verselt görög, latin és német nyelven. Sommer és a vele barátságot kötő Lusinsky 1562 elején érkezhetett Moldvába. Utóbbiról az első feljegyzés Belsius császári küldött beszámolójában található 1562. április 13-án, mint aki „*episcopus nationis Saxonicae et Hungaricae*”. Jan Lusinsky 1563 májusában halt meg, amikor Despot vajda társaságában országos vizitáción vett részt. Egy Iași-i templomban temették el.

Amikor Lusinsky és a felesége az országba érkezett, a moldvaiak elcsodálkoztak, mert még sohasem láttak nős püspököt. Lakóhelyük

szintén Cotnari-on volt, ahol századunk elején Nicolae Iorga feljegyezte, hogy a helybeliek „püspök dombjának”, azaz „dealul piscupului”-nak nevezték az egyik szőlőhegyet és még látta annak a hatalmas gótikus templomnak a köveit, amely szerint a legnagyobb lehetett az összesek között, amelyeket valaha is látott.

Lusinskynak az volt a feladata, hogy renováltassa a romos templomokat és a lelkeket a hitre oktassa. Sommer a IV. Elégiában Lusinsky tevékenységét az Illés prófétáéhoz hasonlította. Megfeddi a vajdát, amiért részt vett a víz megszentelésekor tartott ünnepségen, s a babonaságot a szív bűnének tartotta. Egy 1562-ben keltezett levél azt mondja el, hogy a püspökségéhez tartozó templomokban rendszeresen prédikáltak és úrvacsorát osztottak. Az a hír járt a svájci és lengyelországi református körökben, hogy Despot vajda kívánságára Lusinsky éppen Kálvintól kérte a genfi egyházi rendtartás nyomtatott példányát.

Despot vajda halálával (1563) a moldvai protestantizmus nem enyészett el, de Alexandru Lăpușneanu új trónfoglalásával a lengyel irányítás megszűnt. S ahogy erősödött a rekatolizáció, az a katolikus Petru Șchiopul alatt Moldvában már annyira érezte hatását, hogy



Cotnari-i latin iskola romjai

a lengyel jezsuiták erőszakos térítései ellenében Erzsébet királynő megbízásából Edward Barton angol nagykövet a török portán kénytelen védelmezni a protestánsokat. Emiatt 1594-ben a lembergi érsek azt mondja az angol Wilcox diplomatáról, hogy a kálvinistákat a görögkeleti ortodox egyházzal akarja egyesíteni. Bernardo Quirini atya ez idejű vizitációjának kimutatása 10.704 lélekről számol be, amelyből, más adat hiányában arra következtetünk, hogy a háborúk pusztításai után legalább ez a lélekszám volt az alapja a moldvai protestantizmus helyben maradt rétegének. Hurmuzaki történet-tudós olyan adatot is talált, hogy Despot vajda bukását követően egy éjszaka kilenc ezren menekültek vagy pusztultak el.

Despot udvari orvosa, a görög Dionisius úgy beszélte el A. M. Gratianinak, hogy a suceavai ostrom alatt Despot vajda tanúk előtt tagadta és átkozta meg az új „szektákat”. Ha ez hitelt érdemel és a „szekták” kifejezés nem önkényesen származik Gratiani tollából, úgy valóban a protestantizmus több irányzatának jelenlétére gondolhatunk.

Jan Lusinsky felekezeti hovatartozására nézve sincs perdöntő bizonyítékunk moldvai püspöksége idejéből. Iorga, Szentmártoni és Papacostea szerint Lusinsky unitárius volt. Petru lutheránusnak tartja, Bîrsănescu pedig kálvinista papnak tekinti. Véleményük szerint Jan Lusinsky református volt, és levelezése alapján mindvégig kapcsolatban állott a svájci reformátusokkal.

Despot bukása után Lusinsky feleségét felakasztották, a suceavai udvari könyvtárat felgyújtották, és megsemmisült. A Bákóban épülő protestáns templom épületét lerombolták. Despot bukásával a moldvai reformáció súlyos csapást szenvedett, de a maradék protestánsok, a német nyelvű lakosok között a lutheri, a magyarok között a kálvini irány még száz év múlva is tovább élt.

DR. HERMÁN M. JÁNOS
ny. lelkipásztor

ÉLŐ EGYHÁZUNK

Lugos református múltja

Lugos először 1333-ban szerepel okiratban, a pápai tizedlistán: „Blasius sacerdos de LUCAS solvit pro 111. pensas”. Egy 1369-ben kelt iratban LUGAS név olvasható, majd 1376-ban királyi várként ismert. Mint oppidumot – mezővárost – az 1439-1440-es évektől említik. János király 1536-ban kiadott okmányában Lugos már civitas, azaz város. 1658-ig Erdélyhez tartozott.

A lugosi református egyház 450 éves múltra tekinthet vissza. Előbb Zwingli, később Kálvin tanait követték itt a hívek. Ahogy a Bánság legjelentősebb magyar reformátora Szegedi Kis István volt, aki Temesváron „Akadémiát” is létesített, úgy Lugos legelső magyar reformátora Kálmáncsehi Sánta Márton volt.

Jeles egyénisége a fiatal református eklézsiának Fogarasi István prédikátor, aki magát „oláh-magyar” gyülekezet papjának írta alá. A Lugos-Karánsebes-Hátszeg háromszögben alakult ki a „román reformáció”, ami azonban a török hódoltság alatt megszűnt. Csak mint emlék él még, hogy az első magyar református templom a Temes



jobb partján (ma: Román-Lugoson) állott, mert az utcát – szótorzítás folytán – ma is „mageruta” (magyar utca) néven ismerik. A feltételezhető templom helyén ma az út közepén egy kőkereszt áll.

1658 szeptemberében Barcsay Ákos erdélyi fejedelem átadta a töröknek Lugost, Karánsebessel együtt. A török a várost feldúlta: az ortodox, eredetileg görögkeleti templomból, mely téглаépület volt és a reformátusok – már fennebb említett – fából készült templomából kihordták a berendezést, meghúzták a harangokat és felgyújtották őket. A református templom porig égett, az ortodox templom falai megmaradtak. A lugosi református egyházra 250 évig sötétség borult.

Az ágostai hitvallású lutheránus egyház 1838-ban még a szomszédos Ebendorf „független” fiókegyházaként szerepelt, de 10 év múlva 1848. január 2-án már „lugosi evangéliumi egyesült egyház” néven az evangélikusok és reformátusok közösen tartják „első” egyházi gyűlésüket Asbóth Mór elnöklete alatt. Ennek a gyűlésnek nevezetes végzése, hogy az addig csak fíliaként szerepelt evangélikus gyülekezet állandó és független anyaegházzá alakult. Közmegegyezés szerint, amikor a lelkipásztor evangélikus, akkor a tanító református legyen, és fordítva. Nemsokára pecsétjük is lesz, melynek szövege: „Sigillum Ecclesiae Lugosinensis Evang. et H. Confessiones 1853.” Ez a szöveg keretezi a címet, amely Krisztus Urunk beszélgetését ábrázolja a samáriai asszonnyal a Jákob kútjánál.

Kezdetben nem volt sem imaház, sem tanító: hol a sörházban, hol a megyeházán, vagy a szabad ég alatt tartották istentiszteleteiket. A felekezetek képviselői között nagyon jó a viszony: havonta egyszer van magyarul is istentisztelet. Nyomtatásban adják ki egész évre az istentiszteleti rendtartást német nyelven, de megjelölve, hogy mikor van magyar istentisztelet.

1862-ben Hajnal Ábel békési református esperes Dömötör Károly temesvári református lelkipásztorral „canonica visitatio”-ra érkezik, és csak most szerez tudomást arról, hogy a két protestáns felekezet 1848. március 19-én „uniált” Lugoson. Akkor 106 családban 302 lélek volt.

1886. július 19-én Szabó János esperes és Szeremlei Samuél egyházmegyei főjegyző végzi a hivatalos egyházlátogatást Lugoson, ahol az egyesült protestáns egyház evangélikus hitű ifjú lelkésze (Chován Zs.) úgy nyilatkozik, hogy „a református hitfelek jobbára tisztviselők s bár számra kisebbek, de tekintélyes részét alkotják a gyülekezetnek.”

Lassan érik az önállósodás gondolata s a Békés-bánáti református egyházmegye Szegeden tartott 1888. évi közgyűlése 52-ik pontja

„a bánási szórványok lelkesi gondozására” 11 körlelkészséget hoz létre, és Lugost a szapárfalvi Rácz Károly gondozására bízta. A tiszteletes és tudós Rácz Károly „a harmadfél százados sírból új életre ébredt” lugosi református egyház önállósulásáig a következő havi beosztást rendeli a gyülekezeti szolgálatra nézve: minden hónap első vasárnapján a végvári, második vasárnapján a bodófalvi, harmadik vasárnapján a marosillyei, negyedik vasárnapján a resicai lelkipásztor prédikál Lugoson.

1903. november 8-án Futó Zoltán e. m. tanácsbíró elnöklete alatt, az egyházközségi közgyűlés kimondja a lugosi református egyház újjáalakulását. 1904-ben a Hódmezővásárhelyen tartott közgyűlésen a Békés-bánati egyházmegye „a lugosi ev. reform, híveknek egyházzá alakulásának ügyiratait” kapcsán a következő határozatot hozza:

„... önálló lelkesi állomása szervezéséig a bodófalvai ev. ref. lelkeszt kérte fel a lugosi egyház adminisztrálására, aki erre vállalkozott is. A lugosi evang. lelkipásztor a folyó tanévben végzi a ref. tanulók hittani oktatását, sőt a hozzáforduló ev. ref. hívek által kívánt lelkesi funkciókat is, olyképpen, hogy 1904. január 1-ig az ily szer-tartásokat saját anyakönyvébe vezeti, azontúl pedig anyakönyvezés céljából a lugosi ev. ref. egyház megbízottjához átteszi.”



Körpecsét készül, melynek szövege „Lugosi ev. ref. egyházközség” (a körben szabad mezőben 1903). 1903. november 17-én már a földművelésügyi miniszterhez fordulnak templom és papilak területének adományozásáért. A minisztérium elnöki ügyosztálya Dombi Lajos esperessel közli, hogy hajlandók a kért telket átadni: „50 év alatt féléves részletekben kamatmentesen törlesztendő 29.500 korona vételáron leendő eladását engedélyezni.” Így kapják meg Pogány Károly Krassó-Szörény vármegye akkori főispánja révén a mai templom helyét a Temes bal



partján. Putnoky Miklós főgimnáziumi igazgató, a kezdet nehézségeivel küzdő egyháznak – míg temploma felépül – a főgimnázium tantermeit engedte át istentiszteletek tartására.

Szöllösi Imre Bodófalváról kirendelt „beszolgáló” lelkipásztor kimutatást készít a Lugos környékén levő szórványokról, amiből kiderül, hogy 39 helységben 323 lélek él, minek következtében 1904-ben kimondják a lugosi körlelkészi állás megszervezését. Közben az esperes lelkészválasztás tárgyában ír, minek következtében pályázatot írnak ki, amit a debreceni és budapesti protestáns lapokban közzé is tesznek. 1905-ben Papp Lajos szeghalmi segéd-lelkipásztort választják meg egyhangú felkiáltással. Papp Lajost 1915-ben Sebestyén Béla követi, majd a költő és műfordító Szombati-Szabó István. 1934-től Nemes Elemér a lelkipásztor, utána Nits István, majd Nagy István a gyülekezet lelkipásztorai. Higyed István 1968-tól szolgál 31 esztendeig, egyházi és politikai „persona non grata”-ként. 2000-től a Temesvári Református Egyházmegye esperese, Fazakas Csaba szolgál Lugoson, 2003-tól pedig Gáll Zoltán pásztorolja a lugosi nyájat.

Isten áldása legyen a lugosi református eklézsián!

Dr. HIGYED ISTVÁN tanulmánya alapján
összeállította GÁLL ZOLTÁN lelkipásztor

Él még nemzet e tájon

*Mert az embernek Fia azért jött, hogy megtartsa,
ami elveszett vala. (Mt 18,11)*

Avasújváros az Avas hegység völgyének legnagyobb és legjelentősebb nagyközsége a Tálna patak mellett, a Sárközt Máramaros-szigettel összekötő út legelső települése az Avas medencében. Első írásos dokumentuma a településnek V. István uralkodásának kezdetéről való, amikor is az 1270. november 17-én kiadott – sajnos nem eredeti formában fennmaradt – privilegium szerint a Pok nemzetbeli Móric fia Meggyesi Miklós különböző hadjáratok alkalmával tanúsított vitézkedése jutalmaképpen Sárköz, Újváros, Avas, Vámfalu és Parlag nevű birtokokat nyerte adományul. A fent említett családok kihalása után előbb a Báthori, majd a Lónyai, a Bethlen és végezetül a Wesselényi család birtoka lett a 18. század közepéig. Az első pápai tizedlajstromban mint egyházas hely szerepel, Péter nevű papja 48 garas tizedet fizetett. Templomának védőszentje Krisztus Teste. Első





ismert temploma a 15. században épült, ami az 1717-es tatárjárás idejében leégett, majd 1988-ig több átépítésen esett át, amikor is a régi templomot lebontották és helyébe újat építettek.

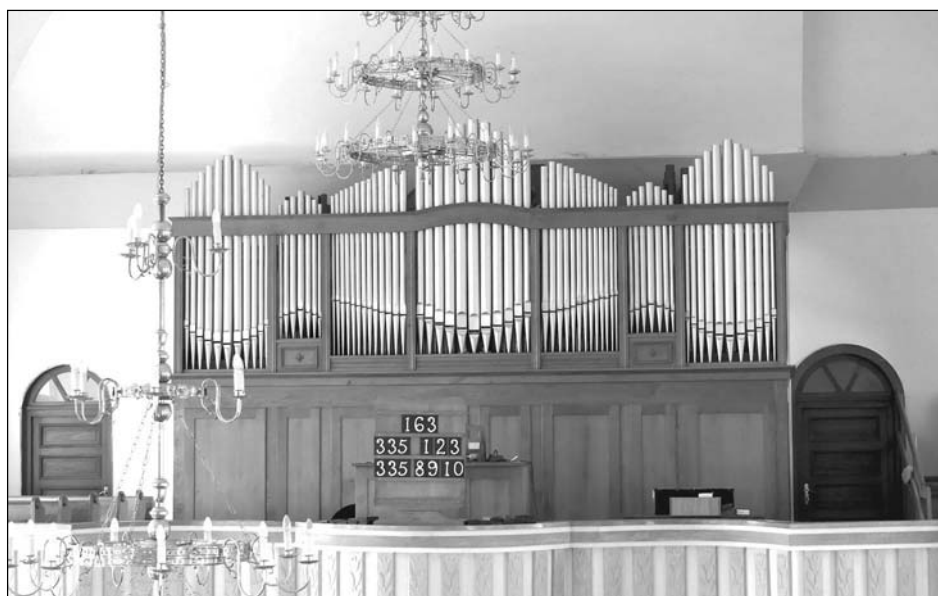
A reformáció kezdete az 1540-50 évekre tehető, korábbi időszakra semmiképpen, amikor is a Szatmár közelében fekvő Erdődön már protestáns zsinatot tartottak. Az első ismert protestáns lelkipásztora a gyülekezetnek Óvári Tamás volt, aki 1578-ban már a gyülekezetben szolgált.

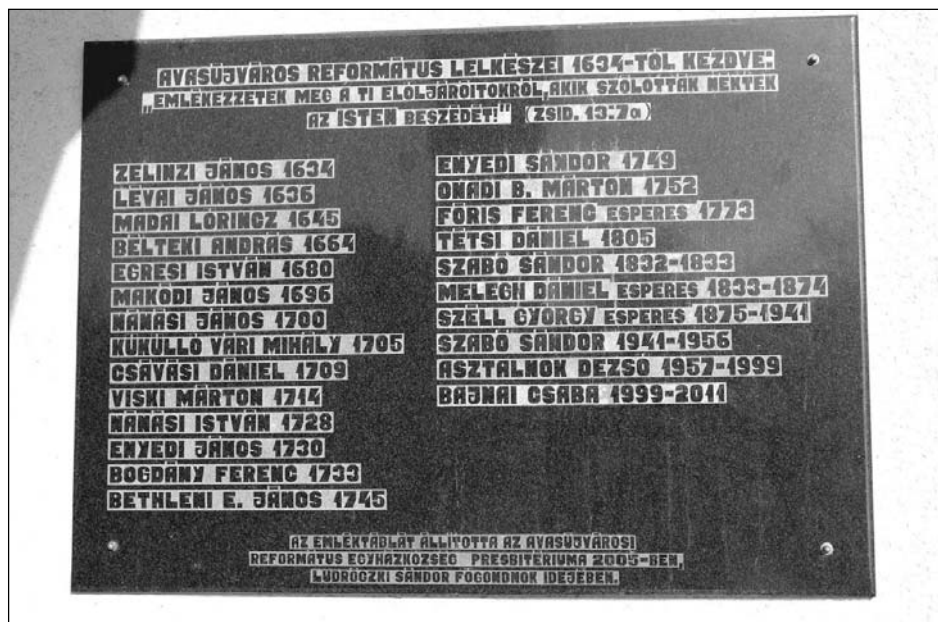
Lónyai Zsigmond 1637-ben kelt adománylevelében megerősíti a

Bethlen István által 1633-ban a községnek adott malom és korcsmáltatási jogát, ehhez járult az egyház birtokát képező erdő, ami hosszú ideig a község jövedelmi forrása volt, hisz a polgári község és az egyház közös igazgatás alatt működött 1805-ig, annak szétválasztásáig. Eddig az ideig, ha a bíró református vallású volt, akkor ő töltötte be a gondnoki tisztséget is. A malom szombatnapi vámja a lelkipásztort illette, és ennek köszönhetően fejlődésnek indul az egyház és a közigazgatási község is. Ennek bizonyítéka, hogy 1640-ben Eperjesen a gyülekezet két küldötte – Pál Ágoston és Bak János – 500 forintért egy nagy harangot vásárolt a fatoronyban (harangláb) lévő kis harang mellé. A harang füleire csinos kis emberfők öntettek, a harangon a következő felirattal: Aus dem Feuyer War ich geflossen, Georg Wierd hat mich gegossen Anno MDCXL.

Hasonló harangot vásárolt Bethlen István és Péter a nyírbátori faharangtoronyba ugyanebben az esztendőben, ugyanazon harangöntőtől. Nem sokáig örvendhetett a békének a község. II. Rákóczi György végzetes lengyelországi hadjárata miatt a lengyel csapatok,

majd kóbor tatárhordák támadták meg Szatmárt, és az északi részek lakosainak menekülniük kell. A szomszédos Rózsapallagi gyülekezet tagjaival a lakosok a hegyekbe menekülnek a támadások elől. Lassan, a veszély elmúltát követően, újra minden a régi rend szerint történt, rendeződött az egyház anyagi helyzete, mert 1683-ban egyházkerületi gyűlést (zsinatot) tartottak mezővárosunkban. Mire fellélegeznének, újabb sanyarú világ köszönt a település lakosaira. Zavaros idők köszöntenek 1690-ben a vidékre. Anyagilag is megroppan a község a Thököly féle szabadságharc zűrzavaros időszakában. A nép nem tudja fizetni a kirótt adókat. Sok a kintlévőség, a bírót két ízben is letartóztatják és fogva tartják Szatmáron. A vége az lesz, hogy 1692-ben a tanács elzálogosítja (65 évre) legfőbb bevételi forrását: a Tálnán lévő kétkőre járó malmát. Ám csak a politikában ilyen visszás az állapot. Az 1690-91-i számadási jegyzetek szerint világosan kimutatható, hogy a tanács az egyházfegyelmet teljes szigorral kezelte. A megbomlott erkölcsű világban szigorúan büntetik a városban kiabálókat, szitkozódókat, templomkerülőket. Az egyház és lelkipásztor számára végzendő munkák alól magukat kivonókat pénzbeli, illetve megvesszőzés általi büntetésben részesítik. Az erkölcstelenkedőket eltiltják az úrvacsoravételtől és 3 hétig csak a templom ablaka alatt hallgathatják az igehirdetést. A nyilvános bocsánatkérés és eklézsiakövetés után engedik vissza őket a templomba, és ülhetnek egy padban családjukkal.





A II. Rákóczi Ferenc által vezetett szabadságharcok ideje alatt mindenükből kiforgatják a mezőváros lakosait. Egyszer a labanc, máskor a kuruc telel nyakukon. Hatalmas összegekkel, borral, búzával próbálnak adómentességet kicsikarni a kuruc-labanc előljáróktól, de a vége mindig a megadóztatás lett. 1709-ben egy év alatt az alig 600 lelkes mezőváros 840 forintot fizet, búza, zab, pénz, vágómarha címén. 1710–11-ben kilenc alkalommal szednek adót a várostól, amikor is 324 forintot és 26 dénárt, 606 véka búzát, 1327 véka abrakot szolgáltatnak be. Ennek ellenére az egyház lélekszáma növekszik és a gyülekezeti tagok 1711-ben egy karzatot építenek a templomban, reménykedve, hogy hamarosan minden megváltozik és helyreáll a rend. De ki sem pihenték a három évi sarcot, 1717-ben a tatárok felégették a várost. Az avas falvainak lakói: az avasújvárosi, vámfalui, rózsapallagi reformátusok nagy része a Mike bérce sűrű erdejébe menekülnek és várják sorsuk jobbra fordulását. A tatárhordák felgyújtották az egész várost, templom, torony, parókia, iskola a kisebbik harang, mind odaveszett. Alig múlt el a tatártámadás, a város lakosai elkezdik újraépíteni a tűz martalékává lett hajlékaikat és vele együtt az egyházi épületeket. A megolvadt kisebbik harang maradványából és némi anyag hozzáadásával az öreg Cseh István háza mellett egy lengyellel – nagy számú cigányság segédkezése mellett – 30 forintért harangot öntettek a következő

felirattal: „Campana M. Újváros Deo dedicata hoc Anno 1718 Iuni” Hozzáfognak ugyancsak ez esztendőben a harangtorony elkészítéséhez, mely egy esztendő múlva már készen áll. Három esztendő múlva jutnak oda, hogy a város jegyzője az évi számadásban feljegyzi: „1722 június 16-án a mindenható Istenünknek templomához fogtunk”. Erejét meghaladó munkához látott a gyülekezet, ha azt is figyelembe vesszük, hogy a tatár támadást követően hatalmas pestisjárvány tizedelte meg 1719-ben Szatmár vármegyét és benne Avasújvárost is, és ekkor csak 30 gazdából állott az elnéptelenedett város. Ennek ellenére 1720-ban fából házat készítenek a tanítónak és 1726-ban elkészül a szegényes paplak, melyet szalmával fednek be és ágasok alatt kap helyett a sütőház. Közben lassan a kis mezőváros lakosai, a viski gyülekezet, a máramarosi ekklézsiák 7 forintos, a szatmári és németi gyülekezetek 6 forintos, Balás Ambrus volt helybéli bíró 4 forintos, Péter Mihály helybéli lakos 6 forintos adományai és a gyülekezet áldozatos adakozásának köszönhetően 1723-ban már bezsinyleyezik a templomot és elkészül a belső bútorzat is. A régi szószék helyett 1759-ben Sipos Dávid kidei kőfaragóval egy szószéket készíttetnek, melyen a következő felirat található: „A M. újvárosi r. sz. ekl.



csinálta a maga költségével T. Ónadi B. Márton uram papságában, főbíró Mester György, egyházfi Bartos István idejében, anno 1759. Esai. LII. r. 2.v.

1785-ben, miután a jobbágyok a szabad költözés jogát megnyerik, sokan otthagyják Sárközt, Apát és Avasújvároson telepednek le és ezért 1793-ban elkezdik a szűknek bizonyuló templom kibővítését, átépítését és egy kőtorony építését. A munkálatok 4 évig tartanak. A torony 1796-ra elkészül, megvásárolják a szatmári templom lecserélt óraszerkezetét. 1797-ben a gondnoki számadás szerint a templom 4 ölnyire való hosszabbítása, egy újabb kar megépítése befejeződött. Miután a templomi székek elkészültek, „azok kinek-kinek érdemük szerint kiosztattak”.

A Görbeden 1801. február havában tartott parciálison a Nm. Tractus (egyházmegye) felszólította a gyülekezeteket, hogy mindegyik a maga tehetsége szerint a prédikátor házat, az iskolát, tanítói lakot, melléképületeket, kutat át- vagy újjáépítsen a következő vizitációig. Ahol erre nem kerül sor, ott a prédikátor és a rector a keresztség kiszolgáltatásán kívül más szolgálatot nem végezhet a gyülekezetben. Az egyház tagjai – bár Fóris Ferenc esperes volt a papjuk – a rendeletben foglaltaknak nem tettek eleget, ezért 1802. április utolsó hetében a tractus parancsára a harangozást, istentiszteleteket beszüntették. Nem törődtek azzal, hogy az egyházközség tetemes kölcsönt vett fel és tartozása van a Sárközi és Józsefházi hitelezői felé. Próbálkoznak a rectornál, hogy végezze el ő a szolgálatokat, de ő is arra hivatkozik, amit az esperes mondott a gyülekezetnek, hogy ő is a felsőbbtségtől függ és nem hághatja át a tractus rendeletét.

A végén az egyház tagjai kénytelenek engedni a trac-



Süveg Károly fényképei

tus nyomásának, és újabb köcsön felvételével 1804-ben elkészül egy alacsonyra épített új papilak, amit 1807-ben két lábbal meg kellett emelni. Az összes költsége az első építkezésnek 100 forint volt, az átalakítás pedig 900 forintjába került a gyülekezetnek. Ezt a parókiális épületet használták az itt szolgálatot végző lelkészek.

1898-ban kerül sor a templom és a torony teljes felújítására, melyet több javítási munkálat követ. Az 1980-as évek közepére olyan rossz állapotba kerül a többször javított és átépített templom, hogy a presbitérium Asztalnok Dezső lelkipásztor vezetésével úgy döntött, hogy új templom építésébe kezd. Ám a kommunista hatalom új templom építését nem hagyta jóvá, de a gyülekezet 1988-ban templomjavítás és bővítés címén a régi templom köré megöntötte az új templom fundamentumát és vártak a kellő alkalomra, amikor a munkát folytathatják. Az 1989-es esztendő végén a réginél alig nagyobb templom alapja már készen állt. A fordulat után az egyhajósra tervezett templom terve kereszthajóssá módosult és elkezdődhetett a nagy terv végrehajtása. A régi templom 1794-ben épített tornyához csatolták a kereszthajós templomot és az 1759-ben vásárolt szószék is helyet kapott az új templomban. A templom építéséből a gyülekezet minden tagja kivette részét. Az építkezésnél naponta száz-százötven önkéntes dolgozott gyerektől idős korúig. A templom építési munkálatai 2000-ben fejeződtek be, amikor elkészült a templom új bútorzata is. Az 1000 férőhelyes templom ünnepélyes felszentelésére 2000. október 29-én került sor Ft. Tőkés László püspök ünnepi igehirdetésével és ekkor iktatták be a gyülekezet új lelkipásztorát, Bajnai Csabát. A torony azonban alacsonynak tűnt a templomhoz képest, ezért a gyülekezet úgy döntött, hogy a régi tornyot több mint 4 méterrel megemeli. A torony magasítására, a toronysisak teljes felújítására, bádогоzására, a harangok feljebbvitelére 2012-ben került sor. A munkálatok öt hónap leforgása alatt elkészültek a gyülekezet és a helyi önkormányzat segítségével. Ugyanekben az esztendőben a régi és már több évtizede nem működő óra helyébe új toronyóra került a felújított templomtoronyba.

A 19. és a 20. század kiemelkedő lelkészei voltak a gyülekezetnek: Técsi Dániel (1805-1832), Melegh Dániel (1833-1875), Széll György (1875-1941), Szabó Sándor (1941-1956), Asztalnok Dezső (1957-1999).

GELLÉN SÁNDOR
esperes



Konfirmáció Szamosdarán



Konfirmáció Pusztadarócon

(Rácz Ervin fényképei)

Misszió nélkül nem létezik egyház

Farkas Antal váradvelencei lelkipásztornak egyházi pályafutása során mindig szívügye volt az ifjúsággal való foglalkozás. A váradvelencei ifjúság összefogásáról, az egyházi színjátszó csoportjuk működéséről, és a sikeres próbálkozásokról mesélt a lelkipásztor.

A több mint húsz éve Nagyváradon szolgáló Farkas Antal az ifjúság egyházon belüli foglalkoztatását – különböző programok és előadások megszervezésével és bemutatásával – a Micskéről, majd Köröskijenőből a megyeszékhelyre történő megválasztását követően is folytatta. A „Harangszó” egyházkerületi gyülekezeti lap volt szerkesztője (és névadója) már több mint tíz éve működteti sikeresen a Nagyvárad-velencei Református Egyházközség Ifjúságának színjátszó csoportját, amely itthon és külföldön is folyamatos elismerésben részesül. A legsikeresebb darabok közül megemlíthetjük a *Panov apó*, *A nagy vacsora példázata*, *A kilenc kő*, *A bohóc*, *A buszra várva*, a *Szól*

A Nagyvárad-velencei Református Egyházközség Ifjúságának előadásában

Jerome Klapka

Vallaki járt itt

Színmű 3 felvonásban



Szereplők:

Borbély, parólyfogdosó	Székely Miklós	Sarka, verőkoszorusz	Kabai Kriszta
Marta, az alkalmavető	Czifra Gabriella	Szathmari Péter, péntek-poli	Kovács Anikó
Herczeg Pál, nyugalmasság-irány	Nagy Arnold	Bencei József, kedvenc-ész	Nagy David
Herczegné, a felesége	Kiri Enikő	Ágoston, a paróly névtelen vendége	Szabó David
Vilmos, a lány	Ferenc Tamara		

Rendezte: Farkas Antal

Helyszín: _____

Időpont: _____



Titoktalanított világ

SZÍNŰ HÉT KÉPBN



SZEREPLŐK:

NARRÁTOR: SZABÓ DÁVID
 ÉRKESE: KADAR ZSUZSANNA
 EMIL: KADAR HUNGOR
 FÖNÖK: LÉTAI LEVENTE
 BANDITA: HAMZA TAMARA
 MOZGALMI: JAKAB ISTVÁN

MÁTÁS KIRÁLY: SZAKÁCS MÓNKA
 MARIA: VIGH VALÉRIA
 JÓZSEF: SZABÓ KRISZTINA
 ÁTFOGALLO: SZABÓ ISTVÁN
 BERENDEZŐ: BALTEANU DEZSŐ

RENDEZTE: FARKAS ANTAL

SÜGŐ: PETRI ANNA
 ZENEI RÖVÍTÉS, VILÁGOSÍTÁS: BOROS ÉVELIN/MÉZSI VIOLA

HELYSZÍN:
 IDŐPONT:

a harang, a Valaki járt itt, valamint a most műsoron lévő *Titoktalanított világ* címűeket.

A színdarabok bemutatóira minden évben legelőször Nagyváradon kerül sor a velencei római katolikus kultúrházban, azt követően pedig Kolozsváron, az ottani református egyházközségek színjátszó csoportjainak találkozáján, ahol a csoport meghívottként lép fel. Évente körülbelül tíz helyszínen fordulnak meg evangelizációs céllal: a Partiumon kívül az anyaországban is, például Hódmezővásárhelyen, Debrecenben, az ottani Református Gimnáziumban (két előadással is egymás után), Nagyrozvályon, Hajdúböszörményben, idén Magyarország két legészakibb településén, Lónyan és Tiszaszalkán, illetve az idei záró előadás a Szatmár megyei Ákoson, majd pedig a szilágysági Magyaroroszlón lesz.

„A legtöbb gyülekezetben szerveznek karácsonyi műsort, általában egy ének-egy vers alapon, vagy betlehemest, amelyeket kisebb-nagyobb gyerekek, ifjak adnak elő. Egyik alkalommal a fiatalok előálltak azzal az ötlettel, hogy mi lenne, ha nem egy hagyományos műsort mutatnánk be, hanem betanulnánk egy színdarabot. Ennek a karácsonyi színdarabnak, körülbelül tíz éve, nagyon nagy sikere volt. Ekkor döntöttük el, hogy alakítunk egy színjátszó csoportot, és azóta minden esztendőben betanulunk egy darabot.” – mesélte a lelki-

pásztor. Eleinte a színdarabokat az ifjúság írta egy alapgondolat köré építve, később pedig Farkas Antal, mint azok rendezője, ismert és kevésbé ismert szerzők alkotásai között keresgélt keresztyén témájú színdarabok után. „Egy jól megírt darab már fél siker, mert nem kell rengeteget küszködni vele, de ugyanakkor nagyon nehéz találni ilyet. Igyekszem mindig olyan színdarabot rendezni, amely magában hordozza a keresztyén üzenetet, az evangéliumot, de közben szórakoztató is legyen, hiszen az ember a drámát még a színházban sem igazán szereti.” A darabok időtartama elég hosszú, ötven perc és valamivel több mint egy óra között mozog. „Nagyjából egy fél évet készülünk egy darab betanulására, és le a kalapokkal a fiataljaim előtt, mert ezeket általában nyáron tanuljuk be, amikor nincs tanítás. Rengeteg munka van bennük. Körülbelül tizenhat tagunk van, tizennégytől harmincnégy éves korig, tehát nem egy gyermekcsopotról van szó, hanem felnőtt fiatalokról, akik között még családos ügyvéd és jogász is van, és mind maguktól jelentkeznek. Persze nem egy törzsgárdáról van szó, néhányan vannak csupán, akik évről évre jelen vannak, és nem akarják abbahagyni, szeretik ezt a fajta szolgálatot, tanulni akarnak, és persze tanítani, ezért mindig hozzájuk igazodom a próbák időpontját illetően is, és persze hálával és köszönettel vagyok irányukban.”

A lelkipásztor nagyon fontosnak tartja a fiatalokkal való foglalkozást: „Különben kik lesznek a későbbi templombajárók, az egyháztagok?” – teszi fel a kérdést. „Mindenekelőtt közösségépítés a cél, a közösség megtartása, a jövőre való gondolás, és természetesen az evangélizáció, a Krisztusról való bizonyoságtétel. Ezért is szervezzük havi rendszerességgel városi szinten, vendégszolgálókkal és ökumenikus jelleggel az evangélizációs istentiszteleteinket. Szolgáltam már nem egy alkalommal kultúrházban is, mely után sor került az előadásra. Vallom, hogy az ember szenteli meg a helyet, és nem fordítva. Voltak zenés és pantomimmal vegyes előadásaink is. Nemrég ifjúsági gyülekezeti zenekar is működött a gyülekezetben (Heaven's Satellite), de ez sajnos felbomlott. Más gyülekezetekben énekkarok, zenekarok működnek, és ez nagyon jó, mert nem lehet sablonokban gondolkodni. A lelkipásztori szolgálatot illetően a kötelező penzumok nem elegendőek. Tudok olyan száz lelkes gyülekezetről, ahol énekkar és zenekar is tevékenykedik. Ha nem működik az egyik, próbálkozni kell más egyébbel. Nagy szükség van az egyházban a misszióra, mert misszió nélkül nem létezik egyház és nem is fog létezni. Ezt a jelenséget mindenki látja, és van aki

A Nagyvárad-velencei Református Egyházközség Ifjúságának előadásában

Kajdy László

Szól a harang

Színmű 3 felvonásban



Szereplők:

Csaba István, református lelkész Ványai László

Ilonka, a felesége Kabai Krisztina

Özv. Pallainé, Ilonka anyja Szakács Mónika

Nagy Lajos, egyházi gondnok Nagy Arnold

Flóra néni, a felesége Kis Emese

Dr. Szabó Szabó Dávid

Mariska Kis Tímea

Tercsi néni Farkas Csenge

Mari, a cicléd Csáttári Andrea

Postás Pálfi Levente

Presbíterek: Búte Attila, Halász Attila, Herpai Imre, Kovács-Mihók Anita, Vigh Valéria

Szögő Szabóné Renáta

Rendező: Farkas Antal

Helyszín:

Időpont:

komolyan veszi, van aki kevésbé. Várad egyetlen olyan működő ifjúsági csoportja a mienk, amelyik ezt a célt tűzte ki maga elé. Összefogás kellene, mert a példamutatás megvan.”

A csoport jelenleg Sütő András *Fügedes a pokolban*, avagy *Sáronnak nárcisza* című darabjával készül, melynek rendezésébe Meleg Vilmos színművész, a lelkész ifjúkori jóbarátja is besegít: „Én nem vagyok rendező, ő a próbák során jön egy-két jó ötlettel, és szerintem ez egy követendő példa. Itt a lényeg maga a produktum. Még van öt évem a nyugdíjig, szeretném ezt végig csinálni, és szeretném, ha az utódom is folytatná. De ez a jövő titka. Legközelebb az *Énekek Éneke* dramatizált változatát szeretném színpadra vinni.” – szólt a jövőről a lelkipásztor.

SZAMOS MARIANN

A nagyharang születése

Nemcsak egy gyülekezet és egy felekezet, de egy egész nagyváros életében ritkaság számba menő esemény egy kéttonnás nagyharang felszentelése. Így volt Nagyváradon is 2015 őszén, amikor a Körös-parti (Olaszi) református gyülekezet öntetett a háborúba elvitt nagyharangja helyébe egy újat. Nemcsak megrendelte és megöntette, hanem egyháztörténeti ritkaságként, elment az öntődébe és megnézte nagyharangja születését. Az előző esztendőben történt esemény beszámolója lekéste a kalendárium-szerkesztés határidejét, ezért tárjuk csak most a kedves testvérek elé ennek a különleges eseménynek leírását .

„Hívom az élőket, gyászolom a holtakat, megtöröm a villámokat...”
– így szól a régi harangok köpenyére vésett jelmondat. Liturgikus és időjelző szerepét megőrizve, a harang napjainkban is az élőben leggyakrabban hallott hangszerhang. A nándorfehérvári diadalunkat hirdető déli harangszó pedig küzdelmes sorsunk keservét és sikerét jelzi az egész világnak.

Nemcsak harangok siratnak holtakat, de számtalan torony siratja a háborúkba elhurcolt harangját. Válogatós volt a harci indulat, mert nem a kisebbiket „akasztotta” le Olasziban sem, hanem a nagyobbikat.



A Körös-parti templom tornyában alig ötven évet lakott együtt a kicsi és a nagy harang. A kezdődő világméretű hangzavarban ők ketten összecsengtek és visszhangra leltek a belváros lakóinak lelkében. A többi haranggal nem is akartak versenyezni, hisz a Körös túlsó partjának légterét Kóla-harang uralta az újvárosi (kéttornyú) templom tornyából. Tisztán, kivehetően, egyéniségük érces hangját felismerték, bólogattak az emberek: igen, ezek az olaszi harangok.

Mikor már csak egyedül maradt a kisharang, halkabb lett a toronyháza, és addigra az egyházat is hátrább parancsolta az előre törő istentelenség, az új rendszer. Voltak idők, amikor a harangok is elnémultak, de a krisztusi válasz kiutat mutatott a ránk kényszerített némaságból: „*Mondom néktek, hogyha ezek elhallgatnak, a kövek fognak kiáltani*” (Lk 19,40). A kisharang hűséggel igyekezett pótolni a nagy testvért. Többet volt magában, mint nagyobb testvére társaságában, merthogy majd’ hetven évnek kellett eltelnie, míg gondoskodtak a toronyaljban lakók újabb társról.

2015-ben született a döntés az olaszi gyülekezet felelőseiben, hogy Székelyudvarhelyen készíttetik el a nagyharangot. Az idők folyamán a Kárpát-hazában megritkult harangöntők ritka drágákká váltak. Emberséget és egyezséget talált viszont az egyház az udvarhelyszéki Lázár Imre mérnöknél, aki felvállalta műhelyében a másfél tonnás nagyharang kiöntését augusztus 21-én.

E csuda látására el is indult az olaszi népből majd ötven ember, hogy valósággá váljon a mese, hogyan születik a harang, melynek lelke van. Ilyen élménye ritkán adódik egy gyülekezetnek: láthatta harangja születését.

Az emberi emlékezet megőrzi az augusztus 21-ei dátumot. Hajnalban, régen várt nagy esőben indult el egy autóbusznyi olaszi egyháztág, énekkarista és családtag, hogy délre megérkezzen Székelyudvarhelyre, a harangöntés színhelyére. A Királyhágón nemcsak a hajnal derengett, de a jó idő is. Már hétágra sütött a nap, mire a székely anyavárosba, Udvarhelyre ért a közösség. A SELECT Metleplast Kft. emeletes irodaháza előtt ünnepélyesen fogadta népünket a cég tulajdonosa, Lázár Imre és néhány mérnöktársa. Jó nevet szerzett magának ez az 1991-ben indult vállalkozás, melynek alaptevékenysége a színesfémből, illetve szürkeöntvényből öntött alkatrészek, termékek előállítás. Termékeinek kb. 70 %-át közvetlenül vagy közvetett módon exportálják. Állandó és sikeres résztvevői e termékek a Hannover-i ipari vásárnak – mutatták be vállalatukat. Az évek folyamán több mint kétszáz harangot öntöttek, mert nagy

kedvüket lelik ebben a szakmai kiruccanásban. Meglepetésünkre Katona József (sic!) termelést irányító mérnök irodalmi idézetekkel fűszerezte a harangöntésről szóló ismertetőjét. Egyik ámulatból a másikba estünk. A jó idő fölötti örömében a vállalkozó idézett egy székely mondást: „Olyan szép idő van, hogy még harangot is lehetne önteni.” Ugyanis ha nedves az idő, akkor nem lehet önteni. Az öntők ezt értik, – ha sok harangot öntetnénk, akkor talán mi is megértjük.

Raktárépületek között jutottunk el az öntőde üzemcsarnokáig. Szelíd rábeszélést követően, végül beengedték az egész csoportot az öntődébe. Nem volt veszélytelen. Hat kohóban, villany-, illetve gáz-kemencében olvadt az öntésre váró anyag. Míg kint kellemes 20-23 C fok volt, addig bent a kemencék közelében ennek a többszöröse. Orrot facsaró füst lengte be a csarnokot, mely a kohókból fellobbanó hol vörös, hol kékes, hol sárgás színű lángokból áradt. Elkezdődött a nagy művelet. Megmutatták a fából készített, eredeti méretű harangmintát, melybe már a harang feliratának negatívját bevésték. Ez alapján készítették el a harang külső és belső formáját, a köpenyt és a magot, megfelelő anyagból. A köpeny és a mag között hézag keletkezik. Ide fog befolyni a fortyogó, forró fém, mely 78% vörösréz és 22% angol önt/cint tartalmaz.

Előttünk szerelték össze a több elemből álló formát az üzemcsarnokban lévő híddaruval. Hogy a vasforma szét ne feszüljön az öntéskor, ezért a csapszegek mellett még több talicska tömített földet is hordtak köré. Mikor az embermagaságú forma utolsó darabja, a fedele is rákerült, akkor magyarázták el, hogy a fedél központi nyílásán



fog kiáramolni a gőz és a salakanyag, a fedél oldalsó részén lévő nyílásba pedig öntik az izzón fortyogó bronzot. Míg készült a forma rögzítése, addig a kemencékbe belehordták az angol cint (ón) rövid rudakban. Amint beledobálták a kohókba, mindannyiszor felcsapott és kispriccelt az izzó, lávaszerű anyag. Hosszú rúdon lévő „csészével” merték le a kemencék felszínéről a salakot. A hatalmas híddaruval a kemence elé emelik a gázzal izzásig előmelegített óriás-kancsót, melybe fokozatosan csorgatták bele a kemencéből kifolyó bronzot. Ezt a daru elviszi a formáig és kezdik beleönteni a formába. A két kemencében előkészített folyékony bronzot több adagban hozzák a formáig. Közben egy meggyújtott végű gázcsővel járják körbe a formát, hogy az oldalából vagy a tömített földből kiáramló mérges gázokat elégelessék.

A bámészkodó nép igyekszik minél közelebbről látni, fényképezni és filmezni az izgalmas eseményeket. Vasasztalok tetejére állva, némelyik még forró is volt, kukkantottunk bele a fortyogó anyagba. Mikor minden öntési műveletet befejeztek, akkor a forma közepén lévő nagyobbik nyíláson feljött a vörösen izzó bronz, jelezve, hogy megtelt a forma. Erre nagy mennyiségű porszerű anyagot szórtak, hogy ne egyből szilárduljon meg az anyag, hanem szabadon kiszivároгjon belőle minden gáz és gőz. No, de ettől erősen sárga színű füst került a levegőbe. Akik magaslatról nézték a folyamatot, csípős, szúrós szagúnak érezték. Siettek is kifelé a csarnokból.

Ezzel be is fejeződött a két és fél órát tartó bemutató. Még int a vendéglátónk, hogy nézzük meg, mi lesz a megmaradt anyagból. A kiöntött harangtól nem messze, a földön formák voltak elhelyezve, melybe (mintha rúdaranyt öntenének) öntötték a fel nem használt bronzot. Ebből talán egy újabb harang alapanyaga lesz.

Nagy megilletődéssel nézte végig a kicsiny gyülekezet a harangöntést, hisz ilyen élménye eddig még nem adódott egy gyülekezetnek. Egyelőre még formájában láthatta, de pár nap után kiveszik a formából, lecsiszolják, fényezik, kengyellel látják el, elkészítik a mázsányi nyelvét. A harangoknak nemcsak szép, esztétikus formával kell rendelkezniük, hanem a meghatározott zenei hangon kell megszólalniuk. Előre megtervezték hangját, hogy összecsengjen a kicsivel. Éppen ezért a harangöntés az egyik legnehezebb mesterség. *„Gondolkodik, mint a harangöntő”* – szól a mondás ez igen összetett ismeretet igénylő munkáról.

A harangöntés élménye már nemes örökségként hagyományozható fiaknak, kik örvendeznek majd, ha hallják hazahívó harangjuk szavát, ahogy haza találtak hang- és torony iránt tájékozódó atyáik is.

Miután elkészült, Szilágyi Károly gondnok egy teherautóval elment érte, hogy hazaszállítsák. A hivatalos menetlevél elkészülte után az udvarhelyi üzem udvarán kipróbálták a lengését és ütéshangját. A hivatalos átvétel megtörtént délelőtt 11 órára. Elindultak vele hazafelé. Megbámulták az úton a furcsa rakományt a nyitott teherautón. Már várta a presbitérium a templom előtt az érkező harangot. Ifjak és gyerekek is összeverődtek e csuda látására. „*Szó bennszakad, hang fennakad, Lehelet megszegik*” – midőn meglátja a nép az új harangot. Ha a mellékelt fénykép érzékeltetni tudja azt a finom, szinte kézműves, inkább szobrászművészi mércével mérhető munkát, amit láttak az érkezésekor, akkor az olvasó testvérem is megérti a megilletődésünket. Ilyen szépet még nem láttunk harangban. Erőgéppel leemelik a teherautóról és elhelyezik a templom bejáratí ajtaja elé, hogy a templomba jövő nép közelről megláthassa. Majdnem két hétig állt a presbitérium éjjel-nappali őrzése mellett közszemlére téve. Jöttek is felekezetre és nációra való tekintet nélkül az emberek, hogy gyönyörködjenek benne. De nemcsak Váradról! Kolozsvárról érkezett szórványapostol-testvérünk oly szépnek látta, hogy azt javasolta: ne is húzzuk fel a toronyba, annyira gyönyörködtető.

Eljött a nagy nap, szeptember 27-e, felszentelésének napja. Reggel korán megérkezett a virágkoszorú, mellyel felékesítették. Különleges liturgiát szerkesztett a gyülekezet lelkésze erre az alkalomra, a keresztyén egyház első harangszentelési liturgiájából ihletődve (Lateráni bazilika, Róma, 13. század). A nép és a gyülekezet énekkara fonta élő koszorúba a harangot a templom előtt. A harang öntője, Lázár Imre ünnepélyesen átadta a harangot az egyház főgondnokának, Stretea Andrásnak, aki Isten iránti hálával és méltató szavakkal köszönte meg a szép munkát. A templomból kifele jövő egyházi méltóságok, élén az egyházkerület püspökével, valamint a szovátai testvérgyülekezet lelkészével, egymást követve mondták el szentelési áldásukat, a liturgia szerint. Megjelentek a többi felekezet képviselői is, valamint a város lelkipásztorai is szép számban, akik mind áldást kértek a harangra. A kórus is, Kiss Huba Ernő kántor vezényletével köszöntötte az új harangot. A nép ezután bevonult a templomba. Megható látvány fogadta a belépőt: az úrasztala körüli korláton mintegy hatvan kisharang, a nagy kicsinyített mása függött, csillogott az erre a célra készült haranglábakon. Csúry István püspök prédikációját követően az olaszi lelkész ismertette a harangöntés történetét. Minden harangnak neve van, általában az adományozó nevét adják.

A Várad-olaszi harang nevét arról a Szeghalmi Bálintról kapta, aki a múlt század közepén földbirtokát hagyta az egyházközségre, melynek értékesítéséből sikerült a harangra költeni. Ehhez járultak hozzá a hívek is adományaikkal. A Szeghalmi-harang Nagyárad harmadik legnagyobb templomi harangja lett, a kéttornyú református templom és a római katolikus székesegyház harangjai után.

Ezt követően a lelkész a jelenlévő egyházi és világi notabilitásokat megajándékozta egy-egy kisharanggal, nemcsak az esemény emlékéül, hanem azzal a reménységgel, hogy szolgálati helyükön képviseljék egyházunk, azaz a Krisztus ügyét.

Végül Meleg Vilmos színművész elszavalta Koltay Gábor és Páskándi Géza Harangok című versét, mely a Kormorán együttes zenéjével vált népszerűvé.

Harangok

*Ne késsetek harangok
siessetek csatába,
Isten tornyából szálljatok
a szegény föld sarába.
Segíts harang dörögni,
nyelved így megmarad,
most majd ágyú dörögni el
imádságodat.*

*Templom lett az égbolt,
csaták tere benne
a szabadság oltárához
ágyúk térdepelnek.*

*Nem lesz üres a tornyod
ne félj harang, ne félj.
Szívünk ott fenn dobban
egy még szebb tornyodért.
Szabadság lesz a tornyod
ne félj harang, ne félj.
Add hát kölcsön nyelved
Dörgéssel beszélj.*

*Úgy élünk tovább,
ha most mind meghalunk,
a szabadság istenéhez
ágyúkkal imádkozunk.*

*Álmodtam az éjjel, puszta lett a világ.
Százezernyi sírhantra nem került virág.
Álmodtam, hogy hős anyák fiúkat siratták,
s tiltva volt az ünnep is, mikor győzött
a szabadság.*

*Győzni fogunk ha itt már
seregben ágyú áll.
Az obsitos harang is egyszer
Tornyába visszaszáll.
Elfeledjük majd lassan
a harcot, vérözönt,
a béke minden ágyút
haranggá visszaönt.*



Az áhíthatnak ezzel vége lett, de még a harang nem került fel rendeltetésének színhelyére, a toronyba. Kisebb harangok esetében mindez úgy történik, hogy a felszentelt harangot, míg a nép a templomban tartja hálaadó istentiszteletét, addig fölhúzzák a toronyba, és amikor kivonulnak a templomból a hívek, akkor már szól is az új harang. Ebben az esetben ez a módszer nem volt alkalmazható, mert a harang két tonna súlyú.



Napok múltával kőművesek kibontották a torony Körös-felőli ablakait és a köztük lévő oszlopot, hogy helyet készítsenek a harang beemelésének. Október 4-én, a reggeli csúcsforgalom lejártával megérkezett a hatalmas daru, amely felemeli majd' 40 méter magasra. Miután minden engedélyt megszerzett az egyház, a rendőrség által leállított forgalmú úton (néhány többségi sofőr lázadozása közepette, hogy már

ezek a... még a közlekedést is leállítják!), a villanyvezetékek fölé emelkedve, a daru hosszú kötelével felemelte a levegőbe, majd a mechanikus mérnökök beemelték a torony-térbe, ezt követően pedig csigákkal a helyére emelték. A darunak még csak annyi volt a szerepe, hogy felemelje a harang nyelvét is. Október első vasárnapján pedig Boros Sándor presbiter és fiai, négyen megszólaltatták kézi erővel az új harangot. Kigyúlt a nép hallására, megilletődve adtak hálát Istennek. Azóta már elektromos meghajtással hív a templomba: elkezdte szolgálatát a hívek és Várad gyönyörűségére.

Manapság már messzebb hangzó harangzúgás kell, „nagyharangok” kellenek, hogy hangjuk elérjen a templomuktól az imádkozó közösségtől távolabb került hívekhez. Úgy tartja a mondás, hogy a víz felett keltett hang messzebbre visz. A Sebes-Körös fölött megkonduló harang üzenetét viszi tovább a folyó az óceánig, sőt azon túl is lakó váradiakhoz. Küldtünk nekik kis-harangot is, kicsinyített mását a nagynak, hogy emlékeztesse lelki otthonára az emigrációban rekedt hittestvéreket és atyafiakat.

Schiller *Ének a harangról* című versét idézve kívánjuk: „*Ne szóljon másról érces ajka, / Csak ami örök és dicső*”.

VERES-KOVÁCS ATTILA lelkipásztor

Segítünk, ahol tudunk

*Interjú Török Sándorral,
a nagyváradi Lorántffy Egyházi Központ (LEK) igazgatójával*



– Ha az emlékezetem nem csal, már több mint 10 éve vezeti a fejedelemszónyról elnevezett központot.

– Igen, mindjárt 12 éve vezetem az intézményt.

– Milyen szerepet tölt be a LEK a nagyváradi reformátusok életében?

– Mint egyházi központnak elsősorban egyházi vonatkozásban van nagy szerepe. Sokatmondó, hogy az egyházkerületnek az egyetlen múzeuma működik az épületben. Az emeleten lévő gyönyörű terem azonban nem csak múzeumként mű-

ködik, de számos kulturális, közéleti vagy szakmai esemény helyszíne is. Amellett, hogy egyházi konferenciákat, összejöveteleket tartanak benne, könyvbemutatóknak, kulturális eseményeknek is helyet ad, a civil szféra rendszeresen használja, konferenciákra, megbeszélésekre; például a fogorvosok egyesülete rendszeresen itt tartja a havi ülését. Bármilyen illő eseménynek helyt adunk, ha a körülbelül 100 szék elegendő arra, hogy ott valamilyen összejövetelt megtartsanak.

– Ugyanakkor a legtöbb embernek a központról a konyha jut az eszébe...

– Igen, a múzeumról mint kulturális színtérről beszéltem, de van az épületnek konyhája, ami annak idején szociális konyhának készült, aztán kibővült. Mint szociális konyha ellátja a szerepét a mai napig. Ami azonban nagyon jelentős, hogy ki tudunk szállítani a

rászorulóknak házi jellegű ételeket, mindennap friss ételt. Azt látjuk, hogy ez a szekularizált világ sok idős embert magányos sorsra kényszerített, mert a gyermekeik elvándoroltak, magukra hagyták őket, nem beszélve arról, hogy nagyon sokan úgy maradtak egyedül, hogy nem is volt gyerekük. Sok idős ember él így. Egy részüknek naponta meleg ételt szállítunk házhoz, ami nekünk öröm, nekik komoly segítség. Amellett ott étkeznek naponta háromszor a Lorántffy bentlakó diákok, mintegy harmincan.

– *A szociális ellátottak hányan vannak?*

– A szociális ellátottak annak idején, amikor én idekerültem, 34-en voltak, most 20 körül mozog a létszám. Szomorúan kell arra visszaemlékezni, hogy az eltelt 12 év alatt mintegy százan azok közül, akik szociális ellátásban részesítettünk, eltávoztak az élők sorából.

– *Mi a feltétele annak, hogy valaki szociális ellátásban részesüljön?*

– Nincsen különösebb feltétele. Tehát felekezettől függetlenül, bárki, aki igénybe szeretné venni, egy telefonhívással megkaphatja azt. Nem kell bejönni, kérvényezni, mert nagyon sokan azok közül,



A nagyváradai Lorántffy Egyházi Központ

akik ezt igénylik, nem is tudnak mozogni. Sok idősnek a kulcsa például az ételt kihordó gépkocsivezetőnél van, ő beviszi az ételt egy ételhordóban, elveszi az előző napi ételhordót, mert vannak olyanok, akik nem tudnak felkelni, és ajtót nyitni. Lelkes kis csapatunk van, a konyhán összesen három és fél szakács főz, mert az egyik szakács más feladatokat is ellát, azonkívül van egy gépkocsivezetőnk, egy könyvelőnk és jómagam.

– *A szociális ellátottakon kívül hány emberre főz a konyha?*

– A diákok minden ősszel harmincan indulnak, ebből idővel lemorzsolódnak. Jelen pillanatban 27-en vannak, mert páran kiköltöztek a bentlakásból és ők már nem ott étkeznek. Emellett van a szociális napközi, onnan húsz gyermek jön. Illetve ott van a diakóniai központ, a cigánymissziós központ, ahova 81 ebédet szállítunk ki naponta. Tehát, hála Istennek, van aktivitás. Amellett kereszttelők, eljegyzések, névnapok, születésnapok, bármilyen családi összejövetelek megszervezését is vállaljuk. Továbbá van egy olyan része is a tevékenységünknek, hogy megrendelnek otthonra hidegtálakat, tehát modern szóval catering szolgáltatást is vállalunk, és a megrendelők biztosak lehetnek abban, hogy teljesen friss, nem kiolvasztott, újrásütött ételt kapnak. A ház híres például a tepertős pogácsájáról.

– *Szállóvendégeket is szoktak fogadni?*

– A házban van néhány szálláshely, két három ágyas szoba, ami az egyházkerület jóvoltából teljesen felújult, nagyon szép, otthonos, tiszta, és nyugodt pihenést biztosít. Illetve van egy nyolcágyas szoba, amely főleg diákok részére megfelelő. Mindegyik szobának külön fürdőszobája, televíziója van, és mindegyikben található egy Biblia is.

– *Általában a szociális intézményeknél nem igazán térül meg a beléjük fektetett pénz. A Loránffy központ hogy áll gazdaságilag?*

– Jelen pillanatban jól állunk, azt is mondhatom, hogy 12 éve gazdaságosan tudtunk működni. Igazán nagy haszonnal nem működött az intézmény, de nem is ez a fő cél. Segítünk, ahol tudunk. Csak így lehetünk méltók Lorántffy Zsuzsanna emlékéhez, akinek nevét a központ viseli.

– *Köszönöm szépen a beszélgetést, és további jó munkát kívánok!*

Kérdezett WAGNER ERIK

E falak hitből épültek

„Megszenteltem e házat, amelyet építettél, abba helyeztetvén az én nevemet mindörökké, és ott lesznek az én szemeim, és az én szívem mindenkor.” 1Kir 9,3b

Évtizedeken átívelő templomépítés álmát valósította meg a fiatal Temesvár-Újkisoda Református Egyházközség gyülekezete. Megalakulása óta hitben építkezve, a megmaradás, az áldozatvállalás dicséretes útján járva, református hitük megélését tűzték ki célul, itt a bánsági végeken, Temesvár külterületén.

A református egyházközség megalakulása a „múltunk öröm, jövőnk remény” jeligévé vált versidézet jelét hordozza magán.



Ennyi idő távlatából visszatekintve meghatottság nélkül talán nem is lehet megérteni azt a mérhetetlen elszántságot, ami a kezdetet jelzi. 150 újkisodai református magyarcsalád reménységgel, lankadatlan erővel, Istenbe vetett hittel, a világválság nehéz időszakában bátran gyülekezetet hozott létre a város peremkerületén.

1929 április 28-án dr. Szabolcska László Temesvár-belvárosi lelkész, későbbi es-

peres az ünnepi istentiszteletet követően meghirdetett közgyűlésen hivatalosan bejelentette a gyülekezet megalakulását.

Az elgondolás, hogy egyházközségüknek is szép, tornyos temploma legyen, már a kezdetek kezdetén megfogalmazódott bennük. A pénzhiány miatt ez még sokáig váratott magára. Teltek az évek, sőt évtizedek is. Újkisoda új arculatot kapott. Temesvár dél-nyugati részén is korszerű tömbházakat építettek. Megsokasodott a hívek száma az egyházközségben. Ennek láttán az ak-



kori presbitérium pályázatot hirdetett meg, erre a felhívásra nyert lelkészi állást Újkisodán nt. Bálint Sándor jelenlegi lelkészünk 1992-ben. Lelkészünk felkarolta a templomépítés gondolatát. 1997-ben a szószékről meghirdette a templomépítés kezdetét, amit a gyülekezet egyhangúlag felvállalt. Megkezdődött az erre a célra szánt önkéntes adományok gyűjtése. Innen számíthatjuk az indulás szemmel is látható jeleit.

A 2003-as év élénken mozgalmas volt. Leraktuk a templom alapjait. Korán tavasszal el is kezdték a falak felrakását. A következő évben teljes magasságában felépültek a falak, a biztosító körgyűrűvel együtt. A torony formája is körvonalazódott.

Ismét pihen a komp, alszik a rév. Szükséges is, mert az anyagi alap további megteremtése időt igényel. A kész művet be kell fedni.

A csomafalvi mesterácsok hozzáértését és pontos munkáját dicséri a mennyezet tetszetős kialakítása és a tető felrakása. Ősszel érkeztek, és Advent kezdetére már el is végezték a munkát. Minden cserép a helyére került, befedték a templomot.

Sok örömteli napot éltünk át az építkezés során. Megemlítem azt a páratlan örömteli bibliaórás napot, amikor éppen a toronysisak



felemelésére került sor. Egy csütörtöki koradélután volt. Az udvaron sokan voltak. Itt is, ott is serényen szorgoskodnak az embercsoportok. Emitt éppen a toronysisakon való utolsó simításokat végzik el az ácsok, mellettük a bádogosok illesztik fel a vízlevezető csatornákat, amott a villámhárító felszerelésének tudói igyekeznek, vaspánt-szerelők, terhet elbíró emberek cipekednek terhükkel, több segíteni akaró gyülekezeti tag, és mi, a bibliaórák is.

A földön szerszámok, szerkezetek, munkához való eszközök sorakoznak. Az utcán állt egy erős toronydaru, pár kezelője rendezgeti a sodronyköteleket. Lelkészünk előre jelezte, hogy egybehangolva kell a mai munkálatokat elvégezni.

A nagy nyüzsgésből néma csend lett. Minden szem a levegőben felfelé emelkedő toronysisakra irányult. Kellő magasságban még egyszer csendesen megringatta, ráengedte kimért helyére. Csendes nyugalommal szedelőzködtek a munkások, lelkészünk mellénk állt, a földbegyökerezett lábú bibliaórák mellé, és csak ennyit mondott... most pedig imádkozzunk!

Rendhagyó bibliaóra volt!

Áll a templom. Délceg falai, piros cserepekkal fedett teteje mosolyog. Következnek a belső munkálatok: el is telik egy-két év, míg minden elkészül. Istennek legyen hála, ezt is elvégeztük.

Illata van a háznak, jó illata. Belül fehérre meszelt falak, erős tartóoszlopok, köríves erkély, gondosan megformált díszes mennyezet,

fényes új padok hosszú sora, középen az úrasztala, tetszetős nyílászárók, világítótestek, tűzvédelmi berendezés, csiszolt padló, elől a szószék. A napsugaras szószék!

Melőtt belépsz a templomba, megakad a szemed rajta. A padlózatra támaszkodó testrészt öblös, erős, mozdíthatatlan tünő hullámos testével a biztos alapot, a teremtség bizonyosságát sugallja. Középen a „Szónak” a helye. Faragott bibliatartóval a közbeívelt tere az Igének hirdetésére vár. A szószékkoszorú Isten dicsőségének jelenléteként, napsugaras, mosolygós sugaraival áldást őriz.

A hitből építkezők örömnepét ültük meg a 2016. április 30-án megtartott templomszentelésen. A megmaradás, a hitben való megerősödés, az áldozatvállalást örömmel véghezvivő, összetartó gyülekezet példaadó hozzáállásával, Isten áldását megköszönve, templomunkat felszenteltük. A gyönyörűen fáradságos örömteli éveknek most érett be a gyümölcse. Emberi akaratunkat a Fennvaló védő karjai alatt, csendesen, hűségesen, kitartással elvégeztük.

A falra felfüggesztett emléktáblán így áll:

*„E falak hitből épültek,
Békesség és hit van
most is tetőnk alatt.
Békességünk, hitünk
reméljük megmarad”*

(Szepesi Nits István)

A templomszentelés ünnepnapján Ft. Csúry István, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület püspöke szólaltatta meg az ígét 5Móz 27,9-10 alapján. A házigazda, Bálint Sándor lelkipásztor vetített képes összeállítást tárt elénk a sokéves templomépítés mozzanatairól. Köszönetet mondott, Isten áldásával az építkezés tervezőinek, kivitelezőinek, a jószívű adakozóknak, a gyülekezet minden tagjának, a segíteni akaró embereknek. Az emléktábla leleplezése után, az udvarra ültetett „Összetartozás fája” köré szórtuk azt a maréknyi földet, amit a távolból összesereglett hívek hoztak szülőföldjükről ide, Temesvárra.

MOLNÁRNÉ BIHARI KLÁRA

Éltető Ige a József Házban

„Mindenkinek szembe kell néznie a saját történetével, mert ezzel nemcsak önmagának, de leszármazottainak is segít.” Virág Teréz pszichológus ezen felismerés nyomán gyógyított sokakat, segített élettraumákat feldolgozni.

A múlttal való szembenézésről, feldolgozásról, hittel párosult elfogadásról szól az idős ember élete, különösen akkor, amikor kiszakad a megszokott környezetéből – akár egyedül, akár családjá körében élt addig, amíg meg nem érkezett az Idősothtonba. A hely megnevezése már magában hordozza azoknak a személyeknek a lakóhelyét, akik ide beköltöznek. De ki az idős? Milyen számára ez az új otthon? Otthona lesz-e valóban az a szoba, ahova beköltözik egy számára idegen társ mellé? A lélek mélységes kútjából kerülnek elő emlékek, érzések, legtöbbször fájdalmak, kevesebbszer örömmel és megelégedéssel átélt, elmondott élettörténetek. A múlt eseményeinek olyan lezárása az Idősothtonban eltöltött idő, ahonnan viszont az örökkévalóság távlatát nyílnak meg az igazán hitben élő, nem csupán vallásos ember számára.

A nagyszalontai József Ház Idősothton lelkészeként szeretnék 'élet-mozzanatok'-at felvillantani e rövid ismertetőben, amiből talán megérezhet valamit az olvasó az Otthon belső hangulatáról, életéről.





Nem véletlen tettem fel a kérdést, hogy ki az idős, mert él az otthonban két 43 éves sérült férfi, akiknek szüleik már nincsenek, ezért rokonságuk itt talált számukra biztonságos elhelyezést, ahol valóban törődnek velük, és nem utolsó sorban szeretik őket. Az idős kor évek szerint meghatározva 70 éven túl kezdődik, de van nekünk 99 éves Anna nénink, aki csodálatos belső békéjével, derűjével, humorával még véletlenül sem látszik annyinak. Sajnos különféle – korán jelentkező – betegségek miatt van olyan anya vagy apa nem sokkal túl a hatvanon, akit a családja ebben az Otthonban gondolt megnyugodva elhelyezni. Sokakban nagyon téves az a felfogás, hogy az Otthonba elhozattal „megszabadult” tőlük a család. Bármennyire is furcsa, éppen ezáltal tudnak szeretettüknek a legtöbbet megadni, hisz állandó, napi huszonnégy órás odafigyelésben részesülnek. A régebben itt lakók előbb-utóbb belátják, hogy saját otthonukban sem volt ilyen teljes a gondoskodás, a rájuk való odafigyelés. Többeknek gyermeke dolgozik külföldön, de amennyiben itthon dolgozik is, szinte minden itt lakó hozzátartozója olyan elfoglalt, hogy a családban nincs olyan személy, aki állandóan a gondozásra szorult családtaggal lehetne. Arról nem is beszélve, hogy az egyedüllét minden betegséget meghaladó szenvedés.

Az Otthonnak nagy előnye a közösség, amelyben érzi az itt lakó, hogy törődnek vele, számon tartják, fontos másoknak is. S hogy a közösség ne csupán együtt élő emberek társasága legyen, hanem formálódjon és gyülekezeti közösséggé alakuljon, ennek kialakításában van nagy feladata, de számtalan lehetősége is a lelkésznek.

Sokszor hívom fel a figyelmet arra, hogy az Otthon nyugalmaiban, „gondtalanságában”, látszólagos munkátlanságában élők nem „közönséges”, mindennapi feladata a családjukért elmondott imádság, ami hálá-



val, Istennek való köszönettel kezdődik, s a „minden gondot Ő rá hagyó” hit bizonyosságával tud hatékonyá válni a családtagok életében.

A vasárnaponkénti istentisztelet áldás az Otthonban élők számára. Akik saját lakóhelyükön már rég nem tudtak templomba eljárni, itt még ezt a többletet is ajándékba kaphatják. Tolókocsis beteg, kerek vagy keretes segédeszközzel járó idős vehet részt minden vasárnap az igehirdetésen. Ezen túlmenően megtartjuk a bűnbánati heteket, imahetet meghívott vendégekkel, a különféle imaalkalmat – bibliaóra, nemzetközi világ imanap, imaéjjel. A Vakációs Bibliahét napjainak külön örülnek, amikor a bibliai történetek sajátos feldolgozásán túl, örömmel tanulnak ifjúsági énekeket is. Ezek mellett alkalom nyílik a vidámságra is a farsangi mulatságon, ahol zenész húzza a talpalávalót, és adott esetben a járókeret a táncpartner. Szerveztünk nőtaestet, amikor sorba énekeltük mindenki kedvenc nótáját, örökzöld dallamok csendültek fel. A kultúra sem marad ki – minden évben megtartjuk a magyar kultúra napját, a költészet napját, jeles évfordulókról emlékezünk meg. Soha nem marad el Nagyszalonta híres szülöttjére való emlékezés, Arany János születése-halála évfordulóján. A trianoni szétdarabolás napján imádsággal fohászkodunk a történelem Urához további megtartásért, gondviselésért, tudva, hogy Isten meghallgatja a „maroknyiak” könyörgését. Az államalapítás napjának emlékét is hálaadással megtartjuk, kérve a „magyarok Istenét”, soha ne feledkezzen el népéről.

Mindezekért legyen dicsőség, tisztesség és hálaadás az örökkévaló Istennek.

ARDAI ERIKA öregotthon- és kórházlelkész

A hit és megmaradás példája

„Aki pedig vet a léleknek, a lélekből arat örök életet.” (Gal 6,8b)

Ez a bibliai idézet példázza a leginkább néhai Kabay István vámfalui lelkipásztor közel 37 esztendőς szolgálatát, melyet az avasi református hívek körében végzett. Már korábban is megfogalmazódott leányai és unokái körében az a gondolat, hogy szeretnének méltó emléket állítani számára szeretett falujában, ahová még rövid nyugdíjas éveiben is szívesen visszajárt.

Az ünnepélyre 2016. július 3. került sor, amikor Kabay István születésének 100. és elhunytának 27. évfordulójáról is megemlékezhettünk. A hálaadó, megemlékező istentiszteleten ígét hirdetett Gellén Sándor Károly, a nagybányai református egyházmegye espere-se s részt vettek a Kabay család tagjai mellett a nagybányai egyház-megye lelkészei, az avasfelsőfalui presbitérium tagjai, valamint a vámfalui gyülekezet népes közössége is.

Kabay Istvánnak kitartásra és sok erőre volt szüksége az Úrtól nehézségei közepette. Munkálkodott, mint szórványgondozó a Mező-ségen, hirdette az ígét, mint segédlelkész Nagybányán és a környező településeken, megjárta az orosz fogságot, hazahozva zubbonyába rejtve egyetlen kincsét, a Bibliáját. Útja végül patóházi szolgálatát követve Vámfaluba vezetett, ahol a presbitérium és a gyülekezet segítségével, Isten áldásával a gyüle-kezetet építette lelkileg és anyagilag. Közben szolgál-atot végzett a szomszédos Avasfelsőfalui egyházköz-ségben is, amely akkor még nem volt önálló gyülekezet. Igyekezett vetni a lelkeknek



mindenhol, közben feleségével együtt nevelve négy leányukat. A szolgálat, a tenni akarás, valamint az Úrnak és gyülekezetének szeretete jellemezte életét.

Az ünnepi igehirdetést követően Bogdán Gyöngyike, Kabay István második lánya, köszöntötte a család nevében a gyülekezet tagjait. Személyes hangvétellű beszédében emlékezett meg édesapjukról, megköszönve mindenkinek az egykori támogatását, munkáját, szeretetét. Mint mondta, édesapja megmaradt egyszerű falusi papnak, aki kitartott gyülekezete mellett, pontosan és bölcsen igazgatva azt.

Ezt követően a helybéli lelkipásztor mutatta be a Kabay István életét és szolgálatát tartalmazó könyvet, amelyet a család és a presbitérium segítségével ez alkalomra adott ki az egyházközség. „Hit és megmaradás” a könyv címe, és tartalmazza Kabay István életútját, valamint a vámfalui egyházközség történetét is a kezdetektől egészen 1986-ig. A könyv megemlékezik a Vámfaluban végbement összes nagyobb eseményről.

A könyvbemutatót követően Müller Dezső nyugalmazott vámfalui lelkipásztor szólalt fel, méltatva lelkipásztor elődjét, kit ő követett a szolgálatban 1986 után. Megemlékezett barátságukról, felelevenítve közös utolsó beszélgetésüket is, melyre Kabay István halála előtt egy nappal került sor 1989-ben. Az ünnepi beszédek között a vámfalui egyházközség énekkara szolgált.

Az ünnepség a templomkertben folytatódott. Kabay István leányai leplezték le a templomkertben felállított emlékkövet. Az évek telnek, új nemzedékek nőnek fel, keveset tudva a gyülekezet múltjáról. De bízunk Istenben, hogy a kiadott emlékkönyv és a felállított emlékkő segítségével nem vész a feledés homályába a jövőben sem mindaz, amit eleink vittek véghez Vámfaluban. Az emlékkő mellett igei köszöntővel szolgáltak a jelenlévő lelkipásztorok, majd elhelyezték az emlékezés koszorúit és virágjait a meghívott vendégek – Sipos Miklós a szatmárnémeti egyházközség részéről, a hajdúszoboszlói gyülekezet tagjai –, valamint Kabay István leányai, unokái és keresztfia is.

Az ünnepély szeretetvendégséggel és az emlékkönyv szétosztásával zárult, hogy hadd jusson el minden otthonba Isten megtartó kegyelméről és szeretetéről szóló újabb bizonyíték, a papírlapokon megelevenítve a lelkipásztor, valamint családja és a gyülekezet életét.

Hálával tartozva az Istennek, köszönet illessen minden segítséget nyújtót, az Úr áldja és őrizze Vámfalu népét!

BALLA GÁBOR lelkipásztor

A lelkipásztor méltó munkatársa

A sarmasági (Szilágy megye) születésű Tóth András, 1992-es presbiterre választását követően kilenc évig szolgált az egyház testületében főgondnokként, a mai napig is e testület tagja, mint presbiter. Ezt követően két ciklusban a szilágysomlyói református egyházmegye presbiteri szövetségének elnöke (2004-2015). A Királyhágómelléki Református Egyházkerület (KREK) Presbiteri Szövetségének (PSZ) missziói titkára 2004-2016 között volt. Idén márciustól a KREKPSZ elnökeként folytatja egyházon belüli tevékenységét.



Tóth András

2001-ben a Királyhágómelléki Református Egyházkerület (KREK) megalakulásának 80. évfordulóját ünnepelte, és ez a jeles emléknap szolgált alkalmul az egyházkerület Presbiteri Szövetségének létrehozásához. A szervezet idén tavasszal egyhangúlag megválasztott új elnöke, Tóth András, aki egyházkerületi tevékenységének elismeréseként örömmel, elkötelezettséggel és alázattal vállalta el a tisztséget, a szervezet megalakulásáról, szerepéről és jövőbeli terveiről mesélt.

A magyarországi példát és alapszabályzatot követve 2002 és 2004 között jött létre a kilenc egyházmegye presbiteri szövetsége, amely a mai napig is aktívan működik, majd ez az egyházkerületi presbiteri szövetség 2007-ben önálló jogi személyként lett bejegyezve. E szövetség 5000 presbitert számlál.

Tóth András az egyházkerület vezetőségével és tagjaival egyetértésben a PSZ működésének szükségességét megalakulása óta kifejtett folyamatos tevékenységével és konferenciáival igazolva látja. A célok, amelyek vezetnek a szövetséget „a lelkipásztorok munkájának presbiteriek általi segítése mellett elsősorban a presbiteriek nevelése, hogy méltó munkatársakként álljanak a lelkészek mellett” – fogalma-

zott az elnök. Ennek érdekében évente három találkozóra kerül sor az egyházmegyei PSZ szervezésében, melyek megyei kisköri (regionális) képzésekkel kezdődnek és az őszi nagykonferenciával fejeződnek be.

„Kerületi szinten a tavaszi közgyűlésünkkel kezdjük az évi együttlétet, ahol beszámolók hangzanak el a kerületi elnök és az egyházmegyei elnökök által, amelyet úgy lelki vonatkozásban, mint anyagiakban tárunk a közgyűlés elé. Minden év augusztusában az Új kenyér bűnbánati hetének utolsó három napján tartjuk a nagy konferenciánkat. Az idei év tematikája ’450 éves a második helvét hitvallás’ címmel a Püspöki Palota dísztermében kap helyet, és a következő előadók szolgálnak: Dr. Juhász Tamás, a Kolozsvári Teológia nyugalmazott professzora, Szász Bálint Róbert, szilágysámsóni lp., Pocsveiler István, lecsméri lp, Kulcsár Árpád értarcsai lp. E konferenciára meghívást kapnak az anyaországi, kárpátaljai, erdélyi egyházkerületi, szlovákiai presbiteri szövetségek képviselői, valamint szerbiai presbiterek. Ez év októberében tartjuk meg az egyházmegyei elnökök és egyházmegyei főgondnokok közös találkozóját, ahol a következő év működési terveit alkotjuk meg. Megyei szinten a tavaszi közgyűlésünket az egyházközségi főgondnokokkal és gondnokokkal együtt tartjuk, ahol az előző év megvalósításairól tartunk beszámolót, illetve az idei tervekről. Ősszel tartjuk az évi nagy konferenciát, ahol minden egyházközség nagy számban képviselteti magát (kb. 150 fő). Ezen a konferencián a 9 egyházmegye összesen 80-90 fővel van jelen.” – mesélte Tóth András.



A KREKPSZ választói közgyűlése



A KREKPSZ új elnökségének gyűlése

Az elnök külön kiemelte annak jelentőségét, hogy az egyház-községekben jól működő zenei oktatás folyik, és az ezeknek köszönhetően létrejövő egyházi zenekarok meghívást kapnak ezekre a konferenciákra. A lelkészek bevonását és jelenlétét – akik szintén nagy számban vesznek részt ezeken a találkozókön –, valamint a rendszeres, lelkész felügyelete alatt tartott bibliaórákat a termékeny együttműködés példájának nevezte, ami elengedhetetlen alapfeltétele egymás és a gyülekezet lelki előmozdításának.

A szövetség, amelynek tevékenységéről önálló újság („Őrálló”) és internetes honlap is beszámol, a jövőben szeretné tovább folytatni a lelki épülés és építés gyakorlatát, valamint feltétlenül biztosítani az egyházkerületet projektjeinek támogatásáról, például a régen egyházi tulajdonban lévő ingatlanok állami kisajátítása és jelenleg folyamatban lévő visszaszolgáltatásainak ügyében. E mellett szeretne aktív szerepet vállalni a kultúra, a szellemi és fizikai egészség előmozdítása és a felekezeti oktatás területein. Egyik nagyszabású tervük szerint egy egységes Presbiteri Szövetséget kellene létrehozni az országban, amely a KREK és az Erdélyi Egyházkerület összefogásával tömörülne egyetlen nagy szervezetté. Ennek a megvalósítására, Tóth András reméli, hogy a most megkezdett hatéves mandátuma idején sor kerül.

„Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.” (Mt 5,16)

SZAMOS MARIANN

*„Mert szívvel hiszünk az igazságra, szájjal teszünk pedig
vallást az idvességre.” Róma 10,10*

Presbiteri konferencia Nagyváradon

450 éves a II. Helvét Hitvallás, ez volt a központi témája a Királyhágómelléki Református Presbiteri Szövetség 11. Konferenciájának, amit Nagyváradon tartott 2016. augusztus 26-28. között.

A konferencián minden egyházmegye presbitériuma képviselte magát. A több mint félszáz jelenlévő a három nap alatt a gazdag és hasznos ismeretanyag mellett lelkileg, hitben megerősödve távozhattott gyülekezetébe, vissza a kihívásokkal teli hétköznapiakba.

A nyitó áhítatot *Ft. Csűry István* püspök tartotta, aki a Lukács 23,44-49 verseire alapozta igehirdetését kiemelve Jézus kereszten való megfeszítésének mozzanatát, ahol a keresztt két oldalán a gonosz és az imádkozó hitű ember áll szembe egymással. Az ige bátorságra biztat, arra, hogy a leghelyzetlenebb helyzetekbe is szeressük Istent és reménykedjünk abban, hogy eljön a világosság ideje.

Folytatásként *Tóth András* a KREK PSZ elnökének köszöntő és megnyitó beszédét a meghívott vendégek üdvözlő szavai követték: a Magyar Református Presbiteri Szövetség részéről dr. Szilágyi Sándor





ügyvezető elnök beszélt, valamint Hardy F. Gábor, a szövetség etikai bizottságának elnöke. Pályi József, az Erdélyi Egyházkerület Presbiteri Szövetségének elnöke a Zsidókhoz írt levél szavaival köszöntötte az egybegyűlteket: „Ne veszítsétek el tehát bizalmatokat, amelyeknek jutalma van”. Dr. Tóth János Békés megye presbiteri szövetség elnökének köszöntését Tóth András elnök olvasta fel, Dr. Szabó Dániel, magyarországi volt presbiteri elnök Koreából érkezett és hozta köszöntő szavait, felhívva figyelmünket az Úrtól kapott ajándékokra, az örökségünkre, amit meg kell őrizni, tovább kell adni az ifjabb nemzedéknek.

A konferencia első napján *A II. Helvét Hitvallás megújító tanítása* címmel tartott előadást Szász Bálint Róbert Szilágysámszon lelképásztora. Előadása során elhangzott, hogy a hitvallás mindig egy új dolog, egy kegyelmi állapot, és Isten hozzánk való lehajlása nélkül nem lehetséges. A II. Helvét Hitvallás minden sorában van egy alázatos határozottság, amely nem oktatni, kioktatni akar, hanem vallást és bizonyosságot tenni. Nem egy kikényszerített hitvallás, hanem egyetértésen alapul, melyet a Szentlélek teremt az emberek szívében. Nagyon gyakorlatias, az egyetemesség nem mennyiségi kérdésként jelentkezik benne. Felelősségtudat jellemzi, azaz vigyázni kell a hit és az élet tisztaságára, hiszen a hit és a hitvallás nem

magánügy. Végezetül a II. Helvét Hitvallás tartalmi újdonságát az öt sola-ban foglalta össze: sola Scriptura (egyedül a Szentírás), sola fide (egyedül hit által), sola gratia (egyedül kegyelemből), solus Christus (egyedül Krisztus) és soli Deo Gloria (egyedül Istené a dicsőség).

A *II. Helvét Hitvallás hatása a mai igehirdetésre* címmel Pocsveiler István Lecsmér lelkipásztora tartott előadást. Beszért a II. Helvét Hitvallás keletkezéséről valamint az igehirdetés mibenlétéről. Hangsúlyozta, hogy az igehirdetés nem mottó, nem kegyeskedő szavak halmaza, hanem értéket hordoz, van üzenete, mondanivalója. E hitvallás szerint az igehirdetés igemagyarázat is, mindig a ma emberéhez szól, Isten válaszát hozza a világ kérdéseire és anyanyelvén szólítja meg az embert.

A II. Helvét Hitvallás iránytűként szolgál a ma igehirdetője számára, amihez igazodni kell, mert a Szentírás Isten tulajdon beszéde, az ige Isten tulajdonát képezi, és nem lehet akárhogy hozzányúlni. A Szentírás nem magyarázható egyéni tetszés szerint, az igehez alázattal kell közeledni.

Az esti áhítatot Vincze Zoltán nagyváradi lelkipásztor a János 17,6-10 versei alapján hirdette. Kiemelte, hogy fontos a hallott ígét beépíteni az otthoni életbe, az meg kell maradjon és életünk részévé kell válljon. Ne feledjük, hogy Krisztus értünk imádkozott, nekünk egységben kell élnünk, és meg kell tartanunk tanításait.



Vox pastoris

A konferencia második napja áhítatát az élesdi lelkipásztor, *Dénes István Lukács* generális direktor tartott a Zsoltár 100,1-5 versei alapján, melynek üzenete, hogy háládatossággal tartozunk Istennek mindenért.

Az elnök úr és a generális direktor beszámolt a jövő évben sorra kerülő presbiteri képzés beindításáról, amit az anyaország támogat. Bemutatta az Emmaus kurzus kiadványát, ismertette a kurzus menetét.

A II. Helvét Hitvallás születése és egyetemes jelentősége valamint *A zürichi reformáció hatása a magyar reformációra és a II Helvét Hitvallás befogadása a magyar reformátusoknál* címmel tartott előadást Dr. Juhász Tamás nyugalmazott teológiai tanár a rá jellemző alapos tudással, emberközeli magyarázatokkal. Előadásainak fő üzenete: a II. Helvét Hitvallás jelentősége a hitvallás tartalmából adódik. A 30 fejezete mindenikéből egy-egy definíciót lehetne összegyűjteni és aranymondásként használni. Minden részletének kifejtése a Bibliára alapozódik, egyetemes jellegű, az igazi apostoli és egyetemes keresztyén egyház hitbeli és erkölcsi alapelveivel van összhangban.

Nekünk, reformátusoknak mindig Isten beszéde a kalauzunk, és hitvallásunk mottója: „Szívvel hiszünk az igazságra, szájjal teszünk pedig vallást az idvességre” (Róma 10,10).

A hit tisztaságának alapja címmel Értarcsa lelkipásztora, *Nt. Kulcsár Árpád* tartott előadást. Hite mindenkinek van, de önmagában nem elég. Annak tisztaságára vigyázni kell! A reformátusok feladata megújulni az evangélium szerint. A hitvallás a Szentírásra, mint Isten Igéjére mutat, mert „a hit tehát hallásból van, a hallás pedig Krisztus beszéde által” (Róma10,17). A hit tisztaságának alapja a református keresztyén ember Krisztushoz való igazodása. A hit Isten ajándéka, mert Ő adja azt a maga kegyelméből az ő kiválasztottainak. A hit tisztaságát minden református keresztyén embernek őriznie kell különösen a presbitereknek, hiszen a hitvallás kapocs az egyén és a gyülekezet között. Segít felekezeti identitásunk megőrzésében, aminek nem a széthúzás a célja, hanem megmaradni testvéri szeretetben. A hitvallás célja a közösség, az emberek összekapcsolódása. A II. Helvét Hitvallás nemcsak azt mondja meg, hogy mi a hit tisztaságának az alapja, hanem azt is, mi nem, valamint melyek azok a tévtanítások, tévhitek, amelyek nem keverhetők össze a tiszta evangéliummal.

Az előadások végén a következő kérdésekre adták meg a válaszokat az előadók: Milyen erősek kell legyünk a hitben? Hinnünk kell

abban, amit nem látunk? Mennyi legyen az igehirdetés időtartama? Mi a hiányossága a Hitvallásnak? Van-e hamis hit, és ha van, hogy lehet másképp nevezni? Mi az örök élet titka? Meg vagy-e elégedve önmagaddal? Mit kell még tenned? Hiszen Isten azt szeretné, hogy mindenki a mennyekbe jusson.

A délután folyamán *Vinczéné Pálfi Judit* előadótanácsos, Nagyváradi-Csillagváros lelkipásztora kiértékelte a konferenciát. Kiemelte, hogy a legnagyobb életbiztosítás az a hit, ami az Istenhez köti életünket, mert aki Istenbe és az örök életbe vetett hitben éli mindennapjait, az mindig meglátja azt, ami megtölti lelkét. Fontos, hogy mindenki az önazonosságát fogalmazza meg abban a közösségben, ahova Isten teremtette.

A konferencia harmadik napján, vasárnap a résztvevők istentiszteleten és úrvacsoraosztáson vettek részt újkönyér ünnepén Nagyváradi-Újváros református templomában, ahol Isten ígését Sándor Lajos hirdette, az ágendát pedig Herdeán Gyöngyi lelkipásztor szolgáltatta.

Kellemes meglepetésben volt részünk, hiszen az érmelléki gyülekezet által küldött nemzeti szalaggal átkötött „nemzet kenyérét” szeretetvendégség keretén belül együtt fogyasztottuk el Nagyváradi-Újváros presbitériumával. A kenyér megszegésére Tóth András PSZ elnököt kérte meg a lelkipásztor, aki nemcsak meglepetését fejezte ki a váratlan, de kellemes fogadtatásért, hanem a Máté 5,16 igeverseivel mondott köszönetet a konferencia résztvevői nevében.

A rendezvény során kellemes kikapcsolódásra is alkalom adódott: örömmel és Isten iránti hálával, szeretettel töltötte el az ember szívét a *Vox Pastoris*, Bihar egyházmegye lelkészakórusának szolgálata Szigeti Ferenc nyüvedi lelkipásztor irányításával, valamint megcsodálhattuk Nagyváradi múemlékszámbe menő épületeit Török Sándor, Bihar EMPSZ-elnök vezetésével. Szívből köszönjük! A szünetekben a debreceni Kálvin Kiadó sajtótermékeiből vásárolhattak az érdeklődők.

Hálát adunk Istennek a lehetőségért, hogy együtt lehattunk e három nap alatt.

Isten áldása legyen minden református keresztyén emberen!

LAKATOS NELLA,
a KREK PSZ jegyzője

VISSZATEKINTŐ

Egyházkerületünk és a Kálvin nyomda

A világháborút követően, megalakulása után a Királyhágómelléki Református Egyházkerület sajtótevékenységének egyik alapfeltétele egy megbízható nyomda volt. Az egyházkerület maga nem rendelkezett nyomdával, annak vásárlása illetve fenntartása olyan anyagi és politikai terheket rótt volna az egyházkerületre, amelyet az elhordozni nem tudott volna.

Nagyváradon az 1920-as és 30-as években összesen 31 nyomda működött. A kor gyakorlata szerint a nagyobb újságkiadóknak, egyesületeknek és szervezeteknek megvolt a maguk nyomdája. Ezeken a nyomdákön kívül számos olyan nyomda és kiadványvállalat is volt, amely minden rendelésnek eleget tett, kezdve a papírárutól a könyveken keresztül a kisebb újságokig, kiadványokig. Azok a kiadványok, amelyeknek kiadója nem rendelkezett saját nyomdával, örök bizonytalanságban éltek, mivel ha a cenzúra a nyomda által kiadott egyetlen anyagot betiltott, az a nyomda hetekig tartó teljes leállítását vonta maga után, ami a megrendelések elvesztése miatt sok esetben a nyomdavállalat megszűnéséhez is vezetett.



BÉRES KÁROLY :: Nagyvárad
KÖNYVNYOMDA, PAPIR NAGY RAKTÁR
Alapított 1905. évben. :: Telefon 6-24. szám.

Amikor először 1920. december 14-én felmerült egy hivatalos lap indítása, az egyházkerület ajánlatokat kért nyomdáktól ennek a sajtóterméknek az előállítására. A Nagyváradon található nyomdavállalatok nagy száma és a nagyon beszűkülő piaci lehetőségek ellenére az egyházkerületet nem halmozták el ajánlatokkal. Ennek oka az volt, hogy minden nyomdavállalat előtt nyilvánvaló volt az alakulófélben lévő egyházkerület siralmas anyagi háttere, és nem utolsó sorban a jogi helyzetének tisztázatlanságában rejlő veszély-lehetőségek: egy el nem ismert egyházi szervezet lapjának kiadása könnyen a nyomdavállalat bezárásához vezethetett.

Nem meglepő, hogy az egyházkerület felhívására két református nyomdatulajdonos nyújtotta be ajánlatát 1921 tavaszán. A benyújtott ajánlatokat az 1921. június 8-án megtartott kerületi közgyűlés tárgyalta. Az 5. tárgypontban a közgyűlés tárgyalta Faragó Rezső nagyszalontai és Béres Károly nagyváradi nyomdatulajdonosok ajánlatát. A közgyűlési határozat szerint Béres Károly ajánlatát fogadták el tárgyalási alapként.

Béres Károly tisztában lehetett azzal, hogy nagy hasznot nem remélhet ebből a lapkiadásból, mert a közgyűlési határozatban is kitételként szerepelt, hogy a lap előfizetését egyelőre csak ajánlják a gyülekezeteknek, de nem kötelezik őket.

Az egyházkerület választását Béres Károly személyére nézve több körülmény is indokolta. Faragó Rezsővel szemben Béres Károly

BÉRES KÁROLY		KÖNYVNYOMDA, PAPIRRAKTÁR		
ALAPÍTOTT 1905		AZ „EGYHÁZI ÉS ISKOLAI SZEMLE” KIADÓHIVATALA		
TELEFON: 6-24		ORADEA-MARE, 1923. decz. 5.		
S		NAGYVÁRAD		
SZÁMLA		STRADA REGELE FERDINAND – VOLT RÁKÓCZI-ÚT 14. SZÁM		
Ter. Református Iskola		Tamásola		
Darab	Lap	A tárgy megnevezése	Ár	Összeg
1 db.		Biharvármegye foli nagy térképe	130.-	130.-
		Körvétel felvetten	130.-	130.-
10 ROMANIA		BÉRES KÁROLY		
Béres		könyvnyomda és papírraktár		
		Nagyvárad, Rákóczi út 14.		

nagyváradi volt, ami a cenzúra által kivágott cikkek azonnali pótlása szempontjából fontos szempont volt. Másrésről Béres Károly már 1909-től együttműködött a bihari református egyházmegyével, nyomtatva azok jegyzőkönyveit, határozatait, meghívóit, illetve Béres Károly volt 1911-től az egyházmegye hivatalos papíryanagy és irodaszer szállítója, valamint sok református egyházközség pecsétjének előállítója és forgalmazója.

Béres Károly 1909-ben alapította nyomdáját Nagyváradon. Használt, német gyártmányú nyomdagépeket vásárolt, és testvérével, Béres Sándorral valamint a kor híres grafikusával és betűmet-szőjével, Radványi–Román Károllyal, mint társtulajdonosokkal nyitotta meg kiadvállalatát. A Béres-féle nyomda Nagyváradon, a Regele Ferdinand (volt Rákóczi út) 14 szám alatt üzemelt a könyv- és papírkereskedéssel együtt 1909–1926. május 1. között. Szolgáltatásai közé tartozott az újság, hetilap és könyvkiadás, papíráru forgalmazás, hivatalos állami nyomtatványok forgalmazása (mind a magyar, mind a román kormányzás alatt), bélyegzők készítése és forgalmazása, valamint a Radványi–Román Károly által metszett Ex-librisek forgalmazása.

Béres Károly 1921-től a Királyhágómelléki Református Egyházkerület hivatalos papír, irodaszer és formanyomtatvány szállítója lett, 1921 júniusától pedig az egyházkerület hivatalos közlönyének, az *Egyházi és Iskolai Szemlé*nek volt a kiadója. Az 1923-ban megtartott egyházkerületi közgyűlés 57/1923. számú határozatában megbízta Béres Károly kiadvállalatát az egyházkerület iskolái számára a tankönyvek és a vallástani kézikönyvek kiadásával.

Az egyházkerülettel kötött szerződés alapján Béres Károly 2%-os nyereséggel adta ki az újságokat és tankönyveket.

1926-tól a nyomda a Regele Ferdinand (volt Rákóczi út) 14 szám alatti ingatlanból a református egyházkerület Lorántffy Zsuzsanna leánygimnáziumának Aurel Lazar (volt Nagysándor József) utcai 14 szám alatt található épületének alagsorába költözött, és itt működött a nyomda 1948-as kommunista államosításáig. Erről az átköltözésről Csernák Béla, a nagyváradi református gyülekezet lelkipásztora számolt be az egyházközség által kiadott és Csernák Béla által szerkesztett gyülekezeti hetilapban, a *Református Híradó* 1926. május 4-ei számában. Ezen az eseményen jelen volt Sulyok István püspök is, aki a Lukács 19,40 alapján tartott beszéde után megáldotta az új nyomda- és üzlethelyiséget. Csernák Béla a köszöntőbeszédében Béres Károly nyomdájának új székhelyének kiválasztásában megmu-

TELEFON 6-22	249 sz. Kisérő-jegyzék. 1925. aug. 28. <i>Nagyvárad Református Egyháza</i>		
BÉRES KÁROLY KÖNYVNYOMDA, TANKÖNYV- ÉS UJSÁG- ORADEA-MARE—NAGYVÁRAD KIADÓVÁLLALAT, KÖNYVKERESKEDÉS BULEV. REGELE FERDINAND RÁKÓCZI-ÚT 14. A Királyhágómelléki Református Egyházkerület Vallástani kézi- könyveinek kiadója és főbizománya — Alapítástól 1909 évben			
40	ír. haladasi napló	9-	90-
4	felvételi napló	450	18-
12	előmeneteli és münsteri	450	54-
10	arb. trehegy	Lei	10-
			162-
Köszönettel felvettem:			
BÉRES KÁROLY			

tatkozó szimbólumot emelte ki, amely szerint „a református egyház kardjának, a győzhetetlen evangéliumnak két élét – az iskola és a sajtó alkotja.” Ugyanez a tudósítás úgy említi Béres Károlyt, mint a nagyváradai református egyházközség presbiterét.

Miután az 1924. december 12-i közgyűlés 26. számú határozata a nagyszalontai esperesi hivatal beadványát jóváhagyva elrendelte az addig megjelent és az azután megjelenő egyházkerületi közgyűlések jegyzőkönyvének kiadását, 1926-tól a nyomda ezeket a jegyzőkönyveket is kiadta. Sajnos pénzhány miatt az 1920–1926. áprilisi jegyzőkönyvek nem kerültek kiadásra.

1931 folyamán a Béres nyomda nevet cserélt, először Guttenberg nyomda néven működött pár hónapot, majd 1931 közepétől felvette a Kálvin nyomda nevet.

A névváltoztatásnak üzleti okai voltak. 1931-ben Romániában is megjelentek a gazdasági világválság első hatásai, az infláció rohamosan nőtt, a vásárlóerő csökkent. A nyomdavállalat finanszírozási nehézségei miatt a Béres-nyomda tulajdonosai elhatározták egy részvénytársaság megalakítását. A részvényjegyzés által új társtulajdonosok, és ami a lényeges, új tőke került volna a nyomdavállalatba. A részvényjegyzési felhívás a *Reformátusok Lapjának* 1931. december 20-i számában jelent meg D.I. (Debreczeni István) közlésében. A tervek szerint a vállalat 750.000 lejre becsült értékét 600 darab, egyenként 1.000 lejes kötvényben határozták volna meg, amiből Béresék 400 darab kötvényt adtak volna el.

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület számára soha vissza nem térő alkalom volt részesedést szerezni egy református

szellemű, egyház közeli nyomdában. Indokolt is volt a nyomda tőkeemelése, ugyanis más nyomda nagyobb haszonkulccsal – azaz drágábban – adta volna ki a kerület sajtókiadványait, ha pedig a Béres nyomda bankkölcsönt vett volna fel, a fizetendő kamatok is megdrágították volna a kiadványokat.

1932. januárjában több írás is megjelent a *Reformátusok Lapja* egyházi közlöny hasábjain. Javaslatok születtek a részvények hitelre való jegyzése tárgyában. Általánosságban véve a lelkészeket, magánembereket és intézményeket komolyan foglalkoztatta a részvényjegyzés lehetősége. A bánsági egyházmegye 1932. április 20-i közgyűlésén kimondták az egyházmegyének a Kálvin nyomda részvénytársaságba való belépését.

A nagy érdeklődés ellenére alig jegyezték részvényt. A világ-gazdasági hanyatlás következtében sokan nem merték egy nyomdavállalatba fektetni pénzüket. A *Reformátusok Lapjának* 1932. május 20-i számában megjelent aláírás nélküli tudósítás arról számolt be, hogy „a Kálvin nyomda ügye zátonyra futott”, mivel a 400 jegyzésre bocsátott részvényből a többször is meghosszabbított határidő lejártáig csak 140 részvényt jegyezték.

Béres Károly 1932. május 14-én a részvényjegyzést felajánló beadvánnyal fordult az egyházkerülethez. A Királyhágómelléki Református Egyházkerület 1932. május 25-26-i közgyűlésén Sulyok István a püspöki beszámoló rendjén vetette fel a részvényjegyzés kérdését: „(...) a kiadványok helyesebb finanszírozása céljából kívánatos volna az egyházkerületre nézve egy saját könyvnyomda beszerzése. Erre ugyan a kerületnek ez idő szerint nincs fedezete, a terv megvalósítása végett azonban mégis indult mozgalom, olyan formában, hogy a jelenlegi Kálvin nyomdát egy részvénytársaság – amelyben az egyházkerület anyagi erejéhez mérten, szintén részt venne – vásárolja meg.”

A közgyűlés a 29/1932. határozati pontban meghagyja a kerületi Pénzügyi Bizottságnak, hogy „a részvénytársaság megalakításában



Kálvin könyvnyomda

Tulajdonosok: BÉRES KÁROLY, BÉRES SÁNDOR és RADVÁNYI-ROMÁN KÁROLY

Nagyvárad, Nagy Sándor-ucca 14. szám

Alapítva 1909.

TELEFON: 1330

Nagyvárad, 1940. október 23.

KÁLVIN

könyvnyomda

egyházi és iskolai

nyomtatványok raktára

Oradea-Nagyvárad

Str. Aurel Lazar

Nagy Sándor utca 14.

Oradea—Nag

91 sz. Kisé

Nagy. Reform

Küldtük nb. rendelésre **postán utánvét mellett** a

Registru matricol — Anyakönyv 4 tanuló részére

Registru de clasificatie și absente — Mulaszt. és előmen. na

Fedél az anyakönyvhöz és mulasztási naplóhoz, erős karton p

Registru de înscrieri al elevilor — Felvételi napló, küliv 12 ta

Ugyanaz — beliv 24 tanuló részére

Declarație **(Nyilatkozat beiratáshoz, a legjobb minta)**

600.000 lej részvénytőke 34 százalékát meg nem haladó részvény-
érdekeltség vállalásával vegyen részt.”

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület tehát 1932-től kisebbségi résztulajdonosa lett a Kálvin nyomdának. Az egyházkerület és a nyomdavállalat együttműködése példaértékű. Ezt az együttműködést az egyházkerület 1941. december 31-i megszűnése szakítja meg.

A nyomda az 1941-et követő időszakban is az egyház szolgálatban állt, a bihari egyházmegye által átvett *Reformátusok Lapját*, valamint tankönyveket, egyéb egyházi kiadványokat adott ki.

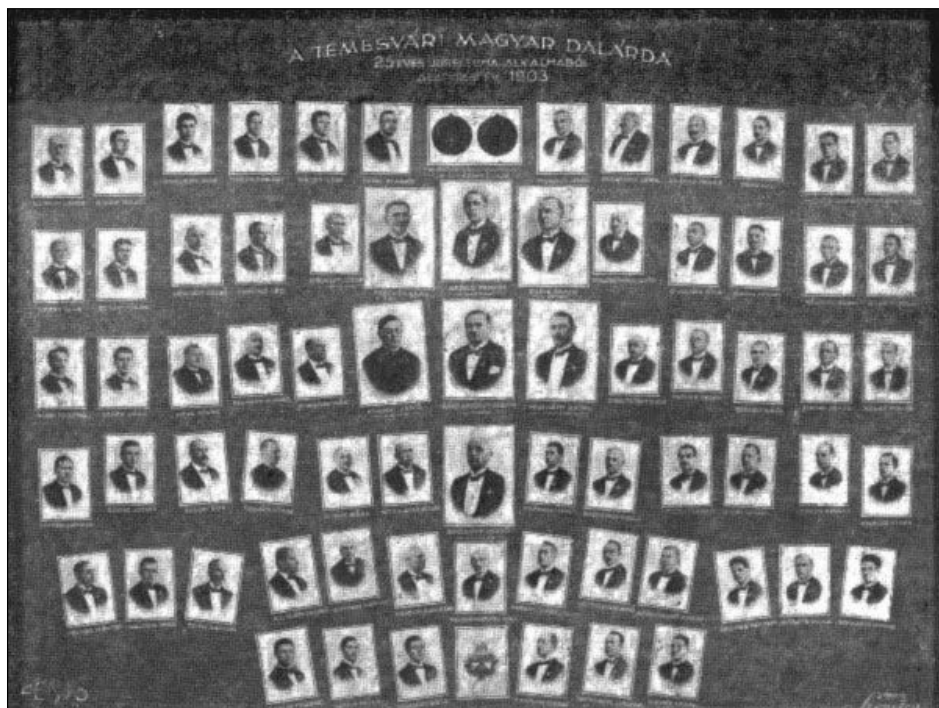
A második világháborút követően 1948-ban államosították a nyomdát, Béres Károly nyomdagépei lettek Románia egyik legnagyobb nyomdájának, a nagyváradai Imprimeria de Vest nyomdának az első gépei. A Béres-nyomda gyönyörű és híres metszett betűkészletét az állami nyomda az 1960-as évekig használta, számos kommunista könyvet és propagandaanyagot nyomtatva a szép múltú betűkészlettel.

VISKY ISTVÁN
lelkipásztor

A Temesvári Magyar Dalárda Hollandiában

A temesvári Méliusz József életútját kutatva egy különösen jelentős eseménnyel találkoztunk. Diákkorában egy 1928-as nyugati utazás alkalmával Szombati Szabó István lugosi lelkipásztor hatására katolikusból áttért a református egyházba és teológiai tanulmányokat folytatott. Méliusz József 1928-ban édesapját kísérte diákkorában Hollandiába, aki a Temesvári Magyar Dalárda egyik legrégebbi, aranylírával kitüntetett énekese volt és egyben a Dalárda vezetőségének is tagja. Szombati Szabó István szintén a Dalárda közösségéhez tartozott. Angol, francia, német és olasz nyelvtudásával a kapcsolattartásban segítette a kórust. Érdeklődésünket rögtön felkeltette a Dalárda hollandiai szereplése, amelynek a megismeréséhez a korabeli sajtóból merítettük az adatokat.

A Temesvári Magyar Dalárda vezetőségi választmánya és a kórustagok augusztus 15-én szálltak vonatra, és egy pénteki napon,



A Dalárda tablója

1928. aug. 17-én érkeztek Hágába a nemzetközi énekkari fesztivál keretén belül való megméretkezésre. Fénykép maradt fenn arról, ahogyan a hollandiai szervezők fogadó bizottsága várja a hágai vasútállomáson a temesvári énekkart. A „Liedertafel Crescendo te's-Gravenhage” elnökének, Loeffen úrnak Bertha nevű kislánya hatalmas virágcsokrot nyújtott át Szegő Ferenc országos karnagy feleségének. Az előtérben látható a Dalkör elnöke, báró Ambrózy Andor, és ha nem tévedünk, mellette áll az énekkar zászlóőre, Ritter Béla. A megérkezésről szóló újsághírek kiemelik, hogy a romániai énekkar tagsága kizárólag magyarokból áll. A hangversenyek színhelye a hágai állatkert területén található pódium volt, és 1928 aug. 19-én vasárnap a temesvári kórus első díjat nyert a kiváló férfikórusok „B” kategóriájában. („B” mint Buitenland, a kitüntetett külföldi kórusok kategóriája.) A kötelező énekkari szám a Henri van Nieuwenhoven szerzeménye volt: „Dilexi, quoniam exaudiet Dominus...” (114. Zsolt.) Az „A” kategóriában a „Zanglust” nevű rotterdami férfikórus nyerte az első díjat. A díjosztást követően az elnök, báró Ambrózy Andor pompás virágcsokrot nyújtott át Loeffen Berthának, aki, amint már említettük, a „Liedertafel Crescendo” elnökének volt a lánya.

Másnap, hétfőn este a Dalárda szerenáddal tiszteli meg a hágai Patijn főpolgármestert, az ilyenkor szokásos köszöntőt pedig Szombati Szabó István mondta. (A beszéd kéziratosszövegét a lugosi református egyházközség levéltárában őrizték Higied István lelkész



A hollandiai szervezőbizottság virággal fogadja a Dalárdát

idejében.) A továbbiakban feladatunknak tartjuk annak a kiderítését, hogy Hága után még hol léptek fel Hollandiában, ugyanis a Dalárda történetéről szóló lexikális összefoglalókban a további fellépésekről csupán általánosságban történik említés, egyetlen gyülekezet vagy város nevét sem említik.

Higgyed István volt lugosi lelkipásztor szerint a Dalárda látogatást tesz Utrechtben és Scheveningenben, augusztus 24-én este behajóznak és Londonba indulnak, ahol aug. 25-28 között tartózkodnak. Hazafelé megállnak Párizsban, megtekintik a Louvre Múzeumot, a versaillesi palotát, és szeptember elsején kiszállás nélkül haladnak át Svájcban.

A díjnyertes Dalárda minőségi példát hallatott a kisebbségben élő bánsági magyarság kultúr-missziót betöltő szolgálatáról, továbbá nyilvánvaló, hogy egy-egy nemzetközi dalverseny hatékony hivatkozási alapul szolgál a népek, a városok és az intézmények közötti kapcsolatok építésében.

Kiemeljük, hogy 1928-ra esik a hivatalosan is lezáruló holland-magyar gyermekmentő akció, amelynek során 1920-tól kezdődően harmincezer gyermeket utaztattak Magyarországról a hollandiai befogadó családokhoz.

Október elején a hollandiai újságokban szárnyra kelt az a hír, hogy a „Liedertafel Crescendo” nemzetközi kórusversenyének a kiadásait a bevételek nem fedezték, és felhívással fordultak a résztvevőkhöz, hogy a jelentkezéskor befizetett kezességi összeget senki ne kérje vissza, mert csak így fizethetik ki a nyerteseknek járó díjakat.

Tény az, hogy Magyar Dalárda tagjainak sem volt pénztárca kímélő a két hetes utazás. Szombati-Szabó István az 1928-as júliusi presbiteri gyűlésen előre kérte a fizetésének a folyósítását, ami addig szokatlan volt és arra gondolunk, hogy erre a nyugati látogatás költségeinek a fedezésére volt szüksége.

Ez a kórustörténeti esemény a 20. századi holland–magyar kapcsolatok adattárában eddig nem szerepelt. Az egykori Temesvári Magyar Dalárdának a sikeres hágai szereplése egyháztörténeti szempontból is fontos láncszemet képez a Királyhágómelléki Református Egyházkerület két világháború közötti nyugati összeköttetéseinek a sorában.

DR. HERMÁN M. JÁNOS
ny. lelkipásztor

Miből élt egyházunk Trianon előtt és után

A magyar református egyház történetében az egyház anyagi háttere koronként különbözött. A reformációt követő évszázadban az egyház patronátusi rendszere biztosította a reformáció ügyét pártoló gazdag főurak állandó adományait. A patrónusok adományai nem csak a lelkészek állandó fizetését fedezték, de egyetlen lehetőség volt egy szegény település vagy vidék számára a saját református templom építésére. A patronátusi adományok biztos anyagi alapot teremtettek a lelkész és az egyházközség számára, aminek fejében viszont a patrónus előjogokat kért és kapott a gyülekezet ügyeiben való döntésre.

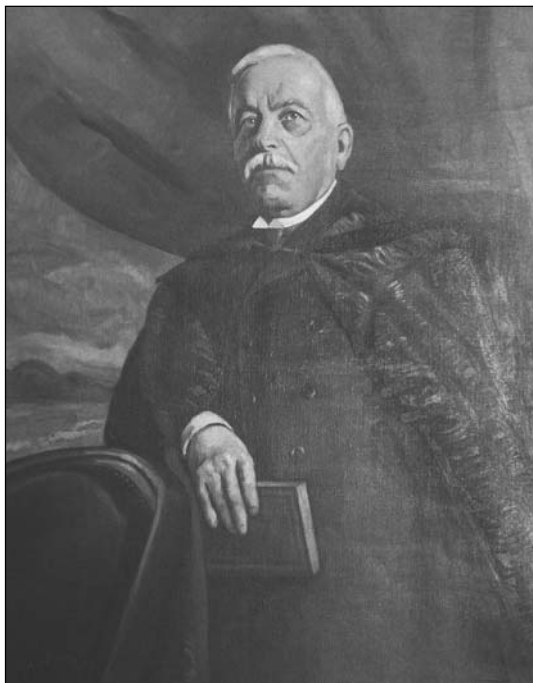
A patrónusi rendszerrel sokáig együtt élt, majd azt felváltotta a díjlevél intézménye. A díjlevélben a gyülekezetek presbitériumai pontosan rögzítették azokat a juttatásokat, amelyeket a lelkipásztor eltartására nézve vállaltak. A díjlevél intézménye nagyon sok vitát szült a református egyházban, mert egyrészt azt állandóan csökkenteni akarták a presbitériumok, másrészt pedig gyakran a pénzbeli adományok teljes eltűnését jelentette, nem beszélve arról, hogy a díjlevél intézménye kiszolgáltatott helyzetbe hozta a lelkipásztort. Ez különösen Erdélyben és az alföldön volt jellemző.

A 19. században jelent meg az állam közvetlen támogatása a gyülekezetek életében. A kongrua – vagy államsegély – az állami költségvetésből a lelkészi és más egyházi hivatalok számára kiutalt rendszeres anyagi juttatás volt, ami nem fedte ugyan a lelkészi fizetés teljeségét, de annak legfontosabb és sokszor egyetlen tétele volt.

A magyar református egyház a trianoni összeomlás előtt anyagilag biztos alapokon állott, meglévő tőkéjét különböző alapokban kamatoztatta. A dualizmus református egyháza három forrásból fedezte anyagi szükségait: az államtól havonta kapott kongrua, amit a lelkipásztorok kaptak, a különböző pénzügy alapok és alapítványok, amelyeket az egyházmegye vagy az egyházkerület kezelt, és ide tartoztak a nyugdíj- és biztosítási alapok, ösztöndíjak és alapítványok, amelyek közül a leghíresebb a Baldácsy-alap volt, végül a harmadik forrás az egyházközségek – általában hagyatékokból származó – számottevő földbirtokainak éves haszna. Ezek a bevételek a 20. század első évtizedeiben megfelelő pénzügyi alapot biztosítottak

az egyházi intézmények fenntartásához. Ezeken a biztos bevételeken kívül minden gyülekezetnek megvoltak a maga bevételei a hívek adományaiból illetve a lelkészi díjlevélből.

Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc elbukása ellenére a bécsi udvar az adott viszonyok között nem tehetett mást és elismerte a magyarországi jobbágyszabadítás érvényességét. Ilyen körülmények között továbbra is hatályban maradt az 1848. évi IX. törvénycikk, amelyik a robot, a dézsma és más úrbéri szolgáltatások eltörléséről rendelkezett. Azok a



Sulyok István püspök

református gyülekezetek, amelyek földbirtokkal rendelkeztek, a fenti törvény értelmében elvesztették ezeket a javadalmakat.

1878-tól kezdődően a magyar református egyház anyagi életének legérdekesebb színfoltja a Baldácsy-alap volt. Baldácsy Antal római katolikus báró, országgyűlési képviselő 1876. október 19-én kelt végrendeletével és annak 1877. május 20-án kelt toldalékával a magyarországi protestáns egyházaknak *„örök tulajdonul hagyott több mint 8000 holdnyi földbirtokot mindennemű tartozékaival együtt”*. A Baldácsy-alap rájuk eső kamataival az illetékes egyházi főhatóságok szabad belátásuk szerint gazdálkodhattak.

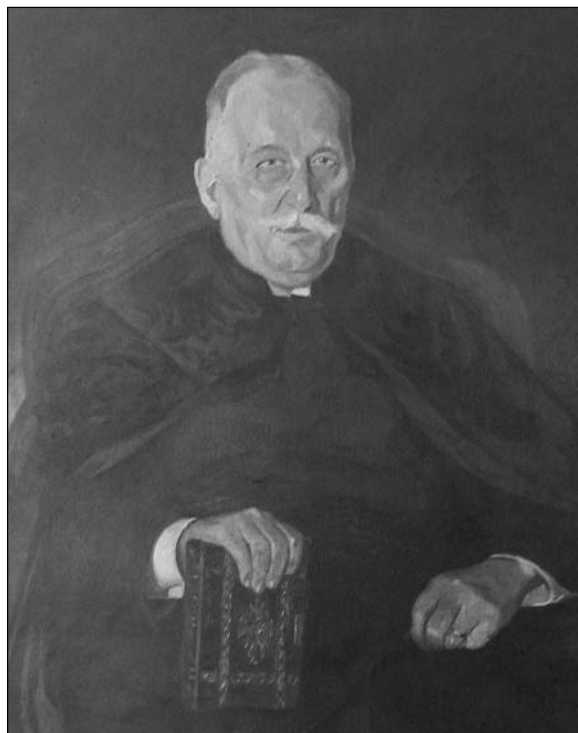
A széthullott magyar református egyház első eszmélődő időszakának leggyakrabban felmerülő vitás kérdése az egyes részegyházaknak a Baldácsy-alapból való részesedése. Az alap elosztásának vitás kérdése a 20-as évek közepére rendeződött ugyan, de a vita kiváltotta hangulat még sokáig megüli a református egyházat, különösen a Királyhágómelléki Református Egyházkerületben és a csehszlovákiai református egyházban.

A világháború után új államok fennhatósága alá került egyházak egyik napról a másikra elvesztették mindezeket az anyagi forrásokat,

az új államok a kongrua megadását sok és sokszor lehetetlen feltételekhez kötötték és az egyháztagok elszegényedésével az adományok is elmaradtak. Az új államhatalmak a magukra maradt református egyházakat mindenek előtt anyagi kiszolgáltatottságuknál fogva tudták nem egyszer megzsarolni és sarokba szorítani.

Az 1920 után a Román Királyságba került református egyház birtokai legnagyobb részt egyházközségi birtokok voltak, azaz nem központi célt, hanem az egyes egyházközségek egyházi és iskolai anyagi háttéréül szolgáltak. Az anyaországtól történt elszakítás és a kongrua elmaradása anyagilag még nem lehetetlenítette volna el a református egyházakat, mivel azok nagyjából a saját földbirtokaikra támaszkodtak. A román állam viszont 1916-ban, a háborúba lépést követően ingyen földet ígért a román katonáknak, amit meg is valósított 1920-tól kezdődően. A sok ellentmondást és mély igazságtalanságokat felmutató román földreform százezreket tett egyik napról a másikra földönfutóvá.

A földreform a magyar egyházak birtokainak nagy részét elvette és az adott településen található – legtöbbször még meg sem alakult



Sulyok időskori arcképe

– román ortodox egyháznak adta. Erdélyben, a 20-as években százával fordultak elő olyan esetek, hogy egy-egy magyar településen az ortodox egyháznak nem csak intézményei, temploma de egyetlenegy híve sem volt, viszont hivatalosan akár több száz hold birtokkal rendelkezett. Az ortodox egyház számára adományozott birtok lett később Erdély elrománosításának illetve az 1980-as évek végén megindított falurombolási terv közjogi alapja.

Az Erdélyi Magyar Évkönyv adatai szerint a földreform során az erdélyi

lyi református, evangélikus, katolikus és unitárius egyházak földbirtokaiknak 84,5%-át veszítették el.

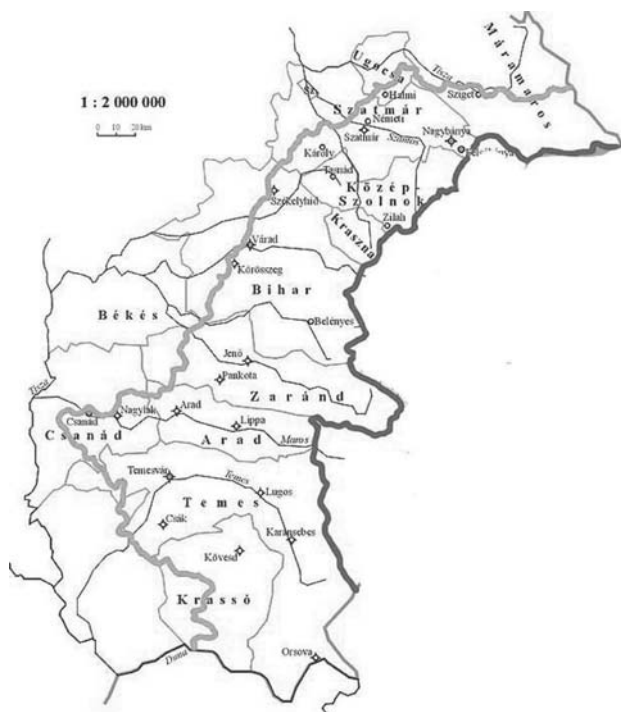
A végrehajtott földtörvény 6. cikkelyének 4. pontja alapján minden egyházközség megtarthatott 40 hold művelhető földet, ahol református iskola volt ott a 40 holdon felül még 16 holdat illetve a 300 lelken felüli gyülekezeteknél még külön 10 holdat lehetett mentesíteni a kisajátítás alól. A törvény végrehajtása azonban nem történt igazságosan. A törvény intézkedett arról, hogy ha valamely egyházközségnek nem lenne 40 hold földje, ott az állam pótolja ki a meglévő földet 40 holdra. Viszont a törvény kedvező vonatkozásait egyrészt csak a román egyházak élvezhették, másrészt pedig a magyar egyházaknak földjeik legsilányabb 40 holdját hagyták meg.

A román állam 1920-tól fizette a református lelkészek és egyházi tanítók kongruáját. Mintegy 10 éven át ezen a téren nem volt különösebb sérelem, a kongruát viszonylag igazságosan határozták meg és osztották le. 1930 után viszont gyökeresen megváltozott a helyzet. Az 1929-es amerikai tőzsdekrach után az egész világon egyre mélyült a gazdaság válsága. 1931-ben Costachescu román vallásügyi miniszter – a takarékoság jegyében – felvetette az államsegélyeknek a lélekszámmal arányos kiszámolását. Ez nem csak ellentétben volt a román kultusztörvény 31. szakaszának rendelkezéseivel, de még inkább lecsökkentette volna a pénzromlás miatt amúgy is látványosan értéktelenedő kongruát. A következő tíz évben a kongruák kiosztása állandóan változott és összecsúszva csökkent, megállapításában és kiosztásában fejetlenség uralkodott.

Több próbálkozás is történt az egyház anyagi helyzetének a megszilárdítására. A magyar intézmények között gazdaságilag is megvalósuló szolidaritásra szemléletes példa volt a szövetkezeti rendszer és az egyházak együttműködése – főleg az oktatás, szövetkezet-alapítás és a biztosításügy megszervezésében. A szövetkezetek szervezésében és működtetésében a református lelkészek és egyházi szervezetek (IKE, Nőszövetség) települési és közösségi szinten is oroszlánrészt vállaltak, ezért volt nagy csapás, hogy 1940-ben a román állam – uralma utolsó hónapjaiban – megtiltotta a magyar lelkészeknek, hogy szerepet vállaljanak a szövetkezetek vezetésében. A szövetkezeti mozgalom csak ideiglenesen és csak részlegesen enyhített a református egyház életén, nem volt alkalmas az egyházi intézmények tartós anyagi alapjaként szolgálni, inkább a meglévő vagyon értékvesztését volt hivatott megakadályozni.

A papi fizetést kiegészítő államsegély súlyos fegyver volt a román állam kezében, mivel az államsegély megvonása nem a törvényes feltételekkel történt, hanem teljesen önkényes módon. 1935-től Nagy-Románia bukásáig (1940) az államsegély megvonási esetek a református egyház belső életének leggyakrabban felmerülő kérdései voltak. 1936-ban és 1937-ben református lelkészek százaitól vonták meg az államsegélyt mindenféle ürügy alatt.

Az erdélyi egyházkerület anyagi életében a legínségesebb időszak 1927-től kezdődött, amikor csődbe jutott az a két bank, ahol az egyházkerület pénztartalékai voltak. A kerület állami kártérítést nem kapott. 1930 után következő pénztelenség sajátos helyzetek elé állította a református egyház tisztviselőit. A felborult román gazdasági helyzet miatt a vágtató infláció után egy rövid időre defláció lépett fel. Nagyobb összegeket csak a király személyes aláírásával lehetett kiutalni. Az erdélyi lelkészek és egyházi tisztviselők nyomora elviselhetetlenné vált, amikor az esedékessé váló 29 millió lejt hónapokon keresztül egyetlen állami pénztár sem tudta kifizetni. Ebben a helyzetben egy késő este egy ismeretlen bukaresti személy kereste fel Makkai püspököt és felajánlotta segítségét, miszerint



A Tiszántúli egyházkerületen meghúzott trianoni határ

3 millió lej fejében kiutaltatja a szükséges összeget egy befolyásos kéz segítségével. A püspök belement az alkuba, három nap alatt megvult a királyi kiutalás 29 millió lejről, amiből kifizettek a püspöknek 26 milliót. A hárommilliót a rendkívül befolyásos kéz, a román király titkos szeretője, Lupescuné kapta meg.

A tiszántúltól elszakadt református egyháztest – Királyhágómellék – helyzete más volt. Az ő esetükben a tisztázatlan közjogi helyzet is nagyban akadályozta az anyagi ügyek rendezését. Az elcsatolást követően a csonkán maradt egyházmegyék vezetői más lehetőséget nem láttak és segítségért az anya-egyházkerülethez fordultak. A Tiszántúli kerület viszont az 1920-1921-es években szintén komoly anyagi válságon ment keresztül, ezért az elszakadt részek képviselőjében 1920. március 21-én Debrecenben járó Domahidy Elemér főgondnoknak csak egy felhatalmazást tudtak adni, miszerint *„az új kerület anyagi alapjainak megteremtésére széles körű jogosítványokat ruház át, engedélyezi, hogy szükség esetén egyházi közigazgatási adót szedhessen egy később megejtendő elszámolás feltétele alatt”*.

A tiszántúli kerület pénzügyi bizottságának jelentéséből az is kiviláglik, hogy Sulyok István kérte a különböző segélyek és tartozások elszámolását is. Az anya-kerület pénzügyi bizottsága javasolta a közgyűlésnek egy 572.000 koronás segély kiutalását, amit a közgyűlés jóvá is hagyott. Ez a segély képezte az új kerület első anyagi alapját. Mivel a félmillió koronás segély nagyon kevésre futotta, ezért az ismételt megkeresésre az anya-kerület csak egy kölcsön felvételét tudta javasolni a lekapcsolt részeknek.

Az új kerület anyagi helyzetében az egyetlen biztosnak tűnő pont a Tiszántúli Református Egyházkerületnek a Fonciére francia biztosítótársasággal kötött szerződése volt, és mivel a biztosítónak Nagyváradon is volt fiókja, ezért az elcsatolt részek továbbra is fenntartották ezt a biztosítást. A nyugdíj- és egyéb biztosítási alapok értékét a Fonciére biztosítóval együtt a 30-as években elfújta az infláció és a gazdasági válság.

Szomorú mozzanata a Királyhágómelléki Református Egyházkerület anyagi életének egy 1926-os esemény. Az 1926-os évi püspöki jelentés beszámolója szerint mivel évekig nem kapta meg a Baldácsyalap rá eső részét, a kerület kész volt saját anya-kerületével perbe szállni akár nemzetközi szinten is. Hogy milyen kétségbeejtő anyagi helyzetben volt az új kerület, mi sem jelzi jobban, mint az a tény, hogy a vitatott összeg nevetségesen kicsi, 800 pengő volt.

1921-től kezdve a királyhágómelléki kerület lelkészei – ideiglenes jelleggel – de rendszeresen kapták a kongruát. A kongruák folyósításának 1930. utáni hirtelen felborulása közvetlenül érintette a kerületet. Mivel a kerületet hivatalosan ekkor még nem ismerte el az állam, ez jó ok volt az államhatalom számára, hogy az 1931-es állami költségvetéssel kezdődően megvonja a nagyváradi püspöki hivatalnak folyósított adminisztrációs államsegélyt. A nyomor fokozódását mutatja, hogy 1937. október 25-én a kerületi lelkészértekezlet memorandumot nyújtott be a közgyűléshez, amelyben feltárja, hogy a létminimumhoz a lelkészek fizetése évi 11.568.000 lej kellene, hogy legyen, amivel szemben a lelkészek átlagosan 8.558.000 lejt kapnak. Ez a minimális fizetés is a legtöbb helyen csak elméletben létezett, mert az elszegényedett gyülekezetek egyszerűen nem adták ki a díjlevél tételeit.

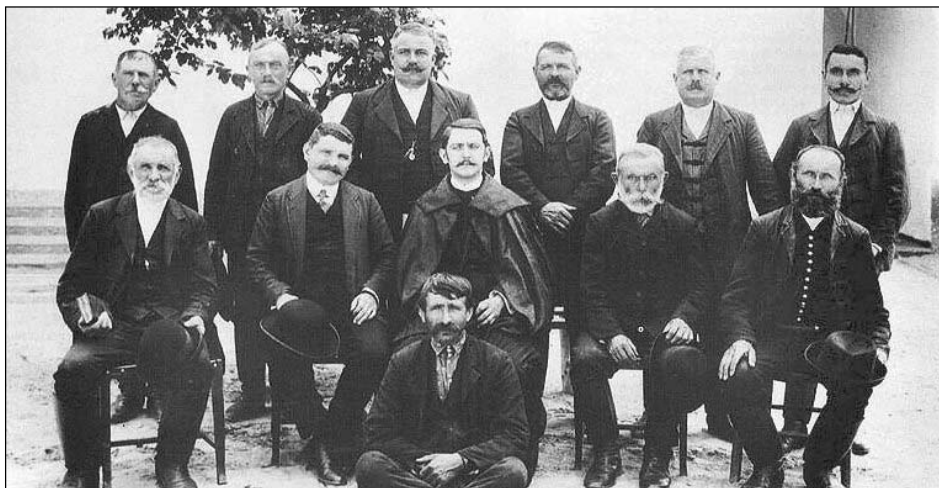
A Román Királyságba szakadt református egyházak anyagi helyzete az elcsatolás után elkeserítő volt. A legtöbb államosított iskolát nem az állami, hanem az anyagi kényszer vette el az egyházaktól. A lelkészek állandó pénztelensége sok vitát és elkeseredést szült a gyülekezetekben, sokan anyagi megfontolásból nem vállalták egyháztagságukat. A román állam és benne a református egyház anyagi helyzetének rohamos hanyatlása közvetlen kapcsolatban volt az egyház közösségi létének gyengülésével és lanyhuló hitéletével. A romániai református egyházak az elcsatolást követően 1921-ig szűkölködtek, 1921-1930 között tengődtek, 1930-1940 között pedig nyomorogtak. Az egyház anyagi nehézsége vízvázasztóvá vált az addig archaikus viszonyok között élő egyház társadalmi életében. A szűkölködés sokakat eltávolított az egyháztól, akik viszont hűségesen megmaradtak, azok hitét és ragaszkodását a szegénység csak erősítette. Ez a folyamat jellemző volt szinte mindegyik elcsatolt református egyháztest belső életére.

VISKY ISTVÁN
lelkipásztor

HISTÓRIA

A papmarasztás

A református lelkipásztoroknak a történelem során igen nehéz volt megfelelniük a velük szembeni elvárásoknak, amiket a törvények és a korabeli egyéb források igen részletesen elénk tárnak. A papmarasztás volt az egyik olyan intézmény, ami az évszázadok során eredeti rendeltetésének ellenkezőjére fordult és létbizonytalanságban tartotta a gyülekezeti lelkészeket. 1567-ben a debreceni zsinaton Méliusz Juhász Péter tiszántúli püspök vezetésével megalkotott (jó részben általa megfogalmazott) törvények, az ún. Articuli Maiores és az azok tömörítéséből keletkezett Articuli Minores még a lelkészek védelmére alkotta meg a papmarasztást. Minden évben, amikor kitelt a lelkipásztor szolgálati ideje, ő nyilatkozhatott arról, ha akart, hogy megőhajt-e maradni addigi szolgálati helyén, ha nem, akkor az esperestől kérhetett új szolgálati helyet. 1607-ben már arról döntött a szatmárnémeti zsinat, hogy minden lelkész minden évben jelezze a gyülekezetnek, hogy ideje kitelt és ha az nem marasztja, akkor jelentse az esperesnek és kérjen új szolgálati helyet. Nem sokat használt az 1623. évi tasnádi zsinat határozata, amely az évenkénti papmarasztást oda módosította, hogy a tanultabb lelkészek két évig, a kevésbé tanultak



Presbitérium a múlt század elején

három évig maradjanak egy szolgálati helyen, és csak az után legyenek maraszthatók vagy meneszthetők. Az évi papmarasztás ennek ellenére általános lett, amíg Erdélyben 1778-ban királyi rendelet meg nem tiltotta azzal a kikötéssel, hogy csak cégéres bűn esetén, akkor is egyházi felsőbbség kivizsgálása után lehessen meneszteni a lelkészt, egyébként halálukig maradjanak szolgálati helyükön.

A Magyar Királyságban 1791-ben a budai református zsinat is megszüntetni igyekezett a papmarasztást, azzal az engedménnyel, hogy három évenként lehet egy-egy egyházmegyében egyszerre meneszteni a marasztani semmiképpen sem akart lelkészeket. A bihari egyházmegyében 1835-ben, a tiszántúli egyházkerületben általában 1840 tájára szűnt meg a papmarasztás, ami nem csupán rendkívül megalázó intézmény volt, hanem az emberi rosszindulatnak szinte korlátlan teret engedett, amivel szemben a lelkipásztor kiszolgáltató volt. Amennyiben a lelkipásztor valóban cégéres bűnöket követett el, meg kellett volna adni az egyházi hatóságnak a lehetőséget, hogy fegyelmi úton járjon el.

A lelkészek nyugdíjáról századokon át nem volt szó. Az emberek mai szemmel nézve fiatalon haltak meg. Hosszú tanulási idő után igen rövid ideig szolgálhattak a lelkészek. A 40-es éveikben elmentek a mindenélők útján. Bocskai István 49 évesen hunyt el, ugyanannyi időse volt Bethlen Gábor is, akit Kemény János emlékiratában úgy emleget, hogy „az öreg fejedelem”. Ha nem tudott élete végéig szolgálni az időse lelkipásztor, mert alkalmatlanná vált a szolgálatra, ha nem volt „*valamije*”, vagy eltartására kötelezhető gyermeke, akkor egyházmegyéjétől koldulólevelet kapott, hogy annak felhatalmazásával adományokat gyűjthessen, ilyet kaptak a lelkészözvegyek is. 1762-ben a Tiszántúli Egyházkerület úgy rendelkezett, hogy önként a lelkészek adjanak járulékot saját fizetésükből egyházmegyei nyugdíjalapba, ami segíyezheti a megélhetésre és szolgálatra képtelenné vált lelkészeket, valamint özvegyeiket és árváikat. 1896-tól kaptak az országos református egyháztól nyugdíjat az özvegy papnék. 1898-ban vezette be az állam az alacsony jövedelmű lelkészeknek a fizetés kiegészítő ún. kongruát. 1907-ben a református egyház nyugdíjat szavazott meg lelkészeinek, 1908-ban lelkészi nyugdíjintézet alakult és 1914-ben folyósítottak először nyugdíjat a református lelkészeknek.

1762-ből maradt fenn a Tiszántúli Egyházkerületben elkészített esperesi vizitációs szabályzat. Hosszú latin címe helyett *Constitutiones* címen hivatkozunk rá. Hosszadalmas és alapos előírás, kérdés-felelet formájában készült valóságos film forgatókönyvhöz hasonló a

Constitutiones, amely részletes, sokszor a mai lelkész számára is megdöbbentő kérdéseket tesz fel, tele van azonban a mai ember számára a személyiségi jogokat mélyen sértő kérdésekkel. Szinte úgy kezeli a lelkészt, mint eleve gyanúsítottat. Nem kíméli a családi életére vonatkozó területet sem, el az öltözködésig, a hajviseletig, az étkezésig, a társas érintkezésig. Mint legtermészetesebbet említi meg, hogy mindezt azért teszi, hogy az Isten ügye ne károsodjék.

Az egyházközség igazgatásában a presbitérium 1617-ben jelent meg Pápán. Kanizsai Pálfi János esperes vezette be. Aztán amikor ő dunántúli püspök lett, az 1630-ban tartott pápai zsinaton az egész egyházkerületben kötelezővé tette. Nagy segítséget jelentett a hamarosan kibontakozó ellenreformáció elleni védekezésben, hogy ott az egyházközségeknek a helyi községi előljáróságtól szervezetileg független igazgatási szerve volt. A puritanizmus hatására az 1640-es években Erdélyben, a Tiszántúlon és a Tiszáninnen kibontakozott a presbiteri egyházigazgatás mozgalma. Ez azonban az 1646-ban tartott szatmárnémeti nemzeti zsinat határozatát törvénykönyvbe foglaló Geleji Katona István erdélyi püspök kánonos könyve szerint nálunk még nem időszerű, és tilos. Ennek ellenére bizonyos helyeken megmaradt. Az 1791. évi budai zsinat vezette be a Magyar Királyság területén egyházunkban a presbitériumok kötelező megszervezését. E zsinat határozata azonban nem lépett életbe, mert a király nem szentesítette. 1822-ben végül királyi szentesítést nyert a presbitériumok felállításának kötelezése. Nem a budai kánonok rendelkezése alapján, hanem az 1819-22 között ülésezett generális konvent által hozott rendelet alapján. Felállítása azonban vontatottan és nem egyértelműen haladt. Végül az 1881. évi debreceni alkotmányozó zsinat írta elő kötelezően, a világi hatóságtól független presbitérium felállítását és működtetését. Azóta lehet zsinat-presbiteri egyház-kormányzatúnak nevezni a magyar református egyházat.

Lélekben tisztelgünk lelkipásztor ősünk emléke előtt, akik a mai ember számára elképzelhetetlen körülmények között álltak helyt az evangélium hirdetése és egyházunk építése szolgálatában még akkor is, ha ezért sokszor nem kaptak köszönetet, de nem is emberek köszönetéért szolgáltak.

(Részlet a szerző Pillanatképek a magyar református lelkézség történetéből c. tanulmányából)

DR. CSOHÁNY JÁNOS

Rémuralom Erdélyben és Bocskai szabadságharca

1596-ban az ingó, nádszál-jellemű Báthory Zsigmond fejedelem átadta Erdélyt Rudolf királynak. A király, a kegyetlen Georgio Basta tábornokot nevezi ki Erdély kormányzójává. A fejedelemségbe német császári biztosok érkeznek. A kormányzás Burghaus, Imhoff, Krause-nech, Hoffman, Capreolo és Molard kezébe került. Az igazságszolgáltatást rémuralom váltotta fel. A közigazgatás elveit Unverzagt bécsi kamaraelnök szabta meg. A független Erdély Habsburg uralom alá kerül. A császári fővezér, Basta generális megkezdte kormányzási, de inkább katonai rémuralmát. Basta egyetlen tollvonással eltörli Erdély szabad alkotmányát, és a római katolikus vallás visszaállítását minden erővel megkezdte. Maga volt a megtestesült önkény és zsarnokság. Egyszerű dobosból tábornoki rangra emelkedett, és természetévé vált hajdani foglalkozása azzal a különbséggel, hogy most nem a dobot, hanem a népet verte és nyúzta...

Most egy évtizeden át hadszíntér lesz a békés Erdély. A császári hadak zsaroltak és gyilkoltak. Főleg a protestáns népet pusztították. E rémes idők egykori krónikása Hidvégi Mikó Ferencz azt írja ezekről a vérengzésekről: „Nincs olyan nyelv, ki azokat a kegyetlenségeket megmondhassa.”

Basta 1603. szeptember 9-én Szászvárosba gyűlésre hívta össze a rendeket. E gyűlést azzal nyitotta meg, hogy Tótházi Mihály kolozsvári bírót lefejeztette. Majd Hamvai Györgyöt, Lészai Farkast, Nagy Tamást, Ribiczei főispánt, Tamásfalvi Jánost és Lászlót, Vajda Miklóst felakasztatta, vagy keserves kínok közt kivégeztette.



1603. szeptember 14-én maga Rudolf azt a parancsot adta a fővezérnek, hogy Erdélyből ki kell irtani „az istentelen eretnokségeket”. Az 1604. év elején tartott országgyűlés végzetével tömegesen ölette meg a főbb és gazdagabb urakat. Zsoldos katonái minden jószágot elvettek a néptől, s így a földművesek maguk voltak kénytelenek húzni a taligát és az

ekét. A Basta korszakától kezdve nevezik a taligát Basta szekérének, s a kapát Basta ekéjének.

Basta önkényuralmat terem-
tett, és Erdélyt testet-lelket gyötrő
vasigában tartotta. Kormányzása
alatt a háborúnál is nagyobb pusztí-
tást tett, és nyomort hozott a
zaklatott, félelemben tartott Erdély
népeire és a protestáns egyházakra.
Az országban igazság helyett a
legsarnokibb önkény uralkodott.
Vallon és osztrák-német zsoldosok
dúlva, égetve és gyilkolva csatangol-
tak szerte-szét. A magyar és szász
falvakat felperzselte, a városokat
folyamatosan sarcolta, az urakat
perbe fogta és jószágait elvette. A
és makkot kevert össze, ebből sütötte
és emberhús-evésen szenvedett. Bas

A nemes és szilárd lelkű Székely Mózes, a bátor és szabad élethez szokott székely seregével megpróbálta Erdély szabadságát kivívni, de 1603. július 17-én leverték. Ha valaki a hallatlan zsarnokoskodás ellen tiltakozott, azt a szívet-lelket kínzó Basta, az embertelen kényúr vagy kihallgatás nélkül vérpadra hurcolta, vagy orgyilkos módon tette el láb alól. Vitéz Mihályt is orgyilkosokkal ölette meg.

Az üldözött nép vadállatok módjára nádas mocsarakba, erdőkbe, havas hegyekbe, sziklaüregekbe, barlangokba volt kénytelen menekülni és meghúzódni. De itt is felkutatták őket, hogy végképp kifoszthassák.

„Basta osztrák-vallon rabló-fosztogató-gyilkos zsoldosai sok hazánkfiát tűzzel égetnek meg, soknak fejét (kötéllel) megtekerik, hogy a szemek a fejekből kiomlott... Sokakat tüzes vassal égettenek, tüzes parázssal hátokat, hasukat égették, szíjat metszetternek játékból soknak az hátokból... sokakat hajoknál fogva fölakasztottak, szalmatüzet raktak alájuk, az asszonyembereknek gyermekeket, fiokat előttük megégették...” – írta a kortárs erdélyi történész, Szamosközy István. Basta volt a letiport Erdély vérszomjas hiénája és szívtelen szörnyetege. Mindenhol hallatszott a szenvedők jajkiáltása és a haldoklók nyögése. Az ország egy nagy temetővé lett.



Giorgio Basta



Wilhelm Peter Zimmermann: Bocskai István a hajdúi között

1604-ben a török ostromolni kezdte Esztergomot. Bastát odarendelték. A távozni készülő generális utolsó tette Erdélyben az volt, hogy Boronkait, Csizsárt, Kálmándit és Kiss Farkast, kik bujdosásukból a tőle kapott hitlevéllel hazatértek, minden okadás nélkül felakasztatta – azután pedig a városok mindegyikétől 100 ezer forintot meghaladó sarcot hajtván be április 7-én elhagyta Erdélyországot, melynek történetében Basta átokterhes uralma volt a legborzasztóbb, a legsiralmasabb. A könnyel és vérrel áztatott országot Rudolfnak teljesen meghódította. Maga után éhes, meztelen és gyászoló népet hagyott és az egykor virágzó városok és falvak helyén csupán füstölő romok maradtak. Ilyen pusztítás, vérfürdő a bércecs hazában csak a tatárjáráskor (1241-42) volt, és 1657-1662 között a török és tatár háború idején lesz.

Aki a „lázadók” közül életben maradt, az török emigrációba kényszerült. Nem csoda, ha vidékeink emiatt is elnéptelenedtek.

„A 16. század vége felé a jezsuiták munkája kezdetét vette. Erdélyben 1579-től, de különösen 1595-től... fogva fejtettek ki nagy erőt... A jezsuiták munkáját megkönnyítette az a körülmény, hogy a magyar társadalom felekezetekre és pártokra volt forgácsolódva, melyek egymást jobban gyűlölték, mint a törököt.” (Dr. Barcsa János: A Tiszántúli Ev. Ref. Egyházkerület történelme, Debreczen, 1906. I. kötet, 16-17. o.)

A protestáns vallásoknak a városokból való kitiltása egyértelmű volt azoknak az országból való kiiktatásával. A jezsuiták terveket készítettek, s a királyt kiokosították, hogy miképpen lehet és kell Erdélyből a protestáns vallásokat – református, lutheránus és unitárius – egyiket a másik után kiirtani.

A kiirtás munkáját az unitáriusokkal kezdték. Kolozsváron elvették tőlük templomaikat, iskoláikat, parókiáikat, tanítói házaikat, s minden egyházi vagyonukat. Püspökük, papjaik, tanítóik, s az egész diáksereg csak futással menthette meg életét. Az unitáriusok egyházi javaiba beültették a jezsuitákat.

„Még nem is végeztek az unitáriusokkal, amikor reá került a sor a reformátusokra is. Az összes kincstári birtokokról, a római katolikus világiak jószágairól egymás után kergették el az „eretnek” prédikátorokat, s helyükbe misés papot ültettek. Magának a református püspöknek is menekülnie kellett a fiskus jószágán, Alvincen bírt parókiájából a „császár és Jézus katonái” elől. Egyedül a lutheránus szászok élveztek némi nyugalmat az ő „németességökért”. De a jezsuiták az ő városukba is befurakodtak már, és így látszott, hogy rövid idő múltán az az „eretnek” ország ismét a pápa tisztelője fog lenni.” (Pokoly József: Bocskai István és a bécsi béke, Bp., 1906, 10-11. o.)

Bocskai nemzetmentő szabadságharca

Bárbiánó szemet vetett a partiumi főúr, báró váraira, birtokaira, és hozzákezdett a Bocskai elleni támadás megszervezéséhez. Bocskai Bárbiánóhoz írt levelében kijelentette, hogy kész élete árán is megvédeni a várait bármely – tehát a császári – támadókkal szemben is. Felszólította Bárbiánót, hogy azonnal adja vissza Szentjobb várát és az ott lefoglalt javait. Bárbiánó az osztrák-német hadseregeket Adorján várába rendelte, hogy az összevont hadsereggel Nagykeréki várát földig lerombolja. Íme az összevont sereg: Tomaso Cavriolo ezredes az erdélyi császári katonaság parancsnoka (Basta utódja), és a várakból kivonható katonái, 3500 lovas és gyalogos; gróf Dampierre ezredes és Temesvárról jövő hadserege, 2500 lovas és gyalogos, Pezzen ezredes és Rakamazból jövő serege 3600 (600 sziléziai lovas és 3000 gyalogos katona); a váradi helyőrség 600 katonája és a kassaiak. Bárbiánó több mint 10000 katonára számított. Gróf Dampierre ezredes a török ellenes harcok, majd a harmincéves háború (1618-1648) kiváló katonája és a hajdúk egyik nagyrabecsülője volt. Bárbiánó

generális ultimátumot adott Bocskainak. Ez az olasz származású gróf, közepes szellemi képességű és átlagos katonai képzettségű zsoldostiszt lebecsülte ellenfelét, Bocskai hadvezéri lángelméjét, személyét, rendkívüli képességeit és a magyar vitézlő népet. A bihari nagyrútnak sorsdöntő jelentőségű volt, hogy a pillanatnyilag még szétszórótt erők egyesülését haladéktalanul megakadályozza. Ezért Bocskai Sólyomkő gyönyörű sziklavarából – ahol bizalmas embereivel megbeszélte az ellentámadást – titkon Nagykerekibe sietett. Az volt a célja, hogy minél közelebb kerüljön az ellene gyülekezőkhöz, s azok egy részét – a harcedzett hajdúkat – oldalára vonva ő kezdeményezzen támadást az erő összpontosítás megakadályozására. A hajdúkatonákban bízott, akik gyermekkoruk óta „karddal keresték a kenyerüket”. Bocskai szép biztatások helyett értékes ajándékokat küldött a hajdúk magatartását meghatározó kapitányaiknak és zsoldot, valamint gazdag „sákmánt” ígért a rendszertelenül fizetett közkatonáknak. Bocskai megbízottai természetesen hivatkoztak a hajdúk protestáns voltára is, azt állítva, hogy Bárbiánó amiatt üldözi urukat, mert az nem akar katolikussá lenni. E mellett azzal a titkos céllal vonja össze a hadakat Adorjánnál, „hogy mindenkit a katolikus hitre térítsen és aki ellenkezik azt kiírta” – olvashatjuk Bárbiánó íásaiban (jelentésében és leveleiben). A hajdúk a „magok nemzetinek hóhérai nem akarván lenni” átálltak Bocskaihoz.

„A Bárbiánó szolgálatában álló hajdúk nyílt színvallására október 14-én este került sor. Akkor, amikor Lippai Balázs, Németi Balázs, Ibrányi Ferenc, Dengeleghy Mihály és Szénási Mátyás kapitányok embereik nevében hűséglevélben (hitlevélben) kötelezték el



Magyar lovashajdúk

magukat „Az nagyságos vitézlő Bocskai Istvánnak, ez köröszténysignek s az mi Országunknak, s ídes Hazánknek, legfőképpen az egy Igaz Hitnek (ti. a protestantizmusnak) oltalmazására”. Hitlevelüket ezekkel a szavakkal zárták: „Isten minket úgy segilljen, hogy hű s igazak leszünk az Nagyságos Bocskai István úrnak minden vitéz dolgaiban Hazánk megmaradásájért.” (Nagy László: Egy szablyás nagy úr Genfben, Hajdúböszörmény, 2000., 141.o.)

Bocskai a köleséri szabadhajdúk – Egry István vezetésével – majd a Bárbiánó alatt ellene vonulók megnyerésével gyökeresen meg tudta fordítani a helyzetet és kilátásait. A „szablyás magyar úr” kiváló diplomata–követ és rendkívüli katonai stratégiai érzékkel is rendelkezett.

Pezzen ezrede – gyalogosok (3000 katona) és sziléziai lovasság (600 lovas) – 1604. október 14-én éjjel elindult Álmosdról az Ér mocsarain és gázlóin át, hogy Biharfélegyházánál találkozzon az Adorján várából szintén elindult és Nagykereki alá vonuló ezredekkel. Bocskai és a köleséri 300 hajdúvitéz, valamint a Dampierre seregéből hozzáállt 1500 hajdúkatona a Diószeg melletti Egyedi erdőben, és az erdő melletti bozótokban, füzesekben és nádasokban elrejtőzve várták Pezzen hadoszlopát, akik több ágyút is magukkal hoztak. A támadást maga Bocskai vezette. Elhangzott az ősi csatakiáltás: „Hajdúvitézek! Húúúúj, húúúúj, rááá!” Bocskai már az első rohammal kétfelé akarta vágni (szakítani) a menetelő osztrák–német hadoszlopot. De azok a rohamot visszavertek és szekérvárat alakítottak. A hajdúk halált megvető bátorsággal harcoltak. A nehézlovasok és gyalogosok (ágyúsok és puskások) többször is visszaverték a hajdúkat, de azok Bocskai buzdító szavára újra és újra rohamra mentek. A hetedik támadáskor az osztrákok lőszeres szekere felrobbant. Ez megbontotta a szekérvárat és Bocskai a végső, nyolcadik győzelmi rohamra vezényelte vitézeit. A nagy résen a hajdúk behatoltak a szekérvárba és rövid, de véres kézitusában, kétkezes közelharcban „mind levágják őket”. Pezzen ezredes megsérült és foglyul esett. Hajnalra lett vége a győztes, diadalmas csatának. A kiváló magyar hadvezér a 17. század legnagyobb magyar hadisikerét aratta. Nyílt csatában a jól felfegyverzett osztrák–német hadsereget legyőzte, megsemmisítette.

Bocskai nemzetmentő szabadságharca jogos önvédelem volt. A bihardiószegi–nyúzóvölgyi–álmosdi csata után Bocskai hadjárata valóságos diadalúttá változott.

GELLÉRT GYULA
ny. esperes, lelkipásztor

A Rákóczi-szabadságharc kezdete

A Rákóczi-szabadságharc kitörésének okai nemzetünk történelmében nagyon mélyen gyökereznek. A töröknek kedvező vasvári béke (1664. aug. 10.), a Wesselényi-féle, osztrákok elleni összeesküvés véres leleplezése (1671), a végvári katonák, sőt tisztek elbocsátása, az erőszakos birtokelkobzások, a Thököly felkelés leverése, az eperjesi vértörvényszék (1687), a hegyaljai jobbágynyelvezés vérbefojtása (1697), a karlócai/karlovici béke (1699. jan. 26.), melynek alapján a 150 éves török hódoltság után – országunk s nemzetünk további gyengítésére – az osztrák a Tisza-Maros közét és a temesi kerületet (a Bánságot) továbbra is török kézen hagyta, – mind-mind előkészítói voltak Rákóczi szabadságharcának.

1699-től a török helyébe az osztrák nyomul. A hódoltságot a könyörtelen Habsburg-uralom váltotta fel. A császári katonai megszállás és kegyetlen portyázásai miatt napirenden volt az erőszak, a rablás és a gyilkolás. A fosztogató császári katonaság mellett az önkényeskedő osztrák tisztviselők/hivatalnokok, kamarai harmincadosok, felügyelők, gazdasági ügyintézők egyre több terhet róttak ki az



Az Országház előtt 1937-ben állított Rákóczi-szobor

adózó és robotoló népre, s egyéb szolgáltatásokkal is terhelték, igazták őket.

Lipót császár- király magyarellenos intézkedéseivel: a magyar alkotmány semmibe vételével, a vármegyék önkormányzatának fel számolásával, a jogtalanságok törvényesítésével, az elviselhetetlen adóterhek folyamatos növelésével a nemzet szent jogát, szabadságát és függetlenségét megsemmisítette. Ezek vezettek oda, hogy Rákóczi szabadságharca valójában a nemzet válasza volt – igazolt fegyveres önvédelem – az elviselhetetlen helyzetre. Elemi erejű volt úgy Magyarországon, mint a Partiumban és Erdélyben a nemzet szabadságvágya!

A hazaszerető Rákóczi a *Recrudescunt*nak nevezett kiáltványában (Munkács, 1703) felsorolja a végig zsarolt nemzet sérelmeit: az ország „arany szabadságát” elvették, „mi felőlünk, mi nálunk nélkül végeztetnek” (ellenünk döntenek) – (*sine nobis de nobis concluduntur*), az elszenvedhetetlen kegyetlenségben egyes emberek feleségüket az „*executoroknak*” (végrehajtóknak), gyermekeiket pedig török zálogba adták! „A vallás színe alatt az egyenetlenségnek magvait hintik...”. Az utolsó, 21. pontban pedig ezt írja: „Nem akarja az isteni irgalmasság tovább ezt az országot az ausztriaiaknak tolvajlására kitétettnék lenni...”.

A nemzetszerető Rákóczi nemcsak látta, de átérezte, szívében hordozta kisemmizett népe-nemzete fájdalmát, szenvedését, és hogy megszabadítsa a kirabolt országot a további kizsákmányolástól és tartományi, gyarmati állapotából mindenek előtt Istent hívta segítségül.

Zászlóinak feliratai is erre figyelmeztetnek: „*Cum Deo pro patria et libertate*” – Istennel a hazáért és a szabadságért, valamint „*Iustam causam Deus non derelinquet*” – Isten az igaz ügyet el nem hagyja.

Isten segítségül hívása mellett az európai látóköri államférfi támogatást kért XIV. Lajos francia királytól, I. Péter orosz cártól és a lengyelektől.

Kiáltványokat (manifestumokat), rendeleteket (patenseket), nyílt körleveleket, sérelmi iratokat bocsátott ki – más nyelveken is, hogy (1.) felhívja a nemzetet a szabadság kivívására, valamint hogy (2.) ismertesse a keresztyén világgal/Európa népével a szabadságharc igaz, jogos okait és céljait. Ő jól látta: a szabadságharc ügye Európa ügye is!

A brezáni/breznai kiáltványban (1703. május 6.) a minden rendű igaz magyarokat hazafiságra inti és arra kér, hogy ki-ki édes hazája szabadsága, nemzete mellett a „kegyetlenkedő birodalom ellen fogjon fegyvert...”.

„Készek legyünk s higgyünk ... Istenben s Isten után nemzetünk régi, dicsőséges, ma is veleszületett bátorságában és hazájához való gerjedezésében” – lelkesedésében.

„Istennek segítségével s az ő hatalmas hadakozó karjának erejével, tökéletes szívvel-lélekkel szenteljük életünket s vérünket ontani egyedül hazánk és nemzetünk szabadságáért...”.

1703. május 21-én és 22-én, pünkösdkor – a Szentlélek kitöltetésének ünnepén – Esze Tamás Vári, Tarpa és Beregszász piacain felolvassa a brezáni kiáltványt és kibontja a Rákóczitól kapott kuruc szabadságharc zászlaját! Ezt teszi fegyvertársa, Bóné András, régi Thököly tiszt is Bihardiószezen és környékén. Bóné András Esze Tamással, valamint a jászkunokkal és a hajdúvárosiakkal együtt részt vett a Rákóczi fogadására felsorakozott küldöttségben.

A békés lelkületű Rákóczi állandóan a társadalmi összefogás megteremtésén munkálkodott: a rendi – nemes és jobbágy, a felekezeti vagy vallási – katolikus és protestáns, valamint a nemzetiségi – magyar és nem magyar összefogásán. És a szelíd lelkű méltóságos fejedelem Isten- és emberszeretetével összebékítette őket.

A jövőbe látó és jövőt építő méltóságos fejedelmünk Magyarországon államiságának megmentésért, továbbá a „haza örökös megmaradásáért” (Brezáni kiáltvány), valamint nemzetünk teljes boldogságáért kitartóan, lankadatlanul és önfeláldozóan harcol, reformokat hajt végre.

A hadszervező Rákóczi Esze Tamás ezredkapitány tarpai talpásai mellett hadseregébe fogadta a többi tiszaháti jobbágyokat, a szabad parasztokat, az osztrákok által elbocsátott végvári katonákat és tiszteket, valamint Thököly kurucait.

A nagy és kis hajdúvárosok megnyerésére pártfogó levelet ad hadseregének növelése érdekében. A hajdúk, de a székelyek is az osztrák uralom alatt elvesztették kiváltságaikat, egykori szabadságukat. Igazságos fejedelmünk visszaadta kiváltságaikat (privilegiumaikat).

A tokaji táborban kiadott rendeletében a Sajó- és a Hernádmelléki birtokán élő, fegyvert viselő lakosokat is táborba szólítja.

A kuruc seregbe jelentkezett katonáknak kiváltságlevélben biztosította szabadságukat.

Az országépítő, európai formátumú fejedelmünk a nemességet is megnyerte a szabadságharc szent ügyének. Így a társadalom minden osztálya részt vett a szabadságharcban. Rákóczi hallatlan érdeme, hogy a szociális mozgalomból/osztályharcból Habsburg-ellenes szabadságharcot teremtett!

A kuruchad tömegbázisát a jobbágyok és szabad parasztok alkották. Az osztrákoktól a kurucokhoz szökött katonák, a megélhetés nélkül maradt végvári vitézek, a szabad polgárok, a földönfutóvá lett kismemesek, az elűzött protestáns prédikátorok és tanítók, valamint a bujdosó-vándordiakok alkották hadserege legöntudatosabb és legelszántabb részét. A kuruc hadsereg ütőképes átütő erejét a lovasság adta.

A Tisza- és Szamosháton, valamint a Partium nádasaiban – az érmelléki, a sárréti, a Berettyó-menti és az Ecsedi-láp nádasaiban – volt a bujdosó kurucok „tűzfészke”.

A tiszahátiak a bátor hadvezér Rákóczival az élen Tiszabecsen (a Bajnok dűlőn, 1703. július 14.) megkezdik, majd öt nap múlva (július 19-én) a bihariak Diószegen Bóné András vezetésével folytatják a szabadságharcot. Ezután a gyalogság elfoglalja Kálló várát, a lovas-



ság Szilágysomlyó várát. Megnyitja kapuit Szentjobb, Ecsed, Nagykároly, Nagybánya, Huszt vára, és csatlakozott Debrecen is.

A 40 ezres létszámú magyarországi hadseregének kétharmada lovasságból állt. A sikeres felvidéki hadjárat, a Dés melletti Szent Benedeki (október) és a bonchidai kuruc győzelem (1703. november 10.) után az erdélyi nemesség is Rákóczihoz csatlakozik és rövid idő alatt 20 ezer erdélyi fegyveres áll zászlaja alá. Ebből 6000 székely! Nagyságos fejedelmünk egységes hadseregének összlétszáma – mint a Bocskaié – 60 ezer főből állt.

A tisztán látó Rákóczi az általános („közönséges”) békéig akarta kihúzni a hadakozást. Abban bízott, hogy Magyarországot és Erdélyt is beveszik („befoglalják”) az utrechti tárgyalásokkal az általános (európai) békébe 1713-ban. Sajnos nem vettek be!

A kuruc-szabadságharc nem pusztán hadi történet, hanem Rákóczi új államszervezése.

Istent, nemzetet és hazát szerető csodálatos személye, valamint országvédő, áldozathozó cselekedete lelkesítő, buzdító, mozgósító és előrevivő erejű!

Szabadságharca megteremtette Magyarországon, Partiumban és Erdélyben az egységes nemzeti gondolkozást, az egységes nemzeti együttérzést és összefogást.

Fejedelmi lelkével és megszentelt lángelméjével nem csak korát, minden kort megelőzött... A jövőért, létünkért harcolt! Alázattal tanuljunk tőle!

Rákóczi a nemzeté és a nemzeteké!

A Rescrudescunt (manifestum) kiáltvány 21. pontból áll.

1848-ban a márciusi ifjak követelése – mint tudjuk – 12 pontból.

1956-ban a forradalmi ifjúság követelése (október 23.) 16 pontból.

Mi keresztyének a nemzet előrehaladásáért, lelki-szellemi erősödéséért, felemelkedéséért szeretettel egyet kérünk: azt, hogy június 16. – Rákóczi vereckei hágón/szoroson való átkelése, a szabadságharc vértelen/vér nélküli kezdete – legyen nemzeti ünnep!

Nemzeti ünnepet Rákóczinak, a halhatatlan szabadsághősnek és vitéz kurucainak!

Éljen Rákóczi!

Vivat, vivat, vivat Rákóczi!

GELLÉRT GYULA
ny. esperes, lelkipásztor

TÖRTÉNELMI PORTRÉK

Szikszai imádkozni tanít

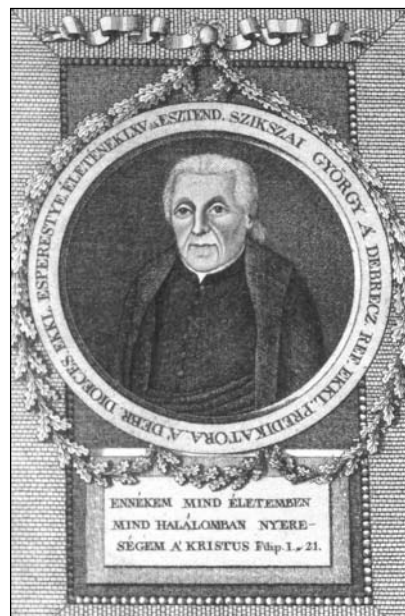
„És hívj segítségül engem a nyomorúság idején, és megszabadítlak téged és te dicsőítesz engem.”

(Zsolt 50,14-15)

Szikszai György közel kétszáz esztendeje tanítja a magyar református keresztyéneket „különböző állapotaik és szükségük szerint” jól imádkozni. Békés városában született 1738. március 21-én.

Iskolai tanulmányait szülővárosában kezdi el. Hamarosan Hódmezővásárhelyre kerül népesebb iskolába. Alig tizenhárom éves, amikor a debreceni kollégium diákja lesz. Bejárta a félvilágot tudományát öregbíteni. 1765 elején tér haza a szülői házba, tudománnyal és könyvekkel gazdagon megrakodva.

1765. április 5-én éppen Nagypéntek napján Makón kezdi el lelkeszi szolgálatát. A fiatal, alig 27 éves Szikszai György „buzgósággal, hűséggel, vidámsággal és minden erővel” fog itt munkába, hogy a rábízott nyáját Isten szent népévé formálja. Kérvényezi egy új templom építését. A templomépítési engedélyre való várakozás 7 évig tartott, utána két esztendő alatt felépült a templom.



Szikszai György

1781 szeptemberében tűzvész pusztított Makón, leégett a református templom, parókia. Odaveszett a sok fáradozás és az áldozatos építés eredménye. Szinte mindent előlről kellett kezdeni a gyülekezetnek és a lelkeseknek. Reformáló, tisztogató törekvése sokaknak nem tetszett. Elűzik a szolgálatából. Erre Szikszai, feleségével és nyolc gyermekével átköltözik saját házába és makói lelkeszi szolgálatát felszabadítja. Három

és fél évig tartó makói magányosságában írta a „Keresztyén Tanítások és Imádságok”-at.

Ez a munka hozta meg a Debrecen városi lelkészi állást.

A Keresztyén Tanítások és Imádságok, a Biblia, az énekeskönyv és hitvallásos irataink után a legelterjedtebb vallásos irat. Több kiadást ért meg. Ha a gyakorlatban nem tudott ígét hirdetni, akkor igyekezett küldetését írásba foglalni. Isten kegyelmét imádságokban fejezte ki.

E nagy munka olvasása indított arra, hogy írásban emlékezzem Szikszai Györgyről.

Az előjáró beszédben így fogalmaz: két különösen nemes célja van életünknek. Egyik, hogy Isten dicsőíttessék általunk, a másik, hogy embertársainknak használjunk. Munkája tanítások és imádságok sorozatát foglalja magába, a keresztyének különböző állapotainak és szükségének megfelelően. „Szüntelenül imádkozzatok” (1Thesz 5,17). Megjegyzi, hogy látnunk kell az imádság szükséges voltát az akadályok és kísértések ellen és vigasztaltatnunk kell a kedvezőtlen dolgok között. A tanításokra jellemzőek az intések, oktatások, serkentések és vigasztalások.

Az imádságok kiterjednek olyan foglalkozásúakra is, akik tanult emberek, mint például a hatósági személyek, orvosok, lekipásztorok, ügyvédek stb.

Jó és szükséges dolog szemléltetni e hivatásban élők igazságos és tisztas voltát. Egész élete meg nem szűnő, fáradhatatlan munkában telt el. Csakugyan égő és világos szövétnek volt. Élete utolsó esztendeiben „oly sebesen lobogott ez a gyertya, hogy az olaj megszűnt, az erő megfogyatkozott.”

Jézus Krisztusban való hitét 66 esztendeig hordozta e földön, melyben eleget fáradozott, eleget szenvedett, eleget kesergett, elég jót is tett.

1803 június 30-án ment át amaz életbe, melyben érezhette „a mennyei örömek édességét”.

Üzenete: legyen áldás e könyv minden olvasóján és használóján, az ige szerint: „Semmi felől ne aggódjatok, hanem imádságotokban és könyörgéseitekben minden alkalommal tárjátok fel kívánságaitokat az Isten előtt. És az Isten békessége meg fogja őrizni szíveiteket és gondolataitokat a Jézus Krisztusban” (Fil. 4,6-7).

ANTAL JULIANNA
ny. vallástanár

Ravasz László és a misszió

Ravasz László 1882-ben született Bánffyhunyardon, ősei között számos református lelkész, tanár volt. Iskoláit Bánffyhunyardon, majd Székelyudvarhelyen végezte, 1900-ban beiratkozott a Kolozsvári Református Teológiára, illetve a Ferenc József Tudományegyetemre is. Előbbiben teológiát, utóbbiban filozófiát hallgatott. Tanulmányai végeztével egy évig önköltségen Berlinben tanult, majd hazatérve doktori fokozatot szerzett, Schopenhauer esztétikájáról értekezve. Magántanári fokozatot szerzett, bevezetést írt a gyakorlati teológiához, ezzel úttörője volt a 20 századi magyar református gyakorlati teológia megszületésének. A Kolozsvári Református Teológia 1907-ben meghívta a gyakorlati teológia tanárának.



Lelki fejlődésére a Magyar Keresztyén Diákszövetség volt nagy hatással, és a személyes találkozás Kolozsváron John R. Mott-al. Vallotta, hogy a magyar református lelkülethez a Sebestyén Jenő által képviselt holland kálvinista eredetű mozgalom áll a legközelebb, amely *„egyenességgel, bátorsággal és jó ízléssel képviseli a kegyességet, mint a szigorú értelemben véve nem református megújulási mozgalmak”*.

Már diákkorában a Kolozsvári Egyetemi Lapok szerkesztője volt, később alapítója és szerkesztője az Erdélyi Református Szemlének, valamint Az Útnak. 1915-ben mindmáig legfontosabb műve jelent meg: A gyülekezeti igehirdetés elmélete. Több prédikációs és tanulmány kötetet is kiadott. Idő közben az Erdélyi Református Egyházkerület püspök-helyettese lett. A Trianoni békeszerződés után, 1921-ben a Budapesti Kálvin téri gyülekezet hívta meg lelkipásztornak, majd fél évvel később, 1922-ben a Dunamelléki Református Egyházkerület püspökévé választották, amely tisztséget egészen 1946-ig töltötte be, megszakítás nélkül.

Püspöksége idején az egész Magyar Református Egyházat új teológiai szempontok alapján szervezte meg, de folyamatosan publikált is. Minden egyes gyülekezetet végiglátogatott, ami akkoriban nagy újdonságnak számított egy püspök részéről. Számos kötete jelent meg ebben az időben, elsősorban tanulmányok és prédikációk. A II. Világháború után az új magyar állami vezetés félreállította, a börtönnel és a biztos halállal szemben az önkéntes száműzetést ajánlották fel neki. Ettől fogva egy kis magyar faluban, Leányfaluban töltötte hátralevő életét. Az 1956-os forradalom idején egy kis időre visszahívták tisztségébe, a Kálvin téri gyülekezetbe, és a püspöki székbe, azonban 1958-ban végleg félreállították, életét csak előrehaladott kora miatt nem oltották ki. Továbbra is Leányfaluban élhetett, egészen 1975-ben bekövetkezett haláláig. 92 évet élt. Emlékiratai 1992-ben jelentek meg, több mint 25 évvel a halála után.

A misszióról vallott nézetei

Amikor Ravasz László 1921-ben Budapestre került a Kálvin téri gyülekezet lelkipásztoraként, egy szekularizált világvárosba került, ahol az erdélyi szellemiségnek, a templomhoz való ragaszkodásnak nyomai sem voltak. Ugyanakkor szembetalálta magát azzal a problémával, amivel már Erdélyben is találkozott: a missziót nem a hivatalos egyház végzi, hanem külföldi missziós szervezetek. Püspökké választása után feladatának tekintette a misszió hivatalos, egyházi mederbe való terelésének elősegítését, amelyhez igyekezett egy programot is megfogalmazni, valamint részleteit kidolgozni. A témával természetesen többen is foglalkoztak, de Ravasz álláspontja nem a vitakeresés, hanem az integráció volt. Szerette volna elősegíteni a misszió jobb működését, hatékonyabbá tételét, ezért ebben mindenkit partnernek tekintett. Egyik kulcs gondolata az együttműködés volt, amely mellőzi a misszióban a versengést, és elhárít minden akadályt az eredményesség útjából. Programjának másik fontos eleme volt: *„a missziót egyházasítani, az egyházat pedig misszióivá tenni”*.

Első lépésként a tudományos megközelítést tekintette feladatának, a fogalmak tisztázását, és a helyes szóhasználatot kereste. „Egyház és egyesület” c. tanulmányában úgy vélekedik, hogy minden egyházi munkát: a prédikálást, a tanítást, és a lelkigondozást is missziónak kell tekinteni. Három kategóriát különít el, annak alapján, hogy a misszió kik között történik: 1) a gyülekezet, 2) a Krisztustól eltávolodott tömegek, vagy pogányok, illetve a 3) hitetlenek. Élő gyülekeze-

tekre van szükség, jelenti ki, ezért az egyháztagokat a Krisztus melletti határozott döntésig kell vezetni, és segíteni kell őket a bizonyágtevésben. Ezzel hosszútávon elérhető lesz az, hogy az egyház maga is képes legyen valódi misszióra.

Püspöki jelentéseiben sürgette a Református Egyház Zsinatának új missziói törvény megfogalmazását, ami végül 1931-ben következett be. Amíg a törvény megszületett, folyamatosan azon dolgozott, hogy a különféle missziós társaságok, egyesületek, és a hivatalos egyház közötti akadályokat elmozdítsa, közeledésüket teljes mértékben elősegítse. Amíg 1921-ben a Dunamelléki Református Egyházkerület éves nagygyűlésein még csak téma sem volt a misszió, addig húsz évvel később ezeken a gyűléseken már hosszú jelentések hangzottak el a missziói megvalósításokról.

1928-ban, a Budapesti Református Teológiai Akadémián tartott előadásában fejtette ki nézeteit a református külmiszióval kapcsolatban. Ahogy sokan mások, ő is a Mt 28,18-20 verseiből indult ki. Szerinte is ez az ige adja a felhatalmazást az egyház számára. A egyház missziója Istentől kapott feladat. Fontosnak tartja még az ApCsel 4,20-at *„Mert nem tehetjük, hogy ne beszéljünk azokról, amiket láttunk és hallottunk”* és az 1Tim 2,4-et *„[Isten]...azt akarja, hogy minden ember üdvözljön, és eljusson az igazság ismeretére”*, amelyek alapján így foglалható össze missziói felfogása: *„A missziót Isten akarja, Jézus parancsolja, s a hívő kényszerül rá a Szent Lélek ellenállhatatlan indításával”*. Isten hívása tehát mindenkinek szól, de hogy kikben fogja megvalósítani, az az Ő szuverenitásában rejlik.

Az egyik újdonság az ő missziói felfogásában, hogy törekszik annak a dogmatikai alapozottságát is megadni. Véleménye szerint:

– A misszió nagy előfeltétele a bűneset ténye, az emberi nemzet megromlása, a helyes Isten-ismeret elhalványodása.

– Minden emberben megtalálható az istenképűség. A pogányokban is van valamilyen érték. Ezen a ponton vitába száll a német teológiai felfogással: nem lehet azt mondani a pogányságról, amit pl. a német teológusok állítanak, hogy Krisztus ismeretén kívül nem lévén kijelentés, az az abszolút tévedéseknek és sátáni babonáknak volna a színhelye. Természetesen Ravasz lényegi különbséget tud a pogányság és a keresztyénség között, de elfogadja a 'logos spermatikus' felfogását. E szerint a pogányságban is van isteni kijelentés, eltorzulva és megromolva, és annak is vannak értékei, ott is van valami világosság, útmutatás.

– A Krisztusban lett kijelentés abszolútsága az a tétel, hogy Krisztus a végső, teljes, változhatatlan igazság.

A misszionáriusnak Krisztus hordozójának és a Szent Lélek hordozójának tekintette. Ennek kell átsugároznia az előbb felsorolt tényezőkön. Ha ez hiányzik, akkor gyakorlatilag nem beszélhetünk misszióról. A misszió feladata nem az, hogy az európai kultúrát ráerőszakolja az ázsiai vagy afrikai népekre, hanem hogy mindezeket krisztianizálja. A keresztyén igazságnak át kell hatnia ezeket az idegen kultúrákat, úgy hogy áthatja az egyéneket.

A missziói munka igehirdetésből, szent tanításból, és mindennek felett a Biblia terjesztéséből áll. A missziót elsősorban az egyház által felszentelt lelkészeknek kell végezniük, de beszél még pl. orvosokról, tanárokról, vagyis magasan képzett emberekről.

Misszió Magyarországon és Erdélyben

Ennél a résznél sok mindenről lehetne és kellene beszélni, de most csak egy aspektusát ragadom meg, a rádióban elmondott igehirdetései kapcsán. Ravasz László kiválóan felismerte, hogy az adott helyzetben hogyan kell az üzenetet átadnia. Jól mutatja ezt az a körülmény, amikor Magyarországon is megjelent 1925-ben az első rádió-állomás, és sugározni kezdett. Az első adás 1925. december 1-jén hangzott fel a rádiókészülékekben. Ravasz László, magyar református püspök karácsonyi prédikációja pedig az első igehirdetés volt, amit a magyar éterben közvetítettek. Ennek a kevésbé ismert (vagy szándékosan elhalgatott) ténynek a református egyház szempontjából megítélésem szerint legalább akkora jelentősége van, mint az egész magyarságnak az, hogy 1925-ben megkezdődött a rádió-sugárzás. Pl. Kozma Miklós, az MTI elnöke, a Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. alelnök-igazgatója a következőket mondta a műsorszórás elindításakor: *„A magyar kultúra fegyvertára erős fegyverrel szaporodott. Ez a fegyver a most meginduló broadcasting, amelynek jelentőségét ismertetni nem szükséges. Mindenki tudja mit jelent, különösen Magyarország mai helyzetében az, hogy a hullámon keresztül minden határon túl eljut a magyar szó. Én a magam és az igazgatóság nevében kijelentem, hogy minden üzleti szempontot háttérbe szorítva, tisztán csak a magyar kultúra szempontját szem előtt tartva fogjuk ezt a ‘fegyvert’ kezelni”.*

Ez volt az a vissza nem térő missziológiai szituáció, amely egy igehirdető egész szolgálati ideje alatt vagy megadatik, vagy nem, de Ravasz László számára nemcsak megadatott, hanem élni is tudott



Ravasz László

ezzel a lehetőséggel. Tudom, kinek hittem c. 1927-ben megjelenő prédikációskötetében közli annak az igehirdetésnek a szövegét, melynek a végén apró betűvel, alkatához méltó szerény megjegyzésként odaírja: *„Ezt a beszédet vette fel Magyarországon legelőször a rádióközvetítő állomás 1925. karácsony első napján”*. És utána még hányat? Külön tanulmányt érdemel azon igehirdetéseinek a számbavétele és vizsgálata, hogy Ravaszt hányszor hallgathatta minden magyar ember a rádióban! Ravasz László a Kolozsvári Teológia patinás szószékéről, vagy a Farkas utcai templom nem különben híres szószékéről, ahol csakúgy, mint a Budapest Kálvin téri

gyülekezetben, nagynevű püspök-elődök, és méltán híres hitszónokok, prédikátorok nyomdokain szólhatott, népes hallgatóság előtt, abba a kiváltságos helyzetbe került, hogy egy egész országhoz, és a Trianon után szétszakított Kárpát-medencei magyarsághoz szólhatott a rádión keresztül. Ez sokak számára hatalmas ajándék volt az Úristentől, de volt aki utólag ezt is éles kritikával illette.

Ravasz László megjelenő köteteiben gondosan rögzítette a prédikációk végén, hogy melyiket közvetítette a rádió, sőt, a nyomtatott szövegben is benne maradt több esetben az az egyértelmű utalás, hogy élő rádió-közvetítés zajlik, és az igemagyarázatot nemcsak a templomban tartózkodó kétezer ember, hanem még sokan mások hallgatják. Alfa és Omega c. kétkötetes munkájában, (amely 1932-ben jelent meg a Franklin társulatnál, Budapesten) minden karácsonyi prédikáció után olvasható a rádióközvetítés pontos éve is. Pl. „Az Ige testé lett” c. prédikáció elhangzott 1928-ban a rádióban, a „Karácsonyi minimum” 1929-ben, 1930-ban „A bepólyált gyermek”, és 1931-ben a „Meglepetés”. Karácsonyi prédikációnál ugyanezt a megjegyzést későbbi köteteiben már nem találjuk. Egyelőre nyitott kérdés marad, hogy ez azt jelenti, hogy a ’30-as évek derekától már nem volt karácsonykor hallható, vagy egyszerűen nem tekintette fontosnak ennek a kihangsúlyozását. Érdemes még ennél a témánál maradva megjegyezni azt is, hogy esztendő utolsó napján is gyakran szolgált a rádió hullámhosszán keresztül a népes hallgatóság felé, ahogy erről köteteinek az előbbiekben már leírt megjegyzései tanúskodnak.

Ravasz László országos elismertségének és népszerűségének egyik valószínű kiváltója is a rádióban elhangzó szolgálatai voltak, amely még a hatalmas munkaként elvégzett, minden gyülekezetet belátogató püspöki vizitációk jelentőségén is jócskán túlmutatott, legalábbis ebből a szempontból, hiszen nemcsak a reformátusok, de a római katolikusok, és más felekezetűek is szívesen hallgatták őt.

Olyan nagyra tartotta a rádiót, hogy 1931-ben egy kisebb írást is szentelt ennek a témának. Ebben nem kevesebbet, állít, mint: *„A könyvnyomtatást kivéve, nincs még egy olyan találmány, amelyik Isten országa építésére annyi szolgálatot tenne, mint a rádió”*. A modern technika eszközét egyértelműen a misszió eszközévé tette Ravasz. Megfontolandó, hogy a legújabb technikai vívmányok miként használhatóak a keresztyén misszió szempontjából.

Még arra is kitért, hogy a hívő lélek otthonában is szent áhítattal hallgassa a közvetítést, mert az házi istentisztelet, ami közben öltözetlenül, mosdatlanul, heverészve részt venni hatalmas tiszteletlenség azzal szemben, akivel találkozásuk van, a Királlyal. Nem feledkezik meg arról sem, hogy a rádiós istentiszteletnek nem célja, hogy leszoktassa a keresztyéneket a templomba járásról, épp ellenkezőleg, a missziói feladat az, hogy rászoktassa azokat is, akiket máskülönben elérni nem lehetne.

Bár a Budapest Kálvin-téri gyülekezet összetétele valószínűleg elsősorban polgári értelmiségből, középosztálybeliekből állt, és a rádiókészülékeket is nagy valószínűséggel olyanok vásárolták meg az akkori Magyarországon, akik ezt megengedhették maguknak, és akik előfizetői is lettek a műsornak, de a hang, az üzenet mindenkihez eljutott, hiszen a műsort nemcsak a rádió tulajdonosa hallgathatta. Így válhatott valóra Ravasz kívánsága, amit 1942-ben, a II. világháború szörnyűséges éve közepette fogalmazott meg: *„Az életben sok minden akartam lenni, és sokszor más lettem, mint ami akartam. Most már csak egy vágyam van: szeretnék nemzedékem prédikátora lenni.”*

Ravasz egyike volt azoknak az I. világháború utáni Magyar Református Egyház életében, aki törekedett arra, hogy a misszió a megfelelő helyre kerüljön az egyház szolgálatában, és jelentőségét igyekezett püspöki szolgálata által is több módon megerősíteni. A történelmi kor nem volt kedvező számára sem, hogy alaposan el tudjon mélyülni a misszióval kapcsolatos alapok tisztázásában, de ez más kortársainak sem sikerült. Ahhoz azonban mindenféleképpen hozzájárult, hogy a misszió egyre jobban a magyar református egyházi köztudat részévé válhatott.

KULCSÁR ÁRPÁD lelkipásztor

Az utolsó magyar király,

IV. Károly

Rendhagyó módon a református kalendáriumban egy hithű katolikus emlékét idézzük. Tesszük ezt a vallási öku-mené szellemében, megadva a méltó tiszteletet és megbecsülést a fiatalon elhunyt, példamutatóan erényes és vallásos, uralkodását szolgálatnak tekintő magyar király és osztrák császárnak.

Most, amikor világszerte a nagy háborúként is nevezett első világháború centenáriumi emlékezései zajlanak, nem feledkezhetünk meg a béke apostolaként ismert, szelíd lelkű uralkodóról.

Halálának 95-ik évfordulóján felidézzük küzdelmekkel, megpróbáltatásokkal teli életpályáját.

1887. augusztus 17-én született a Habsburg-Lotaringiai ház főhercegi családjában, amikor még senki sem gondolhatta, hogy valaha az Osztrák-Magyar Monarchia trónjának várományosa lehet. A bécsi bencés gimnáziumban tanult, ahol szigorú katolikus szellem uralkodott. Mélyen vallásos édesanyja hatására már fiatal korától kezdve a keresztény eszmények uralták életét és cselekedeteit. Tizennyolc évesen katonai pályára lépett, a politikától távol tartotta magát. 1911-ben megnősült, Zita bourbon-pármai hercegnőben méltó társra talált, aki hasonló szellemiségű, gondolkozású volt. Házasságuk igazi szerelmi kötelék volt, feleségében igazi támaszra lelt, szerelmük gyümölcse, nyolc gyermekük jelentette a legnagyobb boldogságot.

Ferenc Ferdinánd tragikus halálát követően 1914. június 28-án lett Ausztria-Magyarország trónörököse, de a politikai döntésekben



IV. Károly osztrák császár
és magyar király



IV. Károly király és a trónörökös, Ottó főherceg és Zita királyné
a koronázáskor, 1916. december 31-én

továbbra sem vett részt. Kezdetől fogva részt vett viszont a nagy háborúban és 1916-ban a keleti fronton döbbszent rá, hogy a hadsereg és a tartalékok kimerülnek, s ezért sürgősen kompromisszumos békét kellene kötni. Javaslatát többször előterjesztette, de sem Ferenc József császár, sem Vilmos német császár nem fogadta el. 1916-ban a román támadás után a császár az erdélyi hadseregcsoport parancsnokává nevezte ki. A már Bukarest felé haladó ellentámadás alatt 1916 november 21-én meghalt Ferenc József és a 29 éves Károly főherceg lett az utódja. 1916 december 30-án a budai várban, a háborús viszonyok és a kedvezőtlen időjárás miatt leegyszerűsített és lerövidített ceremóniával koronázták Magyarországot királyává. Károly császár és király uralkodása kezdetétől fő célként a béke megteremtését tűzte ki. Már a trónralépésekor kiadott kiáltványában is ezt fogalmazta meg: „Mindent meg akarok tenni, hogy a háború szörnyűségeit és áldozatait a legrövidebb határidővel megszüntessem, a béke súlyosan hiányolt áldásait népeim számára visszanyerjem.” Amikor először szorgalmazta a békekötést, a Központi Hatalmak éppen nyeresre álltak. Nem a vereség közelsége motiválta tehát, hanem a béke őszinte szeretete. Még ellenségei is elismerték, hogy mindent megtett a békéért, de az Antant már a monarchia nemzetállamokra bontását akarta.

A háborút végül a Központi Hatalmak elvesztették, Ausztria-Magyarország szétesett. IV. Károly, hogy az átmenet újabb vérontás nélkül menjen végbe, visszavonult a kormányzástól, de a trónról nem mondott le. 1919-ben el kellett hagynia Bécset, családjával Svájcban telepedett le.

Miután az új államhatalom aláírta a megalázó és az országot feldaraboló békediktátumot, az érintett országokban felerősödtek a revíziós és szociális radikalizmust hirdető irányzatok. Ezt látva, felerősödött benne a népéért érzett felelősségtudat, és 1921-ben két alkalommal is kísérletet tett a magyar trón elfoglalására, hogy törvényes uralkodóként segítse a sokat szenvedett ország helyreállítását. Nem akarta Magyarországot polgárháborúba sodorni, ezért inkább vállalta sorsát, hogy saját országában elfogják és kiszolgáltatassák ellenségeinek. A nyugati hatalmak – az utódállamoktól is határozottan ösztönözve –, hogy véget vessenek IV. Károly kísérletezéseinek, a távoli Madeira szigetére száműzték, családjával együtt. A mostoha körülmények, az egészségtelen éghajlat, az elszenvedett kudar-cok, veszteségek, csalódások felőrölték életerejét, egészségét, s fiatalon, alig 35 évesen, 1922. április elsején meghalt.

A mindenétől megfosztott, hazájából elűzött Zita királyné hét gyermekével és a két hónap múlva megszületendő nyolcadikkal állt a halálos ágyánál.

A nemes szándékú, mindig jóra törekvő, tragikus sorsú uralkodó már életében elnyerte sok ember elismerését és szeretetét, korai halálával pedig személyes részvétét. Tisztelete gyorsan terjedt nem csak volt birodalmának népei között, hanem az egész világon. Az 1925-ben megalakult Károly Király Imaliga a Népek Békéjéért 1949-ben elindította boldoggá avatásának hosszú folyamatát. 2003 április 12-én II. János Pál pápa jelenlétében felolvasták a dekrétumot, mely szerint IV. Károly életében hősieen gyakorolta az isteni sarkalatos erényeket: okosság, igazságosság, erősség, mérsékletesség. Ezzel befejeződött a boldoggá nyilvánítás hosszú és bonyodalmas eljárása. 2004. október 3-án II. János Pál pápa (akit később szentté avattak), IV. Károlyt minden politikus számára példaként állította, mert a keresztény elhivatottságot politikai tevékenysége során is igyekezett követni.

A szenté avatási kongregáció vezetője a boldoggá avatást követő kritikákra felelve hangsúlyozta, hogy IV. Károly igazságosan és szeretettel szolgálta népét, példás keresztény férj, családapája és uralkodó volt. A mindig békére törekvő Károlyt nem azért emelték oltár-ra, mert Habsburg, vagy mert uralkodó volt, hanem azért, mert jámbor keresztényként élt és munkálkodott.



Boldog Károly király gyermekei



IV. Károly, az utolsó magyar király tehát azoknak a magyar királyoknak a sorába lépett, akiket a katolikus egyház különös tisztelettel tart számon.

Ha uralkodóként és különösen magyar királyként nem is tudta nemes elgondolásait véghezvinni, és nem volt képes megmenteni népeit a háború következményeitől, emberi jósága, békeszeretete, vallásossága példaértékű lehet a ma emberei számára is, függetlenül felekezeti hovatartozásától vagy nemzetiségétől.

KUPÁN ÁRPÁD
történész



Serkenj fel, kegyes nép

(népdal)



Serkenj fel, kegyes nép,
Mosolyog az hajnal,
Aranyszál tollakkal,
Repdes mint egy angyal.

Ingó-bingó zöld fűszál,
Szépen felöltözik,
Liliom rózsával,
Meg is törülközik.

Amennyi fűszál van
A tarka mezőbe',
Annyi áldás szálljon
Jó anyánk fejére.



(Nagyszalonta, Kodály Zoltán gyűjtése)

Missziói program a templomon kívül

Riport a Zilah-Ligeti Református Óvodáról

A dombra felkapaszkodó forgalmas útszakasz jobb oldalán magasodik a látogató szeme elé a vadonatúj, környezetéből apró vártoronyra emlékeztető formájával és tiszta fehérségével kitűnő Zilah-Ligeti református templom harangtornya. Az útról befordulva, a mögötte megbúvó óvoda látványa elképeszt, és még inkább növeli a kíváncsiságomat. Szépség és összhang fogad e két épület megpillantásakor.

A Szilágyság közel kilencezer magyar ajkú lakossal rendelkező székvárosának, Zilahnak Liget negyedében (Dumbrava) magasodik a helyi református gyülekezet új temploma. A ligeti közösség, amely a belvárosi anyaegyháztól különválva, közel kétezer lelket számlál, 1996-ban tette le temploma alapkövét, melynek építése 2004-ben



A templom és az óvoda együttese

fejeződött be. Ezt követően, kéréseknek eleget téve, két évvel később, 2006-ban létesült a város egyetlen tiszta magyar nyelvű óvodája. Az ideiglenesen a parokiális épületben elindított, ma már tíz éve működő oktatási intézmény 2014-ben kapott új otthont. A templom és az óvoda terveit is Galvácsy László helyi műépítész készítette. A hivatalosan a Wesselényi Református Kollégium keretében működő óvoda két vegyes csoportból áll: nagy- és kiscsoportból, valamint egy középső csoportból.

A zöld pázsit, az aprócska bokrok és a barna-fehér színek melengető keveréke feledhetetlenül kellemes benyomást tesz az emberre. Az óvoda ajtaját kinyitó ember szemét, rögtön a küszöb átlépése után, egy hatalmas életfa zöld és piros üvegdarabkákból kirakott mozaikja ragadja meg. Hévézi Endre képzőművész ajánlotta fel, hogy a templom számára elkészített színes üveglablakok mellett az óvodát is megajándékozza egy munkájával.

Az óvodapedagógusok, Antal Erika és Varga Borbála, valamint Deák Mária és Kelemen Erzsébet dajkák a működés óta számos gyereket indítottak el iskolába. Négyük közül Kelemen Erzsébet és Varga Borbála fogad, és első, megnyugtatóan kedves hangon közölt üdvözlő mondatuk után az az érzésem támad, hogy ez az ő birodalmuk, itt minden hozzájuk tartozik, és a hálószoza mögött lefektetett gyerekek – akik ekkor már alszanak – két okból is rendkívül szerencsések: egyrészt, mert minden nap beléphetnek ide, másrészt mert ezek a kedves hölgyek veszik gondjaikba őket. Csendben, ügyelve és



A foglalkozások termeinek egyike



Az ebédlő a régi óvodaépületből hozott asztalokkal és székekkel

figyelmeztetve arra, hogy ne csapjunk zajt, körbevezetnek az épület termein, amíg a gyülekezet lelkészét, Oláh Mihályt várjuk.

Az óvoda termei egy folyosón keresztül állnak összeköttetésben az új templom épületével, a modernség ízléses és szemet gyönyörködtető kombinációját alkotva. Az új épületben két terem található a csoportos foglalkozások számára, egy külön hálóterem, egy tornaterem és egy sószoba – ahogy azt megtudom Varga Borbálától –, valamint egy udvar játszótérrel.

A hivatali szolgálatba lépő, temesvári származású Oláh Mihály tiszteletes kora délután érkezik meg, és a beszélgetést a lelkési irodában kezdjük. Megtudom, hogy az óvoda régi épületében, amely helyszűkével is küzdött, a gyerekek az emeleten kaptak helyet, ami több (például tűzvédelmi) szempontból sem volt megfelelő. Az eredeti tervek alapján egy gyülekezeti ház és egy óvoda épült volna fel, de a költségvetés ezt átalakította, és a földszinten és az alagsorban maradt csak az óvoda, míg az emeleti részen a parókia kapott helyet két lakással – meséli Oláh Mihály, aki 1999 óta, tizennyolc éve szolgálja az egyházközsége.

A népes közösség magyar nyelvű óvodájába járó gyermekek száma évről évre növekedett, és a tavalyi tanévben elérte a maximális befogadóképesség számát, az ötvenet. A 2014-ben felavatott új épületben folyó óvodai foglalkozásokat a 2016/2017-es tanévben ötvenkét kis- és nagycsoportos református gyereknek tartják. A hosszabbított

programmal működő óvoda ajtói már reggel fél héttől nyitva állnak, és mindent megtéve azért, hogy a lehető legjobban alkalmazkodjanak a szülők munkabeosztásához, délután fél ötig vannak nyitva. Ez a program lehetővé teszi, hogy a délelőtti foglalkozást követő ebédszünet után a kicsik aludjanak egy nagyot, mielőtt hazamennek. Természetesen nem minden szülő tart erre igényt, de a gyerekek kétharmada marad aludni is. A kicsik étkeztetése az egyházközség ebédlőjében történik, a közös folyosótól jobbra eső épületrészben, ahol a személyzeti konyha is található. Az ételt nem maguk készítik – meséli tovább a tiszteletes, miközben szemrevételezzük a szóban forgó termeket –, hanem a közelből hozzák.

A sószoza az ovi budapesti testvéróvodája, a Betlehem Óvoda sószobájának a mintáját követve készült el. Magyarországon nagyon népszerűek ezek a szobák az óvodákban, és Románia néhány megyéjében több is, a zilahi kezdeményezés hatására és a helyiek tanácsát követve jött létre. A zilahi református óvoda sószobájában 6,5 tonna parajdi só található, és nem csupán az óvoda tagjai számára látogatható, hanem a napi nyitvatartási program ideje alatt bárki beléphet, feltéve, ha hoz magával egy olyan cipőt, amelyet csak ennek az időtöltésnek szán. A szobák bútorzata holland adományokból, illetve a hajdúböszörményi Jó Pásztor Református Óvoda jóvoltából érkezett, de a régi épületből is átöröklődött például az ebédlő számára néhány asztal és szék.

Az óvoda 80%-ban az Emberi Erőforrások Minisztériumának köszönhetően épülhetett fel, egy 2014-es pályázat elnyerése révén. Az új



A sószoza



Az udvar a kis játszótérrel

óvodaépület alapkölvetétele 2012-ben történt, és a támogatás elnyeréséig, az előzőleg felvett kölcsönből, az épületrészek első szintje épült fel. A pályázatban nem csak egy óvoda, hanem egy kultúrház (Kálvineum) átépítése és felújítása, és egy új orgona megvásárlása is szerepelt az új templom számára. Az orgonát, amely a templomban helyet kapott, Pap Zoltán székelyudvarhelyi mester készítette.

Jövőre az intézmény és az egyházközség nagy ünnepségre készül, az óvoda tízéves fennállásáról emlékeznek majd meg.

Kérem sem kell, a lelkész úr felajánlja, hogy a templomba is bevezet, hogy megnézhessem a méltán elhíresült színes üvegablakokat, amelyek a délelőtti és délutáni órákban árasztják el fénnel a hagyományos templombelsőt. Látogatásom, délután háromkor, valóban nem a legmegfelelőbb órában történik, de az ablakok varázsa, amely csak a templom belsejében és csak a meghatározott órákban érvényesül, így is megragad.

Távozáskor a templom ajtaját lépem át, miközben az óvoda ajtaja előtt egyre érkeznek a szülők, hogy egy hosszú nap után hazavigyék ébredező gyermekeiket. Miközben elsétálok, és lassan haladok a domb aljába süllyedő forgalmas út mellett húzódó széles járdán, a templom tornya végig elkísér.

SZAMOS MARIANN

Lámpás az erőszak ellen

Egyházkerületünk a Lámpás alapítványon keresztül azoknak a személyeknek próbál a segítségére lenni, akik a családon belüli erőszak közvetlen, vagy közvetett áldozatai.

Tudjuk azt, hogy egy jól működő kapcsolatban is előfordul, hogy megbántjuk társunkat, hozzátartozónkat. Ennek következménye lehet egy rövid ideig fennálló haragtartás, melyen a felek egyedül is, rövid időn belül túl tudnak lépni.

Más a helyzet viszont a családon belüli erőszakkal!

A családon belüli erőszak olyan fizikai, vagy szóbeli szándékos cselekedet, amely többnyire egyirányú: általában az egyik fél az elkövető, a másik fél pedig szenved, retteg attól. A bántalmazó folyamatosan ellenőrzi, uralkodik és megfélemlíti családtagját, hozzátartozóit. Mivel az erőszakos cselekedeteket hosszabb-rövidebb ideig tartó nyugodt időszakok váltják fel, gyakori, hogy a bántalmazott maga sincs tudatában, nem ismeri fel, hogy családon belüli erőszak áldozata, elfogadja és magára nézve normálisnak tekinti a kialakult helyzetet, sőt abban reménykedik, hogy az erőszakot elkövető megváltozik, kapcsolatuk rendbe jön. Így alakul ki, hogy hosszú évekig titokban marad a bántalmazás és beletörődnek a kialakult helyzetbe a bántalmazottak.

A családon belüli erőszakot nem csak a fizikai bántalmazások jellemzik, hanem a folyamatos lelki terror, megalázás. A bántalmazó megpróbálja elhitetni, hogy a bántalmazott értéktelen, semmire sem jó. Legtöbbször őt hibáztatja a problémáiért, szexuális tárgyként kezeli, nem hagyja, hogy dolgozzon, saját pénze legyen, vagy minden pénzét elveszi, elszámoltatja a kiadásairól. Az áldozat önállóan nem tehet semmit, nem járhat el sehova és arra van kényszerítve, hogy elzárva éljen mindentől és mindenkitől (barátok, család, rokonok).

A bántalmazottaknak és hozzátartozóiknak már két éve nyújtunk segítséget.

A következő szolgáltatásokat lehet igénybe venni alapítványunknál:

- információ és tájékoztatás az áldozatoknak és/vagy hozzátartozóiknak,
- telefonos és/vagy személyes tanácsadás szakemberek bevonásával, melyek teljesen ingyenesek,



**ZÁRD KI
AZ ERŐSZAKOT
AZ OTTHONODBÓL!
KÉRJ SEGÍTSÉGET!**

LÁMPÁS ALAPÍTVÁNY

MIHAIL KOGĂLNICEANU 30. NAGYVÁRAD, 410094

(bejárat a Mihai Viteazul utca felől)

WWW.LAMPAS.RO

OFFICE.LAMPAS@GMAIL.COM

TELEFON: 0764 043 989

TÁMOGATÓK:

HILFswerk DER EVANGELISCHEN KIRCHEN SCHWEIZ HEKS EPER

KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET



EZ A PLAKÁT A BIHAR MEGYEI TANÁCS PROJEKTEK FEJLESZTÉSE ÉS VÉGREHAJTÁSA IGAZGATÓSÁGÁNAK NEM VISSZATÉRITENDŐ ANYAGI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.
A 151/2014.09.15 SZÁMÚ, "A CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAKKAL SZEMBENI ÉRZÉKENYSÉG KIALAKÍTÁSA ÉS AZ ÁLDOZATOKNAK NYÚJTOTT TANÁCSADÁS" CÍMŰ PROJEKT KERETÉN BELÜL

- a bántalmazottakat jogaikról szóló tájékoztatás,
- távoltartási, védelmi határozat kérése a bíróságon (mely rendelkezik: a bántalmazó ideiglenes kilakoltatásáról a családi lakhelyről; egy meghatározott távolság tartásáról minden olyan helytől, ahol az áldozat, hozzátartozók tartózkodhatnak; minden formájú kapcsolat megtiltásáról; a kiskorú gyermekek felügyeletéről és elhelyezéséről),
- az áldozatok „védett házak” felé irányítása.

A problémákra nagyon sokszor nem könnyű megtalálni a legjobb és leghatékonyabb megoldást. Hiszünk abban, hogy a megelőzés legalább olyan fontos, mint a problémák megoldása, ezért az alapítvány munkatársai iskolákban, gyülekezetekben, különböző rendezvényeken figyelemfelkeltő kampányokban, utcai megmozdulásokban vesznek részt.

Az alapítvány munkatársai nélkülözhetetlennek tartják megértetni az emberekkel, hogy az erőszak sohasem lehet megoldás a problémára és semmilyen szinten sem elfogadott, hanem bűncselekménynek minősül.

A bántalmazottaknak tudniuk kell, hogy kaphatnak segítséget és nem kötelesek elviselni az erőszakot!

A keresztyén közösségnek segítő és bátorító szerepe van a családon belüli erőszak megelőzésében és a segítségnyújtás terén. Sokat segíthetünk a bántalmazottaknak, ha megadjuk nekik alapítványunk elérhetőségét. Elmondjuk nekik, vagy eljuttatunk hozzájuk a bántalmazásról szóló kiadványokat és szórólapokat – melyeket megtalálhatnak alapítványunk székhelyén. Ezekből megtudhatják: joguk van biztonságban és nyugalomban élni. Nekik és hozzátartozóiknak is joguk van ehhez!

VURA OTTILIA,
a Lámpás Alapítvány koordinátora

Tanuljunk, hogy taníthassunk

*Adj a bölcsnek, és még bölcsőbb lesz, tanítsd az igazat,
és öregbíti az igazságot. (Péld 9,9)*

Kifejezetten rohanó, felgyorsult a mai kor emberének életritmu-sa. A mindennapok úgy kezdődnek, hogy az ember megfogalmazza és maga elé helyezi az apró célokat, majd a nagyobbakat, végül a lelkipásztor, remélhetőleg, a legvégső életcélt is.

Ha ezt teszi, akkor folyamatos tanulás, készülés kell hogy meghatározza a mindennapjait, ahhoz, hogy tiszta lelkiismerettel élhes-sen Isten és az emberek színe előtt.

Az igehirdetés és az azt követő mindennapi életvitel hitelesen, kölcsönösen kell hogy fedjék egymást, és hogy ez így legyen, két dologra van szükség: élő, rendszeres kapcsolatra az elhívó és kiküldő Atyával, ugyanakkor folyamatos önképzésre, elméleti és tapasztalati tanulás által.

A lelkipásztor abban a helyzetben van, hogy rendszeresen, alkalomról-alkalomra ott áll a szószéken és üzenetet ad át, illetve folyamatosan üzenetet hordoz. Úgy is fogalmazhatok, hogy abban a helyzetben van, ami ritkán adatik meg embereknek: ő mondja meg azt, Isten Igéje alapján, hogy „hogyan tovább” – ő ad tanácsot, s mind-ezt ex cathedra!



Az élet nagy kérdéseit tekintve a „hogyan tovább” kérdésre igyekszik tehát válaszolni. Ehhez a lelkipásztori, emberi erőt messze felülmúló feladathoz, nagyon nagy alázatra és szolgálatra való készségre van szükség.

Sokszor felteszem magamnak a kérdést egy-egy igehirdetésre való készülés előtt, során: ha én nem tanulok, akkor miként taníthatok? A tanítás ebben a kontextusban úgy is értelmezhető, mint a folyamatos adni tudás képessége. Abból, amit én Istentől kaptam, át kell adnom a hallgatóságnak az üzenet lényegét, a sugárzó szeretetet, a lelkesedést azért, hogy aki az istentiszteleti alkalmakról haza indul már ne ugyanúgy induljon vissza, mint ahogy a templomba érkezett!

Önmagából és abból, amit kapott, oda-át-adó szolgálat lesz, amibe pedig nagyon bele lehet fáradni! De az önmagát folyamatosan, rendszeresen képző lelkipásztor tudja: aki ad, annak adatik – igehirdetés – hiteles élet – a mindennapi életgyakorlatból visszaköszönő Isteni tanítás – tanulás – tapasztalatok – ismét igehirdetés. Ez a mókuserék nem egyszerű mókuserék! Ebben nem csak egy kifeszített kör található, hanem Isten Igéjének tanítása fényében megfogalmazódik az áhított „életkerék” – amelyben jut idő élni, lenni is.

Szolgálni, tanítani, odaadóan élni, cselekedni, ahogy Jézus Krisztus tette. Ő az örök példa, Akit érdemes követni, Akivel érdemes ezt az utat járni, Ő a mindig aktuális, modern pedagógus.





A megváltozott lelkésztovábbképző programok ezt kívánják közel hozni, bemutatni, a mindennapi életbe bevinni. – Miért vegyünk részt?

1. Mert *kilépek* a mindennapi *megszokott* környezetemből.
2. *Találkozom* régi ismerősökkel, akik *ugyanazokkal a kérdésekkel is küzdenek*, mint én.
3. Mert *újat tanulhatok* a másik kolléga tapasztalatából is.

A lelkésztovábbképzők egyrészt az „ajtó” szerepét töltik be. Rég volt, amikor a lelkipásztorok többsége a teológiai intézet padjaiban ülve készült a szolgáló életvitelre. Az idő rohan, az ember lassan-lassan kiürül, ezért van szükség az „ajtók” felmutatására, hogy azon belépve a lelkipásztor újra felfedezze annak lehetőségét, hogy ismeretekre, aktuális módszerekre igenis szert kell tenni! Mindennap kell valami olyasmit tenni, amivel hozzájárulok a környezetem jobbításához. Nos ezt az teheti, aki maga is folyamatosan „jobbul”.

Másrészt a lelkésztovábbképzők egy új szemüveget akarnak adni minden résztvevőnek. Ki kell lépni a mindennapok ellapultnak ható életviteléből, kívül kell lenni a rendszeren, és onnan ránézni a valóságra. Egészen más a szemszög, a látószög, de megváltozik a látnivaló is, mert más lesz a „megvilágítás”.

Azt kívánom, hogy a módszereiben merőben megváltozott lelkésztovábbképzőkre vágyjunk, mert egyrészt a lelkipásztor hivatása a szüntelen vágyni tudás Arra, Aki elhívta, elküldte, és Aki vigyázza sűrű életét.

VINCZÉNÉ PÁLFI JUDIT
missziói-diakóniai előadótanácsos

Örködő emlékezet az Őrségben

Az ausztriai Felsőőrben került sor 2016 júliusában a Nyugat-európai Magyar Református Lelkigondozó Szolgálat (NYEMRLSZ) újabb találkozására. Ezúttal a témakör fájó sebeket szakított fel, de gyógyítani próbált a kegyelettel, amikor az 1956-os magyar forradalom hatvanadik évfordulóján egyházi következményekről, üldözött lelkészek mártírsorsáról emlékezett.

A résztvevők száma nem csak a kiváló szervezést, hanem a nagyobb érdeklődést is jelezte, száznál is többen tisztelték meg a rendezvényt Európa több országában élő, mártírelkészek drámai sorsát ismertető vendégek.

A NYEMRLSZ 1957-ben, éppen menekült helyzetéből is eredendően, nem kívánt a magyar Egyházügyi Hivatal felügyelete alá



Köntös László, özv. Lázárné Zahn Dalma Enikő és Gúthy László
lelkipásztorok

tartozni, ezért is alakult meg a fenti névvel. Sok hátrányt is elviselt a konok ellenállásért, de tisztán látszik, mennyire felelősnek vallja magát a szétszóródott és az egyetemes magyar reformátusságért.

Az 56-ra emlékező konferenciát jeles személyiségek köszöntötték.

Kádár Zoltán, a Nemzetpolitikai államtitkárság kabinetfőnöke megható szavakkal méltatta a NYEMRLSZ kezdeményezését, évtizedek óta folytatott helytállását, felelősségét a református egyház nemzet-megtartó törekvésében.

Dr. Gulyás Gergely, az Országgyűlés alelnöke a Délvidéki Magyar Golgota című vándorkiállítás megnyitó beszédében üdvözölte a kegyeletes rehabilitáció vállalását és elvezetett a 20. században a Délvidéken megesett súlyos üldöztetések máig feltáratlan világába. Beszédes idézet: ha végig tekintünk a kárpát-medencei magyarság 20. századi történetén, nem túlzás azt állítani, hogy kevés olyan nemzet van a világon, amelynek egy évszázad alatt annyi szenvedés és veszteség jutott osztályrészül, mint nekünk magyaroknak, még akkor is, ha ezen tragédiák egy részének nemcsak elszenvedői, hanem okozói is magyarok voltak.

A 20. században általában is, benne 1956-tól református lelkipásztorok kiomló vére csorgott szerte a trianoni határokon át, többnyire csak ennyi volt a bűnük: magyar.

Köszöntötte a konferencia résztvevőit dr. Hajas Gábor bécsi magyar követ is.

A reggel-esti áhítatok megfelelő üzenetei mellett magvas előadásokat hallhattunk a tanítványság, mártíromság, vértanúság biblikus tanításairól. Ilyen értelemben figyelhettünk Dr. Dobos Ágoston békésszentandrási ref. lelkész, missziói előadó Misszió és mártírium a Bibliában tanulmányára. Dr. Papp Vilmos A vértanúság elvi jelentőségéről – Mártíriumról a Szentírásban az időközben meghalt szerző fia, Papp Kornél lelkipásztor beszélt, míg a vértanúság római katolikus értelmezéséről Keresztfalvi Péter, OSB, Alsóór/Unterwart plébánosa szólt.

Jóllehet Erdélyben nem volt forradalom 1956-ban, de a lelkesedés átterjedt, mire elképesztő méretű megtorlás következett. Ezekről v. Bereczki András nyugalmazott lelkipásztor beszélt. Az érmihályfalvi Sass Kálmán halálra ítélt lelkész drámájára éppen fia, dr. Sass Huba emlékezett, családjá jelenlétében. Az Érmellék és Sass Kálmán történetéről Kovács Zoltán érmihályfalvi gondnok, volt polgármester és parlamenti képviselő értekezett. Balázs Dénes lelkipásztor az érmihályfalvi gyülekezet életéből adott ízelítőt.



A felsőöri konferencia résztvevői

Hatvan év távolából is megrendítő ismertető hangzottak el anyaországi, délvidéki, kárpátaljai és erdélyi lelkészek tragikus sorsáról. 56-ban és általában a 20. században a legjelesebb ellenálló lelkipásztorokat hurcolták el, ítélték halálra. Ifj. Fekete Károly debreceni püspök ifj. Varga Zsigmond bécsi lelkipásztorról szóló tanulmányából egy idézet: Egy gestapós tiszt felszólalt a szószékre az igehirdetés közben: „Megvonom öntől a szót.” Varga Zsigmond azonban csendes határozottsággal azt válaszolta: „Önnek ehhez nincs joga és az istentiszteletünket sem zavarhatja.” A magyar Bonhoefferként emlegetett Varga Zsigmond is vértanúként fejezte be földi életét.

Gulyás Lajos mosonmagyaróvári református lelkipásztor mártíriumát Karvanszky Mónika, Bécsben szolgáló lelkipásztor ismertette. A nyájáért veszejtett Gachal János püspök és ifj. Thomka Károly esperes mártíromsága által a Délvidéken történt borzalmak világába Matuska Márton kiváló tanulmánya vezetett el.

A záró-istentiszteleten Köntös László dunamelléki főjegyző magyarul, özv. Lázárné Zahn Dalma Enikő nürnbergi lelkész prédikált, majd v. Kovács Jenő, Vas- és Zala megye törzskapitánya emlék-

lapot adott át v. Békási Imre székkapitánynak, aki hadisírok, emlékhelyek gondozásával érdemelte ki a rangos elismerést.

Magas művészi színvonalú klasszikus muzsika segített a belső elcsendesedésben, a Tritonus Guitar Trio három zseniális diák gitáros feldolgozásában.

Üdítően hatott Dr. Sebestyén Gábor és Bölcsföldi András vetítés ismertetője az európai egyházi turizmus keretében, mert ezek rendre elvezettek jeles történelmi és egyházi személyiségeink szentélyeihez. Sass Kálmánnak például nem ismerjük eltemetési helyét sem, rehabilitációja is késik a mai Romániában, de hősi neve már ott fénylik egy svédországi kegytemplom mártírtábláján.

Az 56-os menekültek ausztriai egyházi fogadásáról özv. Gyenge Imréné tiszteletes asszony emlékezett, akinek férje volt a felsőöri magyar református gyülekezet lelkipásztora, és elévülhetetlen érdemei voltak a 20. századi vasfüggönyös Európában, hol Felsőőr amolyan bizalmas átjáró folyosó volt Kelet és Nyugat között. 56-ban pedig a magyar menekültek ezreit fogadták, segítették itt és szerte Ausztriában.

Nagy elismeréssel tartozunk Felsőőrnek ma is. Gúthy László lelkipásztor és neje öröködnék nyelvünk és hitünk eme végvári bástyáján. Idén sem maradhatott el a gyülekezeti találkozó estéje, amikor harmónikaszóval csengett a sok el nem felejtett magyar nóta.

A konferencia teljes anyaga könyvben fog megjelenni, remélhetőleg sok olvasó szemét nyitja fel magyar sorsunk és egyházunk 20. századi tragédiáinak ismeretében.

v. BERECKZI ANDRÁS,
a NYEMRLSZ örökös tb. tagja

Krisztus zászlaja alatt







Nőszövetségi találkozó Köröskisjenőben (2016)

Rácz Ervin fényképei

EGÉSZSÉGES EGYHÁZ

A gyógyító hit

Az özönvíz után, Noé hálaáldozatát követően Isten azt ígéri, hogy nem átkozza meg többé a földet, mert „míg a föld léssen, vetés és aratás, hideg és meleg, nyár és tél, nap és éjszaka meg nem szűnnek” (1Móz 8-22). Isten az Ő népével szövetséget kötött. A szövetség jele a szivárvány volt. Amikor a nép a szövetséget, Isten törvényét és ígérését megismerte, akkor rábízta magát Istenére és hinni kezdett Benne.

A hit az Ószövetségben életforma, megélése a hűségnek, a bizalomnak, az engedelmességnek és a reménységnek. Isten hű volt és maradt is ígérétéhez. A mai ember keveset beszél a hitről, annál többet a vallásról, a vallásosságról. De a hit nem egyenértékű a vallásossággal. Ma az ember a vallásosságát úgy értelmezi, hogy tartozni kell valamelyik felekezethez, a mi esetünkben a református egyházhoz. Azt tartja fontosnak, hogy szerepeljen egy gyülekezet családi nyilvántartójában, évenként kifizeti az egyházi járulékot, s aztán (gondolja) Isten és egyháza iránti kötelezettségének teljes mértékben eleget tett. Neki ne papoljon az egyház hitről, üdvösségről, örökéletről, bűnbocsánatról. Elvilágiasult életünkben az egyházat sokan csak egy szolgáltató egységnek látják. Amilyen szolgálatot igényel egy család, azt fizetség ellenében végezze el az egyház, és attól kezdve ne törődjön az emberi lélekkel, mert ez az ember magánügye. Ily módon elfelejti, vagy nem is tudja, hogy: a hit a reménylett dolgok valósága és a nem látott dolgokról való meggyőződés.

A hit az Ószövetségben az embernek Istenhez való viszonyát jelenti, ami azt jelenti, hogy az ember egészét (testét és lelkét) igénybe veszi. A hit dolgaiban nem az ember a kezdeményező, a kapcsolatteremtő, hanem Isten, aki azt mondja népének: „ha nem hisztek, bizony meg nem maradtok” (Ézs 7,9), vagy: „ezért így szól az Úr Isten: Ímé, Sionban egy követ tettem le, egy próbakövet, drága szegletkövet, erős alappal, aki benne hisz, az nem fut” (Ézs 28,16).

Az Újszövetségben Jézus a hitet összekapcsolja a bűnbánattal, a kettőt együtt emlegeti. A hitet, újszövetségi értelmezésben a hűség fogalmában is megtaláljuk. Pál apostol a Galata levélben a Lélek gyümölcseként említi a hűséget. Azt mondja Jézus, akinek Isten az

Atyja, annak nem lehetnek földi gondjai. A Hegyi Beszéd tanításában ez áll: „ne aggodalmaskodjatok a ti éltetek felől” (Mt 6,25), „hanem keressétek először Isten országát és az igazságot és ezek mind megadottnak néktek” (Mt 6,33). Hit által hegyeket lehet elmozdítani (Mt 17,20). A hit is, ha cselekedetei nincsenek, megholt önmagában (Jakab 2,17). „A hit hallásból van, a hallás pedig Isten Igéje által” (Róm 10,17). A hit tehát nem más, mint élő és éltető kapcsolat a Jézus Krisztus által. Így lehet a hit életforma. Ami nem azt jelenti, hogy abban merül ki a hitem, hogy Istenhitem miatt engem az Úr minden bajtól megóv. Sehol nem ígérte Urunk a keresztnélküli életet. Pál apostol testéből sem távolítja el a tövist, a betegséget. De hordozásához ad erőt, hogy az apostol elmondhassa: mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít. A fiatal Timótheusnak azt mondja: „a hitet megtartottam, végezetre eltétetett nékem az igazság koronája” (2Tim 4-8).

Pál, miközben leesnek lábairól a fogság bilincsei és megnyílik a börtön ajtaja, azt mondja a filippibeli börtönőrnek: „higgy az Úr Jézus Krisztusban és üdvözülsz mind te, mind a te háznépe” (ApCsel 16,3).

Jézus, amikor meggyógyítja a beteg gyermeket (kiúzi belőle a néma lelket) azt mondja az apának: „minden lehetséges a hívőnek”, az apa ujjongva kiáltja: „hiszek Uram! Légy segítségül az én hitetlenségemnek” (Mk 9-24).

Amiképpen Izrael népe Isten cselekedeteiben felismeri az őt szerető Urat, úgy válik hívővé és lesz élő a hite. Isten cselekedete, áldozata a világért az Újszövetségben a testté lett Ige, Jézus Krisztus. Jánosnál a hit az örökéletet és Jézus elfogadását jelenti. A kételkedő Tamásnak azt mondja Jézus: „mivelhogy láttál engem Tamás, hittél: boldogok, akik nem látnak és hisznek” (Jn 20,29). „Az a győzelem, mely legyőzte a világot a mi hitünk” (1Jn 5,4). A hit tehát Isten ajándéka, amit nem lehet kiérdemelni. Elfogadom azt, akit nekem adott az Isten, Jézus Krisztust. Ebben nincs semmi emberi érdem. Amikor elfogadtam, kapcsolódok hozzá és bízom az Ő ígéréteiben: „én tiveletek vagyok minden napon a világ végezetéig” (Mt 28,20) és várakozásban élek, mert visszavárom Őt. Abban reménykedem, hogyha Jézus visszajön, az egész teremtett világot teljességre juttatja, és különválasztja a jókat a gonoszoktól.

A tékozló fiú a disznók vályújától hazavágyik atyjához és nem újbóli fiúságot kíván, csak egyszerű szolgálatságot. Az atya többet ad neki. Bűnbánat és hit által lesz hazatérés és fiúság. Hit által tudom elfogadni, hogy nem aranyon vagy ezüstön, hanem a Krisztus vérére váltattam meg és lettem az ő tulajdonává. A hit először függőleges,

tehát Istenhez kapcsol és csak ezután vízszintes, és az embertárshoz kapcsol. Isten Igéjét először hallgatnom kell, aztán meghallani az Ő szavát, befogadni tanítását és követni a megváltó Urat, Jézus Krisztust. A hittel nem elhiszek valamit, mert ez csak értelmi hit (Cseri Kálmán gondolata), hanem személyes és élő közösségem lesz az én Urammal és Megváltómmal.

A Heidelbergi Káté igaz hitről beszél, amikor azt kérdezi: Mi az igaz hit? (21. kérdés). Felelet: „Az igaz hit nemcsak oly biztos ismeret, amelynél fogva igaznak tartom mindazt, amit Isten az Ő Igéjében nekünk kijelentett, hanem azon felül még az a szívbéli bizodalom is, melyet Szentlélek az evangélium által gerjeszt bennem, hogy Isten nemcsak másoknak, hanem nekem is bűnbocsánatot, örök igazságot és üdvösséget ajándékoz az Ő ingyen kegyelméből, egyedül a Krisztus érdeméért”. A Káté tovább kérdez: Mit kell hinnie a keresztyén embernek? (22. kérdés). Felelet: „Mindazt, amit nekünk az evangélium ígér, s amit a mi közönséges és kétségnélküli keresztyén hitvallásunk tételei az apostoli hitvallásban összefoglalva tanítanak”.

Mennyire csak magában bízik a mai ember! Tudni szeretné a jövőjét. Az eszközökben nem válogat. Miközben szerencsejátékok, babonák, különféle szenvedélyek vállnak népszerűvé, aközben távol kerül az ember Istentől, és nem bízik többé Benne. A hitet el is lehet



El Greco: Jézus meggyógyítja a vakot

veszíteni, gyakorlásának lehetnek akadályai. Jakab apostol azt mondja, hogy az ördögnek is van hite, csak hogy ebből a hitből hiányzik a bizalom. Ady Endre írja: „hiszek hitetlenül Istenben, mert hinni akarok, Mert sohasem volt így rászorulva sem élő, sem halott.”

Amikor Jézus a túlsó partról átjön, benne bízva a zsinagóga főnök azonnal leborul előtte. Jézus így biztatja őt: „ne félj, csak higgy” (Mk 5,36). És feltámasztja Jairus leányát. Közben, a sokaság közé elvegyülve a vérfolyásos asszony megérinti Jézus ruhájának szegélyét és meggyógyul, mert erő (gyógyító erő) árad ki Jézusból. Így küldi el a gyógyultat: „Leányom, a te hited megtartott téged. Eredj el békével és gyógyulj meg a te bajodból” (Mk 5,34).

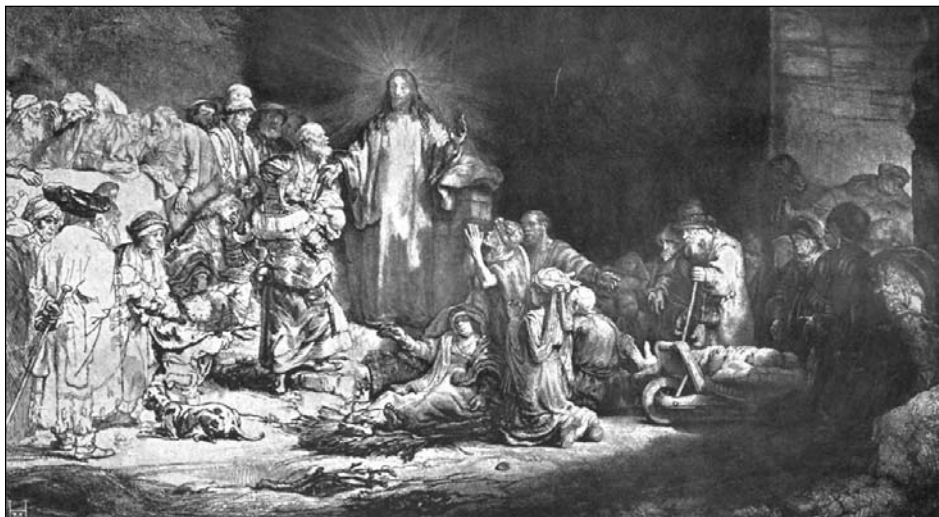
Hitetlenségét az ember mindig ki tudja magyarázni. Vagy azt mondja, hogy csalódott az emberekben, az egyházban, a presbiterben, a lelkipásztorban, a családjában, a szomszédjában, vagy éppenséggel saját magában. Azonban a hibát elsősorban másban keresi.

Isten választott népe az Egyiptomból hazavezető úton nagyon sokszor vesztette el hitét és panaszkodott Istene és Mózesre ellen. Nem volt kenyér, nem volt víz, ilyenkor Isten és Mózes volt a hibás. Jobb lett volna Egyiptomban maradni a húsos fazekak mellett, mint itt a pusztában meghalni, mondja zúgolódva a nép. Isten büntetésül tüzes kígyókat bocsát a népre, azok sokakat megmardosnak és meghalnak. Mózesről azt kéri a nép, hogy imádkozzon Istenhez értük. Mózes Istentől azt a megbízatást kapja, hogy csináljon rézkígyót, azt kösse póznára, emelje fel és aki a halálos csípés után erre a rézkígyóra néz, az nem hal meg, hanem meggyógyul. Ez Isten ígérete szerint így is történt.

Nekünk, mai keresztyéneknek a rézkígyó helyett Isten a golgotai keresztet adta. Csak legyen erőnk felnézni erre a keresztre. Ha van, akkor lehet gyógyulásunk, hiszen mi az Ő sebei által gyógyulunk meg (Ézs 53).

Beszéd-hibásak vagyunk, mondja Cseri Kálmán. Mi csak panaszkodni tudunk, elégedetlenkedni a sorsunkkal vagy másokkal szemben, nem pedig hálát adni azért, amink van, a kegyelemből kapott életért. Beteg a világ, nagy beteg, vallotta száz évvel ezelőtt a költő. Betegség az, hogy ma már nem tudja elfogadni egyik nemzedék a másikat. Nem tud együtt békességben élni szülő a gyermekkel és gyermek a szülőkkel.

Az a bajuk a szülőknek, hogyha felnő a gyermek, még mindig a kisgyermeket látják benne és szeretnének naponként parancsolni neki. Az a bajuk a gyermekeknek, ha megöregednek a szülők s egyre gyengébbek lesznek, nem látják, hogy segíteniük kellene, hanem mint egykor, továbbra is ők várnak segítséget.



Rembrandt: A betegek gyógyító Jézus

Jézus azt kérdi a 38 éve beteg bethesdai betegtől: Akarsz-e meggyógyulni? A beteg válasza: Uram, nincs emberem, hogy amikor a víz megmozdul, engem elsőként bevigyen a tóba. Embertől és nem Jézustól vár gyógyulást a beteg. Jézus nem ígéri azt, hogy Ő beviszi a beteget a vízbe. Ő gyógyulást ígér! A bethesdai tónál, a nyomorultak között, mint ma az életünkben is rengeteg feszültség, gyűlölködés és erőszak van. Jézus úgy gyógyítja meg a beteget, hogy azt mondja neki: ímé meggyógyultál, többé ne vétkezzél, hogy rosszabbul ne legyen dolgod (Jn 5,1). Életünkben ott kezdődik a gyógyulás, hogy magamra ismerek és azt mondom: bűnös ember vagyok, nem vagyok tökéletes, beteg vagyok. Beteg a világ, nagybeteg. Hogy a betegségből gyógyulás legyen, arra van szükség, hogy legyen a hitünknek „lábbelije”, hogy kimehessünk vele az utcára. Legyen valóság-tartalma, életet meghatározó és megtartó ereje. A bűn zsoldja a halál, ezért szállott alá az Úr Jézus Krisztus, hogy megtaláljon bennünket. Ha nincs „lábbelije” a hitünknek, akkor van szárnya és emberek, életek felett lebegünk és soha nem ismerjük meg azt az Urat, aki érettünk azért jött, hogy megkeresse és megtartsa az elveszettet. „Mert ez az én fiam meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott” (Lk 11,24).

A zsidó ember, amikor imádkozott, mindig a jeruzsálemi templom felé fordult. Tudta, hogy ott van az Isten, felemelte a tekintetét és várta Istenét. A világban szétszórt zsidóság ma is Jeruzsálem felé fordul, amikor imádkozik, mert tudja, hogy Istentől



Schnorr von Carolsfeld: Jézus lecsendesíti a háborgó tengert

jön a segítség és a gyógyulás. Amikor azt énekeljük: Hinni taníts, Uram, kérni taníts... (425. ének), akkor hadd imádkozzuk a zsoltárossal együtt a 121. zsoltár sorait:

„Szemeimet a hegyekre emelem, onnan jön az én segítségem. Az én segítségem az Úrtól van, aki teremtette az eget és a földet. Nem engedi, hogy lábad inogjon: nem szunnyad a te őriződ. Ímé, nem szunnyad és nem alszik az Izraelnek őrizője. Az Úr a te őriződ, az Úr a te árnyékod, a te jobb kezed felől. Nappal a nap meg nem szúr téged, sem éjjel a hold. Az Úr megőriz téged minden gonosztól, megőrizi a te lelkedet. Megőrizi az Úr a te ki-és bemeneteledet, mostantól fogva mindörökké” (Károli fordítás).

Kívánom, hogy elfogadva Jézust, a mi Megváltónkat, az élő hit kapcsoljon Óhoz és egymáshoz, és hozzon gyógyulást, hiszen nem Ő a gyógyítás, hanem Ő maga a gyógyulás hit által mindnyájunk számára.

LUKÁCS JÓZSEF
nyugalmazott lelkipásztor, esperes

Bosszantó szokásaink

Az elmúlt esztendőkből jó néhány olyan frissen kialakult szokással szembesültünk a gyülekezeti életben, amelyek – finoman szólva – bosszantóak, de valójában zavarják „az ékes és szép rendet”.

Keresztelés

Azzal a tapasztalással indítanám, amikor a szülők kedvesen megjelennek azért, hogy a keresztelésre néző szándékukat bejelent-sék, a lelkész boldog örvendezése pedig rögtön megfelelődik, mihelyst közlik, hogy szombaton szeretnék megtartani a keresztelést.

És akkor kezdődik: de hát bármikor lehet keresztelni, vagy nem?! Ha lehet, akkor nekik miért nem? Vagy tiszteletes úr elrontaná a mulatságot? Mert csak akkor érnek rá a keresztszülők! Vasárnap ki kell pihenni a fáradalmakat, stb.

Jó lenne, ha tudatosulna a jó református atyafiakban az, hogy csakugyan lehet keresztelni akár szerdán, akár csütörtökön is, sőt akár a kórházban is, sőt éjjélkor is, csak hogy ezekre rendkívüli esetekben szokott sor kerülni! Olyan alkalmakkor, melyekre nézve mondjuk azt, hogy „Isten, őrizz”!

A rendes keresztelés helye és ideje a templom és a vasárnap délelőtti istentisztelet keretében megtörténő keresztelés. Aki pedig nem ér rá „rendes” alkalommal, az bizony komának lehet jó, de keresztszülőnek gyengécske!

Régi szokás, hogy a vasárnap délelőtti istentiszteletre elmennek a keresztelőre összegyűlt családtagok, rokonok és barátok. Tekintettel arra, hogy a kisgyermek – esetleges – sírásával ne zavarja az istentisztelet áhítatát, az édesanya és a keresztanya (aki keresztvíz alá tartja a gyermeket) a kisdéddel csak az istentisztelet végére mennek a templomba.

Nos, újabban megtörténik, hogy a teljes keresztelői gyülekezet (hús, harminc, negyven fő) istentisztelet közben vonul be a templomba. Lám, egy szokás, mely nem akarta zavarni az istentisztelet szentségét, úgy alakul át, hogy homlokegyenest ellenkezőjét éri el.

Kamaszok keresztelése egyre gyakoribb gyülekezeteinkben. Mikor konfirmálni kellene, kiderül, hogy az ifjú emberke nem volt

megkeresztelve. Személy szerint örvendek annak, hogy a kortársaknak van annyi ráhatása, hogy a keresztleetlen fiatal nem akar „ki-lógni” a többi közül. Ellenben a szülők érvelése megdöbbentő, mikor arról beszélnek, hogy azért nem akarták „időben” megkeresztelni gyermeküket, hogy majd ő döntse el, hogy milyen vallású akar lenni.

Ez a fajta – még csak jól sem hangzó – buta liberalizmus, semmi egyebet nem jelent, mint azt, hogy a gyermek nevelését megspórolták. Ugyanis a nevelés mindenekelőtt út- és példamutatás! Sután néz ki, de mégis igaz, hogy az érintett szülők tulajdonképpen azok, akik mindent megadnak gyermeküknek, sőt a közös családi programokból ki sem fogynak, csak éppenséggel nem nevelnek! Akit semmilyennek „nevelnek”, az semmilyen marad, s ha nincs a kortársak kedvező ráhatása, úgy kamaszkeresztelőre sem kerül sor.

Ha már mindenáron azt akarja valaki, hogy a gyermeke döntsön milyen vallású akar lenni, jobb lenne, ha először adna valamit (pl. református nevelés és neveltetés), és legyen nyugodt, hogy majd gyermeke úgymint dönteni fog, hogy követni fogja azt, vagy sem.

Esküvő

Hát, nagyon sok esetben úgy tűnik, hogy az egyházi szertartás pusztá díszlet csupán. Mindig akkor jut eszembe, mikor az esküvői prédikáció közben a menyasszony elkezd különböző pózokat felvenni, váltogatja a mosolyát és igyekszik a násznagyi háttérhez mindinkább igazodni. Lehet, hogy magamban kellene, hogy keressem a hibát, de igazából mindegy, hogy mit mondok, arra végképpen nem figyelnek.

Azt tapasztalhatjuk, hogy az esküvőket előre megkomponálják, ami önmagában nem baj, sőt! Tehát: megkomponálják azt, hogy mibe öltözzön a menyasszony, a vőlegény, a násznagy, a vőfély, a koszorúslány, a szék, az asztal, stb. Kiderül, hogy az ilyesformán jól kitalált ceremóniához inkább passzol az egyházi szertartás, mint a polgári esküvők szürkesége. Innen csak egy lépés az, hogy akár a templomnál is lehet jobb helyszínt találni. Sajnos, egyre több helyen kezdik elfogadni, hogy hegymászót a hegyen, horgászt a tóparton, újjgazdagot a birtokán, stb. esketnek.

Jó lenne megérteni: a házasságkötés lényege az Isten előtti eskütétel, nem pedig a megfelelő díszlettel ellátott, személyi státuszt kidomborító mellékes ceremónia.

Újabban a lakodalmi multságokban a fizetett vőfélyek vették át a főszerepet. Azon túl, hogy a család, esetleg a gyülekezet ifjai kiszorulnak egy közösségformáló szerepből és feladatból, az újmódi vőfélyek ugyancsak sok kérdést vetnek fel.

Egyik kifogás velük szemben a közös szórakozás megtörése. Ugyanis a fizetett vőfélynek repertoárja van! És azt elő is adja, ha törrik, ha szakad! Ilyenkor látni az ünneplő társaságok szétesését, akik alig várják, hogy a menyasszonytáncra sor kerüljön és haza mehessenek.

A másik kifogás éppen a repertoárt érinti. Mert amit újabban „műsor” címén művelnek, az nem más, mint csúfot úzás az ifjú párból és a násznagyokból. Megdöbbenő, hogy miként lehet a közönséges trágárságot és obszcenitást humorként eladni, de hogy a normális szégyenérzetüket alig leküzdeni tudó házaspár és násznagyok még fizetnek is..., arra nincs szó!

Kisgyermek a templomban

Mindig jó érzés kisgyermekeket a templomban látni, sőt nem zavaró az sem, mikor susorognak, mondigálnak a szülők mellett. Tényleg „engedjétek hozzám jönni a gyermekeket”.

Az viszont kifejezetten zavaró, mikor kedves szülők gyermekükkel demonstrálják mintaanyaságukat, vagy mintaapaságukat. Mert, ha valaki nem venné észre, hogy milyen kiegyensúlyozott, harmonikus és mintacsalád, akkor istentisztelet közben padsorokon sétáltatják a gyereket, szemben ülő szülők hívogatják magukhoz a kisembert, vagy jujjdenagyszerű ahogy elindul fel a szószékre, vagy az úrasztali terítőt húzza magára, stb.

Mindig az az érzésem, hogy azt várják, hogy a végén lelkendezni fogok gyermekük aranyos mivoltán, esetleg megjegyzem, hogy „pap lesz belőle, akárki meglássa”, vagy ki is hirdetem. Lám, ilyen egy mintacsalád!

Pedig csak az van bennem, hogy Jézust sem így mutatták be a templomban!

FORRÓ LÁSZLÓ
lelkipásztor

PATAKI ISTVÁN

barangolásaim

bejártam mind a harctereket
vesztettem győztem
már egyre megy
vérem könnyem
vagy csak a hajam hullt
minden minden csak foszló múlt

vonultam vesztes sereggel
láncra verve véresen
s mámorban egyedül
uram csak te voltál velem

nyakcsigolyám kattog
gerincem sajog
koptatta idő
ropogtatták aljasok

féltérdre rogytam a semmiért
szilánkos lélekkel uram
a másikkal a csikorgóval
leborulok eléd

lőnek ránk uram
átvérzett géz az ég
csak te látsz tisztán
ahogy nyomorék fényben
botorkálok feléd
s elnyel a messzeség

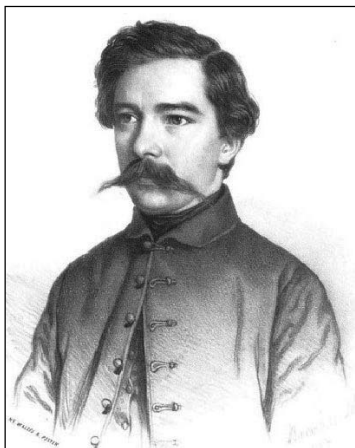
IRODALMUNK KINCSESTÁRA

200 éve született Arany János

Pályája első pillanatra úgy tűnik fel, mintha töretlenül ívelne mindig magasabbra. Ez a pálya a 19. század elejének társadalmi, szellemi mélységében kezdődik, abban a sűrű félhomályban, amely még ma is, annyi vizsgálódás után elfedi a magyar szegényparaszság régi életét.

A „nép”-ből származott, de ma már tudjuk, hogy ez az annyiszor s olyan ellentmondásos értelemmel használt szó milyen összetett világot jelölt, még akkor is, ha csak egyetlen osztályt, a földművelő parasztságot jelölték vele. Arany maga azt írta édesapjáról, hogy „kevés földdel s egy kis házzal bíró földműves” volt, egyetlen életben maradt testvérének férjét „középsorsú gazdaember”-ként jellemezte. De nem tanyán, hanem egy „kulcsos mezővárosban” született, s nem szolgajobbágy fiaként. Az erdélyi fejedelmektől, II. Rákóczi Györgytől és Bocskay Istvántól nyert nemességüktől a 18. században megfosztották a szalontai hajdúkat. A nemességért folytatott perek emésztették fel az Arany család nem nagy vagyonának jó részét, s ennek a hajdúnemességnek, tört címerének” emléke végigkíséri egész életét, de végigkíséri mint örökös gond a nyomorúságos szegénység emléke is.

Arany János 1817. március 2-án született Nagyszalontán, Bihar megyében. Korán adta fejét „a bölcs tudományokra”, alig három-négy éves korában apja hamuba írt betűkön megtanította olvasni, s mire hat esztendősen iskolába került, némi olvasottsággal is rendelkezett. 1823-1833-ig a nagyszalontai iskolában tanult. 1833-ban a debreceni kollégiumban folytatta, de meg-megszakította tanulmányait, pénzt is kellett keresnie, hogy elvégezhesse iskoláit. Idős szüleire nem támaszkodhatott. A színész pályával is megpróbálkozott, de nem koronázta siker ezt a kitérőt. 1836-ban újra Szalontán találjuk, tanít a magyar-latin grammatikai osztályokban. 1840-ben másodjegyző



lett. A létbizonytalanságtól állandóan rettegő Arany ezzel az állással már gondolhatott a családalapításra, s „szíve régi választását követvén” 23 éves korában megházasodott, Ercsey Juliannát vette feleségül. Arany szigorú takarékossgal igyekezett megteremteni családjá anyagi alapját, s ebben a törekvésében hű társra talált érzékeny, melegszívű feleségében. Házassága után leszámolt mindenféle művészi ábránddal, sikeres és nagyhírű életpályával. Föltette magában, hogy nem olvas többet, élni fog hivatásának és családjának, s lesz „közönséges ember, mint más”. Két gyermekük született: Juliska és László.

Két évig állta is fogadását, az olvasási tilalmat, de 1842 tavaszán volt iskolatársa, Szilágyi István lett a nagyszalontai iskola igazgatója. Barátja „olvasásra kényszerítette”, sőt a görög tragédiák fordítására unszolta, majd egy angol nyelvtant is hagyott nála, s ennek következtében Aranynak kedve támadt „a német Shakespeare-t összenézni az eredetivel”. Elindult tehát a pályán.

1845. július végén csak „magán időtöltésül” fogott hozzá *Az elveszett alkotmány* írásához, bosszankodva az előző havi megyei tisztújítási tapasztalatain. Közben – értesülvén a Kisfaludy Társaság víg eposzra kiírt pályázatáról –, gyorsan befejezte, s be is küldte, de gondos átsimításra már nem jutott ideje. A pályadíjat, a 25 aranyat elnyerte ugyan, de ez a korai műve nem tette még híressé. Az igazi nagy sikert a *Toldi* hozta meg számára. Neve 1847 elején vált ismertté az irodalmi közvélemény előtt, mikor megkapta a felemelt pályadíjat, elnyerte Petőfi lelkes rokonszenvét, s általában minden bírálója nagy elismeréssel szólt elbeszélő költeménye gazdag költőiségéről, népies szelleméről s erőteljes, sajátos nyelvéről. Most már nem állhatott meg, a siker munkára kötelezte. 1847-ben több epikus alkotása született: *Rózsa és Ibolya*, *Szent László füve*, *Murány ostroma*, de elkészült a *Toldi estéje* nagy része is.

Az 1848-as márciusi eseményeket egy ideig távolról szemlélte. A június elején megindult Nép Barátja című lapnak egyik szerkesztője, ősszel rövid ideig nemzetőrnek állt be Aradon. 1849 tavaszán pedig állami állást vállalt, belügyminisztériumi fogalmazó lett Debrecenben és Pesten. Az orosz beözönlés hírére hazatért, s egy ideig bujdosnia kellett. Állását elvesztette. Világos számára anyagi összeomlást is jelentett. Nehéz helyzete miatt egy fél esztendeig Geszten a Tisza családnál nevelősködött. 1851 őszén a nagykőrösi református egyház hívta meg tanárnak az újjászervezett főgimnáziumba. Igen nehezen szánta rá magát, hogy Nagykőrösre költözzék, hiszen nem volt tanári diplomája. Mégis kitűnő tanár lett, a magyar és latin nyelvet és iro-

dalmat tanította. Közel egy évtizedet töltött itt. Lassan kezdett terhessé válni az örökös dolgozatjavítás, rengeteg időt rabolt el a költői alkotásoktól. Maga írta a tankönyveket is és az irodalomtörténeti „széptani” jegyzeteket. Kedélyvilága elkomorult, egyre többet panaszkodott testi és lelki betegségeiről.

Megváltás volt számára, hogy a nagykőrösi „sivatagból” 1860 őszén Pestre költözhetett. Az újjászerveződő Kisfaludy Társaság igazgatója lett, tanári hivataláról lemondott. A felszabadult politikai légkörben az első évek telve voltak írói tervekkel, reményekkel. Folyóiratokat indított: *Szépirodalmi figyelő*, *Koszorú*. Belefogott a *Csaba-trilógiába*, 1863-ban az első rész, a *Buda halála* el is készült. 1865-ben az Akadémia titkára, később főtítkára lett. Az első pesti évek lendülete 1865-ben megtört. Megszüntette folyóiratát, a *Koszorút*. A Csaba királyfi folytatásának terve is megingott. A legfőbb csapás azonban leányának, Juliskának decemberben bekövetkezett váratlan halálával érte. Leánya halálával minden összeomlott, nemcsak a szalontai hazaköltözés álma foszlott szét, hanem a költő is elhallgatott benne több mint egy évtizedre. Betegsége is elhatalmasodott. 1876-ban lemondott a főtítkárságról. 1877-ben az Akadémia elnöksége egy évre felmentette, s helyettest rendelt mellé. 1878-ban újra meghosszabbították szabadságát. 1879-ben végre engedtek hajthatatlan kívánságának azzal, hogy az alapszabályok szerint holtáig megtarthatja fizetését. A költő elfogadta a tiszteletbeli főtítkári címet, igazgatósági tagnak is megválasztották, s megtarthatta akadémiai lakását.

Az 1877-es boldog nyarat a Margitszigeten töltötte. Ekkor írta titokban – családja elől is rejtegetve, nem a nyilvánosság elé szánva – az *Őszikék* verseit. Pár hét alatt jóval több költemény született, mint a megelőző húsz évben. 1879-ben befejezte a harminc év óta „vonszolt” *Toldi szerelmét*. Egyre többet betegeskedett. 1880-as fényképe legalább százéves aggastyánnak mutatja, holott csak 63 éves. 1882. október 22-én halt meg Pesten. Az Akadémia oszlopcsarnokában ravatalozták fel.

Arany János epikai alkotások megírásával kezdte írói pályáját, bár a kortársak véleménye szerint lírai alkatú költő volt. Mindvégig ragaszkodott a verses műfajokhoz, történeteit verses formában adta elő.

Lírai költészete a szabadságharc bukása után bontakozott ki. Bár tiltakozott, nem akart lírikus lenni, pedig ez a korszak igazi magára találásának páratlanul gazdag lírai termését hozta meg. Lírai sóhajainak forrása a nemzeti katasztrófa, Petőfi elvesztése,

egyéni sorsának teljes bizonytalansága, s mindezek miatt a reménytelen kétségbeesés, a kilátástalanság. Főlöskégesnek érzi magát, hiábavalónak költészetét: ha a nemzet halott, nincs kinek énekelni:

*„Letésem a lantot, nyugodjék,
Tőlem ne várjon senki dalt.
Nem az vagyok, ki voltam egykor,
Belőlem a jobb rész kihalt.”*

Sokszor idézi Petőfi emlékét, nagyon hiányzik vidám, bizakodó, lánglelkű barátja. A két ellentétes természet nagyszerűen egészítette ki egymást.

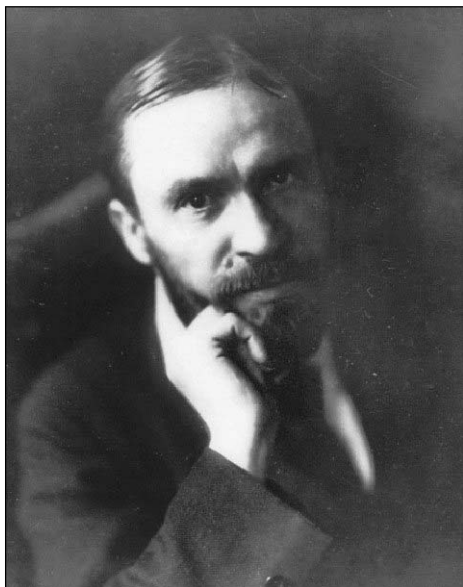
Világos után nemcsak lírai versek születtek, ekkor, nagykőrösi évei alatt kedveli meg a rövid verses epikai alkotásokat, a balladákat. A magyar műballadát Arany János emelte világirodalmi szintre. 1853-tól kezdte írni őket, a nemzet ügyét kívánta szolgálni velük: a nemzeti öntudatot, a nemzet erkölcsi erejét, a jövőbe vetett hitet szerette volna ébren tartani és fokozni, a nemzeti egységet erősíteni. Történelmi balladáit bár a múltra tekintenek, rejtett jelentésükkel a jelenhez szólnak. A népeleti témák megírásával pedig a bűn és bűnhődés fogalmát állítja középpontba.

Élete végén írja meg *Őszikék* címen ismert verseit, amelyek a Gyulai Páltól kapott „kapcsos könyvben” maradtak fenn. 1877 nyarán „ezt hóna alá fogta, elindult vele a sziget legnéptelenebb útain, s háborítatlanul mélézgatott, írva, ha jött az ihlet perce” – így emlékezett vissza az *Őszikék* születésére fia, Arany László. Ezekben a versekben rejtőzött el, őszintén, bátran fordul belső világába. Az *Epilógust* záró versnek szánta, melyben végig gondolja saját élete eseményeit, hangulatát, csalódásait:

*„Az életet már megjártam.
Többnnyire csak gyalog jártam..
..Az életet, ím megjártam,..
Nem azt adott, amit vártam,
Néha többet.
Kérve, kellve, kevesebbet.
..Az életet már megjártam:
Mit szívembe vágyva zártam,
Azt nem hozta,
Attól makacsul megfoszta.
Egy kis független nyugalmat,*

*Csendes fészket, zöld lomb árnyán,
Hová múzsám el-elvárnám
Munkás, vidám öregséget,
Hol mit kezdtem, abban véget...
Ennyi volt csak,
S hogy megint ültessek, oltsak.
Most, ha adná is már, késő,
Egy nyugalom vár, a végső.
Mert hogy szálljon
Bár kalitja már kinyitva,
Rab madár is, szegett szárnyon?”*

Juhász Gyula, a tanár-költő



A Nyugat nemzedékéhez tartozik. Szegeden született 1883. április 3-án. Apja postatiszt volt, korán meghalt. Az érettségi után a váci piaristák intézetébe került papnövendéknek, de félév múlva otthagyta a rendházat. A budapesti egyetem bölcsészkarán folytatta tanulmányait. tehetségével, műveltségével kitűnt társai közül, tanárai tudományos jövőt jósoltak neki. Itt kötött barátságot Babits Mihállyal és Kosztolányi Dezsővel. Magyar-latín szakos tanári oklevelet szerzett. 1906 őszén – nagy csalódására – a fővárostól nagyon távolra,

Máramarosszigetre került tanárnak. Majd Léva, Nagyvárad, Szokolca, Makó voltak tanári pályájának következő állomásai. Betegségét, idegbajját egyre súlyosbította a tanári munka robotja, s a száműzöttség érzése. A magány, az elszigeteltség, az egyéni boldogtalanság fokozta súlyos idegbajját. 1937-ben – többszöri öngyilkossági kísérlet után – veronállal megmérgezte magát.

Juhász Gyulát költői pályája kezdetétől Ady felé téríti rokonszenve. Már 1905-ben, egyetemista korában kapcsolatot teremtett vele, s nagyváradi tanárkodása és mozgalmas irodalmi szereplése idején megnyeri barátságát is, amelyhez haláláig hű marad.

Mint induló fiatal költő, már rendszeres újságírói munkásságot fejt ki. Az egyetemen zajló élénk irodalmi élet, heves művészeti viták harcos középponti alakja. A modern magyar irodalom útját kereső-kutató tanárjelölt-nemzedék legérdekesebb, legígéretesebb képviselője, akiben már a jövőbeli irodalmi vezért tiszteli környezete. A nagyvárosi élet ösztönző–erjesztő viszonyai között bizonynyal azzá is válna Juhász Gyula. Elegendő tanúság a nagyváradi három esztendő, melyben nemcsak lelkiismeretes tanár, termékeny költő és fáradhatatlan újságíró, hanem lelkes irodalomszervező, *A Holnap* antológia költői

körének alapítója és vitázó kedvű zászlóhordozója. Csak akkor hull magába, roppan össze lelkileg, amikor sorsa szürke nyárspolgári városok unalmába számúzi, távol ragadja az újért, a holnapért folyó küzdelmek sodrától. Nem a vidék porától, hanem áporodott nyugalmatól akar menekülni, a nagyváros irodalmi életének felvillanyozó feszültsége vonzza:

Szabad hajók

*„Szabad hajók a távol óceánon,
Köszöntelek, boldog, szabad hajók,
A ti világotok az én világom,
De én most rab vagyok, most rab vagyok!
Tisza vizének egyhangú magányán
A révben ringom, bordám oly beteg,
Ti a titokzatos távolba jártok,
én nem mehetek!*

*Szabad hajók, mi büszke gyönyörűség
Szelni a gyöngyös, tajtékos habot,
Ó, tenger: végtelen, boldog mezőség,
Vágyak, kalandok, gályák, viharok!
Piros vitorlát tárni új szeleknek,
Táncolni hullámok tornyos hegyén—
És én e csöndben, révben vesztegeljek,
Árván révedjek én?*

*Szabad hajók a vihar éjszakáján,
Mikor szent Elmó lilás tüze ég,
A tenger és ég harsogó határán,
Mikor villámok ujjongnak: elég!
Be irigyellek, szép halált halók, ti,—
Engem hazám bús réve ittmaraszt,
Jég és hinár között beteg közönnyel
Várok egy új tavaszt!”*

Saját bevallása szerint az 1908-1911 között Nagyváradon eltöltött időszak a legboldogabb és legszerencsésebb állomáshelyei között. Itt érte el fényes irodalmi sikereit, a szellemi élet középpontjába került. De Váradon szövődött soha be nem teljesülő

szerelme egy szép, de csak az ő számára elérhetetlen színésznő, Sárvári Anna iránt, akinek jelképpé átlényegülő alakja egész életén és költészetén át elkíséri:

*„Mert benne élsz te minden félrecsúszott
Nyakkendőmben és elvétett szavamban
És minden eltévesztett köszönésben
És minden összetépett levelemben
És egész elhibázott életemben
Élsz és uralkodol örökkön, Ámen”.*

A családi és az egyházi vallásos légkör és nevelés hatása sokszor felbukkan költészetében. Megnyugvást keres Jézus példáját felidézve, akinek életében felfedez csalódottságot, szomorúságot, de aki felül tud emelkedni ezeken az emberi történéseken:

Az utolsó vacsora

*„János a Mester nagy szíven pihen,
E tiszta szíven, e csöndes szíven
Pihen, de lelke a holnapra gondol
S fiatal arca felhős a gondtól.*

*Mély hallgatás virraszt az asztalon.
Az olajfák felől a fuvalom
Hűsen, szomorún a szobába téved,
Be fáj ma a szél, az éj és az élet!*

*Tamás révedve néz a mécsvilágra,
Péter zokog és árvább, mint az árva,
Judás se szól, csak apró szeme villan,
Remegve érzi. az órája itt van!*

*Csak egy nyugodt. Nagy, sötétkéék szemében
Mély tengerek derűs békéje él benn.
Az ajka asztali áldást rebeg
S megszegi az utolsó kenyeret!”*

(1908)

Tompa Mihály, a verselő lelkész



Sokáig mint Petőfi és Arany egyenrangú társa élt az irodalmi tudatban. Petőfi vallotta, hogy ez az „irodalmi triász” képviseli az igazi népies költészetet.

Tompa Mihály 1817. szeptember 28-án született Rimaszombaton bocskoros nemes kálvinista családba. Apja csizmadia. Tompa Mihály nagyszüleinél nevelkedik. Iskoláit Sárospatakon végzi, élénk részt vesz az önképzőkör életében. Tanulmányait csak idegenek támogatásával tudta befejezni, önmaga is vállalt nevelői munkát. Majd jogi

pályára készül, végül is a református teológiát végezte el, és felvidéki falvakban lelkészkedett. Közben verselget, a finomkodó szalonköltészetet műveli. 1845-ben kezdődik Petőfivel való barátsága, így kerül a népiesség hatása alá. 1846-ban jelent meg *Népregék és népmondák* című verses kötete. Irodalmi forrásokon kívül felhasznál egy-egy várhoz, romhoz, sziklához vagy különös természeti jelenséghez fűződő népi hagyományt is, így ismerjük meg *Kenyérkő*, *Csörsz árka*, *Galamboskő* történetét. A forradalom idején mint tábori lelkész csatlakozik a felkelőkhöz, de mint újságíró is dolgozik.

Tompa költészetének igazi nemzeti jelentősége az önkényuralom éveiben bontakozott ki. Aranyhoz hasonlóan ő is megértette, hogy a költők hivatása a nehéz időkben a szabadságharc hagyományainak ébrentartása, az ellenállás és a remény, bizalom erősítése. A költők hamar kialakították a közvetett kifejezés, a rejtett beszéd különféle változatait. Ilyen volt az allegória, mely képletes beszédet jelent. Így írja meg 1850-ben *A gólyához* című versét, melyben a gólyához szól, vele közli szomorú gondolatait. A tavasszal visszatérő gólyát figyelmezteti, hogy ne szálljon vissza hazájába, a fészkeket feldúlta a vihar:

„Csak vissza, vissza! meg ne csaljanak
Csalárd napsugár és síró patak:

*Csak vissza, vissza! nincs itt kikelet,
Az élet fagyva van s megdermedett.*

*Csak vissza, vissza! dél szigetje vár,
Te boldogabb vagy, mint mi, jó madár.
Neked két hazát adott végzeted,
Nekünk csak egy volt! az is elveszett.”*

A költő ezért a versért sok üldöztetést szenvedett, a verset elkobozták, őt bebörtönözték, a lakásában házkutatást tartottak.

Ennél a versnél rejtettebb módon szólal meg *A madár, fiaihoz* című költeményében. A madár a haza, fiai a költők, akik elhallgattak a vereség után. Ő most arra buzdítja őket, hogy énekeljenek:

*„Nagy vihar volt. Feldúlt berkeinken
Enyhe, árnyas rejtek nem fogad:
S ti hallgattok? elkészültök innen?
Itt hagynátok bús anyátokat?!
Más berekben másként szól az ének,
Ott nem értik a ti nyelvetek..
Pusztá bár, az otthonos vidéknek,
Fiaim, csak énekeljete!”*

Levél egy elbujdosott barátom után című versében Kerényi Frigyes költő, barát Amerikába távozására tesz megjegyzést, aki a rá váró szenvedésektől félve cserélt lakhelyet. Versében megkérdezi az elmenekülőtlől:

*„Lelked mit érzett, hogy elhagyád a hont,
Midőn úgy hagytad el, hogy sose lásd viszont?
Nem állított meg a határnál valami...?
Honszeretet, ha azt ki tudnád mondani.*

*Szó nélkül távozá, – nem vádollar, hiszen
Hogy kínos lett volna búcsúznod, elhiszem!
A daru is búsan kiáltozik, pedig
Egész nemzetével útra kerekedik.”*

Emléket állít a nemzet egyik nagyasszonyának: *Lorántffy Zsuzsanna emlékezete* címen:

*„Fejedelmi nő, az volt bizonynal,
Világ szerént, lélek szerént!
Több díszet nem nyert bársony- s biborral,
De ő hintett ezekre fényt.
Korát előzte, mint az égen
A tündérhajnal a napot,
Hogy akkor is ragyogjon, éljen,
Midőn a nap lenyugodott.*

*Nagy neve a történeté már,
Megőrzi emlékét a hon:
De rá nálunk legszebb füzér vár:
Mit hosszú éltű hála fon.
Ő a mienk! – Bölcsője álmát
E habmoraj s lég hozta itt.
Patak látta élte nagyságát,
Patak őrzi hűlt porait,”*

Tompa Mihály, a református lelkész is megszólal verseiben. A megpróbáltatások idején Isten közelségét érezve vívja meg harcát. Az *esztendő végén* című költeménye mély vallásos hitének bizonyítéka:

*„Az Úr bölcs, jó, ő adja nekünk
Az édest, keserűt.
Amazt fogadd hálaadással,
Ezt gyáván ne kerüld!
Ő hordja e roppant világnak
Örök nagy gondjait...
Öröm – s búban, élet s halálban
Kössön hozzá a hit!”*

Tompa Mihály az ősz hivatott költője. A súlyos szívbajban szenvedő Tompa az elmúlásról, az enyészetről tudott igazán verselni. 1868-ban tért meg Teremtőjéhez szolgálati helyén, Hanva nevű faluban.

Összeállította: JÁROSI ÉVA
ny. tanár

TOMPA MIHÁLY

A vándor könyvébe

Kit változó kép csalogat tovább,
S nagy messze földek tájain ragad,
Ki jársz hullámon, havas bérceken:
Megáldja Isten! vándor, útatad!
Eszedbe jusson, ha a vágy veled
Egy helyről másra nyugtalan siet:
Egész világé hogy mégsem lehetsz,
Egész világ nem lehet a tied!
S hogy lelked egykor lesz fáradt madár,
Előtte fény s zaj: fárasztó, unott;
A zajgó körből nyugalomba vágy,
Ohajtván csak egy bizalmas zugot.
Azért hatalmas, nagy népek között,
El ne felejtsd hazád és nemzedet!
Mig a világ azoknak birtoka:
Ennek mindene az, ha szereted!
Tekintsd meg a nagyok sírszobrait,
De őseidnek hamvát ne feledd...
Ne, a fényes, dús paloták miatt:
Az egyszerű kis szalmafedelet!

REMÉNYIK SÁNDOR

Mindennapi kenyér

Amit én álmodom
Nem fényűzés, nem fűszer, csemege,
Amit én álmodom:
Egy nép szájában betevő falat.
Kenyér vagyok, mindennapi kenyér,
Lelki kenyér az éhező szíveknek,
Asztaláldás mindenki asztalán.

Kenyér vagyok, mindennapi kenyér,
Nem cifraság a szűrőn,
Nem sujtás a magyarkán,
Nem hívságos ünnepi lobogó,
Kenyér vagyok, mindennapi kenyér,
Nem pompázom, de szükséges vagyok.

Kenyér vagyok, mindennapi kenyér,
Ha tollat fogok: kenyeret szelek.
Kellek, tudom. Kellek nap-nap után,
Kellek, tudom. De nem vagyok hiú,
Lehet magára hiú a kenyér?
Csak boldog lehet, hogy megérte ezt.
Kellek: ezt megérteni egyszerű,
És – nincs tovább.

Az álmom néha kemény, keserű,
Kérges, barna, mint sokszor a kenyér,
De benne van az újrakezdés magja,
De benne van a harchoz új erő, –
De benne van az élet.

ÉTELÜNK ÉS ITALUNK

Nagyiék konyhakertjéből

Talán hasznos lenne mellőznünk az egzotikus országokból importált, gén- és „műanyag”-kezelt, erőltetett érlelésű, íztelen kuriózumok fogyasztását, és szétnéznünk kicsit a Nagyiék kertjében (vagy a piaci néninél). Minden „bio”, ízletes és egészségünkre jótékony hatású. Íme néhány példa:



Paradicsom

Antioxidáns hatásának köszönhetően a likopinban gazdag paradicsom fogyasztása óvja a szervezetet az oxidatív stressztől, így segít megelőzni a daganatos, illetve szívbetegségek kialakulását. Szakértők szerint védelmet biztosít többek között a vastag- és végbél-, a prosztatata-, a mell-, a tüdő- és a hasnyálmirigyrákkal szemben. Magas likopintartalma által hatékonyabban védi a sejteket, mint más antioxidánsok. Mivel a molekula nem tartalmaz oxigént, nem bomlik el még főzés hatására sem. A likopin nem csupán a szabadgyökökkel veszi fel a harcot, de gyulladás-, illetve koleszterincsökkentő hatással is bír. Ezen kívül javítja az immunműködést és lassítja a véralvadást. Mindennek köszönhetően segít megelőzni az agy vérrög okozta keringési zavarát, a stroke-ot is.



Paprika

A híresen magyar zöldség- és fűszernövény Amerikából való. Magyarságát egyrészt a külföldön is méltán népszerű gulyásnak és paprikásnak, másrészt Szent-Györgyi Albertnek köszönheti, akit a szegedi paprikából kivont C-vitaminért Nobel-díjjal jutalmaztak. A paprika méregtelenít, gyorsítja az anyagcserét,

remek zsírbontó hatással bír, ezért gátolja az elhízást. A csípős paprika mértékletes fogyasztása jótékony hatással van a gyomorfekélyre.



Uborka

Gyakran emlegetik szépítő, lúgosító, valamint rákmegelőző hatását. Javasolt a héjával együtt fogyasztani, hiszen a vitamin javarészt abban van. Magas káliumtartalma miatt jó hatással van a vesék működésére. Kitűnő emésztésjavító táplálék, de fontos szerepe lehet az immunrendszer

erősítésében, hatékonyan csökkenti a testzsírt és segít a fogyásban. Egyes kutatások szerint a keserű uborka természetes gyógymód a cukorbetegsége. Arcpakolásként üdévé, simává, fiatalabbá teszi a bőrt, hidratál, késlelteti a ráncosodást és élénkíti a megfakult bőrt.



Kukorica

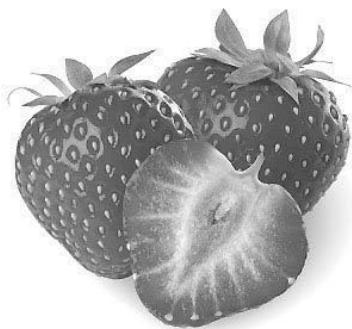
Magas rosttartalma segít az emésztőrendszer tisztulásában és megelőzni a szorulást. Fehérjét, mangánt, B-komplex-vitaminokat, C-vitamint és E-vitamint tartalmaz. Gluténszintje viszont kifejezetten alacsony – ezt az arra érzékenyek jól tudják. Az egyik legolcsóbb nassolnivaló a házilag pattogatott kukorica.



Alma

A leghasznosabb, ha naponta, reggelire, ebédre vagy akár lefekvés előtt magunkhoz veszünk egy mosolygós almát és egészében fogyasztjuk, mert a benne lévő anyagok külön-külön korántsem olyan hatékonyak, mintha együtt vesszük őket magunkhoz. A-vitamint, B-komplex vitaminokat, kevés C-vitamint tartalmaz, a benne lévő ásványi anyagok (kálium, kalcium, cink, fluor, jód, szelén) együtte-

sen szükségesek az ellenálló immunrendszer kialakulásához, egészségünk megőrzéséhez. Magas rosttartalmának köszönhetően fogyasztásával szabályozható a koleszterinszint, így jelentősen csökken a szívinfarktus, az agyi katasztrófa és az érelmeszesedés rizikója.



Eper

C-vitamin-bomba, mely csökkenti az oxidatív stresszt, erősíti a kötőszövetet, mivel segíti a kollagéntermelést, antioxidáns hatása révén pedig a szabadgyökök okozta károkat semlegesíti. Kalciumban, magnéziumban, káliumban és rostokban is gazdag. Gyulladás-csökkentő, vízhajtó hatása van. Természetes folsav- és jódforrás (a várandós

hölgyeknek különösen fontos). Külsőleg, arcunkra pakolásként vagy akár hámlasztónak használva kiválóan hat minden bőrtípusra, feszessé, fiatalossá és élettelivé teszi a bőrt.



Cseresznye

Az édes gyümölcsben található antocianidok olyan növényi festékanyagok, melyek segítenek csökkenteni az LDL-koleszterin oxidációját, továbbá megelőzni a szív- és érrendszeri betegségek kialakulását. Rokona, a savas **meggy** serkentőleg hat az emésztésre és a belek mozgására. B-vitaminjai által serkenti a keményítő és a fehérje felszívódását.



Szilva

Minden idők legjobb természetes emésztésserkentője. A szilvában található szorbitol egy természetes cukor, mely a bélben vizet köt meg. Ennek köszönhetően serkenti az emésztést, megszünteti a székrekedést. Káliumban igen gazdag, rendszeres fogyasztásával megelőzhető a magas vérnyomás kialakulása. Emellett a vesekő és a stroke kockázatát is minimálisra csökkenthetjük vele. A szilvában található klorogénsav olyan antioxidáns fenolvegyület, mely pusztítja a káros szabadgyököket. Semlegesíti a környezeti rákkeltó anyagokat – pl. a cigarettafüstben lévő nitrózaminokat.



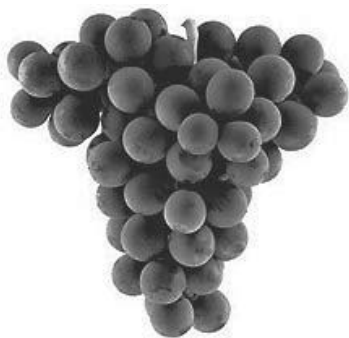
Málna

A gyógyszernek is beillő csemege tele van vitaminokkal és antioxidánsokkal. A gyümölcs fogyasztása segít karbantartani a vércukorszintet, csökkenti a magas vérnyomást, segít a menstruációs zavarokon. Levét lázcsillapítónak, izasztó hatású italnak is lehet használni. A nyári meghűlés legkellemesebb gyógyszere a szobahőmérsékletű málnaszörp.



Csipkebogyó

Az egyik legbiztosabb természetes C-vitamin forrás. A C-vitamin azért hasznos, mert semlegesíti a káros szabadgyököket, erősíti az érfalat, és részt vesz a vérnyomás szabályozásában is.



Szőlő

A kék gyümölcsök flavonoidok biztos forrásai. Ezek az anyagok csökkentik a szívbetegségek kialakulásának kockázatát azzal, hogy megakadályozzák a vérrögök és a vérerek falán a lerakódások képződését, valamint megvédik az LDL-koleszterint a szabadgyökök károsító hatásától.

A szőlő vitaminokban és ásványi anyagokban, valamint rostokban és antioxidánsokban gazdag. Magas víztartalmának köszönhetően jól csillapítja a szomjat és az éhséget is, sok értékes tápanyagot tartalmaz, kalóriatartalma alacsony.

Antioxidáns hatásainak köszönhetően a vörösbor egészségesebb a fehérynél, ugyanis csökkenti a szív- és érrendszeri betegségek kockázatát, valamint a daganatos betegségek kialakulását is. A napi maximálisan ajánlott bormennyiség körülbelül két decit jelent!



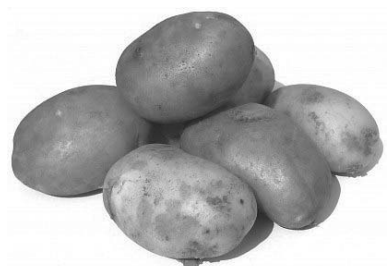
Hagyma

Torkot tisztít, szívet véd – tartja a népi mondás a vörshagymával kapcsolatban. Hatékony koleszterin- és vércukorszint, valamint vérnyomás-csökkentő. Segít a gyomorrák megelőzésében, vizelethajtó, lázcsillapító. Lelohasztja a rovarcsípés okozta bőrgyulladást, fertőtleníti a sebeket. A hagymatea a legjobb köhögéscsillapító.



Fokhagyma

Több mint huszonötféle hatóanyag, értékes összetevő, enzim, vitamin, ásványi anyag, nyomelem található meg benne, ezért is szokták a természet csodás ajándékának nevezni. Gyulladáscsökkentő, immunerősítő, gombaölő hatását rég kimutatták. Emésztőrendszeri zavarokat előidéző kórokozók gyilkosa. Erős szív- és érrendszervédő hatása van: többek között gátolja a vérrögképződést.



Krumpli

Sok C-vitamint és ásványi anyagot tartalmaz, emésztést könnyítő, gyomrot nyugtató, savmegkötő hatása van, enyhe méregtelenítő, lúgosító finomság. Kiválóan szabályozza a vérnyomást, magas telítőértéke miatt segít a diétában és a testsúly megtartásában is (persze főzve vagy parázson sütvé).



posztában lévő, csípős ízű mustárolaj antibakteriális hatású, természetes antibiotikumnak tekinthető. Hatásos a gyomorfekély kezelésében, daganatos betegségek megelőzésében. Kalóriaszegény étrend.



Káposzta

Nagyon gazdag vitaminokban, különösen C-, K-, B1- és E-vitaminban. A zöld levelekben sok béta-karotin van, amely antioxidáns, a légúti daganatos megbetegedések ellen védő hatása van, és segíti a látást is. Gazdag élelmi rostokban, az ásványi anyagok közül pedig a kalcium és a vas mennyisége kiemelkedő. A ká-

Sárgarépa

A sárgarépa a közhiedelemmel ellentétben nem tartalmaz A-vitamint, csak béta-karotint. A gyökérzöldségek viszont gazdagok B13-vitaminban – mely megvédi a májműködési zavarok kialakulásától, valamint lassítja az öregedést. A népi orvoslás vizelethajtónak, hasfájásra, máj-, epe-, szem- és bőrbántalmak esetén, de általános erősítőként használja.



Petrezselyem

Gyökere vizelethajtó, veseműködést fokozó, hólyaggyulladások fájdalom és gyulladáscsökkentő szere. Simaizom görcsoldó hatása miatt epe-, máj- és menstruációs görcsöknél, valamint májpanaszokra, emésztési zavarokra és bőrbetegségekre is alkalmazzák. Allergia-ellenes hatású, szúnyogcsípésekre, kelésekre szétpasszírozott leveleket kell tenni. Levele: illóolajakban, C-vitaminban, flavonoidokban, kalciumban és vasban gazdag.



Paszuly

A bab rendkívül gazdag oldható rostforrás. Fogyasztásával csökkenthető a vér koleszterinszintje, ezáltal pedig csökken a szívinfarktus kockázata.



Dió

A dió magas E-vitamin tartalma miatt az egyik leghatékonyabb zsírolékony antioxidáns. Hatása: sejt szinten lassítja az öregedés folyamatát, véd a szívbetegségek és a rák ellen.



Mogyoró

Gyakran említik idegerősítőként is, mivel a B1-vitamin legfontosabb célterülete az idegrendszer. Nélküle a szervezet nem képes a szénhidrátok lebontására, és a sejtek energiaforrás nélkül maradnak. B1-vitamin forrás még az élesztő és a búzacsíra.

Még nagyon sok egészséges, hasznos, illatos finomság található még a Nagyiék kertjében: mint például spenót, karalábé, tök, kapor, zeller, retek, saláta, körte, barack, ribizli, köszméte, borsó, csalán és még hosszan sorolhatnánk. Érdekes néha szétnézni – esetleg besegíteni – a Nagyiék kertjében, mert szeretettel nevelt, ízletes, egészséges és tápanyagokban rendkívül gazdag, változatos zöldségeket, gyümölcsöket fedezhetünk – újra – fel.

PETRIKÓ ILDIKÓ

Munka a gyümölcsösben

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület területén az éghajlat szempontjából nagyjából három nagyobb régiót kell különválasztani: Bánság, Bihar–Érmellék–Szatmár és Szilágyság–Máramaros. Valamelyes eltolódás így is előfordulhat, de nem éghajlathoz kell kötni a gyümölcsösökben végzett munkát, hanem a fák éppen időszzerű állapotához.

Tavaszi

Lemosó permetezés

Noha tavaszi munkaként jelöltem meg, az elmúlt esztendőben már január közepén jött egy meleg-hullám, amikor a hőmérséklet meghaladta a 10 C fokot. Ugyanezen napokon megfigyelhető, hogy a méhek is megkezdik tisztítórepülésüket.

A lemosó permetezést akkor kell elvégezni, amikor a hőmérséklet meghaladja a 10 C fokot. Ha nem januárban, akkor februárban, vagy éppen márciusban. Egyetlen oka, hogy a kártevők a meleg hatására felelevenednek és a permetszer biztosabban fog rajtuk

A kereskedelembe kaphatós olajos permetszereket, illetve rézalapú keverékeket kell használni.

Betegség megelőző permetezés

Rügyfakadással érdemes elkezdni a gombásodás, illetve a kártevők elleni védekezést. A sokféle szerből egy koktélt szoktam keverni, amely mindenféle gyümölcsfára, mindenfajta megbetegedés és kártevő ellen hatásos. A koktél összetevői: Bravo, Score és Fastac.

A keverékkel három ízben, egy-egy hét különbséggel permetezek, kivéve a virágzás idejét.

Nyár

Május közepe-végén a Bravo–Score–Fastac keverékkel ismételtén permetezek azért, hogy a betegségeket, illetve a gyümölcs férgesedését megakadályozzam. Természetesen, a cseresznyét és a meggyet kihagyom, hogy az érés előtt álló gyümölcs ne érintkezzen méreganyaggal.





Ettől számítva kizárólag akkor permetezzek, ha a fákon betegség, vagy más kártevők jelentkeznak.

Ősz

Az őszi ültetésnek nincs párja. Lombhullás után gyakorlatilag bármikor ültethetünk facsémétét. Minél nagyobb gödröt ásunk, annál nagyobb területen lazítjuk fel a talajt, s így a gyökérzet könnyebben fog fejlődni. Mindenképpen be kell locsolni a csémétéket, hogy a gyökér körül ne maradjon levegős rész, mert könnyen bepenészedik és tavasszal elszárad a csémete.

A megváltozott klíma nagyon megviseli főleg a korai gyümölcsfajtákat. A február második felében rendre beköszönő hóhullám megindítja a rügyfakadást és az ugyancsak rendszeresedett márciusi telek meghozzák a fagykárokat.

A többség úgy gondolkodik, hogy inkább korai fajtát választ, hisz primőrként jobban lehet hasznosítani. De hát a „szép új világban”

nincs primőr gyümölcs, hisz januárban is lehet szőlőt venni. Ezért inkább ajánlom a késői gyümölcsfajták ültetését, mert – Isten után – nagyobb valószínűséggel örvezdezhethünk szép termésnek.

Tűzhalál

Tekintettel arra, hogy a tűzhalál a fa lázas betegsége, megpróbáltam úgy kezelni, mint egy belázasodott kisgyermeket. Saját ötletem szerint, langyos vízben Penicillin tablettát oldottam fel, majd azt szórta ki a csemetékre. Körülbelül decinként egy tablettát használtam és egy hétig azzal permeteztem a beteg ágaktól megtisztított facsemetét.

Nincs tudományos magyarázatom a módszerre, de az életben maradt fák azóta is gyönyörűen teremnek!

Sikeres kertészkedést!

FORRÓ LÁSZLÓ
lelkipásztor



A szerző fényképei

Szőlőtermesztés Sarmaságon

A hepehupás szilágyság jellegzetesen szőlőtermő vidék. Nagyon korai feljegyzések alapján tudjuk, hogy ősidők óta termelnek szőlőt ezen a vidéken. Például egy 1257-ben keltezett határleírásban Somlyó környékén szőlőhegy szerepel. Egy másik feljegyzés Nagy Lajos király idejéből származik. Ebből megtudjuk, hogy ő hozta



Elhanyagolt venyigés pince

Olaszországból a Boca d'Oro szőlőt. Sok helyen máig használt fajta. Mi Bakator néven ismerjük. Olvashatunk feljegyzéseket Mátyás király idejéből is, melyekből kiderül, hogy nagy társzekerekkel vitték a bort Somlyóról Budára. Cikkemben a sarmasági bortermelő vidékről és szokásokról szeretnék a teljesség igénye nélkül írni.

Kezdeném azzal, hogy Sarmaság falva egy másik területen, a mai Majád határában feküdt egészen a tatárjárásig és Brányiskának hívták. Itt volt a szőlős domb, ami arra utal, hogy a falusiak szőlőskertjei itt voltak. A tatárjárás után a falu egy időre a mai Töklen erdő területére települt át. Itt kevés időt tölthettek, mert nem tudunk arról, hogy szőlős hegyet telepítettek volna a térségben. Hamarosan a falu a mai területére költözött át. A Kis utca felső részét ma is Szállás néven emlegetik. A Szállás dombja, s az azon felüli részek, a Pócsik hegy, Fandika, majd később a Kishegy adott helyet a szőlőültetvényeknek. A legősibb fajták a Madéria, Bakator, Izabella stb. Később a Piros Delover volt a divatos szőlő Sarmaságon. A Piros Delover csak a nagyobb gazdák enged-



150 éves öreg szőlőtőke



Öreg, Piros Delover

környékén a Ripária vadszőlőt nevelték, gyökerezettették. Onnan hozták a gyökeres hajtásokat és telepítették az elkészített földbe. A földet „ligérozták”, vagyis lementek egy ásónyomot, átdobták a földet, majd egy újabb ásónyomot ástak ki. Így egy 60-70 cm-es földlazítást végeztek. A fellazított földbe, 1,10 méterre ültették a gyökeres vadszőlőt és ott kihajtott. Körülbelül 70-80 cm-es hajtása lett másik esztendő júniusáig. Ekkor az oltásból zöld ágat vettek s beillesztették a levágott vad ágba úgy, hogy bürökszárat húztak rá szigetezés gyanánt. Ha megfogant az oltás, akkor őszig egy jó hosszú és erős vesszőt eredményezett. Másik esztendőben tavasszal a kialakult tőke köré egy kerek gödrot ástak, s a vadhajtás részét a tőke köré csavarták, eltakarták földdel és csak a ne-

hették meg maguknak, mert permetezést igényelt és nehezen lehetett meggyökeresztetni. A levágott szőlővesszőt úgy készítették elő, hogy gabonamagot raktak bele, hogy csirázással segítsék elő a vessző gyökerezését.

A 19. századi filoxéra járvány elpusztította a szőlők nagy részét. Alig akadt a térségben szőlőskert.

Az áldatlan állapotot a mai Csehország területéről (Szudéta vidék) érkező két főúr változtatta meg, Fröhlich Albin és Wersebe Hartwig, akik az 1880-as évektől nagyszabású szőlőskert-telepítésekbe fogtak. Ők telepítették az Erdélyi, Járdovány, Muskotály fajtákat.

A szőlőskertek létesítése nem a mai megszokott formában történt. Diószeg



A legősibb szőlő a Madéria

mes szemeket hagyták a felszínen. Ily módon az új, immár nemes tőke kezdett el fejlődni. Ezzel a módszerrel telepítettek be nagyon sok szőlőt Sarmaságra. A már említett nemések telepítették be a Pócsik hegy egy részét, a Bajzát és a Palántszőlő oldalt. A főnemesi családokról tudjuk, hogy komoly borászatuk volt. Budára és Bécsbe szállították boraikat. A mai kastély pincéje tele volt finomabbnál finomabb borokkal. Azt mondják az idősek, hogy amikor az oroszok bejöttek Sarmaságra, a pincében található hordókba lőttek, amelyekben olyan sok bor volt, hogy a katonák térdig álltak a borban. Sokan annyira megrészegedtek, hogy bele is fulladtak. A megmaradt jó hordókat majd a falu népe elhordta.

Az 1960-as évektől „angol szájra” oltották az elvadult szőlőkbe a nemes alanyokat. Új fajokat honosítottak: Slanca, Savignon, Chasla, több fajta Királyleányka. Csak Sarmaságon honos a Királyleányka egyik fajtája amit Bai Mihály hozhatott ugyancsak Diószegről. Mondták neki, hogy milyen szőlőt kapott, de elfelejtette, ezért a sarmaságiak az ő becenevéről Szucsit szőlőnek nevezték el. Így ismerik ezt a szőlőfajtát a mai napig. Az 1960-as évektől, miután a kollektív gazdaság elvette a szőlőskerteket, nagy kiterjedésű, teraszos szőlőskerteket telepítettek nemes fajokból. A szilágysomlyói állami szőlőfeldolgozó gyűjtőtelepet létesített a sarmasági kastély körül, a pincét pedig borospincének használta. A környező falvakból is ide hozták a beszolgáltatásra szánt termést. Sokszor 50-100 szekér is várta a sorát, hogy leadhassa a szőlőt. A sajtolósínbén 8-10 hatalmas sajtó dolgozott rendületlenül. Az első pincemester Székely bácsi volt.

A módosabb gazdák először csak a szerszámoknak készítettek valamiféle tárolót, ebből alakultak ki a későbbi pincék. Eleinte nem voltak szabályos pincesorok. Mindenki a saját területére épített pincét, lehetősége szerint.

Az első pincék a Szálláson épültek. A gazdák kiásták a pince helyét, majd Dersidáról puha követ hoztak, mások a Dübögőről (nagy erdő) hoztak valamivel keményebb köveket s abból rakták ki a pince belsejét. Ezt legerendázták, majd napraforgókóróval befedték, s hordtak



rá venyigét. A venyigés tetőt évente javígtatták, pótolták friss vágásból. Később a nagyobb gazdák prэшházat emeltek. Tóth Ferenc, akinek több mint 1 ha szőlője volt, nagy méretű medveprést készített. Ebbe a présbe több mint 500 kg szőlő fért el. A prés fából készült s nagy súlyokkal nyomtatták. A pince fölé épített prэшházak után már emeletes pincék épültek. Divatba jött a kétszárnyú, keményfa ajtók készítése is. Ezekhez Andor gépész nagyméretű zárat készített, amelyekhez félkilós kulcsok jártak.

Ma már a módosabb gazdák igazi házakat építenek. Ahol van villanyáram, ott hűtőszekrény, televízió, bebútorozott szobák várják az odalátogatókat. Sarvaságon úgy tartják, hogy annyi pince van, ahány házszám a faluban.

A szürettel járó szokásokat sokféleképpen megörökítették már, ezért én erről nem írok. Azt viszont leírnám, hogy hogyan alakult egy egyszerű szőlősgazda mindennapja. A gazda reggel ellátta a



Sajtó 1932-ből



id. Dull József pincéje

jószágokat, majd vette a hegyre járó börtarisznyát, egy darab kolbászt vagy szalonnát minden vele járóval együtt. Egy literes üveget és egy marék szalmát szintén magával vitt. A szőlőskert sok esetben 2-3 km-re volt a házától. Ott dolgozgatott estig. A nyitott tüzelőhelyen tüzet rakott szalmából, venyigéből, öreg szőlőtövekből s a borával öblögette az elkészített finomságot, „hogy ne gondolja a gyomra, hogy a kolbászt a kutya ette meg.” Este egy liter bort hazavitt, ellátta ismét a jószágokat és elballagott a fonóba, nem felejtve a bort magával vinni.

Sajátos szokás volt Sarvaságon, hogy a bűnbánati alkalmakat csak reggel tartották. Az emberek reggel, harangozáskor elindultak a templomba, de vitték magukkal a szerszámokat is. Ezeket a templom oldalának támasztották, majd bementek az isten-

tiszteletre. Az alkalom után már nem mentek haza, hanem ki a hegyre, vagy a kukoricásba kapálni. Az esti harang hiába szólt volna, mert a szőlős gazda úgy sem tudta megállni, hogy ne kóstoljon finom borából, pityókos állapotban pedig nem illett az Isten házába menni. Így aztán elmaradtak az esti bűnbánati istentiszteletek.



Új pince

Hogy mennyire szerették a pincejárást, azt egy történettel szeretném bemutatni. Egy alkalommal apa és fia kiment a hegyre, annak rendje és módja szerint. Ekkor már nem literes üveget vittek magukkal, hanem a divatos három literes demizsont. Egész nap dolgozgattak, iszogattak. Hideg volt, tehát a bort megmelegítették s úgy itták. Estére teletöltötték a demizsont s elindultak nagy „gyöngyvirágosan” hazafelé. Fele úton mondja a fiú: „Idesapám, én innék egy kis bort”. Az apa válaszolt: „Én is fiam, de nem kezdhethjük meg a demizsont, mit mond majd otthon idesanyád”. Rövid tanakodás után úgy döntöttek, hogy jobb lesz ha visszatérnek a pincéhez. Visszacaplattak tehát, újra tüzet csiholtak, bort hoztak, megmelegítették és iszogattak.

A szőlőtermesztés és a bor előállításának szeretete ma is elevenen él a sarmaságiak körében. Sokan előrehaladott koruk ellenére is ragaszkodnak a szőlőskertek megmunkálásához. Ez a helyi hagyomány talán több figyelmet is érdemelne a szakértők részéről, hiszen mindaz, amit elmondtam, noha igaz, kiegészítésre szorul. Jó lenne szakszerűen dokumentálni az ezzel kapcsolatos ismereteinket a jövőendő számára. Ehhez a munkához remélem, hogy magam is hozzájárultam írásommal.

LUCZA ISTVÁN
lelkipásztor

Sertés vemhességi naptár

(114 nap átlagos vemhességi idővel számolva)

búgatás	január	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
fiálás	ápr.-máj.	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
búgatás	február	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28			
fiálás	máj.-jún.	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22			
búgatás	március	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
fiálás	jún./júl.	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
búgatás	április	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
fiálás	júl./aug.	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
búgatás	május	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
fiálás	aug./szept.	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
búgatás	június	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
fiálás	szept./okt.	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
búgatás	július	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
fiálás	okt./nov.	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
búgatás	augusztus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
fiálás	nov./dec.	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
búgatás	szeptember	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
fiálás	dec./jan.	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
búgatás	október	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
fiálás	jan./febr.	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
búgatás	november	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
fiálás	febr./márc.	23	24	25	26	27	28	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
búgatás	december	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
fiálás	márc./ápr.	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24

Vetési naptár

Faj	Vetés mély-sége	Távolság a sorok között	Ritkítás/telepítés tőtávolság	Naptár
Sárga-répa	0,5-1 cm	15-25 cm	3-5 cm- Nantes 5-8 cm- Flakker	Fólia takaró alá: február-március
				Betakarítás: június-július
				Vetés szabadba: márc., júl. (késeinek)
				Szüret: június és november között
				Fólia takaró alá: okt.-nov. végén
				Betakarítás: május-június
Zeller	0,5-1 cm	40 cm	30-40 cm	Palántanevelés beltéren: febr.-márc.
				Fólia takaró alá: február-március
				Kiültetés: április végén-május
				Szüret: augusztustól novemberig
Tavaszi fejes káposzta	2 cm	40 cm	40 cm	Palántanevelés: közép-jan.-febr.
				Kiültetés: március-április
				Szüret: június-július
Karfiol	2 cm	60-70 cm	60-70 cm	Vetés: március-június
				Kiültetés: június-augusztus
				Betakarítás: július-december
Téli karfiol	2 cm	60-70 cm	40-50 cm	Enyhe tél/fólia
				Az ültetés: május-június
				Kiültetés: július-augusztus
				Szüret: március-június
Spenót	2 cm	25-40 cm	10-15 cm	Vetés szabadba: augusztus közepétől októberig (fajtától függően)
				Szüret: október-április jövőre
				Vetés szabadba: februártól ápriliséig (Fajtától függően)
				Betakarítás: május-június

Faj	Vetés mély- sége	Távolság a sorok között	Ritkí- tás/tele- pítés tőtávolság	Naptár
Áttelelő saláta	0,5-1 cm	30-40 cm	20-30 cm	Palántanevelés beltéren: nov.-jan.
				Kiültetés: január közepe-február végéig
				Szüret: március-május
Tavaszi saláta	0,5-1 cm	30-40 cm	20-30 cm	Fólia alá: febr. végén-április közepétől
				Kiültetés: április-május elején
				Betakarítás: május-június
Nyári saláta	0,5-1 cm	30-40 cm	20-30 cm	Vetés szabadba: április közepén-június közepén
				Átültetést (vagy-ritkulás): június-július
				Betakarítás: július-szeptember közepéig
Fejes Saláta	0,5-1 cm	30-40 cm	20-30 cm	Vetés szabadba: július-augusztus közepe
				Átültetés (vagy ritkítás): augusztus
				Szüret: szeptember-október
Téli saláta	0,5-1 cm	30-40 cm	20-30 cm	Vetés szabadba: augusztus-október
				Átültetés (vagy-ritkítás): október
				Szüret: március-május
Metélő- saláta	0,5-1 cm	20-30 cm	15 cm	Vetés szabadba: március-szeptember
				Szüret: április-október
Dinnye	2 cm	75 cm és 1 m	75 cm és 1 m	Palántanevelés beltéren: február-április
				Kiültetés: április közepe-május (általában a 100. napon)
				Betakarítás: június-július
				Vetés szabadba: május
				Betakarítás: július-szeptember
Petre- zselyem	0,5-1 cm	15-20 cm	10-15 cm	Vetés a szabadba: esetleg február vége, március-május
				Betakarítás: május-július közepe

Receptek

Paradicsomos sütemény

Hozzávalók:

A tésztához: 10 evőkanál napraforgó olaj, 10 evőkanál cukor, 1 dl (10 evőkanál) paradicsomlé, 1 kávéskanál szalakáli, 3 evőkanál tej (ebben futtatjuk fel a szalakálit), 50 dkg finomliszt (20 evőkanál).

A krémhez: 5 dl tej, 3 evőkanál finomliszt, 25 dkg cukor, 25 dkg vaj.

Elkészítés:

1. A hozzávalókat összegyúrjuk, letakarva félórát pihentetjük.
2. A tésztát 4 egyenlő részre osztjuk, vékonyra kinyújtjuk, a tetejüket villával megszurkáljuk, a tepsi hátán megsütjük.
3. A krémhez a tejből és lisztből szokásos módon lassú keveréssel pépet főzünk, a tűzről levéve folyamatosan keverve kihűtjük.
4. A vajat a cukorral habosra keverjük.
5. Kanalanként hozzáadjuk a pépet.
6. A lapokat a krémmel megtöltjük, tetejét ízlés szerint (glazúrral) díszítjük.
7. Egy éjszakát hagyjuk puhulni.



Fehér-barna kifli

Hozzávalók:

3 dl tej

2 dl olaj

2 tojás

4-5 kanál cukor

élesztő

80 dkg liszt

só

kakaó (3-4 kanál)

Töltelék: lehet rahát, mák, dió, dzsem.

Elkészítés:

Felfuttatjuk az élesztőt egy kevés tejben (1 dl) kevés cukorral (1 kávéskanál), majd hozzákeverjük a liszthez (50 dkg), hozzáadjuk a 3-4 kanál cukrot a tejben feloldva, majd az olajat és a tojást.

Összekeverjük egy fakanállal egy mély tálban. A masszát kettéosztjuk. Felébe a megmaradt liszt több mint felét (20 dkg), a másik felébe a kakaót és a többi lisztet (10 dkg) keverjük és mindegyikből 6-6 cipót készítünk. Ezután kinyújtjuk az egyik barna cipót kör alakúra majd egy fehérret is és egymásra tesszük. Megnyomkodjuk a nyújtóval és 8-ba osztjuk. A szélére tesszük a tölteléket és befele sodorjuk. Sütés előtt 1 órát kelni hagyjuk. Mikor megsült melegen cukorszirupba mártjuk és megszórjuk kókuszreszelékkel. Nagyon finom!





Zena (kávés sütemény)

Hozzávalók:

8 tojás,
20 dkg cukor,
20 dkg pergelt dió,
2-3 kanál liszt,
1 sütőpor.
Ezt felforjűk piskótának.

Krém:

20 dkg vaj,
15 dkg cukor,
1 tasak vaníliacukor,
2 tojás sárgája,
1 kanál kávé

Kikavarjűk majd hozzáadunk 5 dkg darált diót. A krémet a piskótára tesszűk. (A piskótát kettőbe lehet vágni.)

Fehérhab: 6 tojás fehérjét, 45 dkg porcukrot gőz felett felforjűnk és ráöntjűk a krémre (lapokra).

Glazűr: 20 dkg cukor, 10 dkg vaj, 2 kanál kávé, 3 dkg kakaó.
Ha megfőtt, ráöntjűk a habra.

Bagolyszem

Hozzávalók: 35 dkg finomliszt, 3 db tojássárgája, 15 dkg margarin, 1 csipet só, 3 dkg élesztő, 1 dl tej.

A töltelékhez: 350 g magozott meggy, 25 dkg darált dió, 15 dkg porcukor, 1 csomag vaníliás cukor, 3 db tojásfehérje.



Elkészítés:

1. A lisztbe beletesszük a csipet sót és elmorzsoljuk a margarinnal.

2. Hozzáadjuk a tojássárgáját és a tejben felfuttatott élesztőt. Összegyúrjuk és jól kidolgozzuk a tésztát.

3. A töltelékhez összekeverjük a darált diót a porcukorral, a vaníliás cukorral, majd összedolgozzuk a keményre felvert tojáshabbal.

4. A tésztát három részre osztjuk. Egyenként kinyújtjuk a lapokat kisebb tepszi nagyságúra.

5. A tészta két szemközti szélére sorban meggyeszemeket rakunk. A tészta két szélét felgöngyöljük úgy, hogy közöttük kb. 8-9 centiméteres hely maradjon ki.

6. Közepére helyezzük a diós tölteléket. Előmelegített sütőben sütjük.

7. Tetejét porcukorral meghintjük, vékony szeletekre vágva kínáljuk.

Túrós-mazsolás sütemény

Hozzávalók:

2 bögre liszt

1 csomag sütőpor

1,5 bögre cukor

50 dkg túró

1/3 bögre mazsola

1 citrom

1 csomag vaníliás cukor

4 tojás

2 bögre tej

15 dkg vaj

Elkészítés:

A lisztet a sütőporral, a cukorral elkeverjük, a felét a tepsibe szórjuk, majd rámorzsoljuk a túró. Megszórjuk a mazsolával, ráreszeljük a citrom héját, megszórjuk a maradék liszttel, a tojásokkal elkevert tejjel, az olvasztott vajjal. Végül villával átmozgatjuk az alapanyagokat, hogy a tojásos tej minden részt átjárjon, és 170 C-os sütőben, 40-45 perc alatt pirosra sütjük. Ha elkészült, 10 percet pihentetjük és nagyobb téglalapokra vágva tálaljuk. Ízlés szerint, friss citromfűvel vagy mentával díszíthetjük.



NAGY EDIT

Te és az Isten

Gondoltál-e már arra, hogy milyen csodálatos a világ? Mennyire egész és mennyire tökéletes minden, amit nem az ember alkotott? Nézz meg egy virágot! A legegyszerűbbet: nézz meg egy hóvirágot!

Honnan tudja meg bent a föld alatt, hogy odakint már elment a hó s az ágak könnyező rügyein cinkék hintáznak a napsütésben? Nincs telefonja, rádiója sincsen, mégis értesül arról, hogy mennyire haladt a világ a tavasszal. Hideg föld öleli még a gyökeret, de már megindulnak benne az élet nedvei és moccan a csíra. Felüti kis zöld fejét a nyirkos falevelek alól. Kinő a szár, utána futnak a levelek. Zöldek. A föld nedvei összetalálkoznak a napsugárral és zöldre festik a hajszalereket. Aztán kinyílik a szár, kifeslik a bimbó, előkacag a virág. Kacag. Szinte hallani lehet.

Nézd meg jól, milyen szép! Milyen szép és milyen tökéletes. Ember-művész nem alkotott még hozzá foghatót, csak másolt. Egy láthatatlan nagy művész keze dolgozik körülötted.

Néztél vízcseppet mikroszkóp alatt? Mennyi ezer élet nyüzsög benne. Egy egész világ. Minden vízcsepp egy világ. Minden világ egy vízcsepp. Önmagáért való zárt egész. A Te szemedben céltalan, mert nem vagy művész. Művész csak egy van ezen a világon, egyetlenegy, aki alkot. Napról-napra, percről-percre, mindig újat és mindig ugyanazt.

Nézd a fát! Nézd a hegyet! Nézd meg a folyót vagy a tengert! És gondold el, hány milliárd vízcsepp van benne, hány milliárd vízcseppbe zárt világ! És aztán gondolj a csillagokra! Azokra, amiket ismersz, és azokra, amiket nem ismerhetsz. Tiszta éjszakákon nézz föl az égboltra: olyan éppen, mint a vízcsepp a mikroszkóp alatt. Minden csillag egy élő valami és köztük a Tied, a Föld, talán a legkisebb. Gondold csak el, hány milliárd vízcsepp lehet még ezen az egyen kívül, amit ismersz.

És akkor gondolj szájalommal azokra, akik el akarják hitetni Veled, hogy nincs Isten.

Nincs, mert ez, vagy amaz így történt. Mert romokban fekszik a házad. Mert meghaltak sokan, akiket szerettél. Mert kevés a kenyér. Mert sok a nyomorúság. A világban, mondd, nincsen igazság. És a Te világot érte alatta. A Te külön világot, ezt az aszfaltos, vízvezetékes, órabéres és gyárkéményes világot. A nyakkendő, nyúlszorkalapos, szénhiánnyal küzdő, műhelyszagú és paragrafusok közé zsúfolt világot. És elfelejtetted, hogy ezt a világot Te csináltad magadnak. Te és a többi emberek, és így egyedül ti vagytok felelősek mindazért, ami benne történik.

Istennek semmi köze a házakhoz és az órabérekhez, az általad feltalált bombákhoz és drótsövényekhez, semmi köze ahhoz, hogy kapsz-e nyugdíjat vagy sem és hogy meg tudsz-e élni abból a fizetésből, amit a többi emberek adnak Neked az önként magadra vállalt munkáért. Isten bele sem néz a számlakönyveidbe, nem törődik a gépeiddel és talán azt sem tudja, hogy létezik az egyik vízcsepp milliomodik porszemén egy úgynevezett társadalmi rendszer, amit mesterségesen fölépítettél magadnak és amivel most nem vagy megelégedve. Ő a csillagrendszerekkel és az ibolyák gyökerével törődik csupán.

Isten művész, aki megalkotta a világok milliárdjait és pillanatról pillanatra újakat alkot. Amit Ő alkotott, azért vállalja a felelősséget. Ott minden az Ő elgondolása szerint történik, tiszta és művészi törvények alapján. Ott nincsenek meglepetések és váratlan fordulatok. Nincs győzelme a gonosznak, mert nincs gonosz. Ezt a fogalmat az ember alkotta és emelte földöntúli alapzatra, hogy megbocsáthasson magának, ha ostobaságokat cselekszik. A sas nem gonosz, amikor lecsap a galambra. Fiainak viszi, hogy élhessenek. Művészi rendező keze igazította így a szerepeket, hogy ne szaporodhassanak el a galambok s ne egyék el az egerek elől a gabonát.

Az ember alkotott magának egy külön világot, a vízcseppek belül. Kiugrott a nagy együttesből, kivonta magát a művészi rendező keze alól, ácsolt magának külön színpadot, pingált magának külön díszleteket s maga osztja ki magának a szerepeket benne. Hát ne jajgasson, ha rosszul sikerül az előadás. Ha a kontár módon ácsolt kulisszák olykor rászakadnak és rozsdás szögekbe veri a fejét. Maga tette oda a szögeket.

Ha rosszul mennek tehát a dolgaid, ne csodálkozz. És főleg ne igyekezz Istenre hárítani a ballépések felelősségét. Szabad kez

kértél, s Ő, amennyire lehetett, szabad kezet adott. A lerombolt házakért, a drágaságért, a feketepiacért, a szénhiányért s azért, hogy pénz nélkül maradtál és vakarod a fejed: Ő igazán nem tehet. Talán nem is tud ezekről. Nem kíváncsi, hogy az Ő rendjén kívül, a sok milliárd vízcsepp közül az egyikben egy izgága kis moszatocska a maga önteltségéből mire végezte. Neki a hóvirágokra van gondja, meg a madarakra. A csillagokra és a fákra. Meg arra, hogy szüless és meghalj. És hogy a gyomrod – feltéve, ha mértéktelenségedben el nem rontottad – megeméssze az ételt, amit adsz neki. Nem felelős, ha szíved idő előtt megunja pumpálni a véredet, mert hanyagul és könnyelműen elrontottad felesleges izgalmakkal, amiket a magad bosszantására sikerrel kiagyaltál.

Egyáltalában: az Istennek hagyj békét saját világgoddal kapcsolatban. Nem várhatod, hogy Ő menjen oda hozzád, ha magad voltál az, aki fölényes emberi elmédre hivatkozva hátat fordítottál Neki. Te kell fölkeressed Őt, ha vissza akarsz Hozzá térni. Könnyen megleled, ha igaz és tiszta benned a szándék. Ha nem sértett hiúságotat és csalódott önzésedet akarod Neki elpanaszolni, hanem egyszerűen csak látni akarod Őt s megnyugodni abban, hogy van.

Ott leled mindég, a műhelyében. A vízcseppben, amit számodra alkotott. Csak nyisd ki a szemedet jól. Megtalálod a fűszálban, amikor éppen nő. A virágban, mikor a szirmait bontja. A pillangóban, ahogy szárnyra kél. Ott dolgozik.

És ha elég tisztán és elég egyszerűen állasz meg előtte, levette minden magadra aggatott bohóc-cicomát, amit társadalompolitikának, tudománynak vagy előítéletnek nevezel: akkor talán reád is néz. Talán még reád is mosolyog. Mélységesmély, szelíd művész-szemével végigsimogat és azt mondja:

– Bizony látom, rossz bőrben vagy fiam. Ideje volt, hogy visszatérj közénk.



FEJTÖRŐK



1. Három ember egy kávéházban kávéért rendel, ami fejenként 5 lejbe kerül. Összesen 15 lejt fizetnek. A tulajdonos felismeri őket és visszaküld a pincérrel 5 lejt. A pincér azonban, mivel nem kapott borravalót, mindegyiknek ad 1-1 lejt, 2 lejt pedig zsebre rak.

Így valójában mindenki 4 lejt fizetett, tehát összesen 12 lejt, 2 lejt van a pincér zsebében, $12+2=14$... Hova tűnt egy lejt?



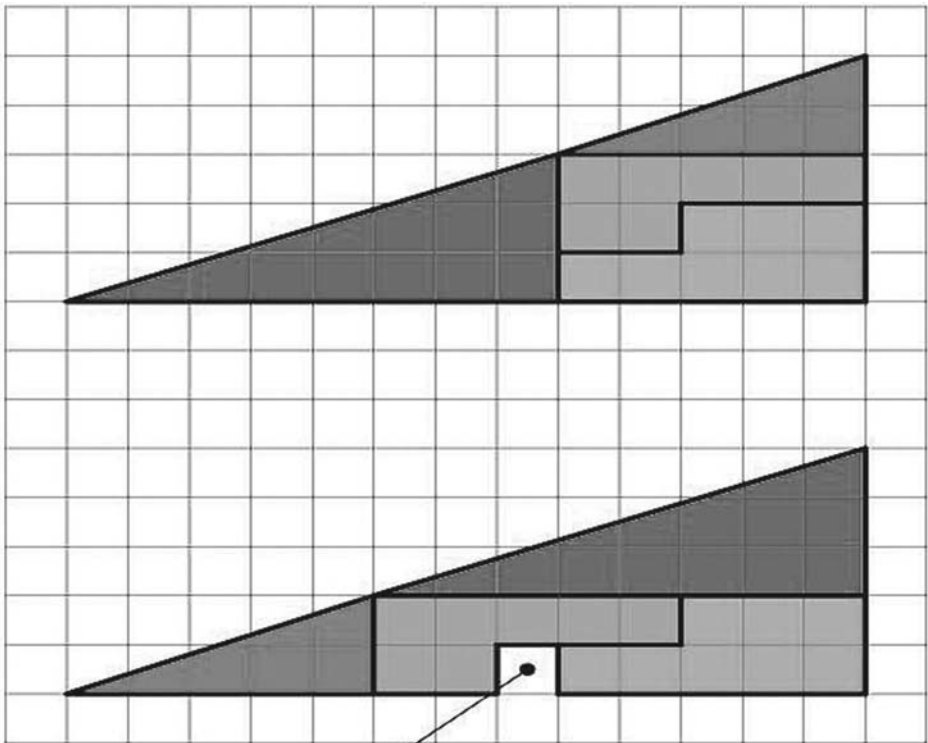
2. Jánosnak van 15 pár fehér és 15 pár fekete zoknija. Alakra teljesen egyformák, nincs jobb- vagy ballábás zoknija. A fiókban összekeveredett zoknik közül hányat kell kivennie a sötétben, hogy biztosan találjon legalább egy pár ugyanolyan színű zoknit?



© A megfejtéseket a rovat végén találjuk.



3. Marika édesanyjának van négy gyermeke: az első Júniusnak, a másodikat Júliusnak, a harmadikat Augusztusnak hívják. Mi a neve a negyedik gyermeknek?



4. Hogy tűnhet el egy darabka?

5. Van három doboz. Valamelyik dobozban cukorka van. Az egyik doboz piros, a másik zöld, a harmadik kék. A piros dobozon ez áll: „Ebben a dobozban cukor van”. A zöldön a felirat a következő: „Ebben a dobozban nincs cukorka.” A kéken ezt írja: „A piros dobozban nincs cukorka.” A feliratok közül csak egy igaz. Melyik dobozban van a cukorka?



6. Egy béka beesik a 30 méter mély kútba. Minden nap felugrik három métert, de kettőt visszacsúszik. Hány napra van szüksége a kijutáshoz?

-
1. Hova tűnt egy lej? A 3 ember fejénként 5 lejt fizetett, egyet-egyet azonban visszakaptak, tehát összesen 12 lejt fizettek ki. Ebből 10 lej van a tulajdonos kasszájában, 2 lej a pincér zsebében. Nem hiányzik semmi!
 2. Három zoknit kell találmra kivennie.
 3. Marika.
 4. A két kisebb háromszög nem hasonló, a belőlük kirakott nagy háromszög átfogója nem egyenes vonal.
 5. A zöld dobozban van a cukorka.
 6. A 28. napon kigurik a kútból.

Heidelbergi Káté

A Heidelbergi Káté egyik szerzőjének nevét kapjuk meg a keresztrejtvény vízszintes 39. sorában.

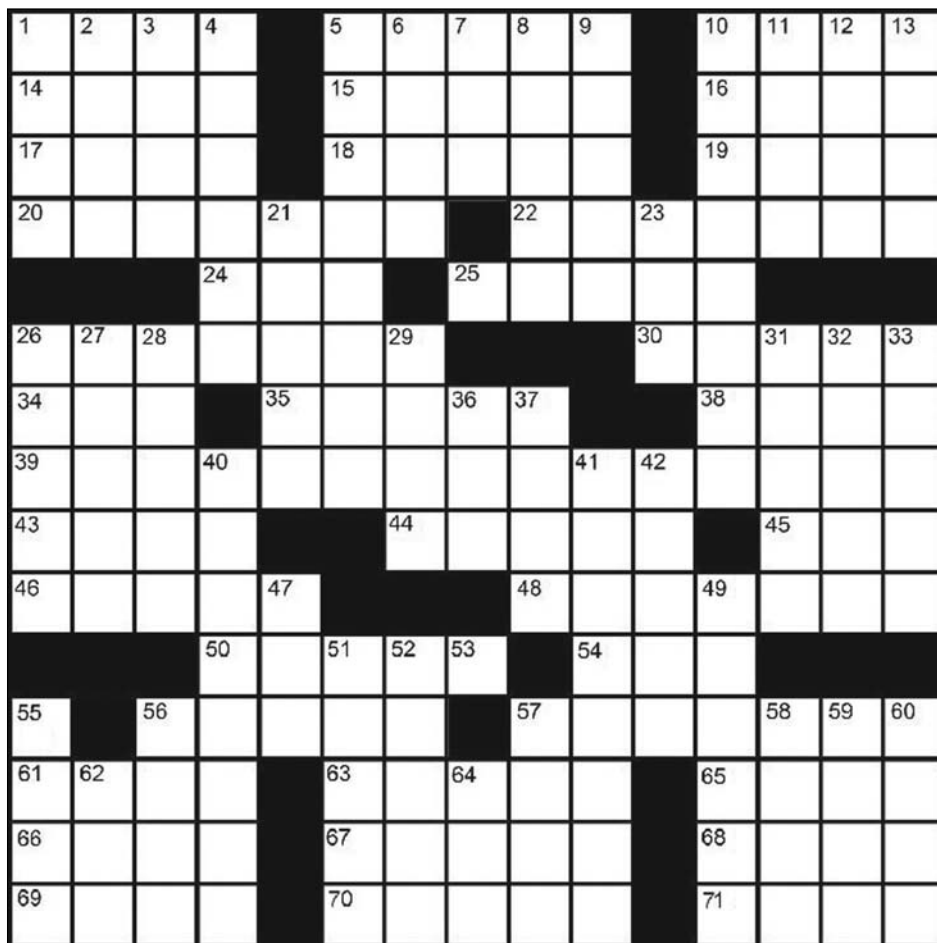
Vízszintes

1. ... Ferenc, író, újságíró, a „tiszteletbeli makai”. 5. Elhagyja a szobát.
10. A naptár egy fajtája. 14. A bor is ez. 15. Régiesen íratta.
16. Tapint. 17. Építmények állatok tartására. 18. Számítógépeket gyártó amerikai cég. 19. Hiányos matiné! 20. Örökség jelzője lehet.
22. Amerikai fotóművész. 24. Cipőbe, csizmába rakott ideiglenes pótlék. 25. Olasz almabor. 26. Csirketolvaj Wass Albert regényében.
30. Baranyai község kevert betűi! 34. ...-1 Breezy, repülőgéptípus.
35. Gorg ..., Málta köztársasági elnöke volt. 38. Nem erre. 39. A rejtvény megfejtése. 43. Ilyen óra is van! 44. Magyarországi község, határátkelő Horvátországba. 45. Áruforgalmi adó. 46. Sebesen eliszkoló. 48. ... Naiditsch, lett származású sakkozó. 50. 3150 római számokkal. 54. A magyar ábécé első három betűje. 56. Indiai férfinév.
57. „Jobb volna élni... a fák már arany kezükkel intenek nekem” (Kosztolányi Dezső). 61. ... avis, ritka madár. 63. ... Regius, római város Afrikában. 65. Jared ..., amerikai színész. 66. ... Turing, a modern számítógép-tudomány egyik atyja. 67. Angol kötény. 68. Apósok (rég.) 69. Német város a Rajna partján. 70. Kiköt. 71. Brazil kapus, labdarúgó.

Függőleges

1. Lengyel méz! 2. Görög mitológiai alak kevert betűi! 3. Korán 13. sűrűje. 4. ... kezelés, homeopátia. 5. Kitevőbe. 6. Francia település. 7. Falaz a végén! 8. Légies, könnyű. 9. Illó társad. 10. Vas ruhaakasztó. 11. Európai kulturális televízió-csatorna. 12. Alant. 13. Bizonytalan tárgyon. 21. ... Erika, magyar színésznő (szül. 1959). 23. Bróm és oxigén vegyjelei. 26. Szakember. 27. Szökik. 28. Portugál sikátor. 29. Nyitott, mindkét végén csúcsosan végződő, kis méretű

hajó. 31. Magyar férfinév. 32. ... Kálmán, Liszt Ferenc-díjas zongoraművész. 33. Gát románul. 36. Bosnyákul: őrült. 37. Kevert vasa! 40. ... Leslie, (1929-2009) angol színésznő. 41. Betűtípus. 42. Boltívekkel összekapcsolt oszlop vagy pillérsor. 47. Összezavart mór! 49. Jean-Pierre ..., francia politikus (szül. 1950). 51. Buddhista szerzetes, Szonggje uralkodó tanácsosa. 52. ... beach, spanyol szálloda. 53. Luxemburg nemzetközi gépkocsijele. 55. Heterogén népcsoport a Közel-Keleten és Észak-Afrikában. 56. ... Drescher, amerikai színésznő, rendező, író (szül. 1957). 57. Beteget gondoz. 58. Göbekli ..., régészeti lelőhely a mai Törökország délkeleti részén. 59. ... járó, a vasúti pálya különleges létesítménye. 60. Four ..., amerikai sörmárka. 62. Malom közepe! 64. Professzionális (röv.)



Női nevek

A rejtvényben női neveket találunk a függ. 8., 71., vízsz. 13., 17., 43. alatt.

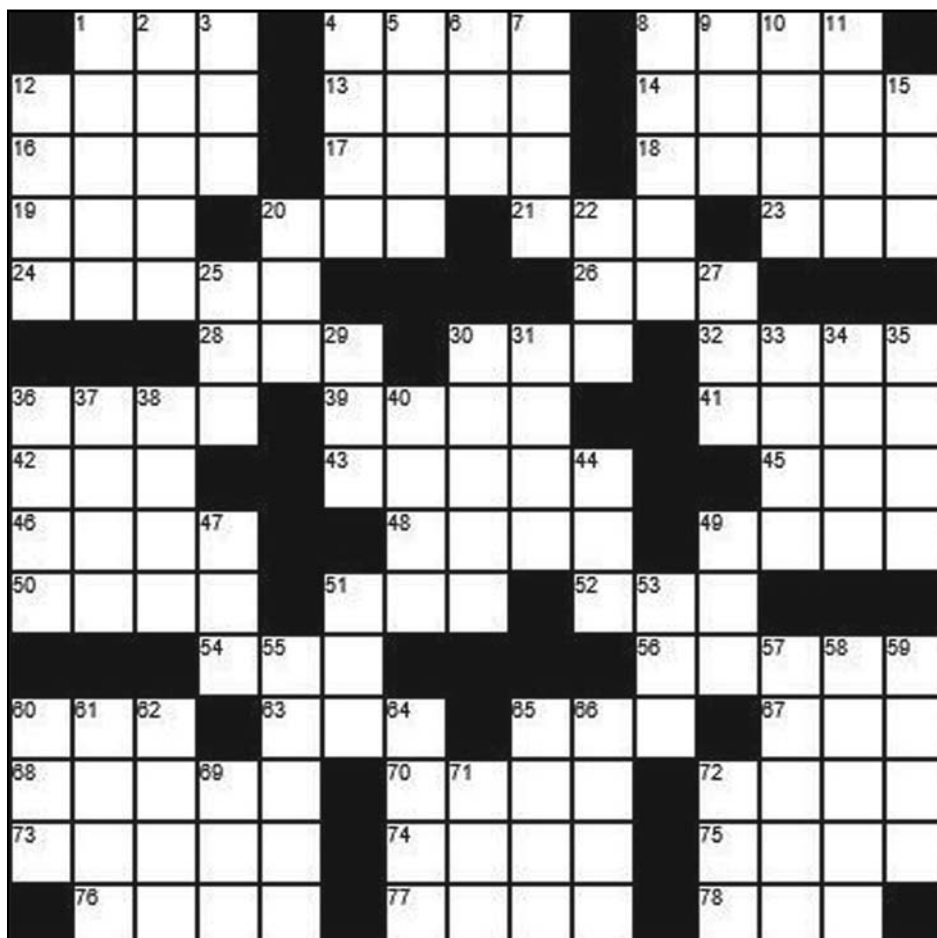
Vízszintes

1. Kopasz. 4. Csónak 8. Honfoglalás-kori település. 12. Lőfegyverrel tüzel a helyiségbe. 13. Női név. 14. Rápakol. 16. Benito a közepen! 17. Női név. 18. Szatmár megyei település. 19. Fejetlen béka! 20. Bankautomata. 21. Asszonyok. 23. Számítógépes tömörített fájl. 24. Nagyszerű. 26. Pakol. 28. ...-fut. 30. Lát angolul. 32. Német autómárka. 36. Irányába. 39. Sértetlent. 41. Néhányé. 42. ... ás. 43. Női név. 45. Magot szór. 46. ...vértés, város az észak-alföldi régióban. 48. A futóbab kapaszkodó indái. 49. Angol alap. 50. Őrizők. 51. Tokiói légitársaság. 52. Kínai darabja! 54. Íróállvány (rég.) 56. Az épület falán kialakított nyílásban elhelyezett, azt lezáró szerkezet. 60. Oxigén és berillium vegyjelei. 63. Kézi páncéltörő gránátvető. 65. ... hal, a felnövekvő kételtűek lárváállapota. 67. Bácsi. 68. Fejfedő. 70. Vágóeszköz. 72. Szakmai, speciális irányú tevékenység termék előállítására. 73. Valamint az ő személyére. 74. Nemes gáz. 75. ... Richárd, magyar kézilabdázó (szül. 1993). 76. Hibás varrógép teszi. 77. Trágya. 78. Kerti szerszám.

Függőleges

1. Település Bihar megyében. 2. Másik (latin) 3. Vörösbarna, sötétvörös. 4. Ház mögött van. 5. Nem mögém. 6. ... Turner (Hawkwind), angol zenész (szül. 1940). 7. Franciaországi település. 8. Női név. 9. Immáron. 10. Strázsál. 11. Becézett Dániel. 12. Felzárkózik. 15. Kálium, ittrium és foszfor vegyjele. 20. Űrmérték. 22. Porkolábja. 25. Fél elégia! 27. Spion ..., véres csata színhelye a második búr háborúban. 29. Szakít. 30. Autóversenyző.

31. Vulkán Szicília északkeleti részén. 33. Madár. 34. Kéz jelzője lehet. 35. Élete. 36. Trójai ..., cseles eszköz. 37. Elévül az elején! 38. Szépirodalmi folyóirat. 40. Fájdalom angolul. 44. Vonatkozó névmás. 47. Meztelen test ábrázolása. 49. Paszuly. 51. Ausztrál biztosító társaság. 53. Pánsíp románul. 55. Magyar fejedelem. 57. Sík. 58. Visszaeső. 59. Magasra növő gyomnövény. 60. Rendben van. (szleng) 61. A török ..., Benedek Elek meséje. 62. Előkapar a kezdetén! 64. Keleti ütős hangszer. 65. ... Musk, kortárs üzletember és feltaláló. 66. ... András, II. Rákóczi Ferenc ezredeskapitánya. 69. Menyasszony. 71. Női név. 72. Részben kibányász!



A keresztrejtvényeket készítette: WAGNER ERIK

Sudoku

		6						
8	3			9				4
5	9		7	6		3		1
			3	5	1	9		8
1		8		4	6			
9		1		8	3		4	6
6				1			5	9
						1		

	9							5
2						3		
	7	1			8			
			4			2		
		7	2		4	5		
		8			2			
			6			7	5	
		4						3
3							2	

Szókereső

A	K	M	E	E	O	C	S	M	V	S	T	V	L	N
B	L	O	N	T	I	K	O	L	Ő	U	W	C	L	K
R	O	I	Á	Z	N	L	F	C	M	N	T	É	K	B
M	V	R	M	K	L	B	U	T	A	Z	É	O	R	M
U	S	T	K	O	L	N	R	G	P	W	S	B	T	V
K	L	S	Á	L	O	M	B	U	P	I	M	N	B	C
O	P	Á	L	U	T	H	E	R	Á	N	T	O	T	T
K	R	O	V	Á	M	E	L	I	P	G	A	L	T	S
T	Y	U	I	K	R	N	Á	P	P	L	I	G	C	N
U	I	S	N	É	P	T	I	P	Á	I	N	K	R	E
B	A	R	O	N	R	O	K	D	N	O	I	L	E	M
P	B	V	G	R	I	Á	Z	S	T	R	T	L	B	Á

Három reformátor nevét találhatjuk meg a fenti rejtvény függőleges vagy vízszintes soraiban (Luther, Kálvin, Zwingli).

ARANY JÁNOS

Év utolján

Kifelé az évnek a szekere rudja,
Pályáját a nap is csak robotban futja,
Csak azért jó fel, hogy a gondját kivesse,
Ahol a reggel van, ott a dél, az este.

Mehetsz, mehetsz jó év! amit hoztál, vidd el,
Megalégedtem már sovány böjteiddel;
Egy szó nem sok, azzal sem marasztlak téged:
Kivánok jó utat s jó egészséget. –

Mi örömet adtál? Mi emléket hagytál?
Annyit se nekem, mint a tavalyi naptár,
Mely hiába mondja; hogy: „csütörtök, péntek”,
Ha egyszer ledobtam, belé sem tekintek.

Menj! hadd tudjalak a többi után sorba,
Legalább nem esett életemen csorba:
A kopár sivatag, hol nem látni zöldet,
Legalább nem hagyja lyukasan a földet. –

(1852)

HUMOR

Tréfás történetek

I. Professzori igehirdetést hallgat a Teológia dísztermében a népes gyülekezet. Teológusok, a városból többnyire idős hölgyek, teológusok után érdeklődő „eladó” leányok a gyülekezet tagjai. Istentisztelet után, a díszterem előtt nénikék sokasága veszi körül az igehirdetőt. Dicsérik a prédikációt. Áradoznak, lelkesednek (lelkesítenek) a prédikáció gazdag tartalma, magyaros fogalmazása miatt. A professzor elégtétellel és rejtett mosollyal fogadja a dicséretet és egyiktől csendesen megkérdezi: mi volt olyan szép a prédikációban? Hízlegően hangzik a válasz: a professzor úr olyan szépen mondta ki ezt a szót, hogy Jeruzsálem.

II. Szieszta-pótló a teológusok számára a konviktusi ebéd utáni egészségügyi séta. A teológusok csoportokba verődve járkál körül a város főterét. Van, aki jövődöbeli párjával kézen fogva sétál. Az idős professzor magányosan, hátratett kézzel sétálgatva figyeli a teológusait, ki kivel és hogyan sétál. Miután a professzor megtelik élménnyel, a Teológia bejáratánál sétálva várja teológusait. Le is szólít egyet közülük: kedves fiú, láttalak a városban. A teológus válasza: én is láttam a professzor urat. Professzor: de én téged nem jól láttalak, mert egy leánnyal kézen fogva sétáltál. A teológus: abban nincs semmi rossz, ha fényes nappal egy leánnyal kézen fogva sétálok. A professzor: jajj fiam, azt nem szabad, mert abból nagy baj lesz. A teológus: mi az a nagy baj? Professzor: hát fiam, az a nagy baj a házasság.

III. Hétvégi esküvő van a gyülekezetben. A lelkipásztor elvégzi az esketési szolgálatot és este részt vesz a lakodalmi vacsorán. Miután imádsággal megnyitja a vacsorát, a lakodalmi hangulat magával ragadja a lelkipásztort, aki ily módon elég későn köszön el az ünneplő közösségtől.

A következő nap, vasárnap lévén, a megszokott időben templomi istentisztelet. Istentisztelet után kört alkotva a férfiak az utcán várják a templomból kijövő lelkipásztort. A kézfogás után mindenről

szó esik. Egyszer, beszéd közben egy idős bácsi a lelkipásztor felé fordulva ezt a megjegyzést teszi: tiszteletes úr, maga a mai igehirdetéssel szalmázott. A lelkipásztor válasza: bácsikám, hevert marhának a szalma is jó.

IV. Bőr csizmában és priccses nadrágban szolgál a lelkipásztor. Ilyen a falusi ember ünnepi öltözete is. Szép a lelkipásztor igehirdetése, tetszik a gyülekezetnek. Élete is egy igehirdetés. A több évtizedes gyülekezeti szolgálat egy családdá kovácsolta gyülekezet és lelkipásztor életét. Természetes dolog az, hogy minden istentisztelet után, a templom előtt a férfiak jól elbeszélgetnek a lelkészükkel. Van amikor az időjárásról esik szó, van amikor hétköznapi dolgaikat beszélük meg, vagy az igehirdetésre, esetleg a lelkipásztorra nézve tesznek értékelő megjegyzéseket. A legnagyobb „dicséret” egy idős férfi ajkáról hangzik el: tiszteletes úr, maga éppen olyan nagy paraszt, mint mi vagyunk.

V. Hét közben egymás után temetési szolgálata van a lelkipásztornak. Az ötödik temetést követően, szombat lévén esküvő van a gyülekezetben. A sok hétközi temetési szolgálat gondolat-körében maradva a lelkipásztor így szólítja meg az ifjú párt: Kedves Gyászoló Testvéreim! A kimondott szót nem lehet visszavonni, de ki lehet igazítani, javítani. A lelkipásztor megismétli a megszólítást: Kedves Gyászoló Testvéreim! Jól hallottátok, mondja. Hiszen a mai napon a menyasszony gyászolja a leányságát, a vőlegény pedig a legénységét.

(Jóska bácsi)



Templomban

A falu lelkésze templomból kijövet látja, hogy Miska bácsi mint mindig, most is részeg.

- Miska bácsi, mikor szokik végre le az alkoholoról?
- Öreg vagyok én már ahhoz, hogy leszokjak róla.
- Leszokni soha nem késő!
- Akkor még ráérek...

Vallásórán a becsületről tanulnak a gyerekek. A pap feltesz nekik egy beugratós kérdést:

– Gyerekek, ha én eladom a házamat, autómat, mindenemet, és a pénzt a templomnak adományozom, akkor ettől már a mennybe jutok?

– Neeem! – felelik a gyerekek.

– És ha minden nap kitakarítom a templomot, és gondozom a kertjét, akkor ez már elég ahhoz, hogy a mennybe jussak?

– Neeem! – válaszolják ismét.

A pap büszkén néz a gyerekekre:

– Tehát, mondjátok meg nekem, mi kell ahhoz, hogy a mennybe jussak?

Egy kisfiú rávágja:

– Először is meg kell halnod!



A gyerekek arról tanulnak a vasárnapi iskolában, hogyan teremtett Isten mindent, beleértve az embert is. Jancsit nagyon érdekli a történet, főként az a rész, amelyik arról szól, hogy Évát Ádám bordájából teremtette az Úr. Pár nappal később, egy délelőttön anyukája látja, hogy Jancsi még mindig az ágyban fekszik, látszólag betegen.

– Mi a baj, Jancsi?

– Hát... Fáj az oldalam... Azt hiszem, feleségem lesz.



Elmegy egy férfi a paphoz:

– Atyám, azt hiszem, a feleségem meg akar mérgezni!

– Ne aggódj fiam, beszélek a fejével!

Másnap ismét találkozunk:

– Sikerült a feleségemmel beszélnie?

– Igen, felhívtam telefonon, három órán keresztül beszéltem vele.

– És, Ön szerint mit csináljak?

– Szerintem fiam, inkább idd meg a mérget...



Vallásórán Isten ajándékairól kellett írni a növendékeknek. Az egyik a következőket írta: – A jó Isten kétszer ajándékba ad nekünk fogakat. Harmadszor már fizetnünk kell érte.

Peti megkérdezi vallásórán: – Tiszteletes bácsi, a bolhát is a jó Isten teremtette?

– Természetesen, a bolhát is.

A kisfiú elgondolkodik:

– Nem mondom, babramunka lehetett....



A szegény vidéki lelkész hazamegy, és látja, hogy a felesége egy szép új ruhát próbálgat a tükör előtt. Meglátva az árcédulát, rémülten felkiált:

– Hogy tudtad ezt megvenni? Tudod, hogy nem engedhetjük meg magunknak!

– Jaj drágám, – feleli az asszony – megláttam a kirakatban és szinte magához vonzott. A következő pillanatban már a próbafülkében találtam magam, és – ez csakis az Ördög műve lehetett – valaki azt súgta, hogy: „Fantasztikusan nézel ki ebben a ruhában!”

– De, jól tudod, hogy ha az Ördög megkísért, hátat kell neki fordítanod!

– Igen, de azt mondta, hogy hátulról is jól nézek ki benne!



Mi mit jelent?

Az apuka először viszi a hatéves kisfiát a templomba, aki állandóan kérdezősködik, amint leülnek.

– Apu, mit jelent az a sok szám ott a falon?

– Azokat az énekeket fogjuk énekelni, kisfiam.

Elhallgat a harang, jön be a lelkész, a gyerek újra kérdez:

– Apu, mit jelent az, hogy már nem szól a harang?

– Hogy kezdődik az istentisztelet, kisfiam.

A lelkész megy fel a szószékre, a gyerek megint kérdez:

– Apu, az mit jelent, hogy azon a bácsin olyan fekete köpeny van?

– Azt, hogy ő a lelkész, és ő fog prédikálni. A lelkész felolvass a Bibliából, aztán becsukja, és lecsatolja a karóráját, és kiteszi maga elé a szószék karfájára. A gyerek megkérdezi:

– Apu, az mit jelent, hogy kitette oda a karóráját?

Az apa szomorúan:

– Nem jelent az semmit, kisfiam...

A Krisztus csodatételeiről szóló prédikációban arról beszél a pap az ámuló híveknek, hogy Jézus 5 árpakenyérrel és 3 hallal jóllakott 500 embert. A mise után a sekrestyés epésen megjegyzi, hogy a Bibliában nem 500, hanem 5000 ezer emberről van szó.

– Na és – mondja a plébános. – Ezek az ötszázat sem hitték el.



Két ember beszélget. – Mondd, te kijössz a fizetésedből? – Hát kijönni kijövök, csak bemenni nem tudok már sehova...



Feredőn voltam

Mondtam az asszonynak, az idén elmegyek feredőre, ha ő nem is jön.

Mifelénk mán így mongyák az üdülést, legyen az hegyekben vagy víz mellett. Nyugdíjas jeggyel meg is tehetem. Rég nem vótam mán, úgy tíz éve annak.

No de leesett az állam, amiko' odaértem: a gyönyörű helynek vége! Ahogy leszálltam a buszról, mán láttam, hogy nem az, ami régen várt. Az egyik épület körbe-körbe volt véve állásokkal, a másik tetejét épp akkor fedték. Az a fenyőkkal s virágokkal teli park összevissza túrva, mindenütt lövészárkok. Rajtuk keresztül deszkákon közlekedtek az öregek, egymás kezét fogva, hogy le ne essenek. Én is egy ilyen pallón mentem át éppen, nagy valizámmal, amikor hátam megett megmordult egy gépezet. Úgy hányta maga után a köveket, betont, sárt, mint egy megdühödött ember. El is tanálta poggyászomat egyik. Én osztán, usgyi, futás a recsepció felé, amerre az egyik munkás mutatott!

Hát ott bizony vártam vagy két órát. Ahogy leültem, azonnal elaludtam a díványon, úgy rázott fel a portás, hogy: Itt a doktornó! De ne mongyam, hogy itt mindenki mán csak románul beszél. Elég baj ez nekünk nyugdíjasoknak, hogy mán – ahogy mongyák – erre sincs kedvezmény. No de szerencsésen megérkeztem az ötödik emeletre – gyalog, magam után vonszolva kufferemet, mely mire feljutottam majd szétesett a sok megrázkódtatástól. Aztán bepakoltam egy bádogszekrénybe, ami úgy nézett ki, mint odahaza az én nyúlketrecem.

Négyen vótunk a szalonban: én, egy székel, egy módvai és egy oltyán. No, gondoltam magamban szépen összehozott a sors bennünket. De bárcsak ne hozott vóna!

A borsóvacsora után, amék úgy nézett ki a tángyér fenekén, mint feleségem babos kötője: itt egy bab, ott egy bab, még éhesebb lettem. De szerencsére vót nálam egy kis hazai szalonna, mit az útra csomagoltam. Mikor kinyitom a bicskámat, hogy vágjak egyet, hát ott terem szájamban az oltyán, hogy neki is kell sonka. Nem tudtam addig, hogy náluk csak sonkából áll a disznó – szalonnája nincs. Hát a pofátlannak levágtam egy darabot, pedig többet nyomott egy mázsánál.

Éjszaka aztán rettenetes hortyogásra ébredtem. A szóban forgó atyafi úgy fűjt, süvített, fortyogott, mint a pájinkafőző kazánnya. Fél kettőig el sem aludtam. Reggel pedig arra ébredtem, hogy a fürdőben óbégat türülködő után.

– Nics szapuny, nics proszop – méltatlankodott a Nagy Kazány (mert így neveztük el ketten a székel komával).

Hogy aggyak én neki egyet, mert ő nem hozott. Há mán hogyne! Éppen a feleségem féltve őrzött, külön ilyen helyzetekre a sifonyba félretett foltir türülködőjét adnám neki?! Igaz, mondtam is asszonynak, hogy jó a szóttes is, az a jó eredeti vászony, mert az súrolja meg istenigazából az embert. De ilyen helyré, ilyen kell – úri nyomorúság.

Mentünk osztán reggelizni. A lift el vót romolva, hát gyalogoltunk lefelé, ki ahogy tudott: sántikálva, korlátba fogózva. Az udvaron átsegítettük egymást a gödrökön, pallókon és máris ott vótunk az ebédlő előtt: több százan. Cukrosok balra, szívesek jobbra. Becsődültünk egymást nyomva, hogy helyünk legyen. Finom reggelit szerváltak: egy karé kenyeret és egy főtt tojást. Nem is rágódtunk sokat rajta. Következett a reggeli torna. Mi a székellyel mindenhová együtt mentünk. Mivel ő előttem jött, már mindent és mindenkit ismert. Elvezetett a tornateremig. Mikor odaértünk, csak látom, hogy bent már nagyban folyik a torna: egy csomó öregasszony csakúgy kigatyában himbálja fonnyadt izmait, tekeri ferde derekát, csóválja fehér fejét. Mintha drótra lettek vóna fűzve! Na, ez szép látvány az egytojásos früstök után. Csakúgy csattogzott róluk a verejték, ahogy kifelé jöttek.

– Nincs mese, mán itt ájsze tornázni köll – mondta újdonsült komám és betuszkolt a terembe.

Jól mozgunk üres hassal.

Utána séta következett, de bukdácsolás lett belőle: itt bucka, ott gödör. Sehol a régen látott sétány sima porongya s hiányosak lettek a szép szál székelty fenyők is.

– Mért jöttem én idáig – gondoltam magamban. Odahaza is botladozhattam vóna a szőlőhegyig meg vissza. Az nem kerülne ennyibe.

– Ne búsulj koma, ezután jön a mofetta meg a villanyos áram.

– Mi az a villanyos áram? Régen nem vót ilyen kezelés.

Osztán megláttam milyen is az, de úgy féltem a drótot kezembe fogni, hogy majd összetojtam magam. Hát még mikor bizsergette testemet!

A mocketta, ahogy itt a többiek mongyák, az igen! Az úgy ellágyított, hogy ki kellett vigyenek a levegőre.

– Na, szépen kezdődik a kezelés – gondoltam magamban.

Végre dél van, mert mán úgy kopog a szemem az éhségtől, mint bádogtetőn az esőcseppek. Mint csürhe, mint éhes disznók úgy menünk a vályúhoz. Bent meleg, pára, konyhaszag. Alig kaptunk a góbéval helyet, szerencsénkre vitt az oltyán magával minket. Mármint, úgy esett, hogy a hátunkhoz került és egyenesen az első asztalnak nyomott.

Jött a leves, láttuk a tángyér alját. Mindenki szűrcsölt, csámcsogott, hangoskodott. Ennyi hangos nyugdíjast életembe nem láttam. Biztosan a jó levegő teszi!

– Linistye! – ugrott fel az egyik asztaltól egy nagy behemót ipse. Azt mondta románul, hogy úgy eszünk, mint a disznók.

Mindenki elhallgatott hirtelen. Jól megmondta a kolonel, mert az vót. Láccik, hogy parancsolni tanult.

A második fogás valami vízbefőtt krumpli lett. Ehhez sem kellett bicska, hiába hordtam mindig magamnál.

– Ezen is hamar túlestünk. Gyere Palikó, keressünk valami harapnivalót.

Mint mondtam, ő már jól kiismerte magát a környéken. Elmentünk egy olyan tornácra (teraszra, ahogy itt mongyák) és jól belaktunk sült kolbásszal, mustárral. Még vacsorára is csomagoltattunk bé magunknak belőle.

– Ördög vigyé mán el a kolesztérin szintyét – dünnyögte nagy ájtatosan Árpi. Mert úgy beszél ő is, mint a székeltyek, á betűsön.

– Jó-jó, akko’ mán egy sört is megihatnánk – ajánlottam én.

– Ájsze, kettőt is!

Csudamód értettük egymás nyelvét új barátommal. Nagyon jól telt a többi fürdőzés is. Jövőre, ha Isten éltet, mindketten ott leszünk!

(Pali bácsi)



Sanyi bácsi biciklizik, megállítja a rendőr.

– Bátyám, meg kell hogy bírságozzam, mert ittasan kerékpározik, nincs lámpája, laza a kormány... 200 lej a büntetése.

Erre elkezd nevetni a bácsi, a rendőr nem bírja szó nélkül és megkérdi:

– Hát most min nevet?

– Mögöttünk jön a Józsi, de őneki még biciklije sincs, ő mit fog fizetni...



Vendéglőben a vendég olvassa az étlapot, de semmit sem ért a hangzatos elnevezésekből. Végül odainti a pincért.

– Méltóztatik parancsolni valamit?

– Igen, egy nagy szótárat kérek...



Temetnek egy 97 éves embert, 90 éves felesége zokog a sírnál. A szomszédasszony megböki:

– Mondtam, hogy ne menj hozzá, legénykorában is már köhécselt!



A szektás prédikátor meséli a híveinek:

– A múlt hétvégén repülőgépen utaztam, és egyszer erős légörvénybe kerültünk. Még a gyakran repülő utasok is egészen megrémültek. Egy kétségbeesett asszony, látva a kezemben a Bibliát, megszólított: „Atyám, tudna valami vallási szertartást végezni, hogy megmeneküljünk?” Nos, azonnal gyűjtést rendeztem...



– Miért nem nősül? – kérdezi a lelkész az agglegényt.

– Mert a mai lányok olyanok, mint a mezei virágok a Szentírásban.

– Hogyhogy?

– Mert ők sem nem szántanak, sem nem aratnak, mégis pompásabban öltözködnek, mint Salamon az ő dicsőségében.



A misszionárius, aki a kannibálokat próbálja megtéríteni, hazamegy szabadságra. A barátai érdeklődnek, hogy nehéz-e a dolog?

– Hát elég nehéz – feleli a misszionárius –, de annyit már elértem, hogy pénteken csak halászt esznek.



Két székelly megy a temetési menetben:

– Addig járunk Mihály, addig járunk, míg egyszer mű es itt maradunk.

– Ne búsulj semmit János, itt is eltelik valahogy, csak az Isten egészséget adjon.



– Miért élnek békében a buddhista szerzetesek?

– ???

– Mert nem tudnak egymással hajbakapni.





Két jehovista térítő megszólít egy embert a buszmegállóban.

– Uram, akar ön Jehova tanúja lenni?

Mire az ember:

– Elnézést, de nem láttam a balesetet!



Kérdi a gyerek az apját:

– Papa, a Jézuska is lehet beteg?

– Ugyan már! Hogy gondolsz ilyet?

– A tiszteletes úr az istentisztelet végén kihirdette, hogy "Az Úr magához hívta szeretett orvosunkat, doktor Kállai Mihályt."



Mari kipróbálja az esernyőjét. Hirtelen éleset villámlik.

– A Jóisten is látta az esernyőmet! – dicsekedik.

– Hogyne, még le is fényképezte...



Egy család vendégül lát egy házaspárt. Vacsora előtt, az asztalnál ülve a házigazda anyuka odafordul hatéves kislányához, és azt mondja:

– Szeretnéd most te mondani az asztali áldást?

– Nem tudom, mit kell mondani – feleli a kislány.

– Csak mondd azt, amit én szoktam.

A kislány lehajtja a fejét, és ezt mondja:

– Mi a fenének hívtam meg ezeket az embereket vacsorára?



Nagymama a kis unokájához:

– Kisfiam, én nem értem ezeket a mai zenéket!

– De nagymama, ez a porszívó.



– Gyerekek, ki tudna mondani egy példát a harmonikus házasságra? – kérdezi a tanárnő.

Móricka jelentkezik:

– Az én nagyszüleim harmonikusan élnek. A nagypapa horkol, a nagymama meg süket.



– Mondja, asszonyom, hány gyermeke van?

– Most várom a hatodikat.

– Valóban? Nem is látszik. Mikorra várja?

– Bármelyik percben itt lehet. Leküldtem a boltba tejfölért.



A gyerekek arról tanulnak a vasárnapi iskolában, hogyan lehet megkülönböztetni a rosszat a jótól. A tanítónő szemléltetni próbálja a tanultakat:

– Nos, gyerekek, ha én belenyúlok egy férfi zsebébe és elveszem az összes pénzt, akkor mi vagyok én?

– A felesége! – kiáltja hangosan Pistike.



A plébános a szentmise után sekrestyéséhez:

– Amikor felmentem a szószékre, még azt sem tudtam, miről fogok beszélni.

Mire a sekrestyés:

– Kedves plébános úr, mi még akkor sem tudtuk, miről beszélt, amikor lejött onnan.



A papnak állandóan fosztogatják a gyümölcsösét, ezért kirak egy táblát:

„ISTEN mindent lát!”

Másnap látja a pap, hogy alá van írva:

„De nem árulkodik!”



Elhalálozik a családfő. A temetésen a pap nagyon szívhez szóló beszédet mond, külön hangsúlyozva, milyen remek apa, férj volt az elhunyt. Az özvegy szipogva odaszól legnagyobb fiának:

– Fiam, nézz már bele a koporsóba, lehet, hogy nem jó temetésre jöttünk!



Két ember beszélget:

– Pontosan rád illik egy közmondás.

– Melyik?

– Akinek az Isten hivatalt ad, észt is ad hozzá.

– De hisz nekem nincs hivatalom.

– Na látod, éppen ezért találó.



Két próféta találkozik: – Te jól vagy. És én hogy vagyok?



– Hogy hívják az informatikus papot?

– Felhasználó-barát!



Nyelvtörők

Lenin mauzóleumának lelinóleumozása.

Ede, de bedezodoroztad magad.

Te tettetted e tettetett tettet, te tettetett tettek tettese.

Már volt vagy ősz szinte, mikor egy őszinte ősz inte, legyenek őszinte, ő szinte őszinte.

Moszkvics slusszkulcs.



GYERMEKEKNEK



Csiribi és Csiribá tavaszi kalandja

Régen volt az már, mikor a két manót befogadták az óvodások, bebizonyítva örökké tartó barátságukat. Azóta eltelték a téli hónapok hidegei, havas napjai.

Nekik jó volt itt a meleg, barátságos óvodában, de sokszor gondoltak a Kerekerdőben hagyott barátokra is. Éjszakánként a kartondoboz ágyukban róluk álmodtak. Mivel a gyermekek korán hazamentek, csak ketten maradtak a játékokkal tele szobákban. Akkor kezdődött ám az igazi hancúrozás, hiszen kedvük szerint bármivel játszhattak.

Aztán mégis eljött a tavasz. Első sugarai megcirógatták a két manó kócos buksiját is a karton-ágyacskában. Úgy érezték, mintha finom, meleg ujjak csiklandoznák fejtetőjüket. Hirtelen kimásztak alvó helyükről és az ablakhoz rohantak mindketten: kint barkák bontogatták selymüket a fűzfaágon és a sétány mentén hóvirágok nyíltak.

Ismerős érzés fogta el őket és ismét eszükbe jutottak erdei barátaik. Vajon mit csinálhatnak ezen a friss márciusi reggelen? Őzgidáék





már biztosan a zsenge hajtásokat legelik a napsugaras tisztáson. Süni és testvérei a fű között keresgélnek zizegve. Az énekes madarak nemsokára mind trillába fognak. Talán a mókusok s a medvék is felébredtek már, hiszen hasukra süt a napsugár. A nyuszik körben állnak reggeli eszmecserére, közben félszemmel a Surranó lompos farkát lesik a rügyezett bokorban. Néhány nap múlva az erdőlakók megtartják a Nagy Tavaszi Mulatságot.

Csiribi és Csiribá annyira elgondolkozott, hogy észre sem vette az első érkezőt.

– Hát ti mit csináltok ott az ablaknál? – kérdezte Palika, és a kezében szorongatott hóvirágcsokrot letette óvónéni asztalára.

– Csccscsak bámulunk kifelé a szép napsütésbe – válaszolták dadogva, egyszerre mindketten. De egy titkolt könnycseppet töröltek le arcukról.

Egyre több gyermek jött, mind vidáman ugrálva és örömmel újságolva a két bennrekedt játszótársuknak:

– Itt a tavasz, itt a tavasz!

És lám-lám, ezt hangoztatta a nyitott ablakon bekandikáló cinke is az orgonabokron.

Derúsen érkezett az óvónéni is és a gyermekek nagy örömére bejelentette:

– Ma sétálunk egyet a patak partján, a tavaszi friss levegőn! Jó lesz gyerekek?

– Jóóóóóóóóóó! – hangzott a boldog, hosszú felkiáltás.

Amint a nap magasabbra hágott az égre és még hosszabbra engedte sugarait, a gyerekek tolongva felöltöztek, hogy minél hama-

rabb elindulhassanak. Még a két manónak is bekötötték sállal a nyakát, nehogy megfázzanak a friss tavaszi szélben.

Aztán elindultak sorban, kézen fogva: elől az óvónéni és leghátul Csiribi és Csiribá. Lassan haladtak, hiszen mindent aprólékosan, figyelmesen meg kellett nézni. Tele volt a fű sok apró bogárral és tavaszi virággal. Mindenkit érdekelt minden, kivéve a két szomorúkodó manót. A nagy örömben senki nem vette észre komorságukat.

– Óvónéni, ni, mit találtam!

– Ez milyen virág, ez milyen bogár?

Mindenki szaladt, hogy megmutassa az összeszedett növényt, rovarát, ágot, madártollat.

– Gyertek, játszunk egyet, gyerekek: Nyuszi ül a fűben... – kezdte máris az éneket az óvónéni.

A két manó azonban nem csatlakozott hozzájuk. Leültek a part szélén egy ibolyás dombocskára, és onnan lógatták a víz felé apró lábaikat. Nem szóltak egymáshoz sem, csak sóváran nézegettek a távoli erdő fakoronái felé. Ugyanarra gondoltak mindketten:

– Gyere, menjünk haza!

– De hogy hagyjuk itt a gyerekeket? Ki fog varázsolni nekik? Ki fog ezután bohóckodni velük? Ki fogja letörölni könnyeiket és ráfújni megütött ujjacskáikra?

– Én megyek – mondta határozottan Csiribi, és elindult egy kitaposott földúton, lefelé a patakmederhez.



Egy pallót keresett vagy egy nagyobb követ, melyen átmehetne a túlsó partra. Csiribá közben még gondolkodott, hol maga elé, hol a gyereksereg felé nézve. Közben szemében egyre gyűltek a könnyek annyira, hogy már nem is látott át rajtuk. El is vesztette szem elől testvérkéjét, most először az életben. Aztán észbe kapva elindult, hogy megkeresse. Arra haladt, amerre Csiribit látta eltűnni a patak medrében. Lefelé pillantgatva sehol sem látta. Az erecske sietősen szaladt a barkás bokrok között, nyaldosva a parti fűszálakat. Ágakat sodort és néhány papírhajót is keringetett örvényében. De sehol nem látta testvérét. Nagyon megijedt, hiszen olyan kicsi, hogy alig látszik a partról. Kiabálni kezdett, miközben le-fel rohangált:

– Csiribi, Csiribi!

Valaki a gyermekek közül meghallotta a kiabálást, pedig nagyon cérnahangú volt. Szaladt is az óvó nénihez, megérezve a bajt. Össze-gyűlt a sok gyerek, hogy lássák mi történt.

Csiribát a futástól s a félelemtől összeroskadva találták a víz partján sapka és sál nélkül. Mindenki elkezdte keresni eltűnt játszótársukat, de mivel nem tudták megkülönböztetni őket, össze-vissza kiabáltak:

– Csiribi! – szölongatták egyesek, míg mások Csiribát keresték.

Hiába, sapka nélkül nem tudták megkülönböztetni őket, hiszen annyira egyformák voltak. Az óvónéni ezért is kérte mindig, hogy különböző színű sapkát hordjanak.

A gyermekek a bokrok között keresgéltek, az óvó néni a patak partján.

– Merre ment, merre indult? – kérdezték többször, de a zokogó manó már semmit sem tudott mondani.

Aztán egyszercsak az egyik gyerek felkiált:

– Meg van a sapkája!

– Melyik színű? – kérdezték vissza a gyerekek.

A nap már jó magasan állt az égen, onnan leste a vízparti futkározást. Még szemét is megdörzsölte, hogy jobban lássa, mi történt. Persze, könnyű volt neki, ő onnan fentről mindent megfigyelhet.

– Piros! – kiabálta vissza Palika.

De mégsem tudták eldönteni, hogy kié a sapka. Odavitték a meg-némult Csiribához:

– Tiéd ez a piros sapka?

– Nem. Ez a Csiribi sapkája. Én Csiribá vagyok, nem én vesződtem el.

Hát itt már csupán az óvó néni okossága dönthetett, mivel a gyermekek azt sem tudták, kit kell keresni és hívogatni.

– Gyertek, gyerekek! Ott nézzünk szét jobban, ahol Palika a sapkát találta.

Mindannyian lesorakoztak a víz partjára, ahol tele volt sárga gólyahírral. Az egyik bokor alatt ott sírdogált kétségbeesetten Csiribi sapka nélkül. Szólni már nem tudott az ijedségtől, hiszen azt sem tudta merre jár, csak hüppögött sírástól kidagadt szemmel. Kezében, pedig egy kék színű manó-sapkát szorongatott, a testvére fejfedőjét, amit kereső útján talált meg a bozótban. Mert már bizony ő is kereste a visszafelé vezető ösvényt.

– Végre megtaláltunk! – kiáltották a gyerekek, és agyba-főbe ölelgették-puszilgatták megkerült manócskájukat, mondanom sem kell mekkora örömmel.

Aztán felkapaszkodtak a visszafelé vezető útra, ahol az óvó néni maga köré gyűjtötte őket, a két manót középre állítva:

– Látjátok gyerekek? Ez történik, ha valaki egyedül elkóborol többi társaitól! – vont a tanulságot.

– De minden jó, ha jó a vége! – toldotta meg mégis örömmel a történetet.

– Minden jó, ha jó a vége! Minden jó, ha jó a vége! – ismételték kórusban az óvodások.

Elindultak, úgy ahogy jöttek, sorban egymáskezét fogva a falu, az óvoda felé. Hátul, szemlesütve, szó nélkül ballagott a nap két hőse: Csiribi és Csiribá. Nagyon szégyellték magukat a történetek miatt. De szívükben továbbra is tűzként égett valami... valami, amit eddig nem ismerhettek: vágy a régi odú, a régi barátok után...

VERES PIROSKA



Puli vásárba megy

A gazda korán reggel kelt, még szürkületi fénynél. Puli csak egyik szemét nyitotta ki félig-meddig álmában, hogy megnézhesse, mit motoszkál gazdája a csűrben. Láttá, hogy előveszi a lószerszámokat, kivezeti egyetlen lovackáját a még csendes udvarra, és szekér elé fogja.



– Hová készül vajon? – kérdezte Puli csak úgy magában, másik szemét is kinyitva bozontos bundája között, mely úgy fedte fejét, mint egy meleg téli sapka. Ilyenkor, a reggeli párás hidegben jól is jön az.

Aztán megrázta rojtokkal díszített buksiját és lassan kiténfergett az ólból, éppen a sürgölődő gazda lábai alá.

– Hát te miért keltél fel? Menj vissza aludni! – szólt halkan a gazda, hogy az udvar többi népségét fel ne ébressze.

Közben zsákokat, ládákat pakolt fel a szekérre, amely előtt ott állt már Deres nagyokat csapkodva fülével-farkával.

– Hová készül vajon? – ismételte Puli és a sok fejforgatás miatt, mellyel gazdája minden mozdulatát követte, kiment szeméből az álom. Mégis szót fogadott, mert erre volt tanítva és visszakullogott még mindig meleg vackába.

De aztán nyílt a kapu nyikorogva, be is zárult azonnal és eltűnt szeme elől a szekér hátsó része is, melybe egy nagy kupac szénát gyömöszölt a gazda. Attól nem látta merre haladnak szekerestől-lovastól. Rossz érzése támadt: itt hagyták, nem vitték magukkal!

Nosza nekiiramodott a kerítésnek, azon keresztül egy jól ismert résen átpréselte bundáját és máris kint volt a még kietlen utcán. Szaladt, szaladt, apró lábai nem is érezték az út dermedt sarát. A falu végén utolérte a nyekergő szekeret és ott már szabadon engedte bosszúságát, panaszkodásként nagyokat ugatva.

Persze hogy észre vette gazdája, ölébe kapta és úgy fenyegette nagy bütykös ujjával:

– Nem megmondtam, hogy „vissza”? Most mit csináljak veled a vásárban? Adjalak el?

De Puli nem vette komolyan a megrovást: össze-visszanyalta gazdája kezét és arcát, aki nyomban letette, hadd szaladjon a szekér után, hiszen ő akarta. Aztán a legelő s egy erdő után mégis feltette a szekérre, a puha, illatos széna tetejébe. Még zötyögtek úgy három kanyart, átkelve két hídon és egy vízmosáson s a hegy tetejéről meglátták a város tornyát.

Hű, micsoda sürgés-forgás van ott! Mekkora zaj és mennyi ember az utcákon. Puli nem győzte kapkodni a fejét a sok látnivaló után. Hát még az a sok idegen szag, mely folyton facsarta az orrát!

Zötty ide kotty oda, és lám éppen egy zsigb vásár kellős-közepében találták magukat.

– Te itt maradsz, Puli! – kiáltott rá gazdája, most már tényleg nagyon szigorúan, miközben elkezdte rakosgatni egy ismeretlen, nagybajuszú elé a hozott poggyászt.

Puli körbenézett a széna tetejéből: nem messze tőlük egy kis elkerített helyen sok-sok kutyát látott. Onnan próbálta szaglászni, véleményezni őket: kik lehetnek s mifélek? Gazdája éppen pénzsá-



molással volt elfoglalva. Sunyin figyelt, nem látja meg ha eloson? S aztán, uzsgyi, leugrott a szekérről, egyenesen a kutya-tábor felé.

Volt ott mindenféle kutya és ember, még hozzá hasonló, hason-szórú ebek is. Kinek ilyen, kinek olyan bundája, színes masni benne, mint a lánykák hajában. Illatos levegő vette körül őket. S ahogy ott állt szemét meresztve a korlát mellett, meglátta egy csinos, fehér bundájú kutya-lány. A szőre féhéren vakított, mint a márciusi hó, apró fekete orrocskája éppen feléje szimatolt. Puli rövideket vakkantott gyönyörűségében:

– Olyan, mint egy kisbárány – gondolta magában –, csak csengő kell még nyakába. Milyen jól eljátszanánk együtt az udvaron.

Még nézegették egy darabig egymást, de aztán a kis Fehér után jött valaki, hogy ölbe vegye és elvigye a kerítéstől.

– Biztosan a gazdája – okoskodott Puli. Gazda... hol a gazda?!

De hiába nézett körbe-körbe, csak ismeretlen lábakat látott és idegen szagokat érzett. Sokszor még fel is lökdösték szegényt lábatlankodása miatt. Leült tehát a vásár piszkos porába és rémülten nyüszített.

– Innen semmit sem lehet látni!

Nem is mert tovább menni, csak ült két hátsó lábán és reszketett a félelemtől. Egyszer csak finom kolbász illat csapta meg az orrát s kicsorgott nyála az éhségtől. Hiszen még nem is reggelizett – jutott eszébe. Aztán feltápászkodott és ment-ment az orra után, azaz a kolbászszag irányába.

El is ért a hosszú sorban álló emberekhez, akik mind enni akartak. Olyan finom illata volt a kezükben szorongatott ennivalónak, amelyet ő még sosem érzett.

– Csak egy falást adnának – kérlelte őket szomorú szemeivel. Jaj, de mit érzek? Érzem a gazdi szagát, itt van, itt van valahol a közelben – szaladgált ujjongva a lábak között.

Nem folyt már a nyála a kolbászáért, nem koldult már ennivalót.

– Csak a gazdi legyen meg. Csak őt találjam meg...

Szaladt, szaladt egyenesen gazdája elé, aki két darab kolbászt tartott a kezében:

– Jó, hogy jössz ebadta! Tessék itt az ebéded, kapd el – mondta és az egyiket kis kutyája tátott szájába dobta.

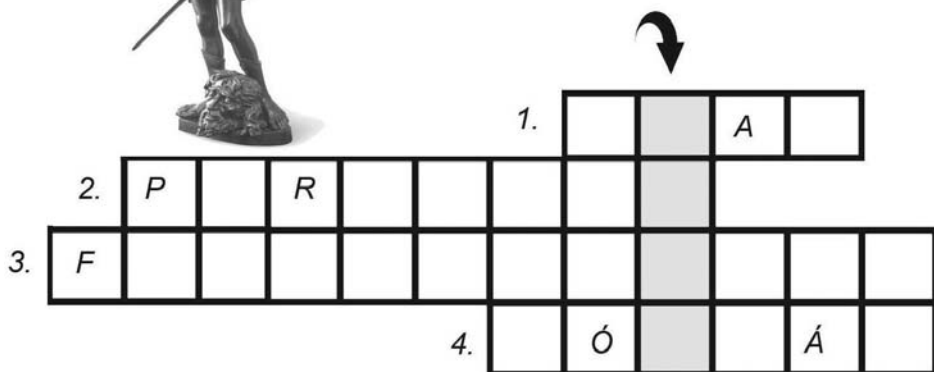
Emlékezetes volt Pulinak ez a kirándulás, ami végül is jól sikerült. Magában ismét fogadkozott, hogy soha többé nem hagyja ott gazdáját. De ki tudja nála meddig tart egy fogadalom?!

VERES PIROSKA

Rejtvények



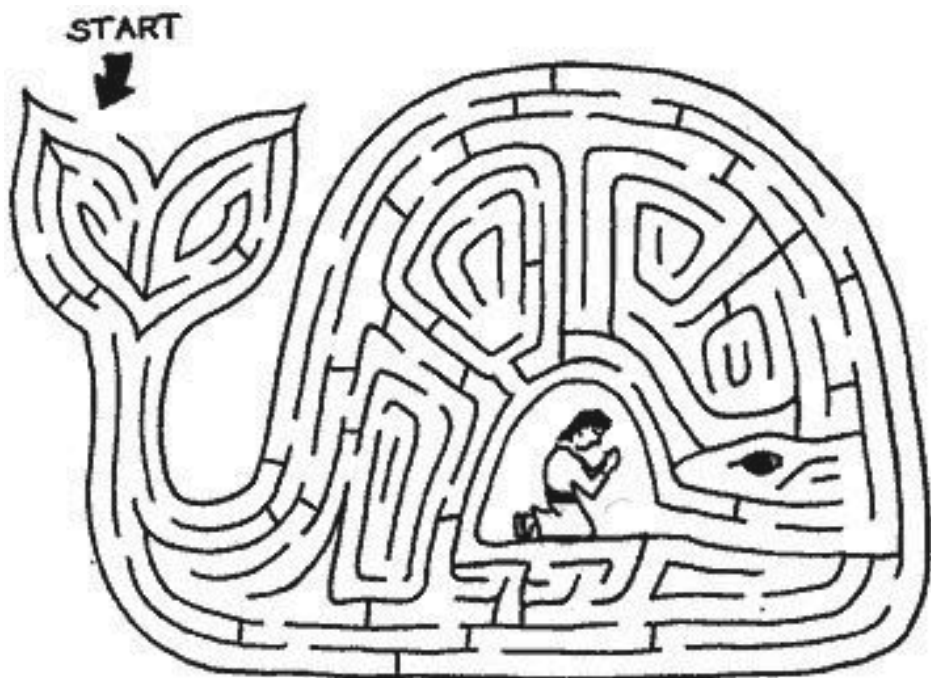
A megfejtéshez olvassuk el
a Szentírásból Sámuel első
könyvének 17. részét!



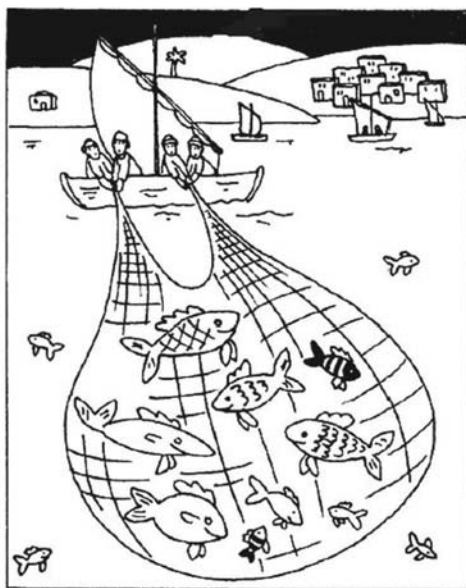
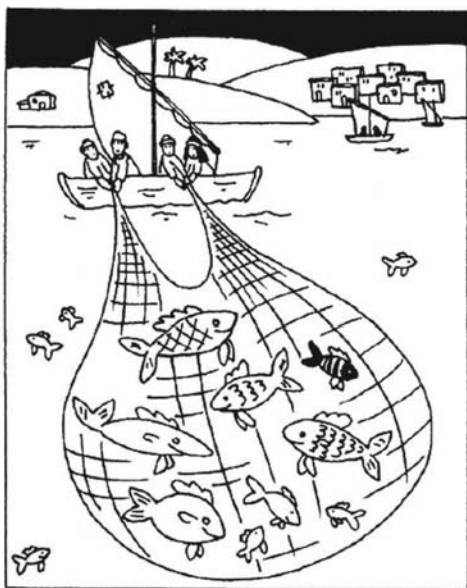
Ha beírod a megfelelő szavakat, a szürke négyzetekből megtudod,
hogy hívták Dávid idejében a királyt!

1. Így hívták Dávid édesapját.
2. Dávid fegyvere.
3. Ezzel a néppel háborúztak Izráel fiai.
4. Őt győzte le Dávid.

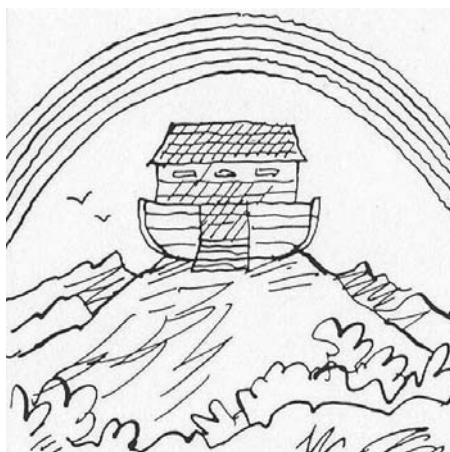
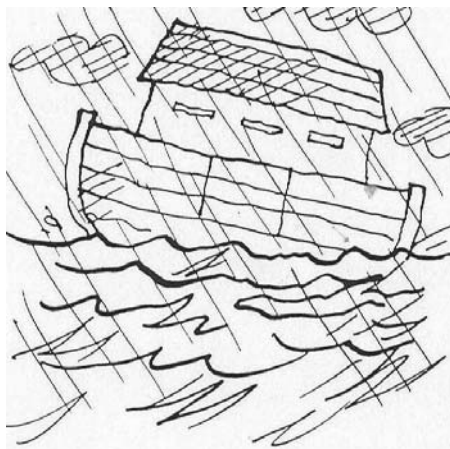
(wagner)



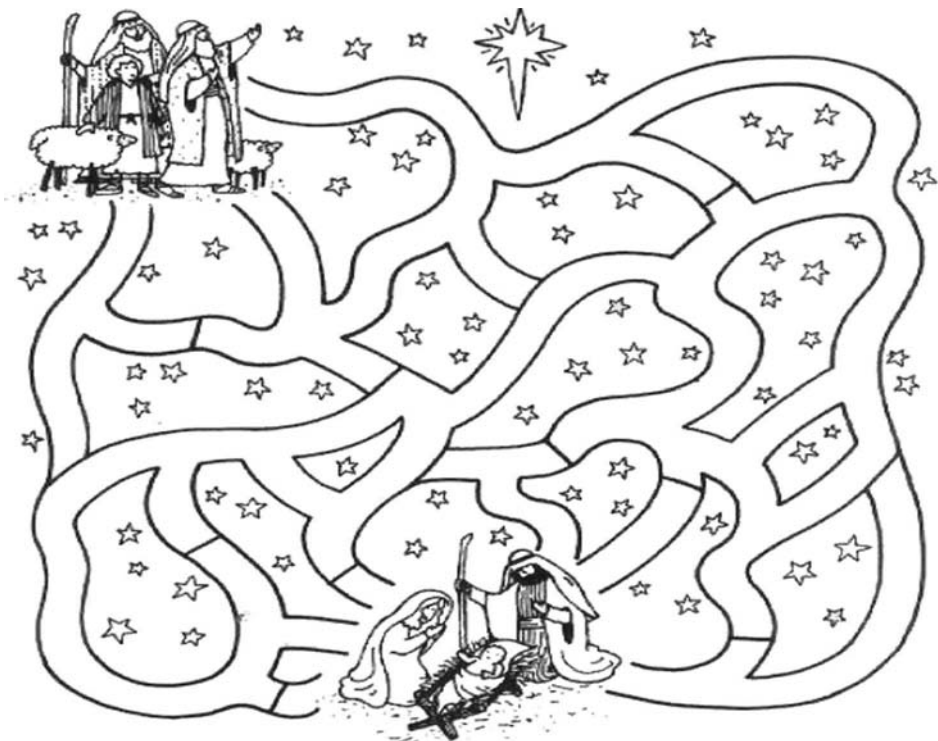
Találd meg az utat a cethalban Jónáshoz!



Találd meg az eltéréseket a két rajz között!



Tedd időrendi sorrendbe, majd színezd ki Noé történetét!



Vezesd el a pásztorokat Jézushoz!



Találd meg a különbséget a két rajz között!

(A 246-248. oldalakon található rejtvényeket SZŰCS ÉVA gyűjtötte)

Jelentős évfordulók 2017-ben

Január

1. 460 éve, 1557-ben született Bocskay István erdélyi fejedelem
2. 85 éve, 1932-ben született Dankanits Ádám erdélyi művelődéstörténész
2. 90 éve, 1927-ben született Kovács Ferenc erdélyi dramaturg, rendező, műfordító
2. 80 éve, 1937-ben született Szőcs János erdélyi helytörténetíró
3. 95 éve, 1922-ben született Nemes Nagy Ágnes költő
5. 40 éve, 1977-ben halt meg Horváth István erdélyi író, költő
6. 120 éve, 1897-ben született Veres Péter író
10. 100 éve, 1917-ben halt meg Madarász Viktor festőművész
10. 110 éve, 1907-ben született Nagy József erdélyi református egyházi író
11. 180 éve, 1837-ben született Bunyitai Vince partiumi katolikus egyháztörténész, püspöki könyvtárnok
15. 110 éve, 1907-ben született Kolozsvári Grandpierre Emil erdélyi író, műfordító
16. 170 éve, 1847-ben született Mikszáth Kálmán író
17. 120 éve, 1897-ben halt meg Vajda János költő
17. 55 éve, 1962-ben halt meg Puhala Sándor partiumi pedagógiai író, újságíró
18. 110 éve, 1907-ben született Ferencsik János zenepedagógus, karmester
18. 135 éve, 1882-ben született Puhala Sándor partiumi pedagógiai író, újságíró
18. 90 éve, 1927-ben született Vámszer Márta erdélyi nyelvész, egyetemi tanár
19. 20 éve, 1997-ben halt meg Bertha Bulcsu író
20. 10 éve, 2007-ben halt meg Beke György erdélyi író
21. 30 éve, 1987-ben halt meg Dénes Zsófia író
21. 100 éve, 1917-ben született Sóni Pál erdélyi író, kritikus, irodalomtörténész
22. 35 éve, 1982-ben halt meg Majtényi Erik erdélyi költő, közíró, műfordító
23. 355 éve, 1662-ben született Kemény János erdélyi emlékiratíró
23. 110 éve, 1907-ben született Vásárhelyi Ziegler Emil erdélyi művészeti író, festőművész, országos úszóbajnok

- 24. 80 éve, 1937-ben született Baranyi Ferenc költő, műfordító, szerkesztő
- 28. 75 éve, 1942-ben született Vasy Géza irodalomtörténész, kritikus
- 28. 15 éve, 2002-ben halt meg Bálint Tibor erdélyi író
- 30. 80 éve, 1937-ben született Szabó Sándor partiumi költő, műfordító
- 30. 75 éve, 1942-ben született Ujj János partiumi helytörténet-kutató, újságíró
- 31. 180 éve, 1837-ben született Tolnai Lajos író

Február

- 1. 85 éve, 1932-ben született Marosi Ildikó erdélyi újságíró, szerkesztő
- 1. 125 éve, 1892-ben született Nóti Károly író
- 2. 275 éve, 1742-ben született Barcsay Ábrahám költő
- 2. 160 éve, 1857-ben született Hollós Simon festőművész
- 2. 95 éve, 1922-ben született Faragó József folklorista, szakíró, egyetemi tanár
- 3. 140 éve, 1877-ben született Antalffy Endre erdélyi nyelvész, irodalomtörténész, műfordító
- 3. 185 éve, 1832-ben született Zajzoni Rab István erdélyi csángó költő
- 5. 90 éve, 1927-ben született Pataki Bálint erdélyi irodalomtörténész, egyetemi tanár
- 7. 120 éve, 1895-ben született Zsolt Béla partiumi elbeszélő, közíró,
- 7. 200 éve, 1817-ben született Trefort Ágoston művelődéspolitikus, közoktatási és vallásügyi miniszter, a M.T.A. tagja majd elnöke, reformer
- 10. 105 éve, 1912-ben született Darvas József író
- 10. 90 éve, 1927-ben született Páll Árpád erdélyi író, színikritikus, irodalomtörténész
- 10. 95 éve, 1922-ben született Göncz Árpád író, műfordító, politikus
- 13. 130 éve, 1887-ben született Csáth Géza író
- 13. 60 éve, 1957-ben halt meg Jászi Oszkár író, költő
- 13. 85 éve, 1932-ben született Grétsy László nyelvész, főiskolai tanár
- 14. 175 éve, 1842-ben született Kótsi Patkó János, az első kolozsvári színházigazgató
- 17. 125 éve, 1892-ben született Lám Béla erdélyi műszaki író, emlékiró, szépíró

18. 85 éve, 1932-ben született Forró László erdélyi író, műfordító, szerkesztő
18. 90 éve, 1927-ben született Szabó Zoltán erdélyi nyelvész, egyetemi tanár, szerkesztő
20. 100 éve, 1917-ben született ifj. Xantus János természettudományi és földrajzi szakíró, szerkesztő
21. 85 éve, 1932-ben halt meg Gulácsy Lajos festőművész
21. 30 éve, 1987-ben halt meg Zsigray Julianna író, költő
22. 305 éve, 1712-ben született Bod Péter erdélyi irodalomtörténész, református egyházi író, lelkész
23. 195 éve, 1822-ben született Berzeviczy Gergely közgazdasági író
23. 225 éve, 1792-ben született Ferenczi István szobrászművész
24. 155 éve, 1862-ben született Vásárhelyi Boldizsár erdélyi református egyházi író, lelkész
26. 100 éve, 1917-ben született Szauder József irodalomtörténész
26. 35 éve, 1982-ben halt meg Szobotka Tibor író, műfordító, irodalomtörténész
27. 100 éve, 1917-ben született Devecseri Gábor költő, író, műfordító
28. 85 éve, 1932-ben halt meg Ambrus Zoltán író

Március

2. 200 éve, 1817-ben született Arany János költő, író, műfordító
3. 90 éve, 1927-ben született Zrínyi Endre erdélyi régész, numizmatikus
3. 30 éve, 1987-ben halt meg Szabó T. Attila erdélyi nyelvész, nyelvtörténész
4. 40 éve, 1977-ben halt meg Dankanits Ádám művelődéstörténész
6. 50 éve, 1967-ben halt meg Kodály Zoltán zeneszerző, népdalgyűjtő
8. 65 éve, 1952-ben született Selmeczi György erdélyi zeneszerző, rendező
10. 20 éve, 1997-ben halt meg Páll Árpád író, színikritikus, irodalomtörténész
11. 200 éve, 1817-ben halt meg Aranka György erdélyi művelődéspolitikus
12. 80 éve, 1937-ben halt meg Hubay Jenő zeneszerző
14. 80 éve, 1937-ben született Szépréthy Lilla erdélyi elbeszélő, regényíró
14. 140 éve, 1877-ben született Voinovich Géza irodalomtörténész

16. 75 éve, 1942-ben született P. Dombi Erzsébet erdélyi nyelvész, tankönyvíró
17. 100 éve, 1917-ben született Antal Péter partiumi tankönyvíró, kritikus, magyartanár
18. 100 éve, 1917-ben halt meg Ferenczy Károly festőművész
18. 85 éve, 1932-ben született Szatmári Ágnes partiumi festőművész
19. 35 éve, 1982-ben halt meg Jékely Zoltán költő
19. 185 éve, 1832-ben született Vámbéry Ármin földrajzi szakíró, politikus
19. 380 éve, 1637-ben halt meg Pázmány Péter katolikus egyházi író, esztergomi érsek
20. 215 éve, 1702-ben halt meg Misztótfalusi Kis Miklós nyomdász, betűmetsző
21. 130 éve, 1887-ben született Kassák Lajos író
21. 95 éve, 1922-ben született Bárány Tamás író, újságíró, szerkesztő
21. 40 éve, 1977-ben halt meg Mikó Imre erdélyi író, műfordító
22. 115 éve, 1902-ben született Barabás Miklós erdélyi költő, unitárius egyházi író
22. 105 éve, 1912-ben született Gáll Ferenc erdélyi festőművész
23. 120 éve, 1897-ben született Hamvas Béla író
25. 125 éve, 1892-ben született Mottl Román Pál partiumi grafikus
27. 545 éve, 1472-ben halt meg Janus Pannonius költő
29. 125 éve, 1892-ben született Mindszenty József katolikus egyházi író, bíboros
31. 85 éve, 1932-ben született Bura László partiumi nyelvész, pedagógiai író, magyartanár

Április

1. 65 éve, 1952-ben született Tókécs László református egyházi író, közíró, püspök, EU képviselő
1. 65 éve, 1952-ben halt meg Gyergyai Árpád erdélyi orvosi szakíró
1. 210 éve, 1807-ben halt meg Révai Miklós nyelvész, tanár
2. 65 éve, 1952-ben halt meg Molnár Ferenc író
2. 90 éve, 1927-ben halt meg Prohászka Ottokár katolikus egyházi író
3. 230 éve, 1747-ben született Verseggy Ferenc költő
4. 45 éve, 1972-ben halt meg Fenyő Miksa író, újságíró
4. 45 éve, 1972-ben született Veres Valér erdélyi szociológus
4. 60 éve, 1957-ben született Visky András költő, író

4. 100 éve, 1917-ben született Gáll Ernő erdélyi filozófus, egyetemi tanár
5. 105 éve, 1912-ben született Örkény István író
5. 75 éve, 1942-ben született Zimán Vitályos Magda textilművész
6. 80 éve, 1937-ben halt meg Juhász Gyula költő
8. 65 éve, 1952-ben született Mózes Attila erdélyi író, szerkesztő, irodalomkritikus
8. 140 éve, 1877-ben született Rácz Miklós partiumi történész, fordító
11. 175 éve, 1842-ben halt meg Kőrösi Csoma Sándor erdélyi őshaza-kutató, író
18. 95 éve, 1922-ben halt meg Beöthy Zsolt író, irodalomtörténész
18. 125 éve, 1892-ben halt meg gr. Teleki Sándor emlékiró
17. 65 éve, 1952-ben született Gyalui Farkas erdélyi művelődés- és irodalomtörténész, könyvtártudományi szakíró, újságíró, szépíró
20. 275 éve, 1742-ben született Tessedik Sámuel evangélikus egyházi író, lelkész
21. 75 éve, 1942-ben született Mihálka György partiumi műfordító, tanár
23. 165 éve, 1852-ben született Mednyánszky László festőművész
23. 90 éve, 1927-ben született Horváth Béla erdélyi műfordító, rendező, színész
24. 100 éve, 1917-ben halt meg Tömörkény István író
24. 40 éve, 1977-ben halt meg Nagy István erdélyi író
26. 40 éve, 1977-ben halt meg Olosz Lajos partiumi költő
27. 90 éve, 1927-ben született Köteles Pál partiumi író, újságíró

Május

2. 70 éve, 1947-ben született Tonk Sándor erdélyi történetíró
6. 150 éve, 1867-ben született Iványi – Grünwald Béla festőművész
7. 110 éve, 1907-ben született Szabédi László erdélyi költő, egyetemi tanár
7. 75 éve, 1942-ben született Péterffy Gyula erdélyi színpadi író, költő
9. 105 éve, 1912-ben született Ottlik Géza író
9. 105 éve, 1912-ben született Hobán Jenő erdélyi költő, műfordító
9. 125 éve, 1892-ben halt meg Baross Gábor főispán, államtitkár, közlekedésügyi miniszter

14. 90 éve, 1927-ben született Taub János partiumi színházi rendező
14. 360 éve, 1657-ben született Vay Ádám kuruc tábornok, író
15. 105 éve, 1912-ben született Salamon Ernő erdélyi költő
15. 50 éve, 1967-ben született Selyem Zsuzsa erdélyi író,
irodalomtörténész
15. 25 éve, 1992-ben halt meg Szépréthy Lilla erdélyi elbeszélő,
regényíró, riporter
15. 155 éve, 1862-ben halt meg Zajzoni Rab István erdélyi csángó költő
17. 110 éve, 1907-ben született Dsida Jenő erdélyi költő
17. 125 éve, 1892-ben halt meg Klapka György 1848-as testőrségi
hadnagy, hadtest-parancsnok
18. 130 éve, 1887-ben született Debreczeni István partiumi
református lelkész, irodalomtörténész
17. 80 éve, 1937-ben született Lászlóffy Aladár erdélyi költő
21. 130 éve, 1887-ben született Nagy Géza erdélyi egyházi író,
történész, szerkesztő
22. 80 éve, 1937-ben halt meg Balázs Ferenc erdélyi prózaíró, költő
22. 105 éve, 1912-ben született Szigeti József erdélyi
irodalomtörténész, egyetemi tanár
22. 350 éve, 1667-ben született Szenci Kertész Ábrahám egyházi
nyomdász
26. 160 éve, 1857-ben született Szinnyei József nyelvész
27. 190 éve, 1827-ben született Vajda János költő
29. 80 éve, 1937-ben született Elkán György partiumi műépítész,
szakíró
30. 120 éve, 1897-ben született Bárdos László partiumi újságíró,
szerkesztő, elbeszélő, dramaturg

Június

2. 50 éve, 1967-ben halt meg Ferenczy Béni szobrászművész
2. 80 éve, 1937-ben született Nagy Károly erdélyi egyházi író
2. 195 éve, 1822-ben született Csengery Antal partiumi újságíró,
történész
5. 105 éve, 1912-ben halt meg Cholnoky Viktor író, újságíró,
műfordító
7. 120 éve, 1897-ben született Maksay Albert erdélyi teológiai
szakíró, műfordító, újságíró

11. 140 éve, 1877-ben született Pluhár Gábor erdélyi elbeszélő, újságíró
12. 85 éve, 1932-ben született Bálint Tibor erdélyi író
13. 90 éve, 1927-ben született Tövissi József erdélyi földrajzi szakíró, egyetemi docens
14. 80 éve, 1937-ben született Nikolits Árpád partiumi elbeszélő, drámaíró
15. 100 éve, 1922-ben született Székely Erzsébet erdélyi irodalomtörténész, tankönyvíró, műfordító, egyetemi tanár
15. 220 éve, 1797-ben született Brassai Sámuel erdélyi irodalomtörténész, nyelvész, polihisztor
16. 80 éve, 1937-ben született Fábíán Sándor partiumi költő
17. 145 éve, 1872-ben született Fráter Loránd zene- és dalszerző
17. 90 éve, 1927-ben született Sütő András erdélyi író
20. 95 éve, 1922-ben született Jánosházy György erdélyi költő, műfordító, szerkesztő, kritikus
22. 250 éve, 1767-ben született Szentjóni Szabó László író, költő
22. 10 éve, 2007-ben halt meg Szabó Zoltán erdélyi nyelvész, szerkesztő, egyetemi tanár
25. 100 éve, 1917-ben halt meg Gyóni Géza költő
25. 130 éve, 1887-ben született Karinthy Frigyes író
26. 95 éve, 1922-ben született Földes László partiumi irodalomkritikus, szerkesztő
28. 85 éve, 1932-ben született Sógor Gyula református egyházi író
29. 90 éve, 1927-ben született Bustya Endre erdélyi irodalomtörténész, műfordító

Július

2. 35 éve, 1982-ben halt meg Hervay Gizella erdélyi költő
3. 135 éve, 1882-ben született Tárcza Bertalan partiumi zenei szakíró, zeneszerző
5. 110 éve, 1907-ben született Nagy István erdélyi karmester, zenetanár, hegedűművész
6. 85 éve, 1932-ben született Tolnay Tibor partiumi festőművész
7. 210 éve, 1807-ben született Fényes Elek földrajzi közgazdász író, statisztikus
12. 85 éve, 1932-ben született Banner Zoltán partiumi előadóművész, szerkesztő

- 14. 90 éve, 1927-ben született Szász János erdélyi író
- 14. 90 éve, 1927-ben született Vasas Samu partiumi néprajzkutató, természettudományos ismeretterjesztő író
- 22. 50 éve, 1967-ben halt meg Kassák Lajos író
- 26. 50 éve, 1967-ben halt meg Füst Milán író, költő
- 30. 130 éve, 1887-ben született Franyó Zoltán költő, műfordító

Augusztus

- 1. 185 éve, 1832-ben született Baksay Sándor író, költő, műfordító
- 1. 50 éve, 1967-ben született Molnár Zsófi partiumi meseíró, ifjúsági elbeszélő
- 3. 90 éve, 1927-ben született Beke György erdélyi író
- 4. 125 éve, 1892-ben született Sipos Domokos erdélyi költő, író
- 6. 225 éve, 1792-ben halt meg gr. Ráday Gedeon költő
- 6. 50 éve, 1967-ben halt meg Áprily Lajos erdélyi költő
- 7. 80 éve, 1937-ben született Kántor Lajos erdélyi irodalomtörténész, kritikus, szerkesztő, művelődéstörténész
- 8. 145 éve, 1872-ben született Mikes Lajos újságíró, lapszerkesztő
- 8. 60 éve, 1957-ben született Tompa Gábor színházrendező
- 9. 545 éve, 1472-ben halt meg Vitéz János humanista egyházi vezető
- 10. 120 éve, 1897-ben született Fábry Zoltán író, kritikus, újságíró
- 18. 40 éve, 1977-ben halt meg Déry Tibor író
- 23. 25 éve, 1992-ben halt meg Székely János erdélyi író
- 24. 40 éve, 1977-ben halt meg Kós Károly erdélyi író, építész, művelődési vezető
- 26. 80 éve, 1937-ben született Vő Gabriella erdélyi néprajzi szakíró, író
- 27. 120 éve, 1897-ben született Tomcsa Sándor erdélyi elbeszélő, drámaíró
- 27. 205 éve, 1812-ben született Szemere Bertalan útirajzíró, újságíró, politikus
- 28. 105 éve, 1912-ben született Dévald László partiumi író, újságíró
- 30. 165 éve, 1852-ben született Varjassy Lajos partiumi újságíró, író, jogász

Szeptember

1. 145 éve, 1872-ben született Brüll Adél, Ady Endre múzsája
1. 375 éve, 1642-ben született gr. Bethlen Miklós erdélyi emlékiratíró
4. 75 éve, 1942-ben halt meg Móricz Zsigmond író
4. 90 éve, 1927-ben született Sánta Ferenc író
10. 135 éve, 1882-ben született Gellért Oszkár, a Nyugat szerkesztője
11. 60 éve, 1957-ben született Toró T. Tibor partiumi természettudományi szakíró, közéleti író
11. 150 éve, 1867-ben született Tróznér Lajos erdélyi népköltészet-kutató, irodalomtörténész
13. 165 éve, 1852-ben született Petelei István író
13. 105 éve, 1912-ben született Kiss Jenő erdélyi költő
14. 20 éve, 1997-ben halt meg Berkesi András regényíró
15. 280 éve, 1737-ben született Aranka György erdélyi művelődés-szervező
16. 105 éve, 1912-ben született Benczédi Sándor erdélyi szobrászművész
16. 95 éve, 1922-ben született Szebeni István partiumi református egyházi író, lelkész
19. 215 éve, 1802-ben született Kossuth Lajos politikus, forradalmi vezér
19. 95 éve, 1922-ben született Majtényi Erik erdélyi költő, közíró
19. 120 éve, 1897-ben született Tamási Áron erdélyi író
20. 120 éve, 1897-ben született Ascher Oszkár előadóművész, rendező
22. 265 éve, 1752-ben halt meg Apor Péter erdélyi író
22. 245 éve, 1772-ben született Kisfaludy Sándor költő
23. 205 éve, 1812-ben halt meg Rájnisi József papköltő
24. 120 éve, 1897-ben született Sinka István költő, író
25. 360 éve, 1657-ben született Thököly Imre erdélyi fejedelem
25. 110 éve, 1907-ben halt meg Kőváry László történetíró, író
25. 30 éve, 1987-ben halt meg Tamás Mária erdélyi költő, író, műfordító
26. 55 éve, 1962-ben született Para István erdélyi grafikus
26. 60 éve, 1957-ben halt meg Szabó Mózes partiumi irodalomtörténész, műfordító
27. 100 éve, 1917-ben született Mikecs László erdélyi történész, író
28. 200 éve, 1817-ben született Tompa Mihály költő, ref. lelkész
29. 145 éve, 1872-ben halt meg Déryné Széppataki Róza színésznő

- 30. 90 éve, 1937-ben született Bajor Andor erdélyi író
- 30. 140 éve, 1877-ben született Kelemen Lajos erdélyi történettudós
- 30. 155 éve, 1862-ben született Szabolcska Mihály költő, egyházi író, szerkesztő, református lelkész
- 30. 85 éve, 1932-ben született Teiszler Pál partiumi nyelvész, egyetemi docens

Október

- 2. 100 éve, 1917-ben született Jócsák János erdélyi tankönyvíró, magyartanár
- 3. 100 éve, 1957-ben halt meg Szabó Lőrinc költő
- 3. 80 éve, 1937-ben született Csíky Boldizsár erdélyi zeneszerző
- 4. 145 éve, 1872-ben született Schöpflin Aladár irodalomtörténész
- 5. 100 éve, 1917-ben született Szabó Magda író, drámaíró
- 5. 120 éve, 1897-ben született Csűrös Emilia ifjúsági író
- 5. 115 éve, 1902-ben született Nagy Albert erdélyi festőművész
- 5. 100 éve, 1917-ben született Balassa Iván erdélyi néprajzkutató, múzeumigazgató
- 6. 40 éve, 1977-ben halt meg Kormos István író
- 6. 70 éve, 1947-ben halt meg Finta Zoltán erdélyi költő, író, újságíró
- 9. 90 éve, 1927-ben született Implon Irén partiumi újságíró, szerkesztő, magyartanár
- 9. 125 éve, 1892-ben született Nadányi Zoltán partiumi költő, író, műfordító
- 9. 95 éve, 1922-ben született Palkó Attila erdélyi helytörténész, régész, néprajzi író
- 10. 205 éve, 1812-ben született Garay János költő
- 10. 75 éve, 1942-ben halt meg Hunyady Sándor erdélyi író
- 12. 135 éve, 1882-ben született Gulácsy Lajos festőművész
- 12. 105 éve, 1912-ben született Miklóssy Gábor erdélyi festőművész
- 15. 190 éve, 1827-ben született Zichy Mihály grafikus, festőművész
- 15. 215 éve, 1822-ben született Ábrányi Kornél emlékiratíró, zenei író, zeneszerző
- 19. 110 éve, 1907-ben halt meg br. Podmaniczky Frigyes író, politikus
- 23. 95 éve, 1922-ben született Bálint Ágnes író, szerkesztő, dramaturg
- 24. 135 éve, 1882-ben született Kálmán Imre operett zeneszerző

- 25. 110 éve, 1907-ben született Országh László nyelvész,
irodalomtörténész
- 25. 155 éve, 1862-ben halt meg gr. Teleki Blanka pedagógiai író
- 26. 75 éve, 1942-ben született Magyar Lajos erdélyi költő
- 27. 105 éve, 1912-ben született Révész Endre erdélyi
szobrászművész
- 29. 130 éve, 1887-ben született Szuhanek Oszkár partiumi
festőművész
- 30. 95 éve, 1922-ben halt meg Gárdonyi Géza író
- 30. 135 éve, 1882-ben született Bölöni György erdélyi író, publicista
- 30. 145 éve, 1872-ben született Szász Béla református egyházi író,
lelkipásztor
- 30. 105 éve, 1912-ben született Boldizsár Iván író, újságíró, szerkesztő

November

- 1. 55 éve, 1962-ben halt meg id. Xantus János erdélyi geológiai és
földrajzi szakíró
- 2. 115 éve, 1902-ben született Illyés Gyula író
- 6. 75 éve, 1942-ben halt meg Vásárhelyi Boldizsár erdélyi
református egyházi író, lelkipásztor
- 11. 140 éve, 1877-ben halt meg Mészöly Géza festőművész
- 11. 60 éve, 1957-ben halt meg Szabolcska László egyházi író,
irodalomtörténész
- 12. 35 éve, 1982-ben halt meg Tamási Gáspár erdélyi népi emlékiró
- 12. 120 éve, 1897-ben született Szabolcska László egyházi író,
irodalomtörténész
- 14. 130 éve, 1887-ben született Áprily Lajos erdélyi költő, műfordító,
magyartanár
- 14. 30 éve, 1987-ben halt meg Gellért Sándor partiumi költő,
műfordító, magyartanár
- 17. 110 éve, 1907-ben született Bányai László közíró, történész
- 18. 90 éve, 1927-ben született Makár Lajos partiumi festőművész
- 18. 105 éve, 1912-ben született Székely Zoltán erdélyi régész,
muzeológus
- 19. 90 éve, 1927-ben született Lator László költő, műfordító
- 20. 85 éve, 1932-ben született Kelemen Árpád erdélyi műszaki
feltaláló, szakíró
- 20. 165 éve, 1852-ben született Petri Elek református egyházi író,
bibliafordító, püspök

21. 90 éve, 1927-ben született Varró János erdélyi irodalomtörténész, regényíró, műfordító
22. 140 éve, 1877-ben született Ady Endre költő, író
23. 80 éve, 1937-ben született Murádin Jenő erdélyi művészettörténész, szerkesztő
25. 90 éve, 1927-ben halt meg Rippl-Rónai József festőművész
26. 120 éve, 1897-ben született Kahána Mózes erdélyi író, költő, szerkesztő, műfordító
27. 35 éve, 1982-ben halt meg ifj. Xantus János természettudományi és földrajzi szakíró, szerkesztő
29. 110 éve, 1907-ben született Jankovich Ferenc költő
29. 115 éve, 1902-ben született Ormos Iván partiumi költő, író, újságíró
29. 110 éve, 1907-ben született Sas Jolán partiumi költő
29. 90 éve, 1927-ben született Tarisznyás Márton erdélyi néprajzkutató, muzeológus

December

3. 80 éve, 1937-ben halt meg József Attila költő
3. 75 éve, 1942-ben született Tóth Károly Antal partiumi esszéíró, kiadó
3. 130 éve, 1887-ben született Zágoni István erdélyi újságíró, szerkesztő
5. 80 éve, 1937-ben halt meg Thorma János festőművész
5. 120 éve, 1897-ben született Járosi Andor író, evangélikus lelkész, színikritikus
7. 90 éve, 1927-ben született Fodor Sándor erdélyi író
8. 145 éve, 1872-ben született Janovics Jenő erdélyi színművész, rendező, irodalomtörténész, forgatókönyvíró, művészetpolitikus
8. 35 éve, 1982-ben halt meg Kelemen Béla erdélyi nyelvész, szótáríró
8. 175 éve, 1842-ben született Csiky Gergely drámaíró
9. 80 éve, 1937-ben született Tóth József partiumi református egyházi író, lelkész
10. 175 éve, 1842-ben halt meg Szentiváni Mihály erdélyi költő
11. 110 éve, 1907-ben született Számadó Ernő partiumi költő, meseíró
11. 150 éve, 1867-ben halt meg Bérczy Károly költő, műfordító, szerkesztő

13. 135 éve, 1882-ben halt meg Greguss Ágost író, esztéta, kritikus
14. 410 éve, 1607-ben született Kemény János erdélyi emlékiratíró
15. 215 éve, 1802-ben született Bolyai János erdélyi matematikai tudós
15. 150 éve, 1867-ben halt meg Ganz Ábrahám, a kéregöntésű vasúti kerekek gyártója
15. 215 éve, 1822-ben halt meg Verseghy Ferenc költő
15. 445 éve, 1572-ben halt meg Melius Juhász Péter reformátor, egyházi író
16. 135 éve, 1882-ben született Kodály Zoltán zeneszerző, népdalgyűjtő
16. 50 éve, 1967-ben halt meg Gellért Oszkár, a Nyugat főszerkesztője
16. 145 éve, 1872-ben halt meg Réti István festőművész
19. 75 éve, 1942-ben halt meg Bárd Oszkár erdélyi költő, drámaíró, orvos
22. 90 éve, 1927-ben született Lászlóffy Ilona pedagógiai szakíró, egyetemi lektor
22. 85 éve, 1932-ben született Zöld Lajos erdélyi közíró, közösségsszervező
23. 80 éve, 1937-ben halt meg Kováts József erdélyi elbeszélő, regényíró, kritikus
24. 105 éve, 1912-ben született Korvin Sándor erdélyi költő, közíró, műfordító
24. 285 éve, 1732-ben halt meg Köleséri Sámuel egyházi imakönyvszerkesztő, orvos
25. 95 éve, 1922-ben halt meg Weiss Manfréd, a csepeli gépgyár egyik megteremtője
25. 60 éve, 1957-ben született Tibori Szabó Zoltán erdélyi újságíró, szerkesztő, műfordító
27. 45 éve, 1972-ben halt meg Dutka Ákos partiumi költő, újságíró
30. 70 éve, 1947-ben halt meg Pluhár Gábor erdélyi elbeszélő, újságíró
31. 115 éve, 1902-ben született Hajnal László erdélyi költő, író
31. 80 éve, 1937-ben halt meg Czigány Dezső modern festőművész

JÁROSI ÉVA ny. tanár kutatása alapján

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület címtára

IGAZGATÓTANÁCSI HIVATAL

BH-410202 Nagyvárad (Oradea), Sulyok István utca 9. szám
Telefon: 0259-431710; 0259-435386, 0724-393528 e-mail: partium@rdsor.ro.

Tiszt- és tisztségviselők:

CSÚRY ISTVÁN püspök
BARA LAJOS ISTVÁN egyházkerületi főgondnok
FORRÓ LÁSZLÓ lelkészi főjegyző
TÖRÖK SÁNDOR presbiteri főjegyző
KÁNYA ZSOLT ATTILA lelkészi jegyző
TATÁR MIKLÓS presbiteri jegyző
DÉNES ISTVÁN LUKÁCS missziói előadó
MIKLÓ ISTVÁN BOLDIZSÁR katekétikai előadó
OROSZ OTÍLIA VALÉRIA egyházzenei előadó
JOBB DOMOKOS ifjúsági előadó
FENESI TIBOR jogtanácsos
GELLÉN SÁNDOR levéltáros

Püspöki hivatal: WAGNER ERIK püspöki titkár

0259-435386, 0755-274640, wagner.erik@yahoo.com

Titkárság: SZABÓ KATALIN, JÁMBOR ÉVA

0259-431710, 0259-435386, 0724-353928, 0743-139036, partium@rdsor.ro

Könyvterjesztés: BORUZZ EDIT – 0259-431710

Kiadványok rendelése: press@krek.ro

Közigazgatási Ügyosztály: FARKAS ZSOLT előadótanácsos

0762-638210, zsolif@yahoo.com

SZAKÁCS OTTILIA közigazgatási referens

0746-370-678, szakacsottilia@gmail.com

Gazdasági Ügyosztály: SALÁNKI LÓRÁNT előadótanácsos – 0726-752633

Könyvelők: BÉRES MELINDA, FODOR KATALIN

kregazdasagi@yahoo.com

Missziói Ügyosztály: DÉNES ISTVÁN LUKÁCS generális direktor

VINCZÉNÉ PÁLFI JUDIT előadótanácsos

0741-179307, judit_vincze@yahoo.com

Tanügyi- és Katekétikai Ügyosztály:

MIKLÓ ISTVÁN BOLDIZSÁR katekétikai előadó

SZÚCS ÉVA tanügyi előadótanácsos

0745-306661, szucseva@yahoo.com

Külügyi Osztály: ANTAL JÁNOS előadótanácsos
0722-686824, antaljanos@partium.ro
Kiadói és Sajtóosztály: WAGNER ERIK előadótanácsos
0755-274640, press@krek.ro
Műszaki előadó: EMÓDI TAMÁS – 0745-311387, emoditamas@gmail.com
Jogtanácsos: FENESI TIBOR – 0723-359503, tiborfenesi@yahoo.com
Jogi referens: PETRUCZ IZABELLA – 0742-169537, petrucziza@gmail.com
Levéltáros: GELLÉN SÁNDOR – 0262-281410, 0744-864572
EMÓDI ANDRÁS – 0743-181698 aemodi@gmail.com

INTÉZMÉNYEK

Arany János Kollégium

BH-410209 Oradea Str. Primăriei nr. 36, 0259-439931, kollegium@partium.ro
Kollégiumi ügyvezető: DOHI ALIZ – 0745-640-305

Erdélyi Gyülekezet – Reménység Szigete karitatív és kulturális központ

H -1066 Budapest, Gyógyszergyári út.3.
Vezető lelkész: DR. ZALATNAY ISTVÁN
Intézeti előadó: VERES EMESE GYÖNGYVÉR
tel: 0036-1-3416602 és 0036-1-2609455, e-mail: erdelyigyulekezet@gmail.com
honlap: www.erdelyigyulekezet-budapest.hu

Harangszó szerkesztősége

BH-410210 Oradea, Sulyok István utca 9. szám,
harangszo.ujzag@gmail.com
Felelős szerkesztő: VISKY ISTVÁN – 0726-242824

Harangszó Rádió

Szatmárnémeti, Kálvin tér 2. szám. Tel.: 0261-711-816, 0769-668-719
Szerkesztő: RÁCZ ERVIN – 0740-483375, referdod@freemail.hu

Ifjúsági Központ, Sólomkővár – Szilágysomlyói Egyházmegye

SJ-457330 Sarvaság, Szilágy út 66.
Gondnok: TÓTH ANDRÁS – 0260-655153, 0728-279802

Királyhágómelléki Református Egyházkerület Segély- és Kölcsönpénztára

BH-410210 Oradea Str. Jean Calvin nr. 1. – Nagyvárad-Ujváros Egyházközség irodája
Pénztáros: ZSIGMOND JÓZSEF – 0743-346-320

Lorántffy Zsuzsanna Egyházi Központ

BH-410042 Oradea Str. Libertății nr. 38., 0259-437069
Intézményvezető: TÖRÖK SÁNDOR – 0744-255683
Könyvelő: BERTALAN STELLA – 0741-089939

Nyugdíjintézet – Romániai Református Egyház Nyugdíjintézete

CJ-400098 Cluj-Napoca, P-ta Avram Iancu 15., 0264-598538

Igazgató: TÁRKÁNYI MÁRTON – nyugdij@reformatus.ro

Partiumi Keresztény Egyetem

BH-410209 Oradea Str. Primăriei nr. 27.,

0259-418244, 0259-418252, 0259-432837 www.partium.ro

Rektor: Dr. PÁLFI JÓZSEF

Partiumi Közlöny szerkesztősége

BH-410210 Oradea Sulyok István utca 9. szám

Felelős szerkesztő: WAGNER ERIK – 0755-274640, press@krek.ro

Romániai Református Pedagógiai Intézet nagyváradi irodája

BH-410210 Oradea Sulyok István utca 9. szám, 0259-431710, 0259-435386

Főmunkatárs: SZÜCS EVA – 0745-306661 szucseva@yahoo.com

Státer Önszegélyző Pénztár

Státer megbízott: Fodor Katalin

www.stater.ro, stater2008@yahoo.com

SZOCIÁLIS INTÉZMÉNYEK, ALAPÍTVÁNYOK

NAGYBÁNYAI EGYHÁZMEGYE

SZAMOSARDÓ

Bethesda ház, Egészségügyi és Humanitárius Központ

Intézményvezető: Tóbiás Tibor lelkipásztor

tobiastibor@gmail.com

Tel/Fax: 0262-264107 Mobil: 0788-079345

SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE

SZATMÁR-SZAMOSNEGYED

Bethlen Kata Egyesület

Intézményvezető: Bogya Kis Ferenc, Bogya Kis Mária lelkipásztorok

bogyakis@gmail.com

Tel/Fax: 0261-769745 Mobil: 0747-047067

NAGYKÁROLYI EGYHÁZMEGYE

LELE

Oikodemos, Idősek Otthona

Intézményvezető: Nagy Sándor lelkipásztor

nagy_sandoresp@yahoo.com, Mobil: 0745-775342

HADAD

Dégenfeld Központ

Intézményvezető: Tóth Beáta lelkipásztor

Mobil: 0749-035745

ÉRMELLÉKI EGYHÁZMEGYE

SZÉKELYHÍD

ERDA

Intézményvezető: Balla Júlia szociális munkás

referda@yahoo.com, rakosi.jeno@yahoo.com, 0745-179-966

MICSKE

Sámuel Szociális Bentlakás,

Intézményvezető: Bertalan Csilla szociális munkás

csilali@freemail.hu

Mobil: 0745-623607

MAGYARKÉC

Kécenlét Egyesület,

Intézményvezető: Mike Pál lelkipásztor

magyarkec@yahoo.com

Tel/Fax: 0359-804975

Mobil: 0748-143853

BIHARI EGYHÁZMEGYE

BIHARFÉLEGYHÁZA

Gálya Egyesület, házi idősgondozás

Intézményvezető: Szabó Zsolt lelkipásztor

szabozsolt7081@gmail.com

Tel/Fax: 0259-46203

Mobil: 0740-180278

ÉLESD,

„Kajántó Mária” Gyermek és Ifjúsági Otthon

Intézményvezető: Dénes Éva szociális munkás

eva.denes@yahoo.com

Tel/Fax: 0259-342719 Mobil: 0740-613770

NAGYSZALONTA

Bocskai István Alapítvány, József Ház, idősothton,

Intézményvezető: Záha Andrea szociális munkás

jozsef_haz@yahoo.com

Mobil: 0771/185-986

NAGYVÁRAD

Diakonia Keresztyén Alapítvány, Nagyváradi Fiók

Intézményvezető: Lőrincz Andrea

diakoniaoradea@yahoo.com

Mobil: 0770-188587

Lámpás Alapítvány

Intézményvezető: Vura Ottilia

Cím: 410094 Nagyváradi, Mihail Kogalniceanu 30. (bejárat a Mihai Viteazul utca felől)

office.lampas@gmail.com Mobil: 0764-043989

Csillagváros Alapítvány

Intézményvezető: Vinczéné Pálfi Judit lelkipásztor

judit_vincze@yahoo.com

Tel/Fax: 0259-440729

Mobil: 0741-179307

Nagyváradi-Őssi Mentálhigiénés Központ

Intézményvezető: Csúry István püspök-lelkipásztor

csuryistvan@yahoo.com

Tel/Fax: 0259-413550 Mobil: 0722-597364

Csillagocska Alapítvány

Intézményvezető: Pálfi József lelkipásztor

palfijozsef67@gmail.com

Tel/Fax: 0259-453914

Mobil: 0743-180363

Agnelli Dei – Református Szociális Központ és Idősek otthona

Intézményvezető: Koncsek V. Zita igazgató

agnullidei@gmail.com

Tel/Fax: 0359-175-375, 0728-983-661

TENKE

Tenkei Református Szeretetotthon

Intézményvezető: Berke Katalin igazgató

berkesandor@gmail.com

Tel/Fax: 0259-310299 Mobil: 0740-185206

TEMESVÁRI EGYHÁZMEGYE

TEMESVÁR BELVÁROS,

Atavis et armis, szociális konyha

Intézményvezető: Fazakas Csaba lelkipásztor

temrefmegye@yahoo.com

Tel/Fax: 0256-337-637 Mobil: 0788-636-989

SZILÁGYSONMLYÓI EGYHÁZMEGYE

SZILÁGYNAGYFALU

Idősgondozás, Diakónia Keresztyén Alapítvány, Nagyváradi Fiók, munkapont

Intézményvezető: Szőnyi Levente lelkipásztor

leventszonyi@yahoo.com

Tel/Fax: 0260-656145

Mobil: 0744-626722

Egyházközségek címtára

(az Esperesi Hivataloktól 2016. őszén kapott adatok alapján)

NAGYBÁNYAI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – GELLÉN SÁNDOR KÁROLY esperes

MM-430322 Baia Mare Minerilor 5-7

Tel.: 0262-212770, 0744-864572, e-mail: refespbanya@yahoo.com

Irodavezető: ECSEDI ORSOLYA Tel.: 0745-773201

Főgondnok – VICSAI JÁNOS

MM-437356 Arduzel Nr.138a Tel.: 0745-545661

Apahegy – VÉKONY ROLAND ÁDÁM gy.lp.

MM-435402 Viile Apei str. Ungureasca Nr.143

Tel.: 0755-573312 e-mail: rolirenno@yahoo.com

Avasfelsőfalu – FAZAKAS ILDIKÓ

SM-445200.Negresti Oas str. Victoriei Nr. 8/20 ap.4 Tel.: 0261-854720, 0749-141941

e-mail: fazakasi@freemail.hu

Avasújváros – GELLÉN SÁNDOR KÁROLY, VÉKONY ROLAND ÁDÁM gy.lp.

SM-447220 Orasu Nou Nr 235 Tel.: 0261-830043, 0744-864572

e-mail: czelder39@yahoo.com

Domokos – KERESZTES NAGY IMRE JÁNOS

MM-435604 Damacuseni Nr. 303, Tel.: 0262-385265, 0744-890837

e-mail: keresztesnagy@gmail.com Sz.: Erzsébetbánya

Felsőbánya – ALFÖLDI LAKATOS TIBOR

MM-435100 Baia Sprie P-ta Libertatii Nr 21 Tel.: 0774-038862, 0744-707494

e-mail: alfotibor@mailhaven. com Sz.: Giródtótfalu Le.: Kapnikbánya

Hagymásláros – MIHÁLY LEHEL ISTVÁN

MM-437227 Lapusel str. Unirii Nr. 6. Tel.: 0262-288791, 0740-040929

e-mail: mlehel@freemail.hu Sz.: Erdőszáda Le.: Kővárhosszú-falu

Hosszúmező – FAZAKAS JUDIT

MM-437080 Cimpulung la Tisa Nr.132 Tel.: 0262-370616, 0751-185645

e-mail: jutkafazakas@yahoo.com Sz.: Kistécső

Koltó – ECSEDI ÁRPÁD

MM-437283 Coltau Nr.62 Tel.: 0262-289112, 0757-016704 e-mail:

ecsediarpad74@gmail.com Le.: Katalin

Kőszegremete – SZISZIK JÓZSEF

SM-447227 Remetea Oasului Nr. 9 Tel.: 0261-831002, 0744-104203

e-mail: sziszikjo@yahoo.com Le.: Bikszád

Magyarberkesz – KOVÁCS PÉTER ZOLTÁN

MM-437231 Berchez Nr.66 Tel.: 0362402855, 0766-773793 e-mail: k_peter_z@yahoo.com
Le.: Nagysomkút

Magyarláros – SZÉKELY ZSOLT

MM-435600 Targu-Lapus Str. Florilor Nr.2
Tel.: 0262-384345, 0744-263133, 0787-895-252 e-mail: zsekely@gmail.com

Máramarossziget – LOVÁSZ ISTVÁN

MM-435500 Sighetu Marmatiei Str. Dr.I.M. de Apsa Nr.27 Tel/fax: 0262-311924,
0740-276091 e-mail: listvan1979@gmail.com Sz.: Borsabánya Le.: Felsővisó

Misztótfalu – ORBÁN ISTVÁN DÁNIEL

MM-437345 Tautii Magheraus, Str 1 nr. 221 Tel.: 0262-293272, 0744-453697
e-mail: odaniel47@yahoo.com Sz.: Misztbánya, Borpatak

Monó – NAGY ANDRÁS

MM-437358 Minău Nr 184 Tel.: 0262-483490, 0752-552289 e-mail: kisgorog@yahoo.com
Le.: Égerhát

Nagybánya Óváros – BAK LÁSZLÓ, BAK ENIKŐ

MM-430406 Baia Mare Str. Dacia Nr. 3 Tel.: 0262-211048, 0726-702025
e-mail: nagybanya.ovaros.ref@gmail.com Le.: Alsófernezy

Nagybánya Újváros – TASNÁDI ANDRÁS ZSOLT

MM-430263 Baia Mare Str. Republicii Nr.9 Tel.: 0262-227263, 0751-029501
e-mail: tasnadiandras@yahoo.com

Sülelmed – CSISZÉR NORBERT LÓRÁND

MM-437355 Ulmeni, Str.P. Dulfu Nr.30 Tel.: 0262-437364, 0752-822372
e-mail: csiszernorbert@ymail.com Le.: Szamoscikó

Szamosardó – TÓBIÁS TIBOR

MM-437356 Arduzel Nr 144 Tel.: 0262-264107, 0788-079345
e-mail: tobiastibor@gmail.com Le.: Szamosújlak

Szinérváralja – HUSZÁR LÁSZLÓ ZSOLT

MM-435400 Seini P-ta Sylvester J. Nr. 1 Tel.: 0755-208464
e-mail: lacoka78@yahoo.com

Vámfalu – BALLA GÁBOR ISTVÁN

SM-447350 Vama str. Petőfi Sándor Nr.939 Tel.: 0361-524869, 0764-261131
e-mail: ballag79@freemail.hu

Kórházlelkész – DEMETER CSENGE

Tel.: 0744-975586, demetercsenge@yahoo.de

Börtönlelkész – VARGA KÁROLY nyugalmazott lelkipásztor

Tel: 0755-091550

SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – KIRÁLY LAJOS esperes

Tel.: 0785-292-502 e-mail: batiziref@freemail.hu

Irodavezető: MOLNÁR CSILLA

Hivatal: SM-440114 Satu Mare P-ța Jean Calvin nr. 2.

Tel.: 0261-711-816

e-mail: esperesihivatalszatmar@freemail.hu, esperesihivatalszatmar@gmail.com

Főgondnok: Dr. PUSKÁS CSABA

Tel: 0744-539213, e-mail: csaba56@gmail.com

Adorján – BESENYÓDI ATTILA

SM-447181 Adrian Tel.: 0741-190590 bessenyodiattila@yahoo.com Le. Meggyesgombás

Amac – KERESZTÚRI ERZSÉBET

SM-447231 Amați 280 Tel.: 0261-842607, 0748-939124 amacirefegyhaz@gmail.com

Apa – KISS SZABOLCS

SM-447015 Apa str. Florilor nr. 79 Tel.: 0745-301743 szabolcs03@yahoo.com

Aranyosmeggyes – VARGA SZILÁRD CSABA

SM-447185 Medieșu Aurit nr. 750 Tel.: 0742-020317 vszili@yahoo.com

Atya – VERSÉNYI ISTVÁN b.lp.

SM-447131 Atea Tel.: 0765-603-332, versenyiistvan@freemail.hu

Batiz – KIRÁLY LAJOS

SM-447065 Botiz str. Teilor nr. 81. Tel.: 0261-774067, 0745-906903, 0785-292502, batiziref@freemail.hu Le. Gombápuszta

Csengerbagos – MÉSZÁROS MIHÁLY b.lp.

SM-447125 Doba nr. 9 Tel.: 0751-381850 meszaros-mihaly@freemail.hu

Dabolc – SZILÁGYI ISTVÁN RÓBERT

SM-447148 Dabolț nr. 67 Tel.: 0744-451959, szilagyrobert20@yahoo.com

Dobrácsapáti – ERDEI ÁRVA ISTVÁN b.lp.

SM-447116 Apatcu nr. 97, Tel.: 0744-817150, eaistvan@gmail.com

Egri – KOVÁCS SÁNDOR

SM-447066 Agriș nr. 81 Tel.: 0261-878022, 0769-668719, kovacs_is@yahoo.com

Erdőd – RÁCZ ERVIN-LAJOS

SM-447020 Ardud, Stefan cel Mare nr 8 Tel.: 0740-483375, 0785-292-503, referdod@freemail.hu

Halmi – ELEK ARNOLD

SM-447145 Halmeu str. Eliberării nr. 85 Tel.: 0261-773265, 0754-284049 elek.arnold@yahoo.com Le. Kökényesd

Hirip – KERESZTÚRI SÁNDOR ZSOLT

SM-447233 Hrip nr. 86 Tel.: 0261-842607, 0748-939124, hiripirefegyhas@gmail.com

Józsefháza – VARGA SZILÁRD

SM-447187 Iojib Tel.: 0742-020317, vszili@yahoo.com Le: Józsefházi hegy

Kakszentmárton – SIPOS ÁKOS ny.lp.

SM-447214 Mărtinești Tel.: 0745-398582

Kisbábony – SZILÁGYI ISTVÁN-RÓBERT b.lp.

SM-447146 Băbești nr. 74 Tel.: 0744-451959, szilagyrobert20@yahoo.com

Kiskolcs – GYŐRBÍRÓ SÁNDOR

SM-447121 – Culciu Mic Tel.: 0747-586-808, 0261-829-696, sgyorbiro@yahoo.com

Kispeleske – KOVÁCS ZSUZSANNA

SM-447176 Pelișor nr. 21 Tel.: 0261-828830 Le. Nagypeleske

Lázári – KÉPÍRÓ GYULA JENŐ

SM-447170 Lazuri nr. 210 Tel.: 0261-759214, 0745-906878, kepirogyula@gmail.com, lazarirefegyhas@citromail.hu

Mikola – HIGYED ISTVÁN

SM-447195 Micula Tel.: 0261-828602, 0743-220-412, protmikrom@gmail.com

Nagykolcs – APJOK ARTUR

SM-447119 Culciu Mare nr. 265 Tel.: 0361-413111, 0745-653292, exkalibur@freemail.hu

Ombod – JOBB DOMOKOS

SM-447232 Ambud nr. 133 Tel.: 0746-852662, jobbdom@gmail.com

Óvári – IGAZ ÁRPÁD

SM-447357 Oar nr. 303 Tel.: 0261-875515, 0745-545867

Patóháza – TOLNAI JÁNOS

SM-447191 Potău nr. 109 Tel.: 0741-435735, tolnaijanos@yahoo.com

Pettyén – GENDA ÁRPÁD SZABOLCS

SM-447234 Petin nr. 231 Tel.: 0261-867684, 0748-241082, g.a.sz@freemail.hu, gendaarpadszabolcs@gmail.com

Pusztadaróc – ILONCZAI ZSOMBOR b.lp.

SM-447130 Dorolț nr. 181 Tel.: 0766-662103, izsombor@yahoo.com

Sándorhomok – KOVÁCS MÁTYÁS PÉTER

SM-447172 Nisipeni Tel.: 0261-828830, 0740-140380, matyi_p@yahoo.com

Sárközújlak – NAGY ERIKA

SM-447180 Livada str. Victoriei nr. 80 Tel.: 0261-840142, 0748-050536, sarkoz.erika@gmail.com

Szamosdara – VERSÉNYI ISTVÁN

SM-447132 Dara Tel.: 0765-603332, versenyi@freemail.hu

Szamosdob – MÉSZÁROS MIHÁLY

SM-447125 Doba nr. 9 Tel.: 0773.360.410, meszaros-mihaly@freemail.hu Sz: Sándormajor

Szamoskóród – ERDEI-ÁRVA ISTVÁN BÉLA

SM-447118 Corod, nr.24 Tel.: 0744-817150, eaistvan@gmail.com

Szamoskrassó – SIPOS LÁSZLÓ

SM-447117 Cărașeu nr. 391 Tel.: 0261-870311, 0743-838672, siposlaszlo52@freemail.hu

Szárzaberek – ILONCZAI ZSOMBOR

SM-447171 Bercu nr. 8 Tel.: 0261-828945, 0766-662103, izsombor@yahoo.com

Szatmár-Láncos – KORDA ZOLTÁN, SZILÁGYI BALÁZS, KASZANICZKI CSONGOR b.lp.

SM-440114 Satu Mare P-ța Jean Calvin nr. 8. Tel.: 0261-712455, 0361-804001,
K.Z.: 0740-155923, kozoti01@yahoo.com,
Sz.B.: 0743-043246, szilba@freemail.hu,
K.Cs.: 0756-753-451 csontikaa@gmail.com

Szatmár-Németi – SIPOS MIKLÓS, GÁTI TIBOR b.lp.

SM-440058 Satu Mare str. Wolfenbüttel nr. 1 Tel.: 0261-712116, 0722-597376,
0728-705824, espi47@freemail.hu, gatibor@yahoo.com

Szatmár-Kültelek – HIGYED JÁNOS MÁTYÁS

SM-440216 Satu Mare str. Basarabia nr. 14 Tel.: 0261-779270, 0727-190-633,
szatmar3@yahoo.com; kultelek@gmail.com

Szatmár-Szamosnegyed – BOGYA-KIS FERENC, BOGYA-KIS MÁRIA

SM-440199 Satu Mare str. Înăului nr. 11 Tel.: 0261-769745, 0747-047067,
bogyakis@gmail.com

Szatmár-Szigetlanka – NAGY RÓBERT

SM-440061 Satu Mare P-ța Titulescu 24/b Tel: 0771-596-322,
szatmar.szigetlanka@gmail.com

Szatmárgörbed – KÜRTI TAMÁS

SM-447192 Românești nr. 195. Tel.: 0261-842-171, 0763-738-235,
kurti.tamas.85@gmail.com

Szatmárhegy – KOVÁCS JÓZSEF

SM-447360 Viile Satu Mare str. Apostol nr. 1 Tel.: 0261-754277, 0745-258697,
elch@freemail.hu

Szatmárpálfalva – KISS JÓZSEF

SM-447230 Păulești Tel.: 0745-360629, jkissprot@yahoo.com

Szatmárudvari – SIMON ATTILA

SM-447210 Odoreu str. Republicii nr. 102 Tel.: 0361-808757, 0766-366433,
simonati1978@yahoo.com, Le. Berend

Tamásváralja – SZATMÁRI ELEMÉR

SM-447033 Tămășeni nr. 54 Tel.: 0744-475881, szelemer@gmail.com Le. Nagytarna

Túrterebes – KALA NOÉMI

SM-447335 Turulung str. Parcului nr. 272. Tel.: 0754-617326 kala_noemi@yahoo.com

Vetés – MÁTHÉ RÓBERT

SM-447355 Vetiș nr. 165 Tel.: 0261-820727, 0741-014879, matherob@freemail.hu

NAGYKÁROLYI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – TOLNAY ISTVÁN esperes

Irodavezető: CUCU-KOVÁCS ANNAMARIA

SM-445100-Carei str. Rákóczi Ferenc nr.18. A. Tel.: 0261-865706, 0743-689614

esperesihivatal@yahoo.com, kertvaros_nagykaroly@yahoo.com

Főgondnok: KOVÁCS JENŐ

Ákos – DOBAI ZOLTÁN

SM-447005-Acâș nr.235. Tel.: 0261-871043, 0744-634074, dobzoltan@gmail.com.

Sz.: Krasznabéltek

Bere – CSÓKA DEZSŐ ny.lp.

SM-447261-Berea nr.83. Tel.: 0745-327375. Sz.: Csomaköz

Bogdánd – ZSÁKAI NORBERT

SM-447060-Bogdand nr.298. Tel.: 0744-379213, pepperonyfeka@yahoo.com

Börvely – KÁTAI TIBOR

SM-447050-Berveni nr.350. Tel.: 0261-872173, 0748-358500, laborando@freemail.hu.

Sz.: Kálmánd, Újbörvely

Dobra – MÁTHÉ LORÁND-ÁRPÁD, MÁTHÉ TÜNDE b.lp.

SM-447291-Dobra nr.310. Tel.: 0740-823136, 0786-604531, mathe_arpad@yahoo.de.

Sz.: Alsószopor

Domahida – BENCZE-KÁDÁR BERTOLD

SM-441201-Domănești nr. 69. Tel.: 0748-402952, b_bertold@yahoo.com

Érdengeleg – KURTA SZABOLCS

SM-447011-Dindești nr.331. Tel.: 0763-997937, kurtaszabolcs@gmail.com

Érendréd – KURTA SZABOLCS

SM-447010-Andrid nr 586. Tel.: 0361-402454, 0763-997937, kurtaszabolcs@gmail.com

Érkávás – GÁL SÁNDOR b.lp.

SM-447085-Căuaș nr.107. Tel.: 0261-868181, 0747-074916, galsandor7@yahoo.com

Sz.: Kraszna-szentmiklós

Érkörös – SZABÓ SÁNDOR – b.lp.

SM-447102-Chereușa nr.102. Tel.: 0769-246536, szabosandor80@yahoo.com.

Sz.: Kandel

Érszakácsi – FÜLÖP JÁNOS

SM-447275-Săcășeni nr.537. Tel.: 0261-822612, 0720-366751, fulopreti@gmail.com.

Sz.: Szekeres

Érszentkirály – MÉSZÁROS MIHÁLY IMMÁNUEL

SM-447107-Eriusincrai nr.165. Tel.: 0747-684183, immanuel.mihaly@gmail.com

Gencs – GÁL SÁNDOR

SM-447087-Ghenci nr. 80. Tel.: 0261-868181, 0747-074916, galsandor78@yahoo.com.

Sz.: Lili, Terem

Hadad – TÓTÖS BEÁTA

SM-447155-Hodod nr. 205. Tel.: 0749-035745, kurtatotos@yahoo.com

Hadadnádásd – TATÁR JÁNOS

SM-447158-Nadișul-Hododui nr.76. Tel.: 0766-702705, hnretjlp@yahoo.ro

Iriny – GERÉB MIKLÓS

SM-447012-Irina nr.176. Tel.: 0261-879250, 0742-144576, gerebmiklos@yahoo.com

Kaplony – ERDŐS CSABA

SM-447080-Căpleni nr.523. Tel.: 0766-364500, ercsaba@gmail.hu

Királydaróc – MÉSZÁROS MIHÁLY IMMÁNUEL

SM-447105-Craidorolti nr. 110. Tel.: 0747-684183, immanuel.mihaly@gmail.com.

Sz.: Nagymajtény

Kismajtény – BALOGH ENIKŐ

SM-447207-Moftinu-Mic nr.218. Tel.: 0744-603278, benikqz@yahoo.com. Sz.: Spicztanya

Krasznamihályfalva – MÓDI ATTILA

SM-447007-Mihăieni nr.140. Tel.: 0261-871201, 0726-149049, jagoman@gmail.com.

Sz.: Krasznacégény

Lele – NAGY SÁNDOR, PAPP DÉNES ZSOLT b.lp.

SM-447157-Lelei nr. 50. Tel.: 0745-775342, nagy_sandoresp@yahoo.com

Magyarcsaholy – NAGY RÓBERT

SM-447096-Cehăluți nr.323. Tel.: 0261-822204, 0743-122465, nagyrobert74@yahoo.com.

Sz.: Tasnádcvány, Érhatvan

Magyargéres – NAGY ATTILA

SM-447042-Ghirișa nr. 219. Tel.: 0261-867020, 0745-587101, naattila@freemail.hu

Nagykároly-Belváros – TUKACS JÓZSEF SÁNDOR

SM-445100-Carei str Rákóczi Ferenc nr.17. Tel.: 0261-861787 0746-044958,

tukacsjozsef@vipmail.hu. Sz.: Mezőpetri

Nagykároly-Kertváros – TOLNAY ISTVÁN, BENCZE-KÁDÁR ORSOLYA b.lp.
SM-445100-Carei str Rákóczi Ferenc nr.18. Tel.: 0261-866719, 0374-943263, 0743-689614,
nagykaroly.kertvaros@gmail.com Sz.: Mezőfény, Csanáros, Klára

Pelekeszi – PANITI ZOLTÁN b.lp.
SM-447281-Becheni nr.26. Tel.: 0766-574053, paniti_zoltanlp@freemail.hu

Piskolt – CSÁKI JÓZSEF-GEDEON
SM-447250-Pişcolt nr.328. Tel.: 0261-824604, 0745-656006, gedeonlkp@freemail.hu.
Sz.: Reszege

Szaniszló – BALLA ÁRPÁD
SM-447260-Saniszlău nr. 968. Tel.: 0742-920569, ballaarpad79@yahoo.com

Szilágypér – SZABÓ SÁNDOR
SM-447245-Pir nr.212. Tel.: 0261-821708, 0769-246536, szabosandor80@yahoo.com

Szilágyszér – TARSOLY GYULA
SM-447063-Ser nr.145. Tel.: 0760-286513, gyulatarsoly@freemail.hu

Tasnád – PAKULÁR ISTVÁN MIHÁLY, PAKULÁR JULIANNA-ANNA
SM-445300-Tăsnad Str. Stefan cel Mare 1. Tel.: 0261-825032 0751-580282, 0756-096516,
pakularsunu@gmail.com, pakularjuli@gmail.com. Sz.: Újtasnád Sződemeter

Tasnádszarvad – PANITI ESZTER ny. mb. lp.
SM-445300-Sărăuad nr.146

Tasnádszántó – PANITI ZOLTÁN
SM-447270-Santău nr.653. Tel.: 0766-574053, paniti_zoltanlp@freemail.hu. Sz.: Érszodoró

ÉRMELLÉKI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – RÁKOSI JENŐ esperes
BH-417435 Săcueni, str. Crișana nr. 37., 0259-352-448, 0745-586-592,
protref@gmail.com
irodavezető – PERECSENYI JUDIT – 0740-805-930

Főgondnok – MÉSZÁROS JÁNOS
BH-417435 Săcueni, str. Horea nr. 5., 0746-353-052

Albis – DÉNES BÉLA
BH-417106 Albiș nr. 61., 0259-459-237, 0763-058-707, denesbelalbis@freemail.hu

Apátkeresztúr – SZÚCS ZOLTÁN
BH-417016 Cristur nr. 13., 0745-648-578, zoltanszucs1972@hotmail.com

Asszonyvására – SZÉKELY ISTVÁN
BH-417177 Țirgușor nr. 27., 0788-033-222, pisti5858@gmail.com, szekely100@yahoo.com

Bályok – JÓNÁS SÁNDOR

BH-417040 Balc, str. Petőfi nr. 53., 0745-075-417, james58@freemail.hu

Berettyószéplak – BEDE FERENC

BH-417535 Suplacu de Barcău, str. Ciocârliei nr. 3., 0726-236-981, bedeakos@yahoo.com

Bihardiőszeg – BARA LÁSZLÓ

BH-417235 Diosig, str. Livezilor nr. 42., 0740-435-636, bihardioszeg@gmail.com

Sz.: Kisjanka

Csokaly – FORRÓ CSABA

BH-417437 Ciocăia nr. 29., 0742-546-810, forrocsaba@yahoo.com

Éradony – SIMON-SZABÓ ISTVÁN

BH-417571 Adoni nr. 155., 0757-026-945, ssz_istvan@yahoo.com

Érábrány – BALLA TIBOR

BH-417005 Abram nr. 25., 0749-477-874. Sz.: Lüki, Kohány, Szunyogd, Dizsér

Érbogyoszló – OROSZ MÁRTA

BH-417105 Buduslău nr. 101., 0259-459-254, 0762-601-007, martiorosz@freemail.hu

Érkeseű – OROSZINÉ ZIH MAGDA

BH-417176 Cheşereu nr. 238., 0740-471-708

erkeseru@gmail.com

Érköbölűű – LEDÁN M. ISTVÁN

BH-417438 Cubulcut nr. 14., 0786-606-974, istvanledan@yahoo.com

Érkörtvélyes – SZABÓ ZSOLT b.lp.

BH-417225 Curtuişeni nr. 916., 0259-465-028 (L.H.), 0762-176-460 (Sz.Zs.)

Érmihályfalva – BALÁZSNÉ KISS CSILLA, BALÁZS DÉNES

BH-415700 Valea lui Mihai, str. Kálvin János nr. 16., 0259-355-447, 0740-626-336,

denes.balazs@freemail.hu

Érolaszi – FUTÓ FERENC

BH-417439 Olosig nr. 223., 0745-961-883, erolasziref@freemail.hu

Érsemjén – CSÁKI ANDREA MÁRTA

BH-417545 Şimian nr. 153., 0259-356-269; 0741-320-018, csakky79@yahoo.com

Sz.: Újsemjén, Barantó, Érkenéz

Érselénd – OROSZI KÁLMÁN

BH-417546 Şilindru nr. 106., 0742-080-703, erselend.ref@gmail.com

Érszöllős – ILLYÉS TAMÁS

BH-417625 Vişoara nr. 85., 0359-459-825, 0741-234-375, illyestamas@yahoo.com

Értarcsa – KULCSÁR ÁRPÁD

BH-417570 Tarcea nr. 251., 0741-145-800, arpadk2002@yahoo.com

Gálospetri – BALLA SÁNDOR

BH-417572 Galošpetreu nr. 379., 0745-494-764, galosprelh@yahoo.com

Hegyközszentmiklós – ÁRUS CSONGOR LÁSZLÓ

BH-417441 Sânnicolau de Munte nr. 33., 0259-352-591, 0769-560-811, laszloarus@yahoo.com

Jankafalva – JAKÓ SÁNDOR ZSIGMOND

BH-417235 Diosig, str. Mărășești nr. 11/B., 0740-215-802, jako_sandor@yahoo.com

Kiskereki – PETRUCZ JÁNOS

BH-417175 Cherechiu nr. 80., 0748-153-574

Magyarkéc – MIKE PÁL

BH-415301 Cheț nr. 118., 0359-804-975, 0748-143-853, magyarkec@yahoo.com

Margitta – KOVÁCS GYULA

BH-415300 Marghita, str. Jean Calvin nr. 5., 0259-362-858, 0745-888-908, kovacsgyula.kgy@gmail.com

Micske – GAVALLÉR LAJOS

BH-417183 Mișca nr. 183., 0359-419-312, lajosgavaller@yahoo.com.
Sz.: Vámosláz, Királyi, Szentlázár

Monospetri – Ifj. MÁTYÁS ÁRPÁD

BH-417018 Petreu nr. 258., 0259-353-855, 0746-031-761, matyasarpi26@gmail.com

Nagykágya – BÁN ALPÁR

BH-417436 Cadea nr. 81., 0751-668-164, alpar.ban@gmail.com

Ottomány – DARABONT TIBOR

BH-417446 Otomani nr. 220., 0259-357-312, 0744-550-973, bontti@freemail.hu

Papfalva – ERŐS-JOÓ BÉLA

BH-417390 Popești nr. 78., 0742-223-246, 0742-091-908, eros.joo@gmail.com. Sz.: Almaszeg, Cséhtelek, Réti

Poklostelek – ERŐS-JOÓ ENIKŐ

BH-417184 Poclusa de Barcău nr. 153. 0742-223-246; 0742-091-908, eros.joo@gmail.com

Szolnokháza-Sándorfalva – ILLYÉSNE GÁBOR ZSUZSANNA

BH-417063 Păgaia, str. Mare nr. 82., 0756-325-428, illyeszszusza76@gmail.com

Szalacs – SZABÓ ZSOLT

BH-417445 Sălacea nr. 26., 0762-176-460, 0756-095-757, nemzetes.zsolt@freemail.hu

Szentjobb – FÁBIÁN TIBOR

BH-417192 Sâniob nr. 381., 0745-946-470, fabitibor@gmail.com

Székelyhíd – RÁKOSI JENŐ, BOZSOKY JONATHÁN BENJÁMIN b.l.p.
BH–417435 Săcueni, str. Crișana nr. 37., 0259-352-448; 0745-586-592,
rakosi.jeno@yahoo.com, 0770-974-347 (B.J.B.)

Tóti – DEMETER SÁNDOR
BH–417580 Tăuteu nr. 208., 0740-246-162, demetersandorilona@yahoo.com

Vedresábrány – BOTOS JÚLIA
BH–417015 Abrămuț nr. 52., 0745-196-531, kocsisjulia86@gmail.com

BIHARI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – DÉNES ISTVÁN-LUKÁCS esperes
BH–410473 Oradea str. D. Cantemir nr.23 Bl. D23 ap.1.
Tel.: 0259-426-142, 0745-374.441
bihari.reformatus.egyhazmegye@gmail.com

Főgondnok – GARNAI SÁNDOR

Ant – DEMETER MÁRTA
BH–417036 Ant, nr.180, 0742-789-289, demetermarti@yahoo.com

Árpád – FILEP FERENC MIKLÓS
BH–417046 Arpașel, nr.300, 0259-312-686; 0743-868-896,
filep_ferenc@freemail.com Sz.: Feketetót

Belényes – RÉMAN ELEK-ISTVÁN
BH–415200 Beiuș, str. 22 Decembrie nr.34, 0359-190-390, 0745-923-348,
belenyesh@gmail.com

Belényessonkolyos – NAGY BRIGITTA
BH–417269 Șuncuiuș de Beiuș, nr.14, 0747-951-368, nagy_brigitta20@yahoo.de
Te.: Körösjánosfalva

Belényesújlak – SZIGETI FERENC b.l.p.
BH–417610 Uileacu de Beiuș, nr. 74, 0744-198-562, ferencszigeti@freemail.hu
Sz.: Magyarcséke

Bihar –
BH–417050 Biharia, str. Gării nr.52, 0259-369-690,
Sz.: Gostat-telep

Biharfélegyháza – SZABÓ ZSOLT
BH–417238 Roșiori Bihor, nr.51, 0259-462-013, 0740-180-278;
szabozsolt7081@gmail.com

Biharszentjános – CSOMAY ÁRPÁD
BH–417078 Sântion, nr.234, 0259-316-025; 0742-463-780, arpadcsomay@gmail.com

Biharvajda – KONDOR ENDRE

BH-417239 Vaida, nr.177, 0259-462-070, 0753-018-555, kondor.endre@gmail.com

Bors – DÉNES KÁROLY

BH-417075 Borş, nr.96, 0259-316-131,0746-101-906, dkarolylp@yahoo.com

Erdőgyarak – FÖLDESZ MÁRTA

BH-417197 Ghiorac, nr.373, 0259-312-620, 0744-959-241, 0767-980-191,
martakatalinfoldesy@yahoo.com, martakatalinfoldesy0@gmail.com

Élesd – DÉNES ISTVÁN-LUKÁCS, FEHÉRVÁRI ISTVÁN CSABA gy.lp.

BH-415100 Aleşd, str. Bucegi nr.21, 0259-342-890, 0745-374-441, denesistvan@yahoo.com
F.I.: 0747-112-363 ifehervari@yahoo.com Sz.: Esküllő

Feketeerdő – beszolgál: DÉNES ISTVÁN-LUKÁCS, FEHÉRVÁRI ISTVÁN CSABA

BH-415101 Pădurea Neagră, Bl. 5, ap. 26, 0259-342-890,
D.I.: 0745-374-441, denesistvan@yahoo.com F.I.: 0747-112-363 ifehervari@yahoo.com

Fugyi – ZSIGMOND ATTILA

BH-417364 Fughiu, nr.245, 0359-805-990, 0766-463-886 azsigmond@gmail.com

Fugyivásárhely – VISKY ISTVÁN

BH-417360 Oşorhei, str. Mică nr.593, 0259-313-265; 0726-242-824,
istvanvisky@gmail.com

Gyanta – SOÓS JÓZSEF-TAMÁS

BH-417131 Ginta, nr.130, 0745-926-516,
soosjt@yahoo.com, http://www.gyanta_reformatus.mlap.hu
Sz.: Kisháza, Tenkeszépplak

Hegyközcsetár – MIKLÓS CSABA-PÉTER

BH-417165 Cetariu, nr.341, 0359-174-993, 0743-119-576, mikloscsaba1@vipmail.hu

Hegyközkovácsi – FORRÓ LÁSZLÓ

BH-417051 Cauaceu, nr.175, 0259-369-773, 0722-686-780, forrolaszlo@yahoo.com

Hegyközpályi – KÖTELES LÁSZLÓ

BH-417166 Paleu nr. 21, 0722-356-812, e-mail: paleuref@gmail.com

Hegyközszáldobágy – KELEMEN ISTVÁN

BH-417167 Săldăbagiu de Munte, nr. 80, 0259-435-742,0359-186-199,0771-328-821,
kiszal@yahoo.com Sz.: Száldobágyhegy

Hegyközzsentimre – KUCHARSZKI ZOLTÁN

BH-417452 Sântimreu, nr.60, 0259-441-177, 0766-584-040

Hegyközújlak – KÖTELES LÁSZLÓ b.lp.

BH-417172 Uileacu de Munte, nr.190. Tel.: 0722-356-812, e-mail: paleuref@gmail.com

Jákóhodos – PAPP SZABOLCS

BH-417451 Hodoş, nr. 83. 0749-183-987, papsz@yahoo.com

Kisnyégerfalva – FILEP ATTILA CSABA

BH-417252 Grădinari, nr.23, 0259-320-480, 0745-707-818, filepati@yahoo.com
Sz.: Vaskóhsziclás, Diófás, Petrieni

Kisszántó – Dr. ZABÁN BÁLINT-KÁROLY

BH-417077 Santău Mic, nr. 166, 0259-316-080, 0742-224-108,
balintkarolyzaban@gmail.com, zbkvdm@yahoo.ie.

Köröskisjenő – LUKÁCS PIROSKA ANGÉLA

BH-417295 Ineu, nr. 100, 0259-347-272, 0765-006-727, 0742-019-027,
angella.lukacs@gmail.com

Köröstárkány – SEBESTYÉN LÁSZLÓ EDE

BH-417575 Târcaia, nr. 56, Tel.: 0773-325-322, 0743-939-940,
email: sledelp@gmail.com

Kövesegyháza – LUKÁCS ATTILA

BH-417534 Săliște, 0745-875-384 lukacsattila288@gmail.com

Kügpusztá – KÖVENDI ISTVÁN

BH-417054 Satu Nou, nr. 77, 0740-958-887, kovendi@yahoo.co

Magyarkakucs – SZILÁGYI GYÖNGYI

BH-417337 Cacuciu Nou, nr. 43, 0740-062-864, 0359-886719,
szilgyigyongyi@yahoo.com

Magyarremete – SZIGETI FERENC

BH-417410 Remetea, nr. 211, 0259-325-226, 0744-198-562, ferencszigeti@freemail.hu

Mezőbaj – DEMETER SZILÁRD

BH-417196 Boiu, nr. 449, 0359-451-198, 0748-206-264, demeterszilard@yahoo.com

Mezőtelegd – SZOBOSZLAI GÁSPÁR ISTVÁN

BH-417585 Tileagd, str. Unirii nr.46, 0259-345-059; 0723-328-103, mezotelegd@gmail.com

Mezőtelki – MAIOR ILDIKÓ

BH-417608 Telechiu, nr. 103, tel: 0747-476-012, ildicike87@yahoo.ca

Nagyszalonta – MIKLÓ FERENCZ, MIKLÓ ISTVÁN BOLDIZSÁR

BH-415500 Salonta, str. Aurel Lazăr nr. 9, 0259-373-109,
M.F.: 0722-686-790, refszalonta@yahoo.com M.I.B.: 0740-207-488, mikloboldi@gmail.com

Nagyszántó – DÉNES KÁROLY b.lp.

BH-417076 Santău Mare, nr. 73, 0259-316-024, 0746-101-906, dkarolylp@yahoo.com

Nagyvárad-Biharpüspöki – SZEKERES SÁNDOR

BH-410141 Oradea, str. Dealului nr.20, 0359-455-288, szekeres.sandor@yahoo.com

Nagyvárad-Csillagváros – VINCZE ZOLTÁN, VINCZE JUDIT

BH-410477 Oradea, str. Beiuşului nr. 15, 0259-440-729,
V.Z.: 0742-942-975 vinczezoltanro@freemail.hu V.J.: 0741-179-307 , judit_vincze@yahoo.com

Nagyvárad-Hegyalja – WAGNER ERIK

BH-410184 Oradea, str. Podgoria nr. 31, 0755-274640, wagner.erik@yahoo.com

Nagyvárad-Olaszi – TÓKÉS LÁSZLÓ, VERES-KOVÁCS ATTILA,

BH-410042 Oradea, str. Libertății nr. 40, 0259-416-357, 0743-108-793,
veres53@yahoo.com

Nagyvárad-Őssi – CSÚRY ISTVÁN, TOKÁR SÁNDOR b.lp.

BH-410252 Oradea, str. Gh. Pop de Băsești nr. 5, 0722-597-364,
csuryistvan@yahoo.com, T.S.: 0740564473, sandor_tokar@yahoo.com
Sz.: Less, Sályi, Cséfa, Inánd, Palota, Nagyürögd

Nagyvárad-Rét – Dr. PÁLFI JÓZSEF, KISS CSILLA ILONKA gy.lp.

BH-410115 Oradea, B-dul Ștefan cel Mare nr. 6, 0259-453-914, 0259-266-608,
P.J.: 0743-180-363, 0740-133-013, palfijozsef67@gmail.com,
K.Cs.: 0753-626-996, csillapetkes@yahoo.com

Nagyvárad-Rogériusz – KERÉKES JÓZSEF ISTVÁN, KISS BÁLINT gy.lp.

BH-410115 Oradea, str. Eroului Necunoscut nr. 6, 0359-178-359,
K.J.: tel 0744-602-782, jozsi.kerekes@gmail.com, refrogeriusz@yahoo.com
K.B.: tel 0746-224-241, kisbalint89@yahoo.com

Nagyvárad-Szöllős – SZÚCS IMRE

BH-410586 Oradea, str. C. Noica nr. 27, 0259-419-717, 0745-595-142,
szucs-imi@freemail.hu Sz.: Szentmárton

Nagyvárad-Újváros – HERDEÁN GYÖNGYI, SÁNDOR LAJOS

BH-410210 Oradea, str. Jean Calvin nr. 1, Iroda: 0259-431-684;
H.Gy.: 0747-601-644, herdeangyongyi@yahoo.com,
S.L.: 0753-112-925, dorla@rdslink.ro

Nagyvárad-Velence – FARKAS ANTAL

BH-410522 Oradea, str. Clujului nr. 91, 0359-175-100, 0723-465-499,
varadvelence@freemail.hu, varadvelence@gmail.com

Nyüved – SZIGETI FERENC-ERNŐ

BH-417052 Niuved, nr. 1, 0259-458-641; 0740-675-812, sziferencerno@gmail.com

Örvénd – KÁNYA ENDRE

BH-417317 Urvind, nr. 196, 0259-346-037; 0745-576-018, kanyaendre@yahoo.de

Paptamási – PÁL LÁSZLÓ

BH-417056 Tămășeu, nr. 121, 0259-413-569, 0741-588-459, palilaci@yahoo.com

Pelbárthida – GHITEA-SZABÓ JÓZSEF-LEVENTE

BH-417053 Parhida, nr. 58, 0259-458-585, 0765-926-002, pelbarthida@gmail.com

Pósalaka – KULCSÁR ÁRPÁD

BH-417588 Poșoloaca, nr. 126., 0741-145-800, arpadk2002@yahoo.com

Pusztajlak – MAIOR ERNESZT DÁNIEL

BH-417591 Uileacu de Criș, nr. 42. Tel.: 0752912689, erneszt_maiores@yahoo.com

Rév – PAPP CSABA

BH-417615 Vadu Crișului, nr. 3, 0259-443-049, 0745-578-123. csubax@yahoo.com
Sz.: Nagybáród, Barátka, Sonkolyos, Köröstopa

Síter – SZOMOR ATTILA

BH-417168 Șisterea, nr. 9, 0740-133-013

Szalárd – VARGA BOTOND ENDRE

BH-417450 Sălard nr. 553, 0259-441-063, 0742-453-919, goboti@gmail.com
Sz.: Újfeigyvernek

Tamáshida – PÁZMÁNY ATTILA

BH-417037 Tâmașda, Str. Magyar nr. 66, 0720-641-037, 0748-248-837,
pazmanyattila@freemail.hu

Tenke – BERKE SÁNDOR

BH-417595 Tinca, str. Avram Iancu nr. 53, 0259-310-299; 0742-014-371, 0740-185-206,
berkesandor@gmail.com Sz.: Bélfenyér

Toldinagyfalu – FARKAS ZSOLT mlp.

BH-417153 Sânnicolau Român nr. 487, 0762-638-210, zsolif@yahoo.com
Sz.: Szentandrás, Köröstarján, Körésgyéres, Rojt, Oláhszentmiklós

Várasfenes – SZABÓ LÁSZLÓ

BH-417265 Finiş, nr. 506, 0359-808-838, 0770-933-997, 0762-649-518, vfenes@yahoo.com

ARADI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – MÓDI JÓZSEF esperes

AR-317301 Adea nr. 429, Tel/Fax: 0257-357629, 0740-320032, 0740-227395
Irodavezető: SERES ERZSÉBET, Tel.: 0257-456101, 0761-182777,
e-mail: seres.erzsebet@yahoo.com

Főgondnok – VENTER MIKLÓS

AR-310057 Arad Str. Capitan Ignat nr. 56, bl. B, ap.19, Tel.: 0722-437208, 0763-224173,
0770-288163, e-mail: mikiref@yahoo.com

Arad-Belváros – BARACSI LEVENTE, BARAC SINÉ DÁVID ZSUZSANNA

AR-310085 Arad Str. M. Eminescu nr. 33. Tel.: 0257-283072, 0745-618992, 0740-179157
e-mail: aradref@yahoo.com le.: Majlát

Arad-Gáj – CZÉGÉ IMRE

AR-310501 Arad Str. Dunării nr. 16. Tel.: 0257-275464, 0745-525813, 0744-623442
e-mail: czegeimre@hotmail.com

Arad-Mosócz – SIPOS ANDRÁS

AR-310205 Arad Str. A. Ivireanu nr. 6., 0357-429274, 0745-38992,
e-mail: ellandras54@gmail.com sz.: Németszentpéter, Zádorlak, Sofronya, Székesút

Ágya – MÓDI JÓZSEF

AR-317301 Adea nr. 429. Tel.: 0257-357629, 0740-320032, 0740-227395,
e-mail: modijozsef@yahoo.com

Angyalkút – GECSE TAMÁS

AR-317120 Fântânele, nr 288A. Tel.: 0357-432602, 0745-149505,
e-mail: gecse.tamas@yahoo.com

Bélzerind – TOLNAI FERENC

AR-317218 Zerindu Mic nr. 34. Tel.: 0257-354605, 0769-210283
e-mail: tolnaif@yahoo.com

Borosjenő – BODNÁR LAJOS helyettes lelkipásztor

AR-315300 Ineu Str. Horea nr. 6. Tel.: 0357-881966, 0742-033464
e-mail: brelhiv@gmail.com L.: Csermő. Sz.: Áldófalva, Bél, Bokszeg, Selénd, Sikula

Borossebes – PRÉM IMRE CSABA

AR-315700 Sebiş P-cul Libertăţii nr. 29-31.
Tel.: 0257-310425, 0752-626811, e-mail: prem.csaba@gmail.com,
sz.: Bokszeg, Dézna, Ranusa, Menyháza

Erdőhegy-Kisjenő – PAPP JÓZSEF

AR-315100 Chişineu-Criş Str. Înfrăţirii nr. 36. Tel.: 0257-350615, 0740-781793
e-mail: paterke75@gmail.com sz.: Szintye, Szapárliget, Simánd

Feketegyarmat – NEMES EMIL

AR-317421 Iermata Neagră nr. 32. Tel.: 0257-355633, 0742877905,
e-mail: nemesemil@yahoo.com

Kispereg – TÓBIÁS TIBOR-GYÖRGY

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-077471,
e-mail: tas2001ro@gmail.com

Lippa – GECSE TAMÁS b.lp. (Angyalkút)

AR-315400 Lipova Str. Timişorii nr. 7.
Le.: Gyorok Sz.: Szépfalu, Ménes, Ópálos, Radna, Neudorf, Baracka, Soborsin

Nagylak – TÓBIÁS EMÓKE PIROSKA

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464,
e-mail: csiki.emoke@gmail.com

Nagypereg – TÓBIÁS TIBOR-GYÖRGY

AR-317240 Peregu Mare nr. 76. Tel.: 0257-459140, 0788-077471,
e-mail: tas2001ro@gmail.com

Nagyzerind – DÉNES JÓZSEF

AR-317420 Zerind nr. 282. Tel.: 0357-424217, 0761-
458545, e-mail: denesjozsef55@gmail.com

Pécska – TÓBIÁS EMÓKE PIROSKA

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464,
e-mail: csiki.emoke@gmail.com

Pankota – BODNÁR LAJOS b.lp. (Borosjenő)

AR-315600 Păncota Str. Avram Iancu nr. 4. Tel.: 0357-881966, 0742-033464,
sz.: Csigérszőlős, Galsa, Magyarát, Muszka, Szentanna, Világos

Szemplak – TÓBIÁS EMÓKE PIROSKA

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464,
e-mail: csiki.emoke@gmail.com

Szentleányfalva – VÉKONY ZSOLT JÓZSEF

AR-317206 Sânleani nr. 183. Tel.: 0257-381560, 0768-430930,
e-mail: vilagossag@yahoo.com sz.: Fakert, Zimándköz, Zimándújfalva

Vadász – LÓRINCZ LÓRÁND PÉTER

AR-317217 Vânători nr. 250. Tel.: 0257-354811, 0764-666838, 0787-649531,
e-mail: vadaszref@gmail.com. sz.: Simonyifalva, Tózmiske

TEMESVÁRI EGYHÁZMEGYE

Esperes – BÓDIS FERENC

TM-307430 Tormac nr. 360,
Tel.: 0740-152037, 0256-392824,
e-mail: bodisferi@yahoo.com

Főgondnok – VÉGH JÓZSEF

TM-307128 Țipari str. Bisericii nr. 88, Tel.: 0721-528403, 0256-326720

Bégamonostor – CZAPP ISTVÁN b.lp

TM-307275 Manastir nr. 299. Sz.: Facsád

Igazfalva – CZAPP ISTVÁN

TM-307155 Dumbrava nr. 197. Tel.: 0256-325540, 0723-289474, czappis@yahoo.com
Sz.: Kisszécsény

Karánsebes – GÁLL ZOLTÁN b.lp

325400 Caransebes str. Tribunalului nr. 9. Sz.: Nándorhegy, Herkulesfürdő

Lugos – GÁLL ZOLTÁN

TM-305500 Lugoj str. Magnoliei nr. 15. Tel.: 0256-351103, 0787-667624,
gallzoli@yahoo.com

Nagybodófalva – CSIZMADIA FERENC b.lp

TM-307006 Bodo nr. 54., csifec@gmail.com. Sz.: Vásáros

Resicabánya – MEGYASSZAI ATTILA

CS-320026 Reșița, str. Paul Iorgovici nr. 17.

Tel.: 0355-409688, 0742-314032, e-mail: ticianus75@yahoo.com

Sz.: egész Krassó-Szörény megye Nándorhegy és Karánsebes kivételével

Le: Boksánbánya

Szapáryfalva – CSIZMADIA FERENC

TM-307128 Tipari nr. 110.

Tel.: 0256-327929, 0786-245146,

e-mail: csifec@gmail.com, szaparref@gmail.com

Szigetfalu – SZILÁGYI P. ALBERT

TM-307193 Sculia nr. 87. Tel.: 0256-410811, 0743-535464

Sz.: Gátalja, Detta

Temesvár-Belváros – FAZAKAS CSABA

TM-300200 Timisoara str. T. Cipariu nr. 1.

Tel.: 0256-492992, 0788-636989,

e-mail: temrefbelvaros@yahoo.com

Sz.: Szentandrás, Buziásfürdő, Nagyósz

Temesvár-Új Ezredév – GAZDA ISTVÁN

TM-300120 Timisoara Spl. Morarilor nr. 1/b. Tel.: 0356-467408, 0745-376018,

ujezredeve@yahoo.com

Temesvár-Újkisoda – BÁLINT SÁNDOR

TM-300434 Timisoara str. Herculan nr. 81. Tel.: 0256-215794, 0787/713703

sandor_balint@yahoo.com

Sz.: Kardostelep, Temesság

Temesvár-Vöröscsárda – KOVÁCS IBOLYA

TM-300200 Timisoara P-ta I.C.Bratianu nr. 2. Tel.: 0356-177667, 0744-574792,

ibolya.kovacs@yahoo.com

Újmosnica – GAZDA MELINDA

TM-307160 Mosnita Noua nr. 254. Tel.: 0256-393502, 0747-085661

Sz.: Medves

Újszentes – SZÚCS ANDRÁS-OTTÓ

TM-307160 Dumbravita str. Gh.Doja nr. 36.

Tel.: 0256-214649, 0723-216237, e-mail: refujszentes@yahoo.com

Sz.: Gyarmata

Végvár – BÓDIS FERENC

TM-307430 Tormac nr. 360. Tel.: 0256-392824, 0740-152037,

e-mail: bodisferi@yahoo.com

Sz.: Niczkifalva

Zsombolya – FAZAKAS CSABA b.lp

TM-305400 Jimbolia str. Peter Jung nr. 22C., 0788-636989,

Sz.: Nagyszentmiklós, Valkány, Keresztúr, Gyertyámos

SZILÁGYSOMLYÓI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – BOGDÁN SZABOLCS esperes

Levelezési cím: 457085 Crasna nr.2. Jud. Sălaj; Tel: 0787-899015,
e-mail: szabolcsbogdan@yahoo.com

Főgondnok – SZÉKELY CSABA

457332, Lompirt nr. 270., Jud. Sălaj, Tel. 0260-656062; 0753039826,
e-mail: scsaba76@yahoo.com

Alsóvalkó – SZISZIK LÁSZLÓ

457345 Valcău de Jos nr. 61/A, jud. Sălaj Tel.: 0260-670945, 0742-598784

Bürgezd – RUZSA ISTVÁN

457261 Bilghez nr.86., jud. Sălaj Tel.: 0260- 670643; 0751-784354,
e-mail: ruzsa.istvan@citromail.hu

Ipp – KOCSIS AMBRUS TIBOR

457210 Ip, str.Principală, nr.138, jud. Sălaj Tel.: 0260-671548, 0743-043596, e-mail:
ippref@freemail.hu ; kobitib@gmail.com

Kémer – KÁNYA ZSOLT ATTILA

457060 Camăr, str. Principala, nr.288, jud. Sălaj Tel.: 0260-672120; 0769-629199,
e-mail: kanyazsoltattila@yahoo.com

Kraszna – BOGDÁN SZABOLCS, KOVÁCS ISTVÁN

457085 Crasna nr.2, jud. Sălaj
B.Sz.: Tel.: 0260-636333; 0787-899015, e-mail: szabolcsbogdan@yahoo.com;
K.I: Tel.: 0260-636072; 0787-899014, e-mail: krasznaref@yahoo.com

Krasznahorvát – BOGYA MIKLÓS

457185 Horoatu Crasnei nr.217, jud. Sălaj. Tel.: 0260-637466; 0763-708606;
e-mail: bogyamiklos@gmail.com

Lecsmér – POCSVEILER ISTVÁN LEVENTE

457231 Leșmir nr. 123, jud. Sălaj. Tel.: 0756-792384, e-mail: istvan@pocsveiler.com

Ráton – GÁSPÁR ZOLTÁN

457088, Ratin, nr.161, jud. Sălaj. Tel.: 0260-637026; 0740-797622,
zoltangaspar75@yahoo.com

Sarmaság – PÜSÖK JÓZSEF ATTILA

457330 Șarmășag, str. Sălajului nr.18. Tel.: 0260-655112, 0744-237293,
e-mail: pusokati@yahoo.com

Sarmaság-Bányatelep – LUCZA ISTVÁN ATTILA

457330 Șarmășag, str. Minerilor Bl.M9, ap.1. Tel.: 0260-656566, 0749-171129,
e-mail: istvanlucza@yahoo.com. Sz.: Zálnok, Bobota, Csókaláb, Kárásztelek

Selymesilosva – FEHÉRVÁRI ERNŐ

457331 Ilişua, str.Principală, nr. 255, jud. Sălaj.

Tel.: 0260-656123, 0745-848782, e-mail: fehervari.katalin@yahoo.com

Somlyóújlak – BALÁZS FERENC BANDI

457241 Uileacu Şimleului, str.Bisericii nr.47.

Tel.: 0740-787622, e-mail: b.ferencbandi@gmail.com

Szilágybagos – NAGY TIBOR

457262 Boghiş, str.Principală, nr.161, jud. Sălaj.

Tel.: 0260-623706, 0742-010330, e-mail: nagybibi@yahoo.com

Szilágyborzás – URI IMRE

457263 Bozies, str. Principală, nr.37, jud. Sălaj.

Tel.: 0260-623887, 0745-671865,

e-mail: uriimre@gmail.com vagy uriimre@citromail.hu

Szilágykövesd – FAZAKAS HAJNAL

457070 Chieşd nr.120, jud. Sălaj.

Tel.: 0745-437317, e-mail: fazakas.hajnal@yahoo.com

Szilágylompért – BOGYA ÁRPÁD

457332 Lompirt, str.Mare, nr.241, jud. Sălaj. Tel./fax: 0260-656145, 0742-511094,

e-mail: bogyafamily@yahoo.com

Szilágynagyfalu – SZÓNYI LEVENTE, SZABÓ RENÁTA b.lp.

457260 Nuşfalău, str.Petőfi Sándor nr.19.

Tel.: 0260-670358; 0744-626722, e-mail: leventeszonyi@yahoo.com,

Sz.R.: Tel.: 0752-394286, e-mail: renike_69@yahoo.com

Szilágyperecsén – NAGY BÁLINT

457265 Pericei, str. Bisericii, nr.416, jud. Sălaj

Tel.: 0260-672740, 0740-643460,

e-mail: nagytbalint@yahoo.com

Szilágyosmlyó – MIKE ZOLTÁN

455300 Şimleu Silvaniei, str.Pescăruşului nr.4.

Tel./Fax. 0260-678889,

e-mail: refsomlyo@yahoo.com; zoltanmike@yahoo.com

Szilágyzovány – KISS MIKLÓS

457213 Zăuan, str.Principală, nr.368, jud. Sălaj

Tel.: 0260-623335, 0747-235255,

e-mail: zovanyimiklos@freemail.hu

Varsolc – FAZAKAS SÁNDOR

457355 Vârşolt nr.89, jud. Sălaj.

Tel.: 0260-672507, 0744-791856,

e-mail: refvarsolc@yahoo.com

ZILAHÍ EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – SZÁSZ BÁLINT RÓBERT esperes

SJ-450010 Zalau str. Kossuth Lajos nr. 16

Tel/fax: irodai fix 0260-661495, 0763-677728, 0754 -015761 iroda, 0726-748433

e-mail: szaszbalintrobert@yahoo.com, refespzilah@gmail.com

Irodavezető: LÁSZLÓ JÚLIA GYÖRGYI e-mail: ljgyorgyi@yahoo.com

Főgondnok – BARA LAJOS ISTVÁN

SJ-450031 Zalau str. 22 Decembrie 1989 nr. 153

Tel.: 0260-631119, 0747-784897,

e-mail: bara_lajos_istvan@yahoo.com

Bósháza – VARGHA LEVENTE

SJ-457037 Biuşa, nr 140. Tel.: 0260-654227, 0749-193817

e-mail: vargha.levente@gmail.com

Désháza – USZKAI ZOLTÁN

SJ-457297 Deja, nr 153. Tel.: 0743-968816 e-mail: uszkaieva@yahoo.com

Diósad – KÁDÁR GYÖRGY TAMÁS

SJ-457168 Diosod nr. 219 Tel.: 0260-629777, 0741-781279 e-mail: ticskadar@yahoo.com

Doba – NAGY MIHÁLY

SJ-457122 Doba nr. 214 Tel.: 0744-513421, 0360-401652

e-mail: szilvianagy7@gmail.com, nagymisi_73@yahoo.com

Egrespatak – GOMBOS VENCEL

SJ-457246 Aghires nr. 98 Tel.: 0260-659105, 0733-970959

e-mail: vancel1987@yahoo.com

Hidalmás – HÖGYE GÁL ROBERTO

SJ-457175 Hida nr. 21 Tel.: 0751-031355, 0751-947787 e-mail: zsiboiboleny@yahoo.com

Kusaly – LUGOSI DÁNIEL

SJ-457080 Coseiu Nr. 142 Tel.: 0260-653115, 0744-756721

e-mail: daniellugosi@yahoo.com

Magyargoroszló – SÁNDOR ANDRÁS

SJ-457169 Guruslau nr. 96 Tel.: 0788-481525, 0766-731992, sandoraed@yahoo.com

Magyarkecel – VÁRADI SÁNDOR KÁROLY

SJ-457245 Mesesen de Jos nr. 296 Jud Salaj Tel.: 0732-363878,

varadisandorkaroly@yahoo.com

Menyő – PANITI-TELEKY ZOLTÁN

SJ-457298 Mineu nr. 134 Tel.: 0765-246519, panitizoltan@yahoo.com

Mocsolya – MÓRÉ ZSIGMOND MIHÁLY LEVENTE

SJ-457326 Valea Pomiilor, nr 119 Tel.: 0768-796802, e-mail: morelevius@yahoo.com

Nagymon – NAGY MIHÁLY

SJ-457123 Naimon nr. 63 Tel.: 0744-513421 e-mail: szilvianagy7@gmail.com,
nagyymisi_73@yahoo.com

Ördökgút–Cigányi – TOLNAI MIKLÓS

Tel.: 0260-630144, 0742-649075 e-mail: tolnamiki@gmail.com

Szilagyballa – BOROS ÁRPÁD

SJ-457046 Borla nr. 114 Tel/fax 0260-623581, 0745-306599
e-mail: borosarpad57@yahoo.com

Szilágycseh – SZILÁGYI ÉVA, SZILÁGYI ZOLTÁN

SJ-455100 Cehu Silvaniei P-ta Trandafirilor nr. 20
Tel/fax 0260-650716, 0728-259743 e-mail: www.csehref.org, szkeva73@yahoo.com
Sz.Z.: 0728-784530 szkizo71@yahoo.com

Szilágyerked – BALÁZS ZOLTÁN

SJ-457081 Archid nr. 77 Tel/fax 0260-653017, 0740-576688
e-mail: erkedbalazs@yahoo.com

Szilágyfőkeresztúr – TOLNAI MIKLÓS

SJ-457106 Cristur nr. 189 Tel.: 0260-630144, 0742-649075 e-mail: tolnamiki@gmail.com

Szilágygörcsön – ANTAL ATTILA

SJ-457107 Gircei nr. 135 Tel.: 0360-568531, 0741-477618
e-mail: zilahiati@yahoo.com

Szilágypanit – SZILÁGYI ZOLTÁN

SJ-457171 Panic nr. 94. Tel/fax 0260-669753, 0767-627486
e-mail: szilagyizoltan67@yahoo.com

Szilágysámson – SZÁSZ BÁLINT RÓBERT

SJ-457325 Samsud nr. 369. Tel.: 0260-653222, 0763-677728
e-mail: szaszbalintrobert@yahoo.com

Szilágyszeg – PANITI-TELEKY ZOLTÁN

SJ-457295 Salatig nr. 136 Tel.: 0765-246519 e-mail: panitizoltan@yahoo.com

Szilágyszentszentkirály – SÜLE GYULA ZSOLT

SJ-457124 Sincraiu Silvaniei nr. 42 Tel.: 0740-703175
e-mail: sulegylazsolt@freemail.hu

Vérvölgy – SÜLE GYULA ZSOLT

SJ-457126 Verveghiu nr. 90 Tel.: 0740-703175 e-mail: sulegylazsolt@freemail.hu

Völcsök – BARABÁS ATTILA

SJ-455104 Ulciu nr. 90 Tel.: 0746-828486 e-mail: attilabarabas@yahoo.com

Zilah-Belváros – PÜSÖK SÁNDOR CSABA, LUKÁCS LEVENTE b.lp.

SJ-450006 Zalau str. A. Saguna nr. 7 Tel/fax 0360-401948, 0740-602463, 0744-999537
e-mail: pusokcsaba@yahoo.com L.L.: 0749-393854 e-mail: proteolev@gmail.com

Zilah-Fenyves – BOGDÁN ZSOLT, Ifj. JÓZSA FERENC missziói lelkipásztor
SJ-450006 Zalau str. Maxim D Constatntin nr. 5 Tel.: 0260-661454 iroda B.Zs.:
0260-660479 otthon, 0727-304478 e-mail: zifer@freemail.hu J.F.: SJ-450042 Zalau,
Nicolae Titulescu nr 8, Jud Salaj Tel.: 0745-709676 e-mail: ijzsaf@yahoo.com

Zilah-Liget – OLÁH MIHÁLY, SZÁNTHÓ JÚLIA
SJ-450123 Zalau str. Simion Bărnuțiu 40/A
Tel/fax 0260-661524 iroda, O.M.: 0721-219379 Sz.J.: 0724-238584
e-mail: zilahliget@gmail.com, www.zilah-liget.blogspot.ro

Zsibó – HÖGYE GÁL ROBERTO
SJ-455200 Jibou str. 1 Dec 1918 nr. 20
Tel.: 0751-031355 iroda, 0751-947787 e-mail: szgorcson@gmail.com

KÓRHÁZLELKÉSZEK

Nagybányai Egyházmegye – ORBÁN CSENGE – 0744-975586,
demetercsenge@yahoo.de

Szatmári Egyházmegye – BALVINSZKI SÁNDOR
SM-440058 Satu Mare str. Wolfenbüttel nr. 34
Tel.: 0261-715897 0742-946124, balvinszky@freemail.hu

Nagykárolyi Egyházmegye – CSÓKA DEZSŐ ny.lp.
SM-446261 Berea Nr. 82. Tel: 0745-327375

Érmelléki Egyházmegye – SZÚCS ZOLTÁN
BH-415300 Marghita Calea Republicii nr, 71. Sc. C. ap. 2.
Tel.: 0259-459760, 0745-648578 zoltanszucs1972@hotmail.com

Bihari Egyházmegye
NACSÁDINÉ CSUKA MELINDA (Nagyvárad)
Tel.: 0771-319-238; csukamelinda@yahoo.com
ARDAI ERIKA (Nagyszalonta)
Tel.: 0742-148-373; 0770-125-066; erikaardai@yahoo.com

Temesvári Egyházmegye – DEMETER SÁNDOR
TM-300200 Timisoara str. T. Cipariu nr. 10. Tel.: 0740-246164, demetersandor@yahoo.de

Szilágysomlyói Egyházmegye – DAKÓ ÉVA JUDIT diakónus – 0745-679114
SJ-455300, Simleu Silvaniei, str.Gh.Lazar, Bl.N15, ap.6., dako_jutka@yahoo.com

Zilahi Egyházmegye
LUGOSI DÁNIEL – 457080 Coseiu. Nr. 142 jud. Salaj Tel.: 0260-653115, 0744-756721,
daniellugosi@yahoo.com
ANTAL ATTILA – 457107 Gircei nr. 135 Jud. Salaj Tel.: 0360-568531, 0741-477618,
zilahiati@yahoo.com

BÖRTÖNLELKÉSZEK

Nagybányai Egyházmegye – VARGA KÁROLY ny. lp-esperes (lásd ny. lp)

Szatmári Egyházmegye – RÁCZ ERVIN (Erdőd)

Bihari Egyházmegye – GHITEA-SZABÓ JÓZSEF-LEVENTE (Pelbárthida)

EGYHÁZKERÜLETI NŐSZÖVETSÉG

BOGYA KIS MÁRIA elnök – SM-440199 Satu Mare Str. Inăului nr. 11.

Tel.: 0771-629-661, bogyakis@gmail.com

PRESBITERI SZÖVETSÉG

TÓTH ANDRÁS elnök, SJ 457330 Șarmășag Str. Sălajului Nr.66 Jud. Sălaj,

Tel. 0728279802, 0749495819, e-mail: tothandras11@citromail.hu

BARA CSABA főtitkár, SM 410114 Satu Mare. Str. C. Brâncuși Nr.18, Tel. 0741770163,

e-mail: kekfeher@gmail.com

LAKATOS NELLA jegyző, MM 430320 Baia Mare Str. Eminescu Nr.5, Tel. 0741167922,

e-mail: nella1950@gmail.com

MÉSZÁROS JÁNOS missziói titkár, BH 417435 Săcueni, str. Horea Nr.5,

Tel. 0746353052, e-mail: mjanika54@gmail.com

NAGY JUDIT NOÉMI pénztáros, BH 410252 Oradea, Str. Gh. Pop de Băsești Nr.5

Tel. 0740387946, e-mail: judit_noemi@yahoo.com

MÉSZÁROS GYÖNGYI könyvelő, BH Oradea Str. Sovata Nr.32 C16 Ap.17

Tel. 0359402458, 0721345933, e-mail: meszarosgyongyi@yahoo.com

CSÚRY MIKLÓS cenzor, SM-447170 Lazur, Tel. 0744561721, e-mail: csurym@gmail.com

VENTER MIKLÓS, AR 310308 Arad Str. C. Ignat Nr.56 BL.B ap.19, Tel. 0722437208,

0763224173, 0770288163, e-mail: mikiref@yahoo.com

EGYHÁZMEGYEI PRESBITERI SZÖVETSÉGI ELNÖKÖK

LAKATOS NELLA Nagybányai EPSZ elnök, 430320 Baia Mare, Str. M. Eminescu Nr.5,

Tel. 0741167922, e-mail: nella1950@gmail.com

ILLÉS JENŐ Szatmári EPSZ elnök, 440063 Satu Mare, Str. Lunca Sighet Nr.36/A,

Tel. 0727776880, e-mail: jencilles@yahoo.com

ALMÁSI CSABA Nagykárolyi EPSZ elnök, 447157 Lelei Nr. 178, Tel. 0728981804,

e-mail: almasicsaba70@freemail.hu

SZÚCS JÁNOS Szilágysomlyói EPSZ elnök, 455300 Șimleu Silvaniei, Str. M.

Kogălniceanu Nr.7, Jud. Sălaj, Tel.0749029930, e-mail: salubrisjani@yahoo.com

MÉSZÁROS JÁNOS Érmelléki EPSZ elnök, 417435 Săcueni, Str. Horea Nr.5,

Jud. Bihor, Tel. 0746353052, e-mail: mjanika54@gmail.com

TÖRÖK SÁNDOR Bihari EPSZ elnök, 410169 Oradea, Str. L. Pasteur Nr.147,

Jud. Bihor, Tel. 0744255683, e-mail: toroksandor@gmail.com

KOVÁCS ATTILA Aradi EPSZ elnök, 310375 Arad, Calea Vlaicu Aurel Nr.202 Bl.A9,

Sc.C, Ap.6, Tel. 0735312217, e-mail: attilakovacs77@yahoo.com

ENYEDI ANDRÁS Temesvári EPSZ elnök, 305100 Buziaș, Str. Florilor Nr.11,

Jud. Timiș, Tel.0256321768, 0724309803

REFORMÁTUS GIMNÁZIUMOK

Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnázium (Liceul Reformat Lorántffy Zsuzsanna)

BH-410102 Oradea, Str. Andrei Saguna nr. 2. Tel.: 0359410624
ZSIROS ANIKÓ – igazgató Tel.: 0724493999, zsiros_aniko@yahoo.com
FAZAKAS TIBOR igazgató Tel.: 0743471946 ftibora@yahoo.com
SZAKÁCS ZOLTÁN iskolalelkész Tel.: 0040743840780 szakazoltan@yahoo.com

Szatmárnémeti Református Gimnázium (Liceul Reformat Satu Mare)

SM-440080 Satu Mare, Str. G. Cosbuc Nr. 2. Tel.: 0261710635
SZILÁGYI ÉVA igazgató Tel.: 0724047692 szilagyieva74@yahoo.com
VASS MÁRIA TEREZIA igazgató Tel.: 0743804770 tmariavass@yahoo.com
ERDEI-ÁRVA ISTVÁN iskolalelkész Tel.: 0744-817150, eaistvan@gmail.com

Zilahi Református Wesselényi Kollégium (Liceul Reformat Wesselényi)

SJ-450099 Zaláu, Str. Mihai Viteazul Nr. 59.
Tel.: 0260614881 liceulreformat@yahoo.com
BARA LAJOS ISTVÁN igazgató Tel.: 0747784897, bara_lajos_istvan@yahoo.com
FORRÓ ZOLTÁN LEVENTE igazgató Tel.: 0745318626 forrofold@yahoo.co.uk
SZILÁGYI ZOLTÁN iskolalelkész Tel.: 0767627486 szilagyizoltan67@yahoo.com

REFORMÁTUS ÓVODÁK

Szatmár-Szamosnegyedi Árva Bethlen Kata Óvoda

SM-440199 Satu Mare, str. Ineului nr.11 0261-769745, 0757084773
Bogya Kis Mária intézményvezető, bogyakis@gmail.com

Szatmár-Külteleki Református Egyházközség - Szivárvány Óvoda

SM-4402160 Satu Mare, str. Basarabia nr. 14, 0261-778947, 0727190633 Higyed János
Mátyás intézményvezető, kulturelek@gmail.com

Mezőtelki Református Egyházközség – Noé Bárkája Óvoda

BH-417608 Telechiu, Fő utca 103, 0359-482893, 0745757647
Fazakas Ferenc intézményvezető, noebarkaja@gmail.com

Nagyvárad-Réti Református Egyházközség – Csillagocska Zeneóvoda

BH-410115 Oradea, B-dul Ștefan cel Mare nr. 6/A, 0259453914, 0747363645
Kecskés Edit intézményvezető, kecskes_edit@yahoo.com

Zilah-Belvárosi Református Egyházközség – Kraszna utcai óvoda

SJ-450006 Zalau, str. Andrei Șaguna nr.7, 0260-661487, 0744999537
Püsök Sándor Csaba intézményvezető, pusokcsaba@yahoo.com

Zilah-Ligeti Református Egyházközség – Óvoda

SJ-450123 Zaláu str. Simion Bărnuțiu 40/A, 0260-661524, 0721219379 Oláh Mihály
intézményvezető, olahszanto@gmail.com

Resicabányai Református Egyházközség – Óvoda

TM-320026 Reșița, Paul Iorgovici nr.17, 0355-409688, 0788636979 Megyasszai Bíró Attila
intézményvezető, ticianusz75@yahoo.com

Székelyhídi Református Egyházközség – **Méhecske Óvoda**
BH-417435 Săcuieni, str. Crișana nr. 37, 0259-325511, 0745586592
Rákosi Jenő intézményvezető, rakosi.jeno@yahoo.com

Lugosi Református Egyházközség – Óvoda
TM-305500 Lugoj, Magnoliei nr.15, 0256-351103, 0766312553
Szolcsik Tünde óvónő

Szilágypaniti Református Egyházközség – Óvoda
SJ-457171 Panic, nr. 94, 0260-669753, 0767627486
Szilágyi Zoltán intézményvezető, szilagyizoltan67@yahoo.com

KRE Szociális Napközi
BH-410102, Oradea, Str. Andrei Șaguna nr.2
Dombi Enikő intézményvezető, 0740-918701

Szatmári Református Gimnázium 24-es Óvoda
SM-440080 Satu Mare, Str. Coșbuc nr. 2, 0261710635, 0724047692
Szilágyi Éva igazgatónő, szilagyieva74@yahoo.com

NYUGDÍJAS LELKÉSZEK

(a Református Nyugdíjintézetől 2016 őszén kapott adatok alapján)

Ábrám Sámuel – SM-440038 Satu Mare Str. Lucaciu Vasile Nr. 40, Ap.4
Bákai Lajos Imre – H-3780 Edelény Str. Borsodi Nr. 133. Tel: 0753 741 790
Balog Sándor – SM-445100 Carei Str. Gh. Baritiu Nr. 7. Tel: 0361 427 340
Bányai Ferenc – AR-317401 Mailat Nr. 89.
Barcza Dániel – SM-447291 Dobra Nr. 250.
Barlán Júlia Katalin – BH-417360 Osorhei Str. 2 Nr. 200. Tel: 0722 207 235
Barta András – SM-447050 Berveni Nr. 185.
Bartha Sándor – SM-440074 Satu Mare Str. Iorga N. Nr. 29.
Bereczki András – H-4285 Álmosd Str. Arany János Nr. 33. Tel: 0742 305711,
0036 52 487447
Bogdán János – SM-447060 Bogdand Nr. 279C.
Boros István – BH-417610 Uileacu De Beius Nr. 74. Tel: 0721 981564, 0770 145577
Borsi Zsigmond – BH-410191 Oradea Str. C. Brancoveanu Nr. 19. Tel: 0359 412 112
Bozsoky Sándor – BH-417435 Săcuieni Str. Crisana Nr. 38. Tel: 0722 575 144
Csernák Béla – BH-410050 Oradea Str. Gen. H.M. Berthelot Nr. 17, Ap.1.
Tel: 0744 396370
Csillag Péter – SJ-450042 Zalau Str. Nicolae Titulescu Nr. 13. Tel: 0766 580 089
Csóka Dezső – SM-446261 Berea Nr. 82. Tel: 0745 327375
Czondi István – BH-417438 Cubulcut Nr. 14. Tel: 0762 665 620
Domján László – BH-410094 Oradea Str. Kogalniceanu M. Nr. 40, Ap.1.
Tel: 0259 431 228
Dr.Varga Pál – D-74074 Heilbronn Str. Geibelstrasse Nr. 5.

Dudás Ferenc – H-3388 Poroszló Fő u. 12. sz. Tel: 0036 36553058
Fehérvári Gyula – SJ-457262 Boghis Nr. 109. Tel: 0745 268 670
Fodor Elemér – SM-440085 Satu Mare Str. Argesului Nr. 58.
Fodor Lajos – SM-440085 Satu Mare Str. Argesului Nr. 47. Tel: 0261 773 265
Gáll Miklós János – SJ-457255 Pericei Nr. 481. Tel: 0745 052 141
Gavrucza Tibor – BH-410061 Oradea Str. C. Dobrogeanu-Gherea Nr. 2, Ap.3
 Tel: 0743 612 238
Gellért Gyula – BH-410125 Oradea Str. Ion Bogdan Nr. 1A, Bl. 2, Ap.5
 Tel: 0743 149 056
Gönczi József – CH-8052 Zürich Str. Katzenbachstrasse Nr. 91.
 Tel: 0041 52 3833116, 0744 601 224 Dénes J.
Gulya Géza – BH-410019 Oradea Str. M. Eminescu Nr. 34, Ap.8
Hegedűs István – SM-445300 Tasnad Str. cart. Victoriei Nr. -, Bl. 11B, Ap.8
Henter Lajos – SM-445100 Carei Str. József A. Nr. 13. Tel: 0756 485 516
Hermán M. János – GT-8011 Zwolle Str. Hertenstraat Nr. 24. Tel: 00 31 38 4233 247
Horváth Miklós László – SM-445100 Carei Str. Uzinei Nr. 58/1, Ap.7
Józsa Ferenc – AR-310205 Arad Str. Antim Ivireanu Nr. 38. Tel: 0744 552 600
Kádár György – SJ-457085 Crasna Nr. 1525. Tel: 0747 032 793
Kajtár Gyula – SM-440250 Satu Mare Str. Paulesti Bl. UP28, Ap.11
Katona János – BH-417166 Paleu Nr. 21. Tel: 0724 520 528
Kelemen András – SJ-457241 Uileacu Simleului Nr. 33.
Kiss István – H-4145 Csökmő Str. Kossuth L. Nr. 136. Tel: 0036 30 8234427
Kiss Zoltán – CJ-405400 Huedin Str. piata Victoriei Nr. 19. Tel: 0264 352 264
Koncz Károly – BH-410533 Oradea Str. Nufarului Nr. 13, Bl. D136, Ap.6
 Tel: 0259 221 890
Kovács Ferenc János – SM-447360 Viile Satu Mare Str. Principala Nr. 55B.
 Tel: 0747 085 537
Kovács Károly – BH-417165 Cetariu Nr. 363. Tel: 0259 455 804 lánya
Kulcsár Erzsébet – SM-447355 Vetiș Nr. 165. Tel: 0745 927 374
Lukács József – SJ-457260 Nufalau Str. Petőfi Sándor Nr. 19. Tel: 0740 879 455
Makay Botond Károly – CS-320168 Resita Str. Caransebesului Nr. 5A, Sc.1, Ap.7
 Tel: 0255 212 136
Maksai Árpád – HR-537240 Praid Nr. 205. Tel: 0745 158 950
Mátyás Árpád – SJ-457046 Borla Nr. 364A. Tel: 0746 031 760
Mészáros Árpád – SM-445300 Tasnad Str. N. Balcescu Nr. 44. Tel: 0760 454 576
Mezei Horváti Miklós Attila – H-4332 Nyírábrás Str. Bátori Nr. 18.
 Tel: 0036 42 717 153
Molnár János – H-6791 Szeged Str. Kubikos Nr. 40.
Molnár Kálmán – SJ-455100 Cehu Silvaniei Str. Libertatii Nr. 81. Tel: 0260 650 716
Molnár Seres Márton András – SJ-455200 Jibou Str. Parcului Nr. 43.
 Tel: 0728 152 137
Müller Dezső – SM-447170 Lazuri Nr. 474. Tel: 0261 753 413
Nagy István – SM-447171 Bercu Str. Principala Nr. 12.
Orosz Árpád Csaba – OH-44141 Brecksville, OH Str. Highland Drive Nr. 9330.
Páll András Imre – MM-437080 Campulung la Tisa Nr. 900. Tel: 0749 134 889

Géczyne

Pályi Kiss Zsigmond – SM-447050 Berveni Str. Herman O. Nr. 350.

Tel: 0754 627 978

Paniti Eszter – SJ-457060 Camar Nr. 290. Tel: 0765 219 562

Pánti László – H-5211 Tiszapüspöki Str. Deák Ferenc Nr. 3.

Papp Benjámin – BH-417585 Tileagd Str. Unirii Nr. 29A. Tel: 0259 345 395

Papp István Jenő – Courcelles-Chaussy Str. Marechal Leclerc Nr. 6.

Papp Sándor – AR-315100 Chisineu Cris Str. Infratii Nr. 30. Tel: 0742 174 269

Posta József – PA-15655 Laughlintown, PA Str. Armour Street Nr. 237.

Tel: 0745 125 974

Püsök József – CJ-400681 Cluj-Napoca Str. Borsa Nr. 1, Ap.21

Tel: 0264 457 661, 0264 374 754

Rozsnyai István – H-4028 Debrecen Str. Szigligeti Nr. 7, Ap.1 Tel: 0036 30 4394003

Sarkadi Nagy Zoltán Andor – SM-445100 Carei Str. Rozelor Nr. 60.

Sípos Ákos – SM-447214 Martinesti Parohia Reformata

Sipos István – MM-435500 Sighetu Marmatiei Str. Mihaly de Apsa Ioan Nr. 27.

– H-4971 Rozsály Sport u. 9. Tel.: 00-36-44-950-502, mobil: 0722-597362

Szabó Ferenc – BH-410008 Oradea Str. Ady E. Nr. 83, Ap.8 Tel: 0259 232 940

Szatmári Elemér József – MS-540081 Targu Mures Str. Argesului Nr. 10, Ap.8.

Tel: 0365 418 267

Székely István – BH-417177 Targusor Nr. 28. Tel.: 0723-881-799

Székely Lajos – BH-410381 Oradea Str. Calugareni Nr. 8, Ap.47

Tel: 0259 242 783, 0745 788 986

Szép Elemér – SM-440168 Satu Mare Str. Careiului Nr. 34, Bl. 11, Sc.C, Ap.44

Tel: 0361 807 071

Szilágyi Tibor – SJ-457325 Samsud Nr. 162.

Sziszik László – SJ-457300 Simleu Silvaniei Str. Zambilelor Nr. 9. Tel: 0742 598 784

Tamás Béla – AB-517293 Oiesdea Str. Principala Nr. 133. Tel: 0258 846 866

Tar István Sándor – H-410087 Oradea Str. Armatei Romane Nr. 12, Ap.5

Tel: 0259 414 406, 0721 414 102

Vajda András – H-2462 Martonvásár Str. Tükrösi Nr. 9.

Tel: 0036 74 436 015, 0036 30 568 8890

Varga Károly – MM-430161 Baia Mare Str. Sasarului Nr. 15. Tel: 0755 091 550

Varsányi Rudolf – BH-417360 Osorhei Str. Mica Nr. 449. Tel: 0259 313 094

Vicsai Ferenc – SJ-457245 Mesesenii de Jos Nr. 152A.

Tel: 0260 663 305, 0745 539 126

Zsigmond József – BH-410102 Oradea Str. Lunga Nr. 5.

Szálláslehetőség és konferenciaterem Nagyváradon

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület Székházában (Nagyvárad, Sulyok István u. 9. szám) lehetőséget biztosítunk konferenciák, értekezletek, előadások megtartására.

Tanácsstermünk 50 személy befogadására alkalmas. A következő feltételeket biztosítjuk:

- Wireless internet
- Hangosítás
- Vezeték nélküli mikrofonok
- Nagyméretű vetítőernyő
- Projektor és laptop (a vetítés bármilyen adathordozóról biztosított)
- Klímaberendezés

A parkolás zárt, kamerákkal őrzött udvaron lehetséges, 40 gépkocsi számára biztosítunk helyet.



Tanácssterem



Társalgó a lakószobák mellett

Emeleti vendégszobáinkban 16 személyt tudunk elszállásolni. A reggeli biztosított. Igény szerint a helyszínen svédasztalos ebédet, vagy a közelben ebédet tudunk felkínálni. Rendezvények esetén térítés ellenében kávét, ivóvizet és süteményt kínálunk. A szobák kétágyasak, saját fürdőszobával. A szálláshelyeken ingyen internet, a közös társalgóban televízió van.

BÉRLÉSI DÍJAK:

- Teremdíj: 40 lej/óra vagy 250 lej/nap
- Projektor, laptop, hangosítás: 100 lej/rendezvény
- Szállás: 60 lej/személy/nap reggeli nélkül vagy 70 lej/személy/nap reggelivel

FONTOS:

- Fenntartjuk a jogot, hogy vendégeinket megválogassuk!
- Foglalás legalább 7 nappal az esemény előtt!

OPCIONÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK:

- Városnézés szervezése
- Magyaros étteremben helyfoglalás
- Nagyvárad református templomainak megtekintése

Elérhetőség: FARKAS ZSOLT: zsolif@yahoo.com, 0762-638-210

Tartalomjegyzék

Fordulj vissza, mert lehet	5
Naptár	8
<i>Ősi ír áldás</i>	33
<i>Ady Endre: Ádám, hol vagy?</i>	34
500 ÉVES A REFORMÁCIÓ	35
<i>Luther Márton: Erős vár a mi Istenünk</i>	38
Reformátoraink és a Reformáció	39
<i>Luther Márton: Tarts meg, Urunk, szent igédben</i>	42
Luther és a török-kérdés	43
Erdély a reformációban	47
A moldvai reformáció lengyel, magyar és szász háttere	53
ÉLŐ EGYHÁZUNK	
Lugos református múltja	61
Él még nemzet e tájon	65
Misszió nélkül nem létezik egyház	73
A nagyharang születése	77
Segítünk, ahol tudunk	85
E falak hitből épültek	88
Éltető Ige a József Házban	92
A hit és megmaradás példája	95
A lelkipásztor méltó munkatársa	97
Presbiteri konferencia Nagyváradon	100
VISSZATEKINTŐ	
Egyházkerületünk és a Kálvin nyomda	105
A Temesvári Magyar Dalárda Hollandiában	111
Miből élt egyházunk Trianon előtt és után	114
HISTÓRIA	
A papmarasztás	121
Rémuralom Erdélyben és Bocskai szabadságharca	124
A Rákóczi-szabadságharc kezdete	130
TÖRTÉNELMI PORTRÉK	
Szikszai imádkozni tanít	135
Ravasz László és a misszió	137
Az utolsó magyar király, IV. Károly	143
<i>Szerkenj fel, kegyes nép</i>	148

FÓKUSZBAN

Missziói program a templomon kívül	149
Lámpás az erőszak ellen	154
Tanuljunk, hogy taníthassunk	157
Őrködő emlékezet az Őrségben	160
Krisztus zászlaja alatt	164

EGÉSZSÉGES EGYHÁZ

A gyógyító hit	167
Bosszantó szokások	173

IRODALMUNK KINCSESTÁRA

<i>Pataki István: barangolásaim</i>	176
200 éve született Arany János	177
Juhász Gyula, a tanár-költő	181
Tompa Mihály, a verselő lelkész	184
<i>Tompa Mihály: A vándor könyvébe</i>	187

ÉTELÜNK ÉS ITALUNK

<i>Reményik Sándor: Mindennapi kenyér</i>	188
Nagyiek konyhakertjéből	189
Munka a gyümölcsösben	196
Szőlőtermesztés Sarmaságon	199
Sertés vemhességi naptár	204
Vetési naptár	205
Receptek	207

Wass Albert: Te és az Isten	212
-----------------------------	-----

FEJTÖRŐK	215
----------	-----

<i>Arany János: Év utolján</i>	224
--------------------------------	-----

HUMOR

Tréfás történetek	225
Feredőn voltam	229

GYERMEKEKNEK	237
--------------	-----

Csiribi és Csiribá tavaszi kalandja	237
Puli vásárba megy	241
Rejtvények gyermekeknek	245

Jelentős évfordulók 2017-ben	249
------------------------------	-----

CÍMTÁR	262
--------	-----